

GALENI

OPERVM

Quorundam, quæ aliquo modo mutilata ad nos peruenere,

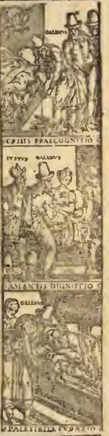
FRAGMENTA

Ad varias medicinæ partes attinentia, quæ proxima tantum ante hanc editiones euulgauerant.

Nunc accuratiſſime expurgata.

QVORVM INDICEM SEQVENS
PAGINA OSTENDIT.

Quarta Editio.

VENETIIS APVD IVNTAS, M D C IX.

FRAGMENTA,

QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

IOANNI BAPTISTAE RAINOLDO
SENATVS MEDIOLANENSIS PRAESIDI
VIRO AMPLISSIMO
IOAN. BAPTISTA RASARIVS S. P. D.

EX ijs calamitatibus, quas mortalibus barbari homines importarunt, maxima semper mihi uisa est, quarem literariam affectam esse animaduerti. cum enim hac facultate vita, & mores antiquitatis memoria, leges, res sacræ, & quęcunque laude digna sunt, contineantur: profecto quidquid mali huic uni affertur, eodem cætera omnia attingi, atque affligi necesse est. hinc factum uidemus vt innumeri veterum scriptorum libri uel ad nos non peruenerint, uel ita deprauati, imperfectique perlati sint, ut exiguam inde vtilitatem percipere ualeamus. ita magnum damnum philosophia, ita iuris prudentia, ita multæ artes nobiles, ita Græcæ, Latinæque litteræ fecerunt præter ceteras uero disciplinas hoc ipsum in medicinæ partibus vsu venisse, omnes iure, & merito conqueruntur. Etenim, vt æquo animo feramus, quæ ab Erasistrato, Archigene, Antyllo, Agathino, Apollonio, alijsque plerisque claris, spectatisque medicis litterarum fuerant memoriæ consignata, aut plane interijsse, aut pauca admodum, quæ a Galeno, aut Oribasio, aut ab ijs, qui hos duos auctores sequuntur, commemorata sunt, superesse: tam multa copiose, eleganter, eruditeque a Galeno conscripta desiderantur, vt rebus ad artem, quam salutis humanæ præsidem ueteres nuncupant, pertinentibus, maxima inflicta esse plaga uideatur. quantum enim detrimenti acceptum est, amissis commentarijs, quos Galenus in librum Hippocratis de vulneribus capitis: quos in librum De ulceribus: quos in secundum de morbis vulgaribus: quos in librum de aere, aquis, & locis ediderat? videtur tamen fælici quodam fato esse factum, vt, qui in librum De humoribus, quique in librũ De alimento scripti fuerant, inuenti sint: quorum tres in librum De humoribus de Theodorico Florentio Belga, empti, mea opera in vulgus emanarunt: quattuor vero, qui sunt in librum De alimento, etiam in manus meas anno superiore peruenerunt. Erat hoc in gymnasio, ad quod ex omnibus Europæ partibus adolescentes propter urbis commoditatem, & doctorum in omni genere scientiarum præstantiam, studiorum suorum caussa frequentes conueniunt, nobilis adolescens Sigismundus Cracouiensis, is, quòd & Gręcæ, & Latinæ linguæ erat studiosus, ad amicitiam meam se contulerat: cumque ego ita, vt fit, de ipso quærerem, ecquos libros manu scriptos secum attulisset, quòd scitem patrum nostrorum memoria nobilissimam omnis generis librorum bibliothecam à Matthia Coruino, Rege, fuisse constructam, is, vt erat ingenuus, illico se habere nonnullos respondit: ac vetustissimos quosdam libros ostendit: præter ceteros, quattuordecim libros Methodi a Galeno conscriptos, & alterum volumen tanta vetustate, tantoque situ obsitum, uix vt Galeni opuscula, quæ inerant, possem dignoscere. nam & principium, & finis aberant, & paginæ multis in locis erãt dissolutæ, atque diuulsæ, & litterulæ iam interciderãt, ut pene oculorum effugerent obtutum. uerum, accuratius rem expendens, cum inscriptionem miniatulam, sed tamen decoloratam, vidissem, γαληνοῦ [illegible]. animaduerti esse reliquias quattuor commentariorum, quos Galenus in librum De alimento con-

scripserat.tum ego adolescentem uehementer rogaui, ut, quoniam ipse in alijs rebus cognoscendis, atque tractandis studium suum omne poneret, mihi illos libros, qua vellet cōditione, tribueret, de libris Methodi statim cōuenit inter nos: de altero volumine, uix ut commentarios illos omni ex parte inchoatos, lacerosque describerem, impetraui. quod cum Hieronymo Mercuriali, medico, philosophoq; excellentissimo, & Galeni libros explicandi, cognoscendique propter summam, & scientiarum, & linguarum cognitionem peritissimo, significassem: actutum me pro amicitia hortatus est ad librum in Latinum sermonem conuertendum, inque apertum proferendum: ne, quod adhuc docti homines, Galeniq; studiosi, desiderassent, eis tamquam æs alienum, diutius deberetur. id quod ego multis de caussis mihi uidi esse faciendū: præsertim uero, ut hac arrepta occasione, tibi summam obseruantiam meam indicarem, si dedissem operam, vt liber nunc primum Græce, & Latine in lucem editus, in tuo ornatissimo nomine appareret. quamquam autem te appellare non debebam, in maioribus Mediolanensis prouinciæ muneribus impeditum, & grauioribus alijs studijs occupatum, & amplissimi, sanctissimique ordinis principem, cui otioso esse numquam liceat: humanitatis tamen tuæ mihi iam diu perspectæ, magnitudo, & tua perpetua quædam in me, & in meos beneuolentia, faciunt, vt hunc animum in te meum, & hoc medicæ artis cupidos iuuandi studium gratum tibi iucundumque futurum non desperem. ego tamen hoc loco non committam, quod in multorum est more positum, ut de generis tui claritate, de singularibus uirtutibus, de rerum maximarum vsu, & cognitione, de præclarissimis rebus a te gestis, deque summa auctoritate tua nunc differam: ac dicam, quam carus sis Philippo, Regi maximo, & potentissimo: addamque ut omnium animos beneficijs, benignitate, ac uitæ innocentia ad te amandum, colendumque allicias: ac quo studio foueas eos, quos aliquo genere uirtutis, sciētiarum notitia, liberalibusque disciplinis excultos cognoscas, quantum denique florentissimum hoc Ticinense gymnasium tibi merito tuo debeat. hæc enim, præterquam quod testata sunt, & industria, superant etiam epistolæ modum; & tanta sunt, vt excellens ingenium, magnam copiam, eximiumque ornatum postulare uideantur; præterea admonuit me, cum forte cum ipso id conferrem, Galeacius Brugora, uir clarissimus, & Senator sapientissimus, quem ego propter summam integritatem, singularem rerum cognitionem, mirificamque prudentiam mirum in modum obseruo, te hisce laudibus non admodum delectari, illudque Socraticum tibi magis placere, ut malis esse, quam uideri, atque in hanc curam te perpetuo incumbere. id quod etiam mihi confirmauit adolescens omnibus rebus ornatissimus Alfonsus Rainoldus, fratris tui filius. quæ res etiam ab huiusmodi scriptione me cum beneficijs tuis, tum studio hoc ad agendum, incitatum meo, retraxit, atque continuit. itaque hic dicendi finem faciam, ac te summopere rogabo, si te interpellaui, mihi ignoscas, meque in tuo ære esse, tibi plane persuadeas. Vale, Ticini. VI. Kal. Iunias. M DLXXV.

HIPPOCRATIS COI LIBER
DE ALIMENTO.

Hunc librum Galenus Hippocratis esse negat. Sed tamen non alicuius plebeij ac vulgaris hominis esse dicit, & fortassis ipsius Thessali. Quidam Herophilum authorum putant.

ALIMENTUM et alimenti species, unum & multæ: unum quidem, quatenus unum genus est. Species uero humiditate ac siccitate finitur, & in his forma, ac quantitas est, & ad quadam, et ad tot. Auget autem, et corroborat, et incarnat, et assimilat, et dissimilia facit, quæ in singulis sunt, iuxta uniuscuiusque naturam ac facultatem, quæ ab initio adest. Assimilat autem pro uiribus, quum id quod superingeritur superatur, id uero quod prius inest superat. Exile antē fit aliquando quidem prius, in tempore dissolutum, aut insuper appositum, aliquā do vero posterius, in tempore dissolutum aut appositum. Destruit antē utrunq́

B *in tempore, et post tempus, id quod extrinsecus assiduo superingestum est, et per multum tempus omnibus membris solidè implicatum est, et propriam quidem formam producit, priorem uero, aliquando autem et priores, destruit. Facultas porro alimenti peruenit et ad ossa, et ad omnes partes, et in uenā, & in arteriam, et in musculum, et in pelliculam, et carnem, et pinguedinem, et sanguinem, et pituitam, et medullam, et cerebrum, et medullam spinalem, et interanea, omnesq́ ipsorum partes, et sanè etiā in caliditatem, et spiritum, et humiditatem. Alimenti uero, et id quod hoc nutrit, alimentum est, et quod velut nutrimentum est, et quod nutrimentum futurum est: Principium autem omnium unum est, et finis omnium unus, et idem finis est, atque principium, et quæ particulatim in alimento probe et male disponuntur.* Ciborum uis

Probè quidem, quæ prædicta sunt. Male vero, quæ contrarium his ordinem habent. Succi varij; et coloribus, et uiribus, et in detrimentum, et in utilitatem, et neque lædentes, neque commoderantes, et multitudine, et excessu, et defectu, et implicatione, aliquorum quidem, aliquorum uero non. Succorū uis

C *Et omnium caliditatem lædunt, ac iuuant, et frigiditatem lædunt ac iuuant, et facultatem lædunt ac iuuant. Facultatis autem varia natura sunt. Succi corrumpentes et totum, et partem forinsecus ac intrinsecus, spontanei et non spontanei, Nobis quidem spontanei, causæ vero non spontanei.*

Rursus autem causæ, aliæ manifesta, aliæ obscura, et aliæ potentes, aliæ minus potentes. Natura omnibus subuenit. Adhanc vero forinsecus quidem cataplasmata, Illitio, Vnguentum, Nuditas et totius, et partis. Caliditas et frigiditas, iuxta eandē rationē et adstrictio, et ulceratio, et morsus, corrosio. Intrinsecus, uero ee quædam ex prædictis, et supra hæc causa obscura, et parti et toti, et alicui et non alicui, excretiones uentris secundum naturā, item urina, sudoris, saliua muci, uteri, iuxta hæmorrhoidas, uerrucam, lepram, tuberculum carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex uentre ex sede, ex cole, secundum naturam, et præter naturam, discrimina horum alijs iuxta aliam rationem, aliquando etiam aliter. Vna natura sunt hæc omnia, et non una. Multa natura sunt hæc omnia, et non una. Medicina sursum, deorsū, et neque sursum, neque deorsum. In alimento medicina, optimū. In alimento medicina malum et optimum ad aliquid. Vlcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, ulcera capitis manantia, impetigo, uitiligo, lentigo, aliquando lædit, aliquando prodest, aliquando neque prodest. Alimentum, non alimentū. Si nutrire non potest, nomen est alimentum, non opus. Opus et res est alimentum, non nomen. In pilos alimentum, et in ungues, & in extremam superficiem intrinsecus peruenit, Forinsecus alimētū ex extrema superficie ad intima peruenit. Confluxio una conspiratio una. Consentientia omnia. Iuxta totius quidē corporis naturam omnia, iuxta partem uero, partes in unaquaque parte ad opus. Principium magnum ad extremam partem peruenit. Ex extrema parte ad magnum principiū peruenit. Vna natura, esse, & non esse. Morborum differentia, in alimento, in spiritu, in colore, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in uena, in arteria, in neruo, musculo, pellicula, osse, cerebro, medulla spinali, ore, lingua, stomacho, siue gula, uentre, intestino, septo transuerso, peritonæo membrana aluū ac intestina amplectēte, hepate, splene, renibus, uesica, utero, cute. Hæc omnia & singulatim et particulatim. Magnitudo ipsorū magna, & nō magna. Signa, stillatio, dolor, ruptura, mens, sudor, vrinarū subsidentia, quies, iactatio, uisus, imaginationes, morb. arquatus, singultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus, & ex his et ex alijs naturalibus. & quæcūq́ alia huiōs ad detrimētū et utilitatē procedūt. Labores totius et partis. Et magnitudinis signa, alterius ad mai⁹, alteri⁹ ad min⁹, et ab utrisq́ ad maius, et ab utrisque ad minus. Dulce nō dulce, dulce ad potētiā, uelut aqua: Dulce ad gustū, uelut mel. Signa utrorūq́, ulcera, oculi, et gustus, et in his magis et minus. Dulce ad usū, et in coloribus, et in alijs mixturis. Dulce magis et minus. Raritas corporis ad perspirationem, quibus amplius aufertur saniores sunt. Densitas corporis ad perspirationem, quibus minus aufertur, morbidiores. Qui probè per-

Causæ uariæ.

Causa nō semper patet.

Medicina uaria.

D (margin letter beside "mentum, et in ungues")

Alimentum.

Mira & breuis discursio membrorum

Signa languētium.

Signa obseruanda.

Varietas consideranda.

ſpirant, debiliores, & ſaniores ſunt, & à morbis facile reconualeſcunt. Qui male perſpirant priuſquã E
ægrotent, fortiores ſunt. Vbi autem ægrotarunt, difficilius à morbis reconualeſcunt. Hæc autem & toti
Pulmo. *& parti. Pulmo contrarium corpori alimentum trahit, reliqua uero omnia idem. Principiũ alimenti ſpi*
Alimẽti principium. *ritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua reſpiratio. Principium alimenti & humidi & ſicci, os, gula, uẽ*
Venarum ſedes & arteriarum. *ter. Verum antiquius & primordiale, alimentum, per abdomen umbilicus. Radicatio uenarũ hepar. Ra*
dicatio arteriarum cor, ex his aberrant in omnia ſanguis & ſpiritus, & calor per hæc meat. Vis una &
non una, qua omnia hæc & alia gubernãtur, alia quidem ad uitam & totius & partis, alia ad ſenſum to
Lac. *tius & partis. Lac nutrimentum, quibus videlicet ſecundum naturam alimentum eſt, alijs uero non. A*
Vinum. *lijs autem vinum alimentum eſt, & quibuſdam non alimentum. Et carnes, & alia multa alimẽti ſpe*
cies, & iuxta regionem & iuxta conſuetudinem alunt, partim ad augmentum, & ad eſſe, partim ad eſ
ſe ſolum, uelut in ſenibus. Quædam uero ſupra hæc etiam ad robur. Diſpoſitio Athletica non eſt à na-
tura. Habitus ſanus melior in omnibus. Magna eſt res quantitas ad uires ſolerti ratiocinatione adapta-
ta. Lac & ſanguis alimenti ſunt redundantia. Circuitus ad multa conſoni ſunt, ad fatum, eiusq́; alimẽ
tũ. Rurſus autem ſurſum repit in lac, & in alimentum, & ad infantem. Viuificantur non animalia, vi-
Sanguis uariat. *uificantur animalia. Viuificantur partes animalium. Natura omnium nullo doctore utuntur. Sãguis*
alienus nocinus. Sanguis proprius nocuus. Humores alieni nociui. Humores alieni nocini. Humo-
Lac uariat. *res alieni conducibiles. Humores proprij conducibiles. Conſonans diſſonans eſt. Diſſonans conſonans eſt.*
Digeſtio per ætates. *Lac alienum bonum. Lac proprium nocuum. Lac alienũ nociuũ. Lac propriũ commodum. Cibus iuueni* F
Partus cõformatio. *bus facile ac leniter putrefactus. Senibus uero ad ſummum tranſmutatus. His qui in vigore ætatis con*
ſiſtunt impermutabilis. Ad figurationem, ſoles triginta quinque. Ad Motum, ſeptuaginta. Ad per
fectionem, ducenti & decem. Alij tradunt: Ad formam, quadraginta quinque, ad motum, ſeptuagin-
ta ſex, ad exitum ducenti & decem. Alij ſic. Ad formã quinquaginta, ad primum ſaltum, centũ; ad per
fectionem, trecenti. Alij ſic. Ad diſcriminationem, quadraginta, ad trãſitum, octoginta; ad elapſum
ducenti quadraginta. Non eſt, & eſt. Gignuntur autem in his & plures & pauciores, ſecundum totũ,
& ſecundũ partes. Nõ multo antẽ plures aut pauciores: pauciores uero tot, & quæcunq́; alia his ſimilia.
Quota oſſiũ coaleſcentia. *Oſsium alimentum ex confrictione. Naſo bis quinque. Maxillæ & clauiculæ, & coſtis duplicia, cubi*
Sãguinis alia uariatio. *to triplicia. Tibiæ & brachio quadruplicia, femori quintuplicia. Et ſi quod in his plus aut minus poteſt.*
Sanguis humidus, & ſanguis ſolidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis ſolidus malus.
Cibariorum uariatio. *Ad aliquid omnia mala & bona ſunt. Via ſurſum deorſum una. Potentia alimenti melior quàm mo*
Pulſus ſpiratio, ſigna ſanitatis & morbi. *les. Moles alimenti melior quàm potentia. Et in humidis & ſiccis detrahit & apponit idem, & alteri*
quidem aufert, alteri vero apponit idem. Venarum pulſationes, & reſpiratio ſpiritus, iuxta ætatem, et
conſonantia & diſſonantia ſunt, & ſanitatis ſigna, & morbi, & ſanitatis magis quàm morbi, & morbi
magis quàm ſanitatis. Alimentum etiam ſpiritus eſt.
Humidum alimentum magis facile tranſmutatur quam ſiccum. Siccum alimentum facilius tranſ- G
mutatur quàm humidũ. Alimentum quòd ægrè conſumitur. Quòd facile apponitur, facile cõſumitur.
Et quicunque veloci appoſitione opus habent, his humidũ ad reficiendas vires medicamẽ optimũ. Qui
cunque uero adhuc uelociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiori appoſitione opus habent, ſoli-
do alimento utantur. Muſculi ſolidiores ægre magis quã alia colliqueſcunt, excepto oſſe & neruo. Quæ
exercitata ſunt, ægre tranſmutantur, & ſecundũ genus ipſa ſeipſis fortiora ſunt, quam pro reipſa: pro-
pterea ipſa ſeipſis ægrius colliqueſcunt. Pus ex carne, purulentum ex ſanguine, & ex alia humiditate:
Pus vlceris alimentum. Pus alimentum venæ, arteriæ. Medulla alimentum oſsis, propterea calla obducũ
tur. Facultas & potentia omnis auget & nutrit, et germinare facit. Humiditas alimenti uehiculũ eſt.

GALENI
IN HIPPOCRATIS LIBRVM
DE ALIMENTO.

B

COMMENTARIVS PRIMVS.

Ioan. Baptista Rasario, Nouariensi, Medico interprete.

Principium desideratur.

* Etenim augeri atq; ali naturę esse opera demonstratum est. verum hęc effici non possunt, nisi in corpore fiat alicuius eorum, quę prius in ipso inerant, cōmutatio. omne enim corpus moueri necesse est, sic accessionē, decessionemve capit. atque hi motus in quātitate fieri dicuntur: sicut si corpus album fiat nigrum, aut nigrum fiat album, in qualitate, hoc est in colore moueri dicimus: simili quoque modo si ex calidiore frigidius, aut contra, reddatur: siq; ex sicco humidum, aut ex humido siccum, alterari. Iam uero si locum mutet, moueri dicetur. Quod
C aurem ipse ait, scimus usu uenire, cum quid ex minore maius, aut ex maiore minus fiat, ita tamē, ut suam propriam formam seruet. Cæterum de ortu, & interitu, atq; ortum esse productionem in essentiam, interitum vero eius contrarium, quid attinet dicere? pręsertim cum iamdudum his de rebus multi Philosophi recte disseruerint, & omnia genera motus explicauerint.

* *

* *

* Quatuor enim qualitates esse vult, & ex ijs effici elementa censet: tum ex elementis eos humores, qui in animantibus, stirpibusq; consistunt: eidem etiam placet, in animalibus, & stirpibus caliditatē, ac frigiditatem esse magis efficacem: humiditatem, & siccitatem minus: id quod etiā sensisse vr Hippocrates. Ac de hoc quidem inter oēs ferè & Philosophos & Medicos cōuenit, primas qualitates esse quatuor, caliditatē, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem atq; ex ipsarum temperatione effici cum sensibilia elementa, tum partes omnes corporis, quæ cōstant è particulis similibus inter se, & item organicas, quę ex particulis inter se dissimilibus conflatę dicūtur. Exorto aūt animali, cum perfectā sit nactū magnitudinem, naturales facultates in ipso actionem suam obeūt. quo in numero uersatur non modo ea, quæ alendi, atq; alterandi uim ha-
D bet: sed ēt ea, cuius opus in augendo est: cuius quidem facultatis est propriū, in omnes partes animal extendere: cum interim in oēs partes extendi, ijs solis sit, quæ à natura augentur, attributum qđ tñ sine alimento affluenti, atq; adhęrenti non potest contingere: siquidem incremētū sine humida substantia effici nullo modo pōt. quo circa in ijs, qui crescunt, adhibenda cautio est, ne multum admodū, neue uiolēter exerceantur: ne forte ipsorū incremenetum cohibeamus: cū hoc scitum sit, oē animal semper à primo ortu sui quotidie fieri siccius. Ne uero te fallat alteratio, quod ipsam idē esse, qđ incrementū existimes: qñ incremētū in quantitate, alteratio in qualitate efficitur. Proinde aliud plane est incrementū substantiæ, aliud alteratio. Incremetum autem progreditur usq; dū ossa confirmata sint. Cōfirmantur autē in paruo corpore uel pp materiæ defectionē uel propter siccitatem. Desistunt autē ab incremento corpora citius, aut serius, duplici de causa.

* *

Hoc ipse proposita repugnantia, significauit, cum dixit, humiditate, ac siccitate, nouimus enim sicut plus quam oporteat, ita etiam minus, duabus effici de causis: ut qđ plus est,

propter redundantiam humoris,aut materiæ:quod minus,aut propter siccitatem, superantem, E
aut propter materiam deficientem.Quam ob rem corpus,quod sit calidius, quàm oportet, si in prima constitutione medium in humanitate & siccitate habitum obtinuit,id omnino in florenti ætate siccum efficitur: idque tum magis, tum celerius, atq; etiam si natura erat siccius, idem quoque eo citius senescet,quo celerius ad florentem ætatem peruenerit. Cum enim omnes inclinante se ætate sicci reddantur,consentaneum est,ut quod natura sit siccius, id citius ad siccitatem perueniat,quare ob hanc causam. *

Vtendum est ijs alimentis,quæ *

Reliqua desiderantur.

GALENI IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE ALIMENTO

COMMENTARIVS SECVNDVS

F

Ioan.Baptista Rasario,Nouariensi,Medico interprete

* * *

ASSIMILAT pro viribus,cum id,quod accedit,separatur.Superat autem quod prius.

Deest quidpiam.

Tria esse naturæ animantis opera,ac necessario tres actiones esse, quę his operibus respondeant:unam nimirum unicuiq; generationem,actionem,nutritionem. Est autem generatio ex alteratione,formationeq; conflata,nihil enim efficitur,nisi ea substantia,ex qua fit animal, alteretur:neq; figuram nanciscitur,nisi alterata substantia conformetur. Auctionem autem esse partium solidarum in longitudinem, altitudinem, & altitudinem incrementum, nemo, ut ego quidem arbirror,ignorat. Nutritio est appositio ijsdem adiuncta partibus.In hac,quod affluit, simile efficitur ei,quod iā factū est:atq; hoc in causa est,cur illā alterationem iure nominemus generationem:hanc uero,assimilationē.Cæterum hæ tres naturæ facultates & primæ sunt,& maxime propriæ:desiderant tamen & sui mutuum,& aliorum ministerium.Nā quæ generandi,& quę augendi,uim habent,quædam,ut ostensum est,desiderant. Sed & uirtus,quæ nutriendi fungitur munere multa ipsa quoq; expetit.Est.n.eius actio,ut diximus assimilatio:non possunt autem res assimilari,& mutari inter se,nisi societatem,& cognitionē quandā in qualitatibus habeant,in siccitate inquam & humiditate & caliditate,& frigiditate,& alijs omnibus, quæ hasce consequūtur quas gustatus odoratus,aspectus,& tactus,differentias quidam appellaot.Atq; hæc quidem causa est,ut non omne animal quouis cibo ali uideatur:neq; cibis ijs,quibus ut alatur,ei à natura insitum est protinus id faciat.Quam ob rem natura corporum effectrix,ut q̄dam rerū futurarū prudētia,multa in unoquoq; animalis ad alterandū alimētum accomodata instrumēta fabricata est. Qua sanè ratione ex rubris flaua,ex albis nigra,ex mollibus dura,ex maleolentibus bn̄ olentia, & uicissim,fiunt:quanquam hæc non repente,sed paulatim efficiuntur: sicut ex sanguine os, ex pane sanguis,ex sanguine caro.Qm̄ aūt in corpore copia excremētorū colligit, ideo natura ipsorū secretionē desiderauit.Qua pp quasdā particulas alimētu excremētis destinatas machinata est.Sūt ēt particulę per quas alimeotum,quæq; necessaria sunt,in omnes corporis partes comportētur. Cum enim multa sunt,q̄ aluntur,tum uero etiam ualde distant inter se,quocirca quædam alterāt cuiusmodi sunt q̄ idoneū unicuiq; particulæ alimentum præparant,quędam secernunt,ut sunt ea omnia,quę exerementorum causa facta sunt:quędam transmittunt:quædam suscipiunt ea, quæ per corpus feruntur:quædam excernunt:quædam sunt tanquam iure quodam alimenti,& aliorū omnium.Ac natura quidem est admirabilis, & corporum curam gerit:siquidem ipsorum causa & tot,& tales particulas procreauit.Finis autem ei propositus est nutritio:quæ,ut in primo commentario diximus,est eius quod nutrit,cum eo,quod nutritur,assimilatio. * G H

Omnino autem,quæcunq; futura sunt alimenta,oportet,ut instrumentis,concoctioni deseruientibus,vt in uentriculo,iecore,& venis immorentur:vt iu eis prius confecta alere iam corpus queant:cum non possit alimentum effici prius,quam in illis sit commutatum. Quę igitur omni ex parte assimulata sunt,alimenta sunt. Sed ad assimilationem nihil ęque confert,ac factam

A esse recte in ventriculo coctionem, quòd ita secundam, & tertiam concoctionem cibi facilius admittant. Secunda autem concoctio in iecore, venisq; conficitur: tertia in singulis partibus, quæ nutriuntur: cuius causa duas illas priores requirimus. Ipsæ enim se concoctiones inuicē excipiūt. Itaque omnibus corporis partibus alimentum præparat iecur: huic uentriculus: ventriculo denique os. quare natura assimilat, cum superat, concoquitq; alimentum, quod superuenit: & eum facultas, quæ prius inerat, superat, conficit, alterat, assimilat, ac postremo nutrit.

EXILE autem fit, quandoque prius in tempore dissolutum, aut oppositum: quandoque vero posterius in tempore dissolutum, aut oppositum.

Interdum iecur, interdum ventriculus trahit valentius. Cum enim magna alimenti copia ventriculo continetur, ac iecur vehementer appetit, & aliquid desiderat, id valentius trahit omnino. at cum ipsum plenum, distentumq; sit, ventriculus uero appetat, sitq; vacuus, tum ipse trahit valentius, & ex iecore facile attrahit cum ipse alimentum magnopere expetat, illud vero sit plenū. Interdum aūt cur animal non esuriat, causa est alimenti redundantis, quæ in iecore est, ꝙ si uēter alimentum quandoq; postulet, nec eius adsit copia, excrementis impletur. Vnaquæq; tamē particula robur quoddā natura sibi insitum habet, cuius vsu quod supetuacaneum est, expellit. & q̄d-vis instrumentum in se trahit alimentum, quod iuxta se est: idq; in se recondit. deinde, vti diximus. agglutinat, & assimilat. Totius aūt distributionis alimenti tres partes quædam sunt, prima est, cū manet in ventriculo, ꝙ concoquitur, atq; apponitur: atq; inde aliquid ad iecur ascendit. Secunda est, cū transit intestina, iisq; ipsis, & iecori ad saturitatem apponitur: tum particula eius exigua in omnes corporis partes comportatur. in tertia scito, vētriculum iā ali, sibi planè assimilatis iis, quę sibi agglutinarat: & agglutinari iecori, & intestinis, q̄ fuerant apposita: & in oēs corporis partes digestionem, appositionemq; effici, quod si postea animal statim alimentum sumit, intestina agglutinatum sibi succum perfecte assimilant, ac simili etiam modo iecur: in toto autē corpore partes alimenti, quæ appositæ fuerunt, agglutinantur. Sin autem uentriculus sine cibo maneat, hoc C tempore è venis, quæ in lactibus, & iecore sunt, trahet alimentum. Enimuero naturalium actionum & prima, & ferme maxime necessaria nutritio est. Frustratur aūt, vel cum prorsus nō fit, vel cum diminute, aut uitiose: idq; aut uitio uirtutis, quæ nutriendi vim obtinet: aut etiā propter materiæ defectionem, aut malitiā, aut ꝙ intempestiue, aut sine ordine quid sit administratum: aut culpa cuiusdam praui excrementi, aut somni exigui, quo sane tempore fiunt aut cruditates, aut tardi tates concoctionis, aut manca concoctio, ut in tardis concoctionibus cernitur. Sicut etiā uitiosa, & praua fit in corruptelis. Priuatio vero actionis in nutritione uocatur ἀτροφία: deficiens nutritio, gracilitas. quædam tñ harum causarum in viriū imbecillitatem, quædam in uitium alimenti, quædā in vitæ studia, & ea quæ extrinsecus incidunt animantibus, referuntur. Si igitur alimentū primo dissolutū, & in tempore datum, in corpore sit; exile ipsum effici ait, & per qualitates commutari: sicut perspicuū est ex oleribus, & pane, & carnibus sanguinē effici. vultq; hoc idē contingere, si posterius aut appositum, aut dissolutū tandiu maneat in corpore, quā diu satis sit, natiuus enim calor in corpore, vim hēt alterandi substantiam, & materiam alimēti, quod uel præsumptū, vel appositū sit. Fit autem tū prius, tū posterius exile alimentum, habita ratione temporis, quo sūptū sit. ac magis etiam, minusq; nutrit, prout dissoluitur, concoquiturve, aut secus. non tamen ęque superatur à qualitatibus, quę animantibus insunt. Superari. n. est alterari. Eius rei causa est, q a quarundā partium uires valentiores sunt, quarundam infirmiores. Ex quo consequitur, ut omnes superent illæ quidem proprium alimentum, sed non tamen simili modo. Ventriculus enim alterat magis, q̄ os, sed minus, quam iecur, & venæ: si quidem alteratio, quæ in uentre fit, alimentum D in sanguinis substantiam mutat: quæ uero in ore, mutat ipsa quidem euidenter in aliā formā: sed non tamen perfecte transformat. Cum autem perfecte sit facta transformatio, unaquæq; particula idoneum sibi alimentum trahit, vt ex uentriculo in iecur, ex iecore in corpus vniuersum fiat distributio. Constat. n. inter omnes, quæ nutriuntur, per se tota nutriri: quæq; miscentur, per se tota misceri: denique per se tota alterari, q̄ alterantur: itemq; concoctionē esse alterationem, ac nutrientis in propriā qualitatem eius, q̄d nutritur, mutationē: & itē uim efficiendi sanguinis: tum nutritionē, accretionēq; ex eo effici, quod corpus in omnem partē extendatur, & alatur. Qm̄ autem in iis quę non nutriuntur, partes celerrime refrigerantur, propterea, ꝙ ipsarum nutritio ex calido succo sanguinis efficitur: ideo, vt calor ille seruetur, natura fecit, ne iecur, & cor à moderato alimento destituta sint prius, quàm valida in toto animali sit sanguinis penuria: idq; machinata est, quia sanguis totus ex iecore principium ducit: in corde vero, propter valentem attractionem: siquidē vehementissimam trahendi actionem habet: ex quo fit, vt nunquam possit esse ab alimento destitutum prius, quam vniuersæ animantis particulæ ad extremam inopiam peruenerint.

EXTINGVIT autem utrumque in tempore, & post tempus, quod extrinsecus assidue superingestum est, & per multum temporis firmiter omnibus membris implicatum est.

Importu-

Importunæ, ac frequentes cibi sumptiones faciunt, vt plurimum eius succi, qui crudus uocatur, accumuletur: id quod pueris contingit maxime: & ex adultis, ijs, qui in otio vitam traducunt: aut alioqui sese explent. Siquidē in eis omnibus plurimum est id, quod non cōficitur: atq; in illis qdem propter otiū: in his uero propter satietatem, voraces enim sunt, ac corpus trahit alimentū prius, quā in uentriculo fit accurate concoctum, & eo maior crudi succi coaceruatur copia, quō frequentius alimentum additur, quod ipse super ingestum dixit. Accedit ēt, in pueris immoderatus motus cum in omni tempore, tum uel maxime a cibo. Scimus enim, quemadmodum maxime est ad bonam valetudinem accōmodata ante cibos exercitatio, ita post cibos omnem motū maxime noxium censeri. nam, vt dicebam, alimentum è uentriculo ante, q̄ confectum sit, distribuitur, & ex copia crudorum humorum in venis colligitur, ex quibus omnia genera morborum gigni solēt. Atqui nemo vnq̄ ægrotabit, qui sedulo prouidebit, ne vnquā: ac cruditate laboret, ne vehementiore ullo motu post cibum cieatur. quæ tamen omnia pueri flocci faciunt. quam ob rem diuinus Plato in libris de legibus ita scriptum reliquit, Puer, inquit, omnium est ferarum intractabilis maxime. ac nisi plurimum natiui caloris in pueris inesset, tantum ferre cruditatem nunquam possent. Quemadmodum autem si quis plura sumat, & cruditates, & humores crudi gignuntur; sic etiam si pauciora ingerantur, corpora refrigerabuntur, ac lædentur, debet. n. alimenti quantitas proportione respondere perspirationis quātitati. Si autem nihil à nobis deflueret, nihil opus esset alimento: quia pristina substantiæ moles ad omnem æternitatem tēporis cōseruaretur. nūc uero cum animantium corpora perspiratione, quæ fit per meatus, qui sensum nostrum effugiunt, diffientur, idcirco alimento indigemus: siquidem nutritio est expletio eius, quod euacuatum est. Cum ig tur aut tempore accommodato ad alimentū offerendum, aut post illud tempus quispiā assidue cibum det, tunc id necessario eueniet, vt utrunq; alimentum hebetetur, ut superioribus ēt verbis censuit: & natiuus calor extinguatur, & uincatur, ut statim cum ipso concoctio ciborum, probi sanguinis origo, partium animantis nutritio, & excrementorum euacuatio debilitetur. Cōtra uero, si quis tantum cibi sumat, quantum possit conficere, tum & calor ipso adaugebitur, & cætera omnia, quæ dicta sunt, probe in animantibus administrabuntur. Idem quoque patietur animal, si id, quod extrinsecus continuo adhibetur, multo tempore firmiter omnibus membris implicatum sit. Significat enim, id neque à particulis trahi posse, neque concoqui, neq; etiam ullam ex naturalibus actionibus effici. E F

* *

ac nisi utrunque recte faciat, omne genus malorum bonæ valetudini aduersaturum, sperandum est. * G

ET IDEAM produxit.

Vocat ideam hoc loco formam, & speciem alimenti. Cum cibus concoqui incipit, tune pristina forma mutatur. Huius rei signum est id, quod per totam noctem in dentium interuallis relictum est: siquidem propriam formam non seruat: sed unius noctis curriculo valde immutatum videtur. neque enim panis exquisite: neque caro est caro, sed tale quidpiam olet, quale etiam nos animantis, cum in coctionis instrumentis propriam formam nācīscatur, ac vel in sanguinem, vel in pituitam, vel bilem flauam, vel atram conuertatur: quos quatuor humores appellamus, & Hippocrates multorum morborum causas esse docuit.

Meum autem librum in manibus omnium esse arbitror. * erit autem hæc ut totius rei summa quædam. Quatuor igitur humores in nobis sunt secundum naturam. Hi cum quantitate excedunt, & in qualitate alterati sunt, morborum causas afferunt. Cæterum hyeme redundat pituita, vere sanguis, æstate flaua bilis, autumno atra. Quæ cum docuisset, & itē hęc contrariorum medicamina esse contraria, elementum nobis tradidit methodi, quæ ad artem accommodata est, ad quæ cum aggregasset, quæ in Aphorismis habentur de morbis, qui quoque tempore, & quaq; ætate vigent, ad ipsa elementa quasi syllabas attexuit. Sed ego breuitatis causa, ipsius verba nunc afferam. * H

Primum enim alimenti principium, ut in illo dictum est, os, stomachus, & venter est, Secundum, venæ ex iecore in ventrem pertinentes: in quibus primis effici sanguinem, ostensum est. Tertium est iecur: quartum post iecur, est uena caua: siquidem in ipsa prima sanguis ab excrementis liber relinquitur. ab hac autem vena, sicut aliæ omnes animantis particulę, ita ēt cor, alimentum sumit. quare perspicuum est, formam efferri, & produci, si nutriri animal debeat.

COMMVTAT pristinam, & descendit.

Dictum est, concoctionem esse alterationem in qualitate, eamque à ventriculo, cibos sibi assimilante,

A milante, effici. Talis enim quædã ex quatuor elementis cõfecta temperies, quæ proprietatẽ corporis ventriculi facit, est alterationis ciborum causa. & hoc ad agendum maximam vim calidum elementũ affert. Necesse enim est, vt quod alit, alteretur, dũ in eius, quod alitur, naturã mutatur. quo circa uentriculus constringitur ad cibos, & acc ommodatũ sibi humorem inde elicit, donec expletus quicquid excrementi superfluit, in ieiunum expellat. Quemadmodum aũt iecur tum ex ventriculo, tum ex intestinis alimentum per uenas attraxit: ita quæ post ipsum sunt, per alias venas in se illud trahunt: tum deinceps ex his alia: idq; fit vsq; dũ in omnẽ animantis particulam alimentum peruenerit. Est enim in cõmentarijs de facultatibus naturalibus demonstratũ, cibum & potũ in omnes corporis partes per transumptionem cõportari. ad hos autem perferendos, venæ veluti canales quidam, à natura factæ sunt. ac primum quidem vena magna: tum ipsius ad portas iecoris propagines, & productiones tot numero, quot iecoris fibræ sunt. Sed & de venis & de ipsarum, itemq; arteriarum principio, in quarto commentario ad illa uerba, Radix uenarum iecur: radix arteriarum cor: copiosius differemus.

B *ALIT concoctum.*

Quæ ante dicta sunt, concoctionẽ ferme significant oĩa. nam quod dixit, exile fieri alimentũ, produci, pristinãq; formam cõmutare, idẽ est, atq; id, quod nunc vno uerbo extulit, cum ait, ipsum alere, cum concoctum est. Crudi enim humores alere non possunt prius, q̃ concocti sint. Enim uero cũ quotidie magna substantiæ pars ab oĩbus animantibus defluat, propter calorem innatũ, ipsorum corpori maxime necessaria est concoctio. quocirca ut iustus caloris modus seruetur, cibis, potionibusq; opus est. Quoniam aũt quod à singulis particulis defluit, tale natura est qualis est ipsa particula, nihil aũt eorum, quæ edimus, aut bibimus, tale prorsus est: ideo fuit naturæ necessarium, ea immutare, concoquere, & eadem alẽdo corpori similia præparare. Excremẽta uero, quæ per alterationem fiunt, extrudit illa potentia, quam expultricẽ uocamus: siqdẽ omnis particula id trahit, quod est ad ipsam accommodatũ, & reijcit alienum, quodq; attraxit, alterat. & quo tempore alterat, eo retinet, & constringit. hæcque alteratio usq; dum ad similitudinem partis, quæ alitur, sit facta mutatio, uocatur concoctio: cum uero iã particulæ apponitur, nutritio. quare quis est, qui non norit, concoctionem esse quandam alterationem, & mutationem ei[*], quod nutrit, in accommodatam ei, quod nutritur, qualitatem? atque alterationem à calore effici, itaq; etiã nutritionem, concoctionẽ, & humorum omnium originẽ? Si igitur hoc est concoctio, alimentum q; in uentriculo sumit qualitatem accommodatam ei, quod nutriendum est, certe planum est, alimentũ in uentriculo concoqui. Hoc tamen minime placet Asclepiadi, atq; Erasistrato, quorũ alter neq; in uomitibus, neq; in ructibus, neq; in dissectionibus qualitatẽ ciborum concoctam unquam apparere censet: atq; adeo stultus est, ut cũ ueteres, ac præstantes uiri dixerint, cibos in uentriculo ad bonitatem conuerti, quærat non eam bonitatem, quæ ad potentiam pertinet, sed eam, quæ in gustatu est. Erasistratus est ridiculus, & imperitus: quia cũ aperte dicat Aristoteles, concoctionem elixationi similem esse, quam in sententiam hoc dictum sit intelligere nõ potest. Negat enim uerisimile esse, concoctionẽ similem esse elixationi, quæ leuẽ calorẽ habeat: tanquam oporteat aut ignem adurentẽ, aut flammam semper ventriculo subijci sicut lebeti: aut alioqui cibos alterari ab ipso non posse. Sed de horum & stultitia, & inscitia dictum est nobis in cõmentarijs, quos de facultatibus naturalibus edidimus. Nunc uero qm natura semper concoquit, distribuit, sanguinem efficit, apponit, agglutinat, & assimilat, scire cõuenit, non consueuisse

D alimentum ex uentriculo emitti, nisi sit perfecte concoctum. Cum uero perfecte concoctum sit, tum os inferius aperitur, & cibi per ipsum facile excidunt. Si uerò acrimonia quædam uentriculũ mordeat, tunc citius, quã oportet, alimentum adhuc incoctum abijcit. Rursus multitudine quandoque onustus, aut his ambobus coeuntibus, male affectus, diarrhœis corripitur. Siq; in hoc morbo natiuus calor debilis reddatur, profecto neq; recte cibos concoquere, neq; sanguinem efficere, ac multo minus distributionis munere fungi põt. Facultas quoque sanguinem efficiens ad proportionem eius, quæ in uentriculo concoctionem obit, interdũ præ imbecillitate humorem eum, qui sit in uenas distributus, quamuis esse moderatus uidetur, non alterabit. Præsertim cum non coctis, & corruptis in ventriculo cibis, probus in iecore, & uenis effici sanguis non potest. In quibus igitur cibi recte concoquuntur, ijs & sanguis probus, & moderata copia carnis efficitur. Sæpenumero autem uitiosæ coctiones fiunt, quòd ea, quæ sumpta sunt, aut pituitosiora, aut biliosiora sint reddita: aut aliam quampiam corruptelam contra naturã contraxerint: aut cruda, & immutata diutissime permanserint, & flatu impleta sint. Itaque alimentum nunquam nutriet prius, quàm recte sit concoctum, sicut ipse rite censuit.

IDEAM priorem commutat, est interdum, cum priores hebetauit.

Priorem alimenti formam mutari, & in eius, quod alitur, naturã conuerti, siquidem recte sit concoctum, iam est à nobis, & dictum, & demonstratum. Videmus enim sæpe panem, quo uescimut,

mur,primum in ventriculo concoctum,& à iecore in sanguinem conuersum,in ventrem iterum referri.Quod sanè fieri non posset,nisi caro iecoris, quæ affusio nominatur, eiusmodi commutationem efficeret,& sanguinem procrearet.Etenim si sanguis concrescet, caro iecoris ptorsus erit effecta. E

*   *

Neque potest priores hebetare, alimento non corrupto,hoc autem propter multas causas vsu venit:quæ exposita sunt in libro de symptomatibus,& in eo, qui est de

*

Sed hac de re in progressu orationis iterum differetur. Nunc reliqua addamus, de quibus nos paulo antè dicturos esse, polliciti sumus. *

Finis non extat.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ALIMENTO COMMENTARIVS TERTIVS, F

Ioann. Baptista Rasario, Nouariensi, Medico interprete

FACVLTAS autem alimenti peruenit & ad os,& ad omnes eius partes,& in neruum, & in venam,& in arteriam,& in musculum,& membranam,& carnem, & pinguedinem, & sanguinem, & pituitam, & medullam,& cerebrum, & spinalem medullam,et viscera,et omnes ipsorum partes.

Corpus animantis,ex plurimis,vt perspicuum est,particulis conflatũ est,quas è similibus inter se particulis,aut dissimilibus constare asserimus. Corporum aũt eorũ, quæ sunt ex partibus inter se similibus,tria sunt genera,quæ & exanguia sunt,& sinum non habent. Eorũ alia ex ossib', alia ex cerebro,dorsiq; medulla,alia ex musculis oriuntur. Vocantur aũt è similibus inter se particu- G lis conflata,eo ꝙ oẽs partes tum sibi mutuo,tum toti similes sint. Eadem, & simplices, & primæ nominantur,siquidem ex eis cõstituantur ea,quę cõposita,organicaq; appellantur,cuiusmodi est digitus,cubitus totus,brachium totum,& crurum particulæ,itẽq; oculus,lingua,cor,pulmo,omniaq; viscera,& venter,& intestina,quin etiam caput,& quæ in ipso partes sunt: & quibus partibus totum rursus corpus constitutum esse medici norunt.Primæ autẽ particulæ gignuntur ex sãguine,qui ex alimento intra corpus sumpto oritur,& item ex semine. Hæ partes sunt cartilago, os,neruus,membrana,copula,arteria, vena, & quæ sunt generis eiusdem oĩa: tum ex ijs conficitur oculus,lingua,caput,viscera,artusque.Deniq; ex his totum corpus,atq; hæc quidẽ omnia naturales qualitates in se habent:ut per exuperantiam humida sit caro,frigida cartilago, siccum, & frigidum os: pinguedo humida, & calida, & unaquæq; particula, quæ è similibus inter se particulis constat.Quin etiam cõplura sunt spatia inter prædictas particulas similes inter se,& primas: atq; ijs plura,maioraq; inter organicas,& compositas:Vt autem oẽs corporis partes alimentũ sumant,interdum natura spatiũ in unaquaq; particula,q̃ constet ex partibus similibus inter se, fabricata est,ut in osse,& cute. Ac mollia quidem corpora,q̃ sibi mutuo incumbunt,habent interiecta spatia,quæ sensum effugiunt,quæ vero dura,siccaq; admodum sunt,in eis interualla cernũtur,ut H cernere est cauernulas in ossibus:in quibus est humor crassus,& albus,quem ad alenda ossa natura præparauit.In cute autem foramina quædam sunt,tum ad huiusmodi uisum,tum verò etiã, ut quæ superuacanea sunt,exeant.Cęterum quomodo alimenti facultas ad vnamquanq; particulam comportetur,nemo,qui nostrum de facultatibus naturalibus librũ leget,poterit ignorare.In illo .n. ostensum est, canales multos per oẽs partes sparsos sanguinem eis, veluti in hortulo irrigationem quandam adducere.Habent aũt hi canales interiecta spatia quædam,sic præparata,ut neque nimis parce medijs eorum partibus sanguis, quem ad se trahunt, suppeditetur:nec copia superuacanei humoris,intempestiue ad ea confluentis,unquam obruantur. Hæc autẽ fabricatio est à natura uel in ipso initio facta,ut oẽs particulæ alimentum facile sumerent. Sũmæ enim continui corporis partes primum admoto sibi alimento perfruuntur. Ab ijs sumunt, quæ deinceps sequuntur,per continuum trahentes.Deinde ab illis aliæ: idq; fit vsq; dũ alimenti qualitas in oẽs sit partes corporis comportata. Non omnes tamen simili ratione nutriuntur: sed aliæ magnam mutationem expetunt, aliæ exiguam:ut illic perspicue declarauimus. Quæcunq; autem humo-

rem,

A rem,quo nutriuntur,desiderant,ijs à natura præpararum ueluti penum quendam diximus,exem
pli gratia,sinus,aut cauernulas,vel aliud quidpiam,quod his proportione respondeat. Ac sangui
ne quidem parum alterato,uiscerum omnium,& musculorum carnes aluntur. At ossa, nisi per
magna intercedat mutatio,ali non possunt. Et sicut sanguine aluntur carnes,ita ossa medulla nu-
triuntur.Quod tñ eodem modo in oïbus non fit propterea quod exigua quædam sunt, & sinus
expertia:quædam maiora,& quæ sinus habent.Proinde in paruis,& sinus expertibus medulla est
cauernulis ipsorum inspersa:in maioribus,& sinus habentibus,vtiq; in ipsis collecta est. In cartila
gine est mucosum qd,ei circunfusum:ligamentis,musculis,& neruis lentus humor inspersus.Qđ
aũt alimentum unaquæq; pars trahit,id paulatim assimilat,& in substantiam mutat. Peruenit in
os:& tñ apparet perspicue,in cunctis animantibus,nullum ex paruis ossibus medullam continc-
re.Causa est,quia neq; sinum ullum notabilem & magnum habet:sed solum cauernulas,ut dixi
& eas quidem paucas,& angustas.In eorum.n.constructione duo fuerunt naturæ proposita, ut
durities ad suam tutelam,leuitas ad motiones animantis pertineret:neq; facile erat hæc ambo in
idẽ conuenire.Si.n.os præterquam quod angustum sit,cauum ẽt esset factum,omnino imbecil-
lum extitisset:at si magnum,& plenum,& densum,grauissimum fuisset,& ad gestandum difficile.
B Etenim de tibia,femore,& brachio quid esset censendum, si neq; sinus adeo amplos habuissent,
neq; ipsorũ fuisset rarior consistentia? Ad duplicem autem usum,quem indicauimus,securitas ex
densitate,& duritie:leuitas ex cõtrarijs extitit. In quibus tñ ꝑ robur musculorum,ac totius cor-
poris fortitudinem, utrunq; comparari poterat,in ijs omnibus & densa, & dura ossa à natura fa-
cta sunt,& medulla est ipsorum accommodatum alimentum:quæ uero non hñt,ea suis cauernis
tale quid continent,quo nutriri queant. Ad ossa uero addidit neruos,cũ ait,& in neruum. Ac ner
uorum quidem sunt tria genera:alij enim à cerebro,& spinali medulla oriuntur:quos uolunta-
rios nuncupamus:alij ex ossibus,quos,ut ita dicam,ligamentales uocamus:alij ex musculis, quos
tendines nominant,alij porro duri,alij molles sunt, ac duorum omnium origo est spinalis medul-
la.Eius uero ora inferior durissimorum : mollium vero omnium fons est cerebrum : media uero
anteriorũ eius partium mollissimis dicata sunt.at mediorum neruorum substantiæ principiũ idẽ,
quo cerebrum & spinalis medulla coniunguntur. Hoc tñ ignorauit Aristoteles,qui cæteris in re-
bus præstans,& scientia ornatus,in dissectione corporum non admodum excelluit. Nunc uero
de alimento, quo nerui fruuntur, hoc tñ habeo dicere,glutinosum,aptum ad attrahendum, &
difficile ad excernendum esse id,quo nerui aluntur: idq; perspicuum esse ex ijs,quę in neruis appa
C rent. Nam si elixentur,aut computrescant,in huiusmodi humorem dissoluuntur. Cum uero na-
turalem,suumq; statũ seruant,sunt omnino exangues. Præterea singulæ partes humore propriæ
substantiæ accommodato aluntur. Nihil autem ad neruum alendum accommodatius, q̃ quod
dictum est,comperies. Ergo neruus aliter,euacuationem tamen non exigit,quia nullam habet sẽ
sibilem cauitatem,sicut in uenis,arterijsque conspicitur. Atq; hoc interdum in causa est,vt neruis
glutinoso,frigidoq; humore repletis,quo sanè humore nutriuntur,conuulsio ipsos tentet, quod
non contingeret,si cauitatibus sensibilibus,per quas fieret excretio,præditi essent. Et in venã,in-
quit,& in arteriam. Quamplurimas & venas & arterias in toto animantis corpore natura fabrica
ta est.ac ne longe abeam,in facie,& toto capite natura ꝑmultas arterias arterijs,venasq; venis tũ
a dextris ad sinistra,tum à sinistris ad dextra,tum ab anteriore parte ad posteriorem & rursus à po
steriore in anteriorẽ,& ab externis partibus ad internas,& ab internis ad externas ꝑducens attc-
xuit. Cũ aũt vena aut arteria in musculum,aut viscus,aut aliquã aliã partẽ inseritur,tenues quas-
dam propagines corporibus sibi admotis mittit. Cuius rei perspicua causa est omnes nimirũ parti
culas tã calidas,q̃ frigidas,& tam duras,quam molles alimento indigere. Easq; alimentum ex sã
guine accurate alterato trahere. Has autem particulas nũc auctor cõnumerauit, quia ex ipsis oẽs
D corporis particulæ componuntur:neq; vlla potest inueniri, quę sit harum expers. Etenim si ali
debent,profecto sine his effici id non potest. Omnes autẽ musculi & arterias habent, & venas, &
per has alimentum ad ipsos corportatur. Si.n.ipsorum permanens esset substantia,certe neq; ar-
terijs,neq; venis opus ipsis esse diceremus. Sed cũ alimento indigentes sint,& vt ante dixi,seruan
dus sit iustus natiui caloris modus,idcirco & venis & arterijs opus fuit. Quia vero innatũ sensus,
& motus principium non habent,ideo neruis semper indigent,qui hoc eis suppeditent. *

Non tamen naturalibus instrumentis. * *

Animalibus tamen instrumentis naturalis quædam est attributa dispensatio,indigent
que ipsa quoq; & arteriarum,& venarum ope ad suam essentiam conseruandam. *

* Permultum autem hæc in re differunt. ad plurimas vsque
extenta particulas,ac non solum in musculis,sed etiam * partes. *

Propterea addidit. Et in membranam,& in carnem,& in pinguedinem:quas prisci tu
nicas,membranas,& meningas vocabant,eas nunc vno nomine membranarum auctor signifi-
cat. quos nos quoque secuti omissa nominum subtilitate,rem propositam pertractabimus.

* Ad

* Ad spiritus instrumenta:& costas omnes intus subcinxit. * * E

Cum interim nulla corporis pars sine sanguinea substantia effici queat. Nec tamen q̄cunque albæ,& exangues sunt ipso effici sanguine possunt:sicut iecoris substantia. Id quod propter similitudinem,quæ inter sanguinem,& substantiam corporis ipsius intercedit, accidit.

*

Vasa igitur,ac membrana ita gigni uidentur,ut non modo primam constitutionem ex seminis substantia,sed etiam reliquum in longitudinem,& latitudinem incrementum accipiāt ac membranæ quidem,sicuti etiam aliæ omnis corpor s particulæ naturales actiones habent, ut trahere,continere,excernere,atque alterare possint. qua de re nemo controuersabitur,qui libros de *

Pinguedo autem eodem modo alitur. Siquidem ipsa instar olei pinguis est animantis partibus membranosis,ac neruosis affusa. *

Proinde quæ bene aluntur,aut pinguedinem,aut adipem habēt omnia. quæ uero gracilia sunt,& non nutriuntur,sæpe n e habere quidem omnino,sæpe uero ita parū,idq; siccum, ut uix vti possis,uidentur. De sanguine aūt quid attinet dicere? Ipse.n.& cibis alitur,& cętera omnia q̄ in corpore sunt,alit. Duobus aūt modis sanguis dicitur,interdum vt ex altera parte cæteris humoribus respondeat,hoc est,vt à pituita,& utraq; bili distinguatur; interdum vero ex præstantia totus is humor,qui uasculis continetur. Hoc autem loco cum addidit,& pituitam,& reliqua,planum est,unum significari humorem ab ijs distinctum. * F

Calor,unicuiq; animanti natiuus temperatus,& modice humidus est auctor sanguinis:ob eamq; causam sanguinem calidum & humidum potestate esse dicimus:sicut flauam bilem calidam,& siccam:atram,frigidam,& siccam:ipsam deniq; pituitam humidam, & frigidam, qua de re & ab Hippocrate,& ab alijs veteribus euidentes probationes allatæ sunt. *

Quantum igitur pituitæ in venis fertur,cum utile animantibus sit, uacuatione non eget:sicut ex vtraque bile altera inutilis,& præter naturam;quę autem pituitæ pars dulcis est,ea & vtilis,& naturalis animanti est. quæ vero acida,salsaq; est,acida omnino cruda est,salsa vero computruit. De medulla autem. *

Hoc ipsius est proprium,vt sit,velut dictum est,ossium alimentum. Cum vero spinalis medulla quædam habeat cerebro communia,quædam propria,communia sunt,ut corporis essentiā similem habeat,& neruorum origo sit:propria vt cum cerebrum pulset ac motu cieatur, quanquam esse immobili continetur,ipsa tamen non moueatur, tametsi, à vertebris mobilibus contineatur. * G

Quemadmodum autem spiritus vitalis in arterijs cordeq; gignuntur,& ortum ex spiratione ducit,& ex humorum halitu:sic animalis fit ex vitali admodum elaborato. Et queadmodum in ventriculum & intestina arteriæ,uenæq; plurimæ perueniunt,bilem,ac pituitam,& alios id genus humores in externam capacitatem effundentes,& sanguinem ac vitalem spiritum intra se ipsas cohibentes:sic in cerebri ventriculos venæ excernunt ea,quæ superuacanea sunt, sanguinemq; retinent:arteriæ vero spiritum respirant. Quæcunq; autem cerebri partes membranam ipsius succingentem contingunt,ee sibi alimentum hauriunt:quę vero longius abiunt, materiarum inclinationibus adiuuantur. Dictum enim est omnes corporis partes facultatem habere materiæ sibi accomodatę attrahendæ. Itaq; vt vniuersum corpus ipsiusq; particulę trahere alimentum queant,natura magnam arteriarum,uenarumq; copiam in totum corpus pertinentem machinata est:quæ ita vicinæ inter se,ac sępe etiam propinquæ sunt,vt sese contingant:sicut eas esse perspicimus,quę in ventriculum,in ieiunum,vniuersumq; tenue intestinum & colon, & iecur, & pulmonem,& renes,& vesicam,& uterū,& lienē,& ipsum cor peruenerint. Sed etiam in lus * H

Quod cum in alijs ferme omnibus corporis particulis,tum uel maxime in cerebro cōspicitur.

ET IN calorem,& spiritum,et humorem.

Quemadmodū corpus refrigeratur in nutritionis defectione,ita ipsum alimento excalfieri pspicuū est. Cū tñ refrigeratio ex diuturnis quoq; solidorum corporū siccitatibus consequatur:q ppe pmanere ipsa per se siccitas,si non mutetur oppositio,quę ex calido,frigidoq; constat,nō potest. particulę.n.in nutritionis defectione celerrime refrigerāt:propterea q calido sanguinis humore nutriuntur. ex quo fit,vt cū alimenta innato calore cōcoquantur,corpus calfaciāt:hoc tñ protinus nō fit. Vt.n.alimenta ad ignē accōmodata ignē augēt,ita corporum natura calidorū alimentum,qđ ipsis accōmodatū,innatumq; sit,ea perpetuo roborabit, & innatum calorē adaugebit.

idque

A idq; est omnis alimenti proprium, interdum tñ copiosius alimentum hebetat innatum calorem, instar lignorum viridium, quæ ut sint ignis alimenta ipsa quidem, tamen quia plura in ignẽ coniecta sunt, idcirco flammam occultant, & ne ignis extinguatur, periculum afferunt. Ergo alimenti facultas in calorem, & humorem perducitur. quia is succus, qui ex cibis conficitur, non possit recte ex ventriculo in venas transsumi, neq; facile venas, quæ in iecore multæ, angustæq; sunt, pertransire, nisi tenuior quædam, & aquea humiditas ei, tanquam vehiculũ quoddam, fuisset admixta. Hippocrates autem venam cauam alimenti vehiculum vocat: propterea quod in ipsa sanguis multa, tenui, & aquea humiditate plenus est. Constat enim, naturalia instrumenta quo humidiora sint, eò melius nutriri: tametsi extreme humida tẽperie sint. quod vero ad concoctiones pertinet, neq; se ipsis meliora sunt, neque etiam siccioribus, etiam si similiter sint calida. Calor adauctus valenter alterat: frigus nulli actioni est utile: siccitates ad robur valent: humiditates sunt ad nutritiones accommodatissimæ, alijs actionibus, præter quam incremento, maxime contrariæ. Nam ad incrementum potius, q̃ ad nutritionem valent. De spiritu aũt, & spiritum esse duplicem animalem, & vitalem, & ipsum esse omnium eorum, quæ sunt in corpore, leuissimum, & tenuissimum, nihil opus est dicere. * * *

B *ALIMENTI autem quod alit, hoc alimentum, & quod velut alimentum, & quod futurum est alimentum.*

Dictum est, nutritionem esse assimilationem eius, quod nutrit, ei quod nutritur. & vt fiat, præcedere agglutinationem, & vt hæc fiat, appositionem oportere. humor enim qui quãuis corporis particulam nutriturus est, primum in ipsam totam dispergitur, deinde apponitur, tum agglutinatur, deniq; assimilatur. Vbi igitur corpus vna qualibet earum, quas in se habet, qualitatum id quod sibi admouetur, commutat: non est existimandum eo casu id ipsum tota substantia agere, neque id quod mutatur, assimilari ipsi posse. quare quod ita mutatum est, nunquam nutriet id, quod se mutauit. Si uero illud mutabit, hoc est tota sui substantia aget, utiq; tum sibi assimilabit id, quod mutatur: tum ab eo nutrietur, quippe cũ nihil aliud sit nutritio, quam perfecta assimilatio. Alimentum igitur proprie uocatur id, quod iam nutrit. quod uero est uelut alimentũ, neque tamen adhuc aluit, cuiusmodi est quod agglutinatur, vel quod apponitur, non proprie, sed homonyme alimentum appellatur. quod autẽ uenis, & magis ẽt quod uentriculo cõtinetur, ut pote quod nutriturum aliquando sit, si probe confectum fuerit, alimentum nuncupatur. quocirca solent medici edulia quæque in his alimenti significationibus alimẽta nominare, non quod iam

C alant animantes, nec quod talia sint, qualia sunt, quæ alunt: sed quia nutrire possint, nutrituraque sint, si probe conficiantur. Ipse autem quod iam assimilatum est, alimentum uocat. quod uero tale est, quale illud, quod appositum, agglutinatumue est, uelut alimentum, reliquum oẽ, quodcunque uenis, & uentriculo continetur, futurum alimentum. Quoniam autem neque omnia, neque omnino assimilari possunt, sciendum est, quæ omnino assimilantur, alimenta esse: cætera omnia medicamenta uocari. Alio enim in loco ostensum est, duplicem ipsorum naturam esse. nam vel immota manent, corpusq; uincunt, & mutant, quæ animantis naturam corrumpũt: uel mutationis principium sumũt à corpore, sed putrescunt, ac corrumpuntur, deinde corpus simul corrumpunt, & putrefaciunt: hęcq; uenena uocanda sunt. quin etiã tertium genus medicamentorum inuenitur, eorũ nimirum, quæ corpus recalfaciunt, nihil tamen mali efficiunt. Est & quartum genus eorum, quæ agunt aliquid, & patiuntur: sed tandem uincuntur, & perfecte assimilantur, quæ simul & medicamenta, & alimenta sunt. Cum igitur alimentum tribus dicatur modis, id, quod iam alit, appositumq; est, & quod non item futurum sit, alimentum proprie uocat: idq;

D omnino calefacit corpus, quod nutritur: aliorum duorum neutrum id facit: propterea quod alimenta proprie non sunt: sed alterum, ut ipse ait, ueluti alimẽtum: alterum uero tale sit futurum.

PRINCIPIVM autem omnium vnum: & finis omnium vnus: & idem finis, & principium.

Si eam particulam principium esse dicimus, quæ ijs, quæ ex se oriũtur, aut facultatẽ, aut oĩno materiam suppeditat, profecto hic sermo non parum controuersus est: siquidem & cerebrum, & cor, & iecur erunt principia: atq; ita multa principia, non unũ. Si uero principium, rerum omniũ materiã continens, quærit, nos id ex Hippocratis sententia esse quatuor elementa statuimus, quibus sit à natura tributum, ut mutuo per sese tota misceantur, atq; inuicẽ agant. Si uero horũ neutrum hic auctor uelit, sed forte de uegetabili principio loquaẽ, quod sanè unũ est, profecto animal unum primum omnium habet principium, quod non ex sanguine, sed ex semine arteriam, uenam, neruum, os membranamq; fabricatur. Quidam tamen sunt, quibus unum principium, unumq; finem ab ipso dici placet, quod re uera nihil sine principio fiat: & quod primum factum est, ab aliquo sit factum principio: & finem sit habiturum, quæ est eius, quod ante factum est, dissolutio: quia quicquid factum est, finem est habiturum: nec quicquam in rebus humanis possit excogitari, quod initium quandoque habuerit, quod finem habiturum non sit. Ergo ut omnia ab vno principio incipiunt, sic in unum finem desinunt. *

In

* * E

In alia autem ſignificatione,ſcimus omnem artem appetere finem:ac finem in quaque re vnum eſſe:idq; nihil eſſe aliud,quam id,quod conuenienter illi ſubſtantiæ bonum eſt. Sic medicinæ vnus erit finis,bonam valetudinem conſequi:& vna intentio, bona valetudo. Modi uero eius conſequendi,diuerſi.Quare utilitas in medicina æſtimanda eſt,partim reputando,vtrum ad efficiendam bonam valetudinem:partim,vtrum ad eandem conſeruandam referatur. *

Idem autem & finem & principium dixit, quia omnia in illud idem, ex quo etiam facta ſunt,diſſoluuntur.Ipſe enim in libro de natura hominis ita ſcribit, Rurſus,inquit hominis corpore intereunte,neceſſe eſt,ſingula in ſuam naturam, humidum inquam, in humidum: ſiccum in ſiccum:calidum in calidum:frigidum in frigidum diſcedere.Et non ita multo poſt, omniaque ſimiliter oriuntur,& occidunt.Ex his enim omnibus, quæ prædiximus, ipſorum conſtat natura: deſinitq; eodem modo,cum id in illud ipſum,vnde concretum eſt,abierit.Ibi enim etiam perſpicue dicit,id diſcedere eo,vnde quicquam concretum eſt.Sed etiam in libro *

ET QVAECVNQVE particulatim in alimento bene,& male diſponuntur:ac bene quidem, F
quæ dicta ſunt:male vero,quæ horum contrarium habent ordinem.

Quæ de alimento dicta ſunt,ea generatim de quouis alimento allata ſunt:vt enim rite diſponatur,debet probe confici.probe autem diſponetur, ſi appoſitio in primis fiat:deinde agglutinatio:deniq; aſſimilatio,quod nõ modo de alimento ſimpliciter intelliges, ſed etiam ſingillatim de eo,quod huic aut illi corpori adhibeatur:& huic aut illi corporis particulæ conueniat. Sicut igitur alimentum probe diſtribuitur,ſi quæ prædicta ſunt, fiant:ſic rurſus male ſuccedit, ſi contrarium ordinem nanciſcatur: ſiquidem effici alimentum non poſſit,niſi quæ prædicta ſunt,omnia conſequantur:ac potius cruditates,difficiles,tardasq; concoctiones, & nutritionis defectiones, & alia errata ex quibus multa genera morborum oriri conſueuerunt,fore veriſimile eſt.

SVCCI varij,& coloribus,& facultatibus.

Siue ſuccus,ſiue liquor alicuius ſit,humoris nomine comprehenditur. Differentiam uero in
commentarijs ad librum de humoribus expoſuimus.Ergo & ſucci humores coloribus, & facul-
tatibus variantur,quales ſint materię, ex quibus ipſi fiant. Iidem ex coloribus dignoſcuntur: ac G
candidiores quidẽ in pituitæ,pallidiores in bilis redundantia apparebunt.Si bilis ſit meracior fla-
uiores videbuntur. Cum.n.humores ſe in profundas partes non receperunt,color eſt humorum
indiciũ:ſicut in primo de humoribus oſtenſum eſt.Sic calidiſſimus ſenſus inſuetus calidorum hu-
morum redundantiam ſignificat:frigidiſſimus,frigidorum.Si vero nihil extrinſecus adueniat,ve-
luti frigus,aut calor,aut aliqua animi perturbatio, humores ex coloribus re uera dignoſcentur.
Ergo ſicut corpus,quod ſe ipſo ſit factum candidius,indicat pituitoſum humorem in ipſo domi
nari,pallidius vero,aut flauius,bilioſum:ſic ſi ad rubicundius,quam natura ferat, ſit facta conuer-
ſio,ſuperare ſanguinem intelligimus:ſic ſi nigrius,atram bilem.Sic urinę affectionem humorum,
qui in vaſculis ſunt,ſignificant: ſic ſudores,& alia, quæ in vniuerſo animantis habitu cernuntur,
quæ in ipſo habitu ſint,docent:niſi frigus,aut rigor,aut metus,aut vehemens triſtitia, aut pudor
adſit.Eo enim tempore fit quædam velut humorum reciprocatio:neque attendendus eſt humo
rum color.Quemadmodum autem ſuccorum colores uarij cernuntur, eodem etiam modo ua-
rias ipſorum facultates cernere licet.An ſuccum nunc dicit,ſignificans ciborum conuerſionẽ in
ſuccum,quæ in ventriculo efficitur? hoc enim fortaſſe probabilius eſt. Nam & quod cernitur
hæc dicta confirmat.Singulæ enim particulæ, à quibus alimentum alteratur, propoſitum quid H
habent,& finem quendam,ut quod alteratur,ſibi ipſis aſſimiletur.Si autẽ animo cogites, aſſum-
ptum ex ventriculo ſuccum,à carne iecoris alterari,paulatim in illius naturam tranſmutari cõ-
peries:Ipſeq; & craſſior ſe ipſo, & rubicundior fiet neceſſario prius, quam illi perfecte aſſimile-
tur.Si vero aut panem,aut carnem,aut uinum,aut fructus, & alia edulia in ſanguinis, aut pitui-
tæ,aut aliorum humorum naturam uerti oporteat, quantam præcedere conuerſionem neceſſe
eſt?Hoc autem repente fieri non poteſt.Nam & hoc oſtenſum eſt,nullam rem poſſe contrarias
vel omnino multum differentes qualitates recipere,niſi per media prius progreſſa ſit.ob eamq;
cauſam in libris de uſu partium corporis humani indicauimus,magnum venarum plexum a na-
tura in iecore factum eſſe,ut morans in viſcere alimẽtum,in ſanguinẽ perfecte mutetur. Si enim
ut in corde,vnum magnum ſinum feciſſet,deinde in illũ ſinum per vnam venã ſanguinem indu-
xiſſet,per aliam uero eduxiſſet,nullo tẽpore,ne breuiſſimo quidem,humor in iecore permanſiſ-
ſet is,qui ex uentriculo ſurſum fertur:ſed impetu diſtributionis raptus totum uiſcus celeriter per
meaſſet.At natura corpori conſulens,ut alimentũ illic diu maneat, alterariq; perfecte poſſit,tã
ſitus anguſtos effecit.Hoc aũt loco non eſt ignorandum,non eandem eſſe formam in humorib.

cum

A cum animal naturalem suum statum seruat, ac cum præter naturam affectum est: siquidem flaua bilis uidetur, sitq; vitellina, quod uitellis ouorum tum colore, tum crassitudine sit similis. Atra quoque sit deterior, eamq; radentem, aut acidam appellant. Sanguis commutatur, dum cum alijs humoribus multis modis commiscetur: vt in * *

Pituita frigida, humidaq; est: & ueluti quoddam semicoctum alimentum. quocirca euacuanda non est: sed debet io corpore manere, atq; alterari. * Haud igitur mirabile est, si ex varijs naturæ operibus succi uarij efficiuntur: si quidem humores ex alimento alterato fieri oportet.

ET IN noxam, & utilitatem: & ut neque lædant, neque iuuent.

Tria sunt capita, in quibus exerceri debet quicunque medicus futurus est: primum est in diuisione compositioneq; positum: alterum in consequentium, repugnantiumq; cognitione uersatur: tertium pertinet ad mutuam rerum mutationem, cum quid maius, quid minus, quid simile, quidq; dissimile sit, spectatur. ad quæ cognitio, quæ est de eodem, & altero, adiungenda est, siqui-
B dem ita & noxa, utilitas facile cognoscetur. Verum cum noxę, & utilitates nostris corporibus afferantur non solum à simplicibus rerum nos attingentium qualitatibus, sed a tota etiam substantia: propterea sciendum est, proprietates ex tota rei substantia prodeūtes, siue sint nostris corporibus idoneæ, siue alienæ, in quadruplici materiæ genere uersari: ut sint purgantia medicamenta, & alimenta, & quæ uenena nominantur, & horum remedia. Cæterum quæ perniciosis occurrunt, ἀλεξιφάρμακα, hoc est uenenorum auxilia: quæ ferarum ictibus, theriaca nuncupantur.

* * *

Proinde admirari naturam, uelut artificem sapientissimum soleo, quæ præter cætera omnia instrumenta, linguam animalibus dederit, qua similitudines, & dissimilitudines rerum discernentia, quæ idonea sunt adsciscant: quę aliena, respuant. Hæc enim exquisito suo sensu calida & frigida, humidaq; & sicca distinguit, ac quæ acria, queq; dulcia sint, quę item idonea, & aliena, & quę amara, acerbaq, sint dignoscit. Quod ad facile perficiendum, cum cętera instrumenta vnum, aut duos sortita sint neruos, in hanc partem sex inseruntur.

*

C Sicut igitur natura eorum, quę non alunt, non est admodum hominibus idonea: sic eorum, quę celerrime alūt, interdum ui etur esse accommodatissima. Cæterum omnia inter hæc interiecta sunt media: & partim magis, partim minus agere, & pati à corporibus nostris possunt. Iam uero uinum, panis, mel, ptisana magis pati, quam agere possunt, & tamen aliquid agunt in corpore. Vbi.n. duo corpora in idem uicissim tendentia pugnant multo tempore certantq; inter se de alteratione, utrunq; ipsorum tū agere, tum pati omnino necesse est. Si uero ita exiguam in nobis actionem, aut affectionem perpetuo efficiunt, vt nullum sensum perspicue moueant, eiusmodi certe erunt despicienda: id quod in rebus, quæ alunt, ferme omnibus vsu venit: agunt .n. quidpiam in humano corpore, sed id neq; sentitur, neq; manifestum est. Si tamen diu, multumq; exhibeantur, magnopere corpora alterant euidenterq; commutant. Sicut nos uidemus, lactucam euidenter refrigerare eos, quorum uentriculus æstuat, & à siti uindicare: quorum uero refrigeratus est euidenter lædere. Ex quo fit, ut prosit, & noceat, prout vario tempore adhibetur, & prout corpus postulat: & prout humida, aut sicca, aut frigida, aut calida sit uentriculi temperatura. Quocirca licet medicis, uti alimentis duobus modis, & tanquam cibis, & tanquam medicamentis.

*

Sunt vero etiam alia, quæ mediæ quodammodo temperaturæ sunt: quæ interdū calfacere, refrigerareq; uidebuntur: interdum neq; calefacere, neq; refrigerare, sed talia conserua-
D re corpora qualia nacta sunt: quæ vero talia sunt, nunquam alimenta fiunt: sed prout sunt, sic etiam medicamenta nominantur. Re tamen uera tota particula semper agit conuenienter ei tēperaturæ, quæ ipsi semper inest. Interdum etiam suppurauit id, quod molestum erat, cum illud confecerit, alterarit, atque concoxerit. Vnde etiam fructum tulit. Alio rursus tempore aut eius, quod angit, qualitatem, aut copiam non ferens, ad illud excernendum impellitur. Interdum magnopere afflicta expellere, id qđ angit, præ imbecillitate non pōt. Ac tunc noxā persentit. Multa ēt alia sunt, q̄ suapte natura nostra corpora, neq; lædūt, neq; iuuāt. De quibus. * * *

ET plenitudine, & excessu, & defectione, & complicatione: nonnullorum quidem etiam, nonnullorum uero non.

In libro de plenitudine duo esse genera plenitudinis dictū est: alterū ut ad robur, & uires defertur eius, qui eam fert: alterum ut ad suscipientē capacitatem: & expendimus, quot sint genera eorum humorū, qui uires aggrauant, aut qui contineri uasculis nō possunt. Exposuimus ēt signa plenitudinis cognoscendæ, q̄ ad vtrūq; plenitudinis genus pertinēt: itē priuatī signa utriusq; tum-

eius quod ad uires refertur, tum eius, quod continenti capacitate metimur: vt distendi, ac rumpi E
præ plenitudine, est continentium vasorum affectio: aggrauari, sensitricis facultatis. Ex pleni-
tudine autem multi morbi oriuntur. Ac plenitudinis quidem, quæ sensitrice facultate æstimatur
euidentissimũ signũ est grauitas. Non tamẽ semper fit, ut si grauitas aliqua in parte sit, in eadem
humorũ plenitudo insit. Eius aũt plenitudinis, quæ in arterijs est, ut pote quæ ad ipsarum uires re
fertur, signa in libris de pulsibus ostendimus: ut aliarũ omniũ corporis partiũ indicia in libro de
plenitudine, pręsertim in illo loco, in quo scripsimus, quædã esse vtriusq; plenitudinis symptoma
ta: quædã non esse absolute, sed huiusmodi plenitudinis signa: quædã nullius prorsus plenitudi-
nis, sed uel malitiæ humorũ, vel corruptelæ, vel imbecillis facultatis, vel tumoris solidorum cor-
porũ notas esse. Quod igitur ipse nunc ait, alimenta lædere, & plenitudine, & excessu, uerum esse
omnes confitentur. Estq, consonum ijs, quę in aphorismis dicuntur, ubi scriptũ est, Vbi alimen-
tum pręter naturã plus ingestum est, hoc morbum facit. Quod .n. hic dicit plenitudinẽ, illic plus
dixit. Qm̃ autem unaquæq; particula alimento sibi idoneo alitur, si in ipsam ingrediatur humor
aliquis, qui secundũ naturam alteri conueniat, illi uero sit alienus, & præter naturam, morbum il
le, nisi copiosus sit, non gignet. Si copiosior ingrediatur, morbum afferet: quippe cum id, quod
morbũ gignere debet alimentũ, non exigua mole iustum modum, sed magnopere, & eximie ex F
cedat, necesse est. Quod uero addidit de defectione, quibusdã medicis non probatur. eis quidẽ ui-
detur, ex plenitudine multos oriri morbos, at ex defectione, & indigentia, nullum. At Hippocra-
tes arbitratur etiam nos ex defectione, in morbos incidere. Siquidẽ ex defectionibus interdum
refrigeratio, interdum siccitas, interdum vtraq; consequatur. Hæq; ubi ita auctæ sint, ut actionẽ
iam lædant, multos morbos pariunt: sicut etiam plenitudo modo tumores præter naturam, mo
do morbum attonitum, modo ruptiones venarum: nisi quis euacuando præueniat prius, quam
corpus animantis aliquo magno malo afficiatur. Quinetiam Plato de redundantia ac defectione
hoc idem censuit. Nec erit fortasse absurdum, eius uerba adscribere, quæ sunt huiusmodi. Cum
quatuor, inquit, sint, ex quibus corpus compactum est, terra, ignis, aqua, & aer; eorum præter na-
turam redundantia, atq; defectio, & loci ex proprio in alienum facta mutatio, itẽq; ignis, & alio
rũ, cũ partes plus ex uno nactæ sint, nec quod sibi conuenit, unaquęq; assumpserit, cæteraq; hu-
iusmodi omnia: seditiones, & morbos afferunt. Cum igitur secundum naturam affecti sumus,
ex his mensura quędã inter se contemperatis, bene ualemus. Si uero desit quidpiam, aut redũdet,
aut si facta in alienam sedẽ commigratio, ægrotamus. Ac perspicuum est, bonã temperiẽ redun-
dantia, defectioneq; corrumpi. Et tñ Heraclides Tarentinus ait, senẽ hæc scripsisse oĩa de quan- G
titate eorum, quę offeruntur: vt noscamus, vtrum multum, an parũ dandũ sit. Habendamq; esse
rationem morborum, & uiriũ ægrotantis hominis: praeterea uero etiam ætatis, anni, temporis,
consuetudinis, & aliorum, quæ his proportione respondent: nam si, inquit, uires ęgroti debiles
sint, & affectio, qua corpus conflictatur, sit aut ex corruptela, aut ex indigentia, parum quidem
alimenti, sed sæpe dandum est. Causa est, quia malum multa expetit. Parum uero dandum, quia
imbecillæ uires sunt. Scitum enim est ab indigentia postulari additionem. At si neque indigen-
tia, neq; corruptela adsit, sit autem iustus modus secundũ naturam humorũ, uel etiam plenitudo
tũ raro, & pauca offeremus. At si uires ualidæ sint cũ indigentia, corruptelaq; coniunctæ, tũ ho-
minibus ita affectis, & multa, sæpe danda erunt. Hæc ab illo uere quidem dicta, sed non accom-
modate, fatemur. Deceptus .n. sententia aphorismi, cuius initium est, Et quibus semel, aut bis, &
quibus plura. In quem, sicut in alios omnes, eius extat explanatio, existimauit, auctorem nunc
de eadem re verba facere: de qua Hippocrates in aphorismis conscripsit: ob eamq; causam, addi-
ta esse hæc verba arbitratur, ac nonnullorũ quidem etiam; nonnullorum autem non: quod ue-
rum non est: sicut neq; illud, quod de * * * *

ET OMNIVM ad caliditatem lædunt, & iuuant: ad frigiditatem lædunt, & iuuant, ad facul- H
tatem lædunt, & iuuant.

custodiam dandi alimenti capita, quantitas cibórum qualitates, & utendi modus. Nos aũt unam
communem alimenti offerendi, & in bene ualentibus, & in ęgrotantibus intentionẽ esse docui
mus, uitalis facultatis custodiam. Huius .n. facultatis ope sani edimus, bibimus, cæteraque omnia
vitæ munia exercemus: propter hanc eandem etiã ęgroti ad cibum, potumq; progredimur: nã
vt morbus auxilia suę affectionis indicat, ut sanguinis missionẽ, aut purgationẽ, aut aliqd aliud
huiusmodi: sic facultatis custodia alimentum solũ indicat. Quia uero alimentum sæpe lædit, ut-
pote quod non sit datũ in tempore, ideo morbi affectionem, tanquã dari alimẽtũ prohibeat, ex
pendimus. Cumq; affectio non prohibeat, iubeat uero facultas, tum alimus: ac tantum abest, ut
alimentum ullo modo noceat, ut etiam potius iuuet. Vt enim animal duret, indigens est nõ mo-
do alimenti, sed etiã aeris: nosq; vtriusq; usum nouimus: siquidem respiratio natiui caloris sym-
metriam conseruat: ciborũ uero oblatio id, quod de corporea substantia defluit, resarcit: quod si
innatus calor, cui corporea opera Hippocrates præcipue accepta refert, non accurate cõseruei,

non

A non modo non poteſt priores actiones obire,neq; nos alere,quod eius erat præcipuum munus vel maxime,ſed corpus corrũpit,ac liquefacit.Iuuat igitur,& nocet alimẽtum,cum in calorem, & frigus moderatum,aut immoderatum conuertitur. Et tamen calor innatus in iecore continetur,cuius ope ſanguis gignitur.Maior uero eſt alius calor in corde,qui ad irã excitandam eſt animantibus tributus.Qui non ſecus indiget alimento,q̃ ille alter reſpiratione. In animantibus ſic cibi,qui vt aſſimilentur,& corpus alant,ſpatio temporis egent, hi frigus uniuerſi potius quam calorem in præſenti afferre uidentur.Calfaciũt aũt hi quoq; progreſſu temporis ſicut alia edulia, ſi ſolum ut corpus alant,conſequantur.Omne.n.alimentum, ſuapte ratione calorem animantis auget.Quocirca adhibenda maxime mens eſt ijs omnibus,quæ poteſtate calida, aut frigida eſſe dicuntur,ſint ne ex natura eorum,quibus ali corpus poſſit,an ſolum occaſionẽ alterationis nanciſcanť,deinde conuenienter,propria natura alterata,corpus quodã modo afficiant. Et an ab eo dem nullo modo ulla in re alterentur.Si.n.ſint ex genere nutrientiũ,ſiquidẽ uincanť,calfaciunt: ſi non uincantur,refrigerant.Sin ex ijs ſint,quæ parũ quid alterantur,omnino calfaciunt.Si deni que ex ijs,quæ nihil omnino alterantur,maxime refrigerant.Quemadmodum autẽ calor,& ſanguis alimento augetur,ſic ſanguis ciborum inopia areſcit,& ſe ipſo fit craſſior. Addit aũt & noxiã & utilitatem in facultatem. Eſt igitur hoc diligenter animaduertendum,vt noſcamus , facultatis vnam ſemper eſſe indicationẽ,ſui ipſius nimirum cuſtodiam.Ea autem præcipua ratione cuſtodi B tur,id,quod è ſua ſubſtantia uacuatur,aut alteratur,corrigendo.Secundo uero loco, cohibendo ea,quæ ipſius euacuare,aut alterare ſubſtantiam poſſunt . Quæ cum ita ſint,in bene ualentibus conſenſus oĩum eorũ,quę agenda ſunt,eo pertinet,ut ipſa perennis ſit:in ægrotantibus uero, nõ ſemper. Maxima aũt eſt uirium dignitas:ſiquidem uita in nobis ex harum cuſtodia exiſtit.Facultas ergo prima omnium eſt hominibus conſeruanda,ut neque eius ſubſtantia euacuetur ; neque tanta alteratione immutetur,ut corruptelæ propinqua ſit.Huius aũt cuſtodiæ partẽ eſſe dicim', cũ uel aptam temperiem præſentem ſeruamus,uel abſentem inducimus. Quocirca ad facultatẽ cuſtodiendam cauendum eſt ne plura offeras,neve pauciora.Si enim plura,quã par eſt,des, cruditatis cauſam afferes,præter quam quod etiam corpus prægrauabis : ſicut turſum omnino non nutrire,& ſtomachi faſtidia creat,& eundem lædit,& uires labefactat, & malos ſuccos adauget.

POTENTIAE autem uaria natura.

Potentiam oẽm ex poteſtate efficiendi id,cuius habet poteſtatẽ,nominare ſolemus. Alicuius enim potentia eſt,eiusq; notionem conſequimur ex eo,quod ad aliquid refertur. Proinde ſic ip ſam appellamus,cum eſſentiam ignoramus.Cũ vero aut robur,aut uirtutem potentiæ dicimus aut ẽt infirmitatem,& vitium,tunc nomen intelligendum eſt,ut ad actionem refertur. Potentiæ C igitur,quæ in corporibus animantium ſunt ad ſuum opus peragendum,accommodatis egent in ſtrumentis:& ut fabri,qui in urbibus vitam degunt,quibuſdam inſtrumentis utuntur,quibus ſua opera abſoluunt:ſic potentiæ.Cum autẽ in nobis tres potentiæ ſint,animalis,uitalis,& naturalis quæ animal gubernant,ſintque diuerſi inter ſe generis: unaquęque veluti ex ſuo quodam fonte toti eſt corpori diſtributa.Earum una ad alendum animal neceſſaria eſt, ac communis cum ſtirpibus,& ueluti fontem iecur habet:riuulos vero ab hoc in totum corpus diſperſos, uenas. Hanc vel appetitricem,uel naturalem,uel altricem uocare licet. Altera eſt,quę non modo in nobis ut ſtirpibus,aut uiuentibus,ſed etiam ut animalibus anima ineſt , quę ſedem habet in corde:eſtque veluti innati caloris fons quidam. Huius fontis riuuli ſunt arterię. Cęterum multis nominibus appellatur:nam & potentia uitalis,& facultas quę iraſcitur,& anima irarũ æſtu fluctuans, nominatur.Tertia ſita in cerebro eſt aĩa particeps rationis:q̃ uoluntarijs actionibus unà cum ſenſibus pręſidet.Hæc utitur ipſa quoque particulis quibuſdam ceu riuulis, hoc eſt neruis, per quos ſenſum,& motum in totum animal tranſmittit. Ideo ipſe uarias eſſe potentię naturas dixit, ut quę in uatijs corporis particulis conſiſtant, & ex uatijs ueluti fontibus emanet. Heraclides autem cenſet,nos hęc de naturalibus facultatibus accipere debere.Quod non abſurdum exiſtimo. Re D batur enim ex Hippocratis ſententia,naturam prędictam eſſe potentijs,ut trahendi ea, quę apta ſunt,excernendi quæ ſunt aliena:itemq; alterandi, & quarto loco retinendi. Quod ſane uerum eſt,& nos in unoquoque inſtrumento eſſe demonſtrauimus.

Succi corrumpentes & totum,& partes,& ferit,& intus.

Duobus modis corruptela dicitur,tũ ea,quæ fit,tum ea,quæ facta eſt.Res autem quatuor mo dis corrumpi ſolent:quòd etiam ipſarum eſſentiæ elemẽta ſint quatuor : ut quædam propter ſic citatem,quædã p̃ nimium calorem,aut frigus,aut humorẽ corrumpantur. Cuiusq; aũt natura corrumpitur,cum calefit,aut frigefit,aut ſiccatur,aut humectatur:potiſſimum autẽ dum calefit, aut frigefit. quippe cum hæ qualitates ſint efficaciſſimæ.Sed etiam cum ſiccatur, humectatur: ut etiam eſuriendo,& ſitiendo,dum hic humida,illic ſicca ſubſtantia deeſt. Itaq; ſi ſanguis ſit bilioſior,facilius excalfit.Siq; in particula contineatur,q̃ inflãmatione tẽtetur,ſitq; admodũ calidus,

& in toto corpore sit biliosus, multo magis excalfit, ac deinceps corrũpitur. Scimus .n. quicquid facile alterat, aut natura calidũ est, id à quauis re calefaciente excalferi, atq; ita primũ corrumpi. sicut quicquid facile est ad alterandũ, & natura frigidũ, & à quauis re refrigerante primum refrigerari, atq; corrumpi, siue vniuerse, siue particul atim. facile porro alterantur, quæ tenuiorũ sunt partiũ. Proinde spiritus est ad alterandum facilis. Ac bilis flaua est à natura calidissima: pituita, frigidissima. Post flauam bilim calidus est sanguis: ut post piruiram frigida est atra bilis. Etenim flaua bilis à quouis in ipsam agente alteratur. Atra, ægre: atque, vt vno verbo dicã, quicq d è tenuibus cõstat partibus, facile ad alterandum est: quicquid è crassis difficile, deinceps difficile ad corrumpendum. Corporis aũt nostri sunt duo genera corruptelæ. Quæd im .n. corruptelæ sunt necessariæ, & innatæ, & tanquã ex ortus nostri principijs, ut ex sanguine semineq; profectæ: q̃dam ex nobis ipsis oriuntur. Primum genus ex siccitate fit, ac senectus appellatur, estque hæc omni genito corpori innata corruptelæ necessitas. Altera, quæ in animãtibus inest maxime, totius substantiæ fluor est, qui ab innato calore efficitur. Cum enim fluat omnium animantium moles, nisi alia similis substantia pro ea, quæ defluit, introducatur, vniuersum corpus ita corrumpetur. Ergo quicquid ficcioris substantiæ effluxit, cibo restituimus: quicquid vero humidioris, potione. ita aeteæ, igneæque essentiæ modum respirationibus, pulsu, arteriarum conseruamus. Siquidem non eodem modo vniuersum corpus à calidis, aut frigidis afficitur. ob eamque causam quędam animantes aptos sibi ipsis humores habent: quædam non modo aptos, sed etiam, qui perniciem afferant. Cæterum omnia alunrur similibus: tolluntur autem, & corrumpuntur a cõtrarijs. Nihil tamen ex se ipso, vt ex proprio calore corrumpitur. Contra vero omnia augentur, roborantur, & bene ualent, & uitam ducunt. At si quid præter naturam corporibus accidat, primum humores propter humiditatem corrumpit: tẽporis vero progressu id pinguedinem, & carnem attingit. Quã ob rem videmus sæpenumero sanguinem biliosum redditum corruptela quadam absurda usq; adeo, ut totus corporis color porri colorem imitetur. Quin etiam sine mortiferis medicamentis cernitur corpus ad humorum corruptelam peruenire, quæ similis est ei, quam ue nena afferunt. Quandoque etiam color propter humorum conuersionem immutatur, ut totum corpus arquatum fit: interdum plumbi colorem referat: interdum fit magis fuscum, interdum nigrius: interdum ueto etiam magis uergat ad * E B

Quod mirabile non est. Perspicuum enim est, putredinem ab alieno calore proficisci, ut dictum est. Alienum calorem uoco eum, qui foris aduenit, neque est innatus, neq; vnicuiq; rei aptus: siquidẽ innato est natura tributum, ut concoquat, alieno, vt corrumpat. Calor enim extrinsecus sanguini aduenit & in solis exustionibus, & in pestilenti statu. Sed & quando in aliqua parte corporis maior copia sanguinis coacervata sit, eius uires superet, corrumpitur, quemadmodum in tumoribus inguinum, & orientibus tuberculis, quæ φύματα dicuntur, & inflammationibus, cum in paruis uasculis propter crassitudinem obstruitur, aut propter crassitudinem impingitur. Quo sane tempore sanguis duplici de causa corrumpitur, & quia non difflatur, & quia à natura non uincitur. * C

Omnino mutatur, & commutatio in humorem melancholicum fit. * & ex humorum formis. Deque his dicta sunt, quæ dici par erat in libris de * sanguinis mutatione *

Conandum est de eis differere, ita tamen, ut neque hoc loco longiores simus, neque ueteribus contradicamus, qui summopere errauerunt, præter Aristotelem, qui cum cæteri fermè omnes hallucinati sint, rectè dixisse mihi uidetur. *

Omnes tamen concedunt, a suo, aut alieno calore id effici. Non tamen pari modo. Sed Empedocles. * H

Ijs enim, qui sic affecti sunt, perniciem instare: siquidem eiusmodi affectus, & alimenti indigentiam, & humorum corruptelam indicant: quod quidem non semper usu uenit. *

Illis tamen, utpote qui multa absurda in ijs, quæ ad medicinam pertinent, dixerit hoc iam concedendum est, quòd neque medici sint, neque longo usu exercitati: sed quòd Philosophi essent, & rerum causas peruestigarent. * *

QVI SPONTE, & non sponte, ac nobis sponte, causa, non sponte.

Sponte fieri interdum dicuntur, non quę sine causa, sed quę sine causa a nobis proficiscente fiunt.

fiunt. Cum.n. medicamentũ bili ducendæ aptum damus, ac bilis euacuatur, non iam id spõte fieri, dicẽdũ est. Interdum etiam dicitur sponte fieri, quod sine externa causa fit. Interdũ uero quod velut repente, nullo casu pcedente. Nunc uero præstiterit accipere sponte fieri, ut sit sine causa, q̃ à nobis pficiscat: vt noscamus, humores à natura bonos effici aut sponte, aut secus. quã rẽ debet medicus imitari. id qđ plane perspicuũ est. Addit enim, nobis sponte, hoc est secundum naturã, & à natura facti: causæ uero non sponte, quia cum alia causa subest, non sunt sponte sua. In hanc sniam ipse dixit hæc, quos diuturnus alui fluor vexauit, eis uomitus sponte superueniens, morbũ soluit. Et alio in loco, quicunque sponte sanguinẽ mingunt. Quin & euacuationes è corpore fieri sponte dicimus, quæcunque fiunt, cum nos nihil molimur. Quod solet contingere, cum natura corpus gubernans expurgat ea, quæ sua sponte feruntur, interdum irrita, aut quòd illa a uasculis non cohibeãtur. Quo sane tpe aduertere medicus debet an prosint, anve noceant. Hoc est vtrum, ut ipse ait, qualia purgari oportet purgentur. Siquidem tunc corpora iuuantur, & natura id euacuat, quod superuacaneum est. Cum uero symptomatis ratione fit aliquid, neque ulla consequitur utilitas, eiusmodi euacuatio est malæ constitutionis animantis indicium.

B

CAVSAE rursus alia manifestæ, alia abditæ, & alia ualida, alia inualida.

Fructus eius cõnis, quç est de ijs, quæ animantibus accidunt, est, ut qui causas intemperierum norit, eas ad naturalem statum reducat. quomodo autẽ nos. et, curabirq; morbos is, qui & qui, & quales, & quanti sint ignorauit? Nos autem vt multa esse genera causarũ concedamus; quasdam in præsentia afferemus: primum quidem, & præcipue illam, propter quã fit aliquid: secundo loco a qua fit: tertio, ex quo: quarto, per quod: quinto, quale fit. Eorum enim, quæ prçter naturã sunt, tria sunt uniuersa genera: unum, affectiones, quç actionem lædunt: alterum, earum causç: tertiũ, symptomata. Causæ autem, cum agunt, hoc potissimum nocabulo gaudent. Sed sæpe etiam sic uocantur, licet nondum quicquam agant, sed quod solum possint: ueluti cruditates morborum, causæ dicuntur, quamuis nemo adhuc ægrotet. Quocirca causarum alia est procatarctica, alia cõtinens, alia antecedens; procatarctica sit, quæ opere perfecto, separatur. Continens, quæ præsens morbũ præsentẽ conseruat: sublata, tollit. Antecedens causa est, q a procatarctica quodã mõ fit, qua pfente effectus ipse adest: illa adaucta, adaugetur: & diminuta, diminuitur: sublata, tollitur. Multa quoque alia genera causarũ inueniuntur, ut per se finiens, concausa, & causa adiuuans,

C sicut & sunt & manifestç, & obscuræ. Volunt autem causam per se finientem esse, quæ ipsa per se finem afferat. Concausam uero, quæ suapte ui opus efficere non possit, cũ alia coniuncta possit: causam adiuuantem esse, quæ efficiat illa quidem opus, sed ægre. Proinde aliquid ab ipsa assumi ad id, quod vult, facilius efficiendum. Causæ autem manifestç appellantur, quæ ipsç ex se, cum agunt, & faciunt quid, in sensum cadunt. Non manifestç uero, quç non ex se, sed medijs intercedentibus percipiuntur. Sicut abditæ uocantur, quç ex se ipsis, neque ex alijs sentiuntur. Eęq; aut semper abditæ sunt, aut ad tempus: quas esse dicimus, quæ aliquando absunt, rursus uero cadere sub sensum possunt, sicut in libro de causis procatarcticis ostensum est. Causarum habenda omnino cognitio est, siquidem nihil sine causa efficitur. Hecq; est communis fere omnium philosophorũ consensio. Non tñ conandum est, rerum omniũ afferre causam: primum quia ad rerũ notiones, atq; usus hoc non est sæpe necessarium: deinde quia multa sunt in rerum natura, quç suapte natura quibusdam principijs similia sunt, ut causç rationem non admittant. Prçterea nonnũquam falluntur, cum incognita, & quç causæ non sunt, sumentes, se causam afferre arbitrantur. Non est igitur attendendus sermo eorum, qui rerum omnium causam putant esse afferendam. Tunc.n. quçrenda rerum causa est, cum id, quod de ipsis dicitur, aut notius, aut credibilius est futurum.

D Hoc tñ semper seruandum censemus ab ijs, qui ueritatis studio ducuntur, nihil ve occultent eorum, quç euidenter apparent, & si causç rationem maxime controuersam habeant. Quã ob rem cum in alijs rebus omnibus Hippocrates ornandus est laudibus, tum uel maxime in his, de quibus nunc disserimus. Censet.n. vsq; eo progredi medicum oportere, quousq; peruenire ipsius ars potest, ut sępenumero ad probabilitatem vsq; perueniat, & res, q inter se natura sunt similes, & ob id minus aduertuntur, ostendat: deinde eis nomina imponat, potissimum uero si possit, quç sint vsitatissima: sin hęc ignoret, apta fingat. Ante omnia uero, singulis rebus singula nomina imponat, ne in sermone ex homonymia obscuritas oriatur, neve res vlla omittatur. Cum uero hęc ita se habeant, series quędam causarum se deinceps excipientium, sępe existit. Sed in eiusmodi nisi quis distinguat eam, quç per se facit, ab ea, quç ex accidenti dicitur, plurimi, absurdissimique errores in disputationibus oriuntur. Significat autem per se idem, quod primum: ex accidenti, idem quod secundo loco. Quemadmodum morbus est quędam prçter naturam affectio, quç actionem lædit. Accidit autem, ut alia affectio, quç ipsa quoque præter naturam est, morbum præcedat. Hæc tamen non sui ratione lędit actionem, sed morbo intercedente, hanc autem affectionem non morbum, sed causam, quç morbum pręcedit, appellabis: cum neque per se, neque primum, sed ex accidenti, & secundo loco læditur actio. Atque ita non

iam quicquid præter naturam fit in corpore, morbus statim erit appellandus: sed id deniq; quod primo actionem lædit. Quod uero hunc antecedit, causa nominanda est. Causæ igitur rationeq̃ dam manifesta, quædam abdita sunt. Quædam fieri possunt, quædam non possunt: ut quædam à tali causa fieri possint, quædam non possint. id quod pro potestate causæ, & prout apta sit res. quæ facienda sit, accipiendum est. E

NATVRA sufficit omnia omnibus.

Omnes fere & Peripatetici, & qui Hippocratē auctorem habent, naturā, ut artificem ornant laudibus. Erasistrati uero studiosi non id perpetuo confitentur. Illā quidem Principem admirātur, ut Deū, & oībus in rebus uerum esse existimant. Quod si ita sit, profecto multum a ueritate aberrauisse Philosophos Peripateticos putandū est, quibus nihil placet eorum, quę Erasistratus censuit. Verum si Peripatetici recte in naturæ contēplatione sunt uersati, ut perspicuū omnibus est, nihil erit Erasistrato magis ridiculum. Is.n. ait, Peripateticos nihil de natura recte statuisse. Qđ ita falsum est, ut si qs in Aristotelis, ac Theophrasti libris sit uersatus, is ceu cōmētarios physiologiæ Hippocratis illos conscriptos esse, sit arbitraturus. Etenim calida, frigida, humida & sicca agere inter se, & pari princeps Hippocrates, sed & Aristoteles recte affirmauit: nutriri quoque per se tota, quę nutriuntur: & quę miscentur omnia, per se tota misceri. Pari modo quæ alterantur, per se tota alterari. Sicut illud quoq; concoctionē alterationem quandam esse & mutationē eius quod alit, in propriam eius, quod alitur, qualitatem. Tum quæ de gignendo sanguine, ac nutritione, deq; incremento habentur, & item alia multa decreta ad ortum & interitum animantiū & ad bonam ualetudinem, morbumque pertinentia, sunt Hippocratica simul, & Aristotelica. Ex tot, talibusq; sententijs vna sola reperitur, de qua Erasistratus cum illis uiris consentiat: hoc est Naturā alicuius rei causa facere omnia, ac nihil frustra. Idq; interdum quidem ait Erasistratus nō tamen idem tuetur: sed plus millies euertit. siquidem de Erasistrati sententia lien sine causa factus est: sic omentū, sic alia sexcenta. Quāobrem licet intueri, sermones ab illis mandatos literis, neq; falsos esse, neq; parum concludentes, cū interim Erasistrati libri taliū plenissimi comperiantur. Ridiculum autē est, cum optime exædificatā nauim, aut domum, aut lecticam uideas, licet artificē ignores, eam sine arte, & temere, & fortuna factam existimare: cum interim artē raro à fine sibi proposito aberrare: fortunam raro eundē consequi, oēs statuant. Si etiam absurdum est, inutilē, & non artificem putare causam fabricæ corporis nostri, si modo similitudinē iudicij in artificib. qui cernuntur, cum ijs, qui non uidentur, seruare uelimus. Hoc autem siquis ipse per se in animali uelit expedere, is mihi Asclepiadis, & aliorum multorum temeritatē uidetur magnopere damnaturus. Si uero causam discat, cur nihil frustra factū sit, & omnia in corpore ad vsum uergāt, vel ex eo naturæ in animalibus & prouidentiam, & artē credet. Quare Hippocrates, vt qui primus naturæ opera norit, hanc admiratur, & perpetuo prædicat: & iustam nominet, & solam animalibus ad omnia sufficere dicat: & ipsam ex se sine doctore, quæ opus sunt, efficere. Si uero naturæ prouidentiam, ac sapientiam quispiam uelit accurate cognoscere, id poterit percipere, in dissectionibus spectet, & consideret, iuste ne, an secus suas portiones oībus partibus distribuerit: sed alijs maiores, alijs minores, sit impertita: quantę nimirū satis erāt, æstimata accurate cuiusque dignitate, alij maiorē, alij minorē portionē tribuit: unicuiq; uero tantā dedit, quantam tribui erat æquissimum. Sic Hippocrates uocat medicum naturæ administrum, eum inquam, qui reuera medicus sit, non pharmacopolam quendam de triuio. Hic.n.tm̄ abest, ut merito naturæ administer appelletur, ut potius inimicus & aduersarius naturæ, atq; ægrotantium nuncupari iure debeat. Perinde enim par est efficere medicū, ut naturam semper facere intuemur. Ipsa enim innumerabiles machinationes conseruandorum corporum causa adinuenit, cum quasdam partes circumuestierit, ac clauserit, nequid exterius exuperet: quasdam perforarit, & dilatarit, canalesq; induxerit, quibus modo alimentum, modo refrigerationē, spiritūq; traherent: simul & excremēta per alios crassa, per alios tenuia extruserit. Omnem profecto de usu partium scriptionem huc imprudens transferam, si omnia naturæ opera deinceps recenseam. Haud igitur mirabile est, si ait, Naturam oīno sufficere: naturæ.n. vt ipse quodā in loco scribit, sunt morborū medicæ: propterea q̃ natura ad animantis salutem molitur omnia, consentaneū etiam est, ab ipsa principe morbos curari, aut dum copiosum sudorem effundit, aut per vrinam, aut per aluum, aut per uomitum humores noxios excernit. Id autē sępe fieri cernitur ab ea patientia, quæ in corporibus inest, quę ab ipsa gubernantur: quā Hippocrates naturā appellare consueuit. Hāc quidem & indoctā & non didicisse ait, sed tn̄ efficere, quæ oporteat: siquidem ipsa sine magistro nouit, motus uoluntarios ab omnibus effici animantibus. Hęc autē effici, nos euidenter cernimus quomodo aūt fiāt, hoc uero humanū ingenium superat, nec magis quicquam, quàm admirari, possumus intelligere Ac natura omni tempore in animali admirabilia commēta machinatur. Etenim neminē p̃terit, quo tp̄e pręgnans fœmina est, qūo os uteri constrictū accurate, cōglutinatumq; sit: sicut nemo etiā ignorat, quantum prouidentię adhibuerit, ut fœtus ad collū uteri, qua conuenit figura perueniret:

F

G

H

A ueniret:& cum ipsum peruaderet,nullã partẽ sauciaret,aut lęderet.Iam uero facultates,q̃ in fętu iam sunt,adeo adauget,vt non solũ alat,sed ẽt sapiat,intelligat,& oĩa fere dignoscat,atq; agat: quod est naturæ non modo sapientię,sed ẽt potestatis argumentum.Sed nõ est satis. Nam quod omnium est maxime admirabile, ipsa effecit,nimirũ ipsa à nemine docta,& quæ non didicit,animans,quod nascitur,omnium partium actiones docuit,siquidẽ non modo os,stomachũ,& uentriculum alimenti instrumenta præparauit,sed statim docuit animal,quomodo eis uteretur:facultatem quandam sapientiæ ipsam à sese doctã animali ingenerans:cuius impulsu singula animalia ad actionem ducuntur,& alimentum sibi accommodatum exigunt, & cætera omnia deinceps faciunt,de quibus disserere,est alterius disputationis.

IN HANC vero extrinsecus,cataplasma,linimentum inunctio,nuditas totius,ac partis,calor, et frigus eadem ratione,adstrictio,vlceratio,morsus,& res pinguefaciens.

Cum pręsagium non exigua sit medicinæ pars,maximeq; utilis censeatur,docet hoc loco senex,quot modis medici in præsagiendi ratione delinquant.Præter.n.quã φ multæ a natura causæ afferuntur,quæ faciunt,ut præsagiũ,prędictioq; sæpe uarientur;profecto multa ẽt medicorũ
B peccata,& ægrorũ errata in naturã,oĩa plerunq; rectẽ gubernantem,licet intueri. Etenim quidã sunt,qui ne se medicos quidem arbitrantur,nisi quisq; ipsorum ad ægrotum ingressus, se succingat,deinde uel cataplasma imponat,uel perfundat,vel clysterem indat,uel venam incidat,uel cucurbitulas admoueat,vel fricet,uel tale quidpiã faciat. Ac si quid horũ ab ipso prætermissum sit,nihil ex arte factum uideatur. Hippocrates autem nobis indicat, quoties huiusmodi homines ad ęgrotum accedunt,hæcq; nõ in tẽpore faciunt,toties errare. Quomodo igitur possunt aut præsagire,aut uerum prædicere,cum tanta errata,& quæ naturæ,ut ita dicã,repugnent,intercedant? quam ob rem qui vult medicinam facere,debet facere quę oportet,& superuacanea, importuna,& noxia omittere. Deinde uero ẽt ęgrotus in rebus oĩbus sit facilis ad parendum:neq; quicquam per intemperantiam delinquat. Deniq; qui assident, nihil peccent, vt neque iracundiam ægro concitent,cũ aliqua in re peccant:aut dolorẽ afferant,cum quid importune nunciant: aut damno afficiant,cum quid diminute præparant. Si autem neque medicus,neque ęgrotus,neque quisquã eorum,qui eidem assident,delinquat,neq; quicquã errati cõmittatur in ijs,quæ extrinsecus adueniunt,uerum erit præsagium,veraque pręd ctio:& naturæ nullum impedimentum afferetur. Cum aũt erratum aliquod commissum sit,quantum id sit,expendendũ erit. Maxime ãt
C in uictus ratione instituẽda artificem esse oportet. Hic enim solus errorum uim disquirit, & pernoscit:& solus noxę magnitudinem habere perspectam potest. Scimus enim,morbos,qui prorsus periculo uacant,propter errata fieri diuturnos consueuisse. Qui uero incolumitatem pollicẽtur,non tñ sine periculosis symptomatibus eos effici lethales. Quinetiam ijs,à quibus periculum omnino abest,multis,magnisq; erroribus deinceps commissis,in lethaliũ naturam incidunt. Ac nihil mirabile est cum ẽt in bene ualentibus magna errata morborum mortiferorum causę sint. Oportet igitur medicum studiose dare operam,ut & præsagiat,& curet, & noxæ magnitudinẽ accurate pernoscat. Ita.u.siquid foris incidet,aut ęgrotus peccabit,aut assistentes uõ facient, quæ oportebit,ipse illa corriget,si poterit:& pręd ctionem mutabit. Et initio ipse non errabit, neque cataplasmata superdando,neq; liniendo,neq; inungendo,neq; in particulis corporis denudandis;neq; in ijsdẽ calefaciendis,aut refrigerandis tempore minime opportuno:neq; in constrictionibus,neque vlcerationibus,neque morsibus,neque rebus pinguefacientibus adhibendis, neque in alijs rebus,quarum ipse mentionem facit,administrandis.

INTVS vero et quadam prædictorum,et præter ea,causa abdita,et toti,et parti,et alicui,et non alicui.

D Quemadmodum errata foris committuntur ijs in rebus,quarũ antè facta mentio est: sic intus sępe accidit propter causam,quę manifesta non est,idq; & in toto corpore,& in parte, & in singulis,& non item:sicut in talibus & non talibus temperaturis. Interdum enim humor, qui computruit,uel qui sit,quam par est,copiosior,& incoctus, aut etiam omnium humorum redundantia morbi causam affert:interdum idem facit immodica,intempestiuaq; euacuatio: sicut ẽt solẽt efficere,quę post euacuationem relicta sunt,ut ipse ait,si ex effluentibus aliquid relinquitur: atq; id vel in humore,qui morbum gignit,vel in affectione morbosa intelligendum est.

EXCRETIONE secundum naturam ventris,urinarum,sudoris sputi,muci,vteri per hæmorrhoidas,thymion,lepram,tuberculum,cancrum,è naribus,ex pulmone,ex uentre,e x sede, ex cole,secũdum naturam,et præter naturam. Horum discrimina alys alia ratio,alibi,et aliter.

Ostensum est,in vnoquoq; instrumento quatuor esse naturales facultates. Cum autẽ unaquęque particula animalis humorem,qui ei conueniens est,in se traxit,hęcq; ferme est naturalium

facultatum prima: deinceps sciendum est, particulã non prius id alimentum, quod attraxit, excer- E
nere, quam vel ipsum instrumentũ, vel pars maxima eorũ, q̃ illo cõtinent, in cõtrariã affectionem
trãsierint. Postquã igitur particulæ sint abunde expletæ cibis, rũ qđ reliquũ est, tanquã onus alie-
num abijciant. Sic.n. facit venter, sic vesicæ, vbi quoduis eorum, quæ attraxerunt, vel multitudi-
ne distendat, vel qualitate mordeat, molestumq́ue reddatur. Eodemq; modo uterus. Idcirco in-
terdum abortus fit, quia distentus ꝓperat quod molestũ est, abijcere. Quod ẽt fit, cum humoris in
se effusi qualitate mordetur. Interdũ ẽt fœtus editur, & ut decet, in lucẽ profert. Est.n. offensionis
triplex causa, aut nimia moles, aut aliquod pondus, aut morsus. Molẽ intelligo, cum vterus non
fert, vt amplius distendatur: onus, cũ, id qđ continetur, supra ipsius uires fit: morsus, cum ea, quæ
alijs in partibus prius cõtinebantur, illis disruptis, in uterũ sint effusa. At in ventriculo morsus sunt
euidentes propter plurimũ ipsius sensum, sicut ẽt in vtero, & uesica lotium excipiente. Quare ne-
cesse est unamquanq; particulã aut multitudine oppressam, aut propter qualitatem in mordacẽ,
acremq; mutatam, desiderare expulsionem. Ex quo fit, vt excretiones & secundum naturam, &
præter naturam fiant, ut alui, sudoris, sputi, lotij, muci, & aliarum rerũ multarũ. Sed cũ simul eue-
nit, ut facultas attrahendi humoris, & facultas alterandi totũ, quod attractum est, conficere non
possit, ideoq; multa gignantur excrementa: facultas autem expellens eo tempore deterius, & im- F
becillius, quam prius moueatur: necesse est ita magnam excrementorum uim in carnibus consi-
stere. Atq; interim ꝓ excrementi specie, & multitudine alias aliã fieri carnẽ, modo tumidam, mo-
do flatus plenam, modo ut in hydropibus est. Interdum uero ẽt præter naturam excretio fit, uel,
vt dictum est, ꝑ ꝑ aliquam facultatis noxam, uel irritarioοem importunam, vel uitiosum motũ,
a quo facultas excitatur: aut propter ora uenarum adaperta, aut propter instrumenti alicuius
ruptionem, aut erosionem. Quo in numero est sanguinis effusio, q̃ genere ipso præter naturã esse
magna ex parte uidetur. Interdum tñ secundum naturam fit, ut cum mulieres sanguinem ꝑ ute-
rum excernunt. At cæteræ omnes sanguinis euacuationes toto genere præter naturam sunt: ij
vero, sola multitudine præter naturam censentur. * Quæ aũt uomuntur, expelluntur alias
vt immodica, & ventriculum prægrauantia: ut est interdum alimenti copia: alias uero, ceu, quæ
angant, & mordeant. Quo in genere sunt acida, nidorosa, aut amara: & item biliosa, pituitosa,
& serosa excrementa: quæ uel ibidem gignuntur, uel ex totius animantis habitu in ipsũ confluũt.
Præter naturã uero, si q̃ concocta sunt, nutrire nõ possint. Quocirca videmus sæpe nõ solũ acidã,
salsamq; pituitam, sed etiam dulcem in uentriculo collectam ad uomitum ipsum impellere. Sed
& sanguis ipse in uentriculum effusus, eo pacto ipsum uomere cogit. Vrinæ autem excretionem, G
sicut etiam seminis, & stercoris naturalem esse, nemo, opinor, ambigit. Videmus tamen quando-
que magnam lotij copiam excerni, cũ natura nec corpus purgat, nec molesta amouet: sed sicut
accidit, ut sudores, & alui deiectiones, ut symptomata redundantiæ uitiosorum humorum, qui
sint in corpore, excernantur, interdum uero à natura expurgentur. Si uero memoria repetas, ut
fiat urinæ secretio, profecto ea res admirabilem tibi in regendis animalibus naturę prouidentiã
indicabit: idq; cum ob renum fabricationem, tum uero ob urinariorum uasorum originẽ, quam
ex renum uentriculo ducunt. Vt nisi ad hunc modum facta essent omnia, aut perperam, aut ne
omnino quidem urina secerneretur, & uacuaretur. Etenim urinę dignotio ualde vtilis est prę-
cipue autem in morbis acutis: ut in libris prę sagiorum dictum est nobis. Quanquam Hippocrates
etiam consueuit, ubi aliquod instrumentum respirationis lęsum sit urinas intueri: quę si secun-
dum naturam sint, in solis respirationis instrumentis periculũ uersatur. Sin hę quoque prauę esse
uideantur, tunc instrumentum quoq; nutritionis male affectum esse ostendunt. Iã uero cũ uen-
ter male affectus sit, ipsiusq; affectio ex deiectionibus dignoscatur, tamen etiam facit urinę men-
tionem: quę tenuis cum sit, cruditatem humorum uenis contentorum significat. Quo etiam mo-
do in uentriculi, thoracis, pulmonis, neruorumq; affectionibus urinę spectandę sunt. Ipse autem H
deinceps sudorem commemorat. De quo, utpote qui secundũ naturam nõ sit, aliquis cõtrouer-
sabitur. Diocles de hoc est studiose argumentatus. Sed hoc decretũ mihi plane asperum, & prę-
ter euidentiam esse uidetur, cum tamen ab ipso uel maxime accommodate ad persuadendũ cõ-
firmetur. Nos autem ꝑspectum habemus, sudorem ex eadem gigni materia, ex qua urina, & eo-
dem modo exoriri. Vtrique enim origo est ex humore epoto, qui in corpore calefit, & aliquid
biliosę materię assumit. Verum ut medici plura, quam par est, de urinis, ita de sudoribus aut
nihil, aut certe potius non necessaria conscripserunt. Etenim natura semper dat operam, ut san-
guinem expurget, quodq; uitiosum est, ab eo secernat, & a partibus principibus modo in uentrẽ,
& intestina, modo in extimam superficiem detrudat. Sed ex ijs quæcunque tenuioris substantię
sunt, ea cutim egrediuntur, partim per eam perspirationem, quę sensum effugit: partim ut sensu
percipiuntur, ut sudores. Quę uero crassiora sunt, ea pertransire cutis densitatem non possunt:
sed aut medicamentis, aut purgationibus, aut clysteribus, aut uomitibus euacuantur. Promptius
autem per aluum euacuantur humores, qui in primis uenis sunt: qui uero insunt in ijs, quę in ie-
core sunt per urinas: qui uero in toto corporis habitu per sudorem: sicut, qui in capite, aut per
palatum, aut per nares, aut ꝑ utrunque: qui in amplis spatijs thoracis, per guttur simul cum tussi.

Qui

A Qui denique in renibus, aut uesica sunt, per urinã. De sputis aũt hoc intellegendum est, quædã ip-
sorum esse spumea, quædam flaua, quædam rufa, quædam pallida, quædã rubra, quædã nigra. Ex
ijs spumea pituitosum fluxũ indicant: flaua biliosum sincerum. Quæcunq; aũt rufa sunt, ea biliosũ
quidẽ fluxũ significant, sed non parum serosi excrementi esse cũ flaua bile commistum. Sic nigra,
melancholicũ esse fluxum ostẽdunt. Quæ uero magis rubra sunt, plurimum sanguinis, sed partiũ
amaræ bilis habere humorẽ attestantur, quam ob rem, quod huiusmodi est, oĩum est sputorũ mi-
tissimum: sicut nigrũ est oĩum perniciosissimum. Cæterum quõ sputa in acutis morbis expenden
da sint, non est necesse dicere in præsentia: siquidem senex de eis tunc non disserit: sed in libro de
ratione victus abunde locutus est: nosq; in quatuor in illum librum conscriptis commentarijs rẽ
ipsam explicauimus. Quare ad ea, q̃ deinceps sequuntur, nostra se conuertet oratio. Addit, muci,
vteri, per hęmorrhoidas, &c. De quibus sigillatim agendo, non est producenda longius oratio, sa
tisq; erit eatenus de ijs loqui, quatenus possit quispiam intelligere, euacuationes fieri partim secũ
dum naturã, alias præter naturam, quod iam nobis ad ostendendum propositum est; quemadmo
dum de muco illud scire conuenit, cerebrum sæpe expurgari hoc euacuato. Instrumentum enim
olfactus intra caluariã existit, in anterioribus cerebri uentriculis, q̃ uaporosum etiam spiritũ cõ-
B tinent. Oportebat enim operimentum quoddã tale ei circumiectum esse, quale & tueri ipsum pos
set, & transitum sensibilium non impediret. Quocirca hoc operimentum rarum factum est. Vnde
sæpenumero à partibus superioribus confertim fit excrementorum euacuatio: quas βλέννας anti-
qui, mucos iuniores, ex Hippocratis sententia nuncupant. Prodiens tñ id quod ab oĩbus φλέγμα
vocatur, cuius albus est color, βλένναν, hoc est mucum appellat. φλέγμα vero nominat ipse id, qđ
in humoribus vstum, & ueluti supra modum coctum est. Excrementum autem, quod à cerebro
defluit, fortasse quispiam nõ rite pituitã, sed mucũ, & grauedinem nuncupabit. Quemadmodũ ãt
pituita, quæ in uentriculo, intestinisq; consistit, commodissime, celerrimeq; uacuetur, naturæ in
uentum in libris de usu partium exposuimus. Quod uero pituitæ in uenis comportatur, cum ex
vsu sit, nullus est vacuationis indigens. Sed scire oportet, pituitæ unũ genus vtile esse, ac secundũ
naturã animantibus: aliud inutile, & præter naturã: quæ dulcis est, eam esse animanti vtilẽ, & ad
eius naturã accõmodatam: q̃ acida, salsaq; facta est: acidã perfecte incoctã esse: salsam, cõputruis
se. Atq; hæc de muco satis esse mihi videntur in præsentia. De vtero pauca dicentur. Ac primum
vtrũ vuluã, an vterũ appellare oporteat eã partẽ, quã natura mulieribus ad pariendum dedit, so-
liciti esse nõ debemus. Deinde sciendum est, quędam esse, quę tota animantium corpora expur-
C gant; quædam, quæ partẽ aliquam. Hæc aũt interdum præstant, quæ totũ corpus purgant, inter-
dum, quæ vnã particulã vacuãt: qualia sunt quę per palatũ, & nares excrementa capitis educũt;
& q̃ p tussim thoracis partes, pulmonẽq; purgant: & quę p vrinã serosum totius sanguinis excre
mentũ educunt. De genere autẽ totũ corpus purgantium sunt, quę per vterũ, & per hœmorroi-
das euacuant, & itẽ euacuatio quæ fit exercitationibus, frictionibus, & quouis motu. Quod ad vte
rum pertinet, causa est, q̃m ex oĩbus corporis partibus vteri plurimas, maximasq; venas habent.
Itaq; facta interdũ mensiũ suppressione, multa symptomata cõsequi solent. Quasdam ãt fœminas
aliquis eius partis dolor cũ grauitate coniunctus conflictat: aliquibus in coxam dolor incidit: ali-
quibus crus illius partis claudicat. Si vero menstruę purgationes diu supprimantur, tunc & inflam
mationes, & tumores, qui φύματα vocantur, in extrema ilĩũ parte excitantur: pręterea dolores lũ
borum, colli, sincipitis, & sedis oculorum, & vehementes febres. Quibusdam lotiũ ægre it: quibus-
dam ne ægre quidẽ. quorum nihil accidit ijs, quæ integrè purgatę sunt. Vt igitur multa sympto-
mata comitantur menstruas purgationes retentas, sic immoderatas euacuationes sequũtur hęc,
caloris vacuitas, pedũ tumor, & totum corpus subtumidum. Quin etiam hoc malo affectis mulie
ribus, & concoctio & appetitus ciborum vitiatur. Merito igitur ipse in Aphorismis scriptum reli-
D quit, si menstruæ purgationes copiosiores, sint, morbi accidũt. Si nõ fiãt, ex utero morbi existũt.
Vtpote multę causę sint, quibus copiosiores, q̃ par sit, aut etiam pauciores excitẽtur mẽstruę pur
gationes: atq; ideo multiplices morbi exoriãtur. Idẽ in euacuationibus, quę fiunt per ora venarũ,
q̃ hœmorrhoides nominantur, videt contingere: siquidẽ multa inde mala consequuntur, sicut ex
diuturnis hœmorrhoidibus suppressis, aut immodica euacuatione ad extremũ frigus hoĩem du-
centibus aquã inter cutẽ sępenumero collectã cõspeximus. Hoc autem nõ omnes medici norũt:
cũ tñ Hippocrates & hoc ipsum, & alia multa perspicue docuerit. Sed quicunq; vere in illius sunt
scriptis versati, ij soli quõ hœmorrhois fiat, ab ipso didicerunt. quõ autem multi morbi inde orian
tur, vt tormina intestinorũ, vt uarices, & cum hęc sint, nõ semper esse prohibẽda, sed interdũ adiu-
uanda, vel natura quiescente, totum ei negocium committendum, cum ita expediat, tantum ab
est, vt illi, sciant, vt ante tẽpus remedia adhibentes, ea faciant, quę nullo modo facienda sunt. Vidi
etiã his euacuationibus cohibitis multos melancholicis humoribus fuisse correptos: alios dolore
lateris renũq; vexatos: alios cum sanguinẽ euomuissent, & alijs cõflictati essent symptomatibus,
diem suum obijsse. Quẽadmodum aũt in cute, & totius corporis partibus lepra, scabies, impetigo
verrucę, thymi, formicę, claui, tofiq; sic in ano hœmorrhoides cęcę, fissa, p̃cidentia, cõdylomata,
pylides,

pylides,aliaq́;multa cōtingunt:sic ĕt tubercula,q̄ φύματα dñr. Quorū quædam admodum calida E
sunt,& cū uehementia quædā prodeunt:quædā frigida, siceaq́; permulta alia inter hęc media exi stunt:q̄dā exactè media eorū,q̄ dicta sunt,q̄dā à medio utrinq́;parū distantia: alia plus eodē mō ī vtranq́;partē:q̄dā summis vicina,aut à medijs quodāmodo & summis pari spatio distantia. Phymata aūt appellant tumores præter naturā,qui maxima ex parte sine externa causa oriunt. Vident aūt in abdomine,thoraceq́;nasci.Quædā acuta sunt,& fastigiata, q̄ ipse meliora esse latis scripsit.Cōmendat ĕt ea,q̄ deorsum vergunt.Quia eis adapertis,materia facile defluit. Sicut ĕt dura mollibus deteriora sunt.Quinĕt oīum tumorū,qui præter naturam sunt, varietas existit è natura eius,q̄ influit:flatuosi.n.magis sunt, vbi materia flatuosa copiosior accessit. Magis uero inflāmationis particepes,vbi sanguis:erysipelatis,vbi flauæ bilis humor: œdematis, ubi pituita: sicut scirrhosi,vbi uel crassus,vel ualde lentus sit humor is,q̄ parti infixus est.Pari mō atra bilis sine feruore canceros efficit,eosq́; si acrior sit,cū vlcere.Crassus aūt est is humor,q̄ cancros gignit. Quocirca è vaseulis in circumiectā carnē non admodū exeidit. Ac sic quidē tumores cancri naturā imitātes,in oībus particulis, præsertim uero in māmis mulierū, quę naturali purgatione nō amplius expurgantur,oriri solent:& ab excremento melancholico originē ducunt: quod etiam morbū, qui dicitur Elephas,efficit.Sæpe ĕt ad varices decumbit,& interdū ad cutem uniuersam expellit. B
Ac cancrum quidē incipientē curauimus: cū uero ad notabilem est perductus magnitudinē, nemo sine chirurgia sanauit. Simili quoq́; modo tormina intestinorum a flaua bili exorta, sępe sustulimus. At si quæ essent ab atra bili excitata, ea vero prorsus fuerunt insanabilia: siquidem à cāero,cum vlceratione coniuncto,nihil differant. *

*

Promptissime in os,& nares cōportantur. Excidunt vero & in oculos, ac nonnullis in aures. Decursum porro excrementi in os tū gula excipit,tum aspera arteria. Si uero acris sit fluxio,nō solum vocē lædit,sed etiā grauissima quædā accedit erosio, ut etiā pulmonem sæpe exulceret.Quā ob rem dictū est, vomitibus & deiectionibus ventriculum euacuari, intestina ijs solis, q̄ per internas partes deijciuntur: Sicut etiā caua iecoris:renes, & vesica, & gibba iecoris, si multo,uitiosoq́; succo sint referta, medicamentis per infernas partes deijcientibus, & purgātibus expurgantur:si modico,per vrinæ meatus.Cerebrū uero, vt dixi, per palatū,nares,& aures:thorax, & pulmo per asperam arteriam,& fauces.Perspicuum aūt est, & palati, & narium euacuationes esse naturales:ut per has partes cerebri excrementa deriuando expurgentur.Per aures uero pręter naturā:in infantibus tū etiam per aures cerebrum purgatur: propterea, q̄ si excremēta, quæ illic consistunt, putrescant, acrioraq́; & calidiora reddātur, inflāmationes, ignem sacrum, vlcera serpentia,carbones,febres,aliaq́; sexcenta genera morborum pariēt. Natura aūt prouidit,ne q̄d à capite in pulmonē defflueret:siquidē defluxiones malignæ esse solent,cùm ea,quæ defluunt, tenuia sunt,faculatibusq́;corrodētibus prædita. Hæc autem non expedit tandiu in pulmone cōtineri, quoad cōcocta crassa reddanē, vt ceteras defluxiones, tenues illas q̄dē, sed nō corrodentes, & difficiles ad concoquendū. Neq́; statim expelli propterea q̄ intus morantes,non facile concoquunē:siq́; excernanē,tusses uehementes cōeitant. Quare siue in pulmone permaneāt hi humores,siue euacuenē,noxa sequr. Itaq́; natura rectè animātibus consuluit,cū duos meatus fecit, ne q̄d tale accideret. Sicut etiā alia multa ex aluo,ex sede,& ex cole educuntur. Quod & secundùm naturam,& præter naturam fieri, sicut etiam de cęteris,quæ iam dicta sunt, intelligendum est.

VNA Natura hac omnia, et non vna: multa natura sunt hac omnia, et non vna.

Non vocat naturam,quatuor elementorum humidi, sicci, calidi, & frigidi tēperaturā: siquidē hæc est una omnium eorū,quæ, in rerū natura sunt:sed & non una, quia tēperaturæ rerum singularum differunt: sed uocat materiam eorum,quæ euacuantur. Vnum est enim genus excremētorum. Atque ita hæc omnia sunt una natura. Non tamen una specie, sed specierum diuersarum. H

PHARMACIA sursum, et deorsum: et neque sursum, neque deorsum.

Est hoc in more positū Hippocratis, ut uerbū φαρμακεύειν,nō vsurpet,vbi quæuis medicamenta adhibet sed solū ubi purgātia. Sic in Aphorismis dixit, Concocta φαρμακεύειν, & in acutis morbis raro, & in principijs uti pharmacijs. Oēno autem id fatentur oēs, qui vel mediocriter in eius sunt dictione uersati. Quō autem sursum, & deorsum uti pharmaco oporteat, ipse docuit, cum ait: φαρμακεύειν æstate superiores potius:hieme inferiores uentres.& item, Graciles, & facile uomentes superius φαρμακεύειν cauentes hiemem; Vomentes uero difficulter, & modice bene habitos,inferius,cauentes ęstatem. Et cum addit, Tabidos uero, cauentes purgationes per superiora:melancholicos uberius,per inferiora. Et paulo post, quorum alui leuitate intestinorum laborant,hieme per superiora φαρμακεύειν, malum. Itemq́, siquis febrem nō habens, cibum fastidiat, & cordis morsum, tenebricosamq́; uertiginem patiatur, & os amarum sentiat, pharmacia per superio-

A superiora indigere significat. Adiungit postremo alium aphorismũ, tanquam, præceptum, quod ad oẽs dolores pertineat, his fere verbis: Dolores supra septum transuersum, qui purgatione indigent, per superna opus esse pharmacia indicant: qui vero infra sunt, per inferna. In hanc sententiam multa, & in aphorismis, & in alijs ipsius libris scripta esse licet intueri: quibus aperte distinguit, quando per superna, & quando per inferna sit pharmacia vtendum. *

*

In omni igitur re primũ esse artificem oportet, tũ opus aggrediendum est. Artificem aũt esse in eo positum est, vt primum, & maxime totius materiæ, quæ arti subiecta sit, simplices facultates cognoscas: mox vero ipsarum mixtiones, quot, qualesq; sint. Est enim eadem ratio, atq; doctrina de medicamentis componendis, deq; ipsorum vsu. Cùm autem duplex materia sit medicis subiecta, altera, in qua medicæ artis finis, hoc est bona valetudo efficitur: idq; est humanũ corpus: altera est auxiliorum, per quæ finis efficitur: sciendum est, medicamentorum tractationem ad secundam materiam pertinere. Alteram uero esse prioris.

B * *

Quædam enim ex flaua bili, quædam ex atra, quædam ex pituita existunt. tot enim sunt oĩa febrium, quæ ex humoribus putrescentibus accenduntur, genera: oĩs aliarum febrium varietas ex harum mixtione existit. Quæ autem Ephemeræ, Hecticæq; vocantur, sunt alia duo genera febriũ, ab acutis distincta. Sed & acuta febris oritur aut putrescente aliquo ex prædictis humoribus, aut particula inflammata. Omnia autem, quæ huiusmodi sunt. *

Cum enim primo die. *

Simplex & solus quisq; humor ex ijs, qui dicti sunt, quãlibet, earum quas commemorauimus, ægritudinẽ exquisitam gignit: confusus uero cum sanguine, tum in particulam aliquam procumbens, aut scirrhi, aut œdematis, aut erysipelatis naturam referentem inflammationem. Ac scirrhi quidem is, qui atræ bili miscetur: erysipelatis, qui amaræ: œdematis, qui pituitæ: sicut cum sanguis ipse impactus in loco fluxioni obnoxio computruit, inflammatio exoritur.

C *

Sicut multa comperiuntur, in quibus neque per infernas, neq; per supernas partes pharmaco vtendum est. Iam vero neque in * neque in ætate * neque in calida regione: neque in habitu * neque in *

IN ALIMENTO pharmacia optimum: in alimento pharmacia malum. Malum et optimum ad aliquid referuntur.

Multa sunt, quæ mixtã ex cibo & medicamento naturam habent. Huius generis esse dicimus, quæcunq. ex contraria facultate mixtam habent naturam. Sic in ijs, quæ à nobis parantur, quædã ex contrarijs substantijs, facultatibusq; comperiuntur: ut si tu succo ptisanæ parum liquoris scammoneæ inijcias. Quãuis enim sic sensum effugiat, in actione tamen non occultabitur: sed aperte aluum subducet. Quædam autem eodem modo à natura componuntur, quæ uidentur esse simplicia. Talẽ habent naturã lens, brassica, & marina propemodum omnia, quæ testã pro cute habere dicuntur: quorum solidũ corpus tarde permeat, aluumq; cohibet: humor ad excretionem irri-
D tat. Atq; interdum pugna quædam mutuo conseritur, cum solidum corpus cohibet, & moratur: humor uero ad excretionem stimulat. Præterea uero cibi & potus celeriter, aut tarde pertrãseũt aut propter naturam nobis ab initio tributam, aut propter uentris affectionem acquisitam: aut propter propriam substantiam: cum neminem fugiat, quosdã humidos esse, quosdã aridos, quosdam lentos, quosdam friabiles, quosdam facile diuiduos, quosdã acres, quosdam acidos, aut amaros, aut dulces, aut salsos, aut austeros, aut acerbos: aut quasdam, extra has, habere facultates medicamenti naturam referentes, quæ similes earum, quæ in medicamentis purgantibus insunt. Haud igitur mirabile est, si quędam aluum mouent, cum mixtas in se ipsis facultates habeãt medicamẽti naturã referentes, similes earum, quæ sunt in colocynthide, scãmonea, veratro, & alijs generis eiusdẽ. Sunt, qui edulia inueniri arbitrentur, in quibus nulla neq; alendi animalis, neque purgandi facultas insit: aiuntq; hæc non solũ ut alimenta persæpe agere, sed ẽt ut medicamenta: propterea ꝙ corpora perspicue calfaciunt, humectant, refrigerant, & siccant: hæc porro cum nihil horũ agunt in corpore, sed solũ alunt, tum non subire medicamenti rationem. Sed si quæ sunt huiusmodi edulia, nos certe paucissima esse affirmamus. Quod si sint, solum pro alimento sunt. Nec qualitatem corporis eius, qui sumpsit, immutant. Hæc ratione quæ mediæ temperaturę sunt, nullãq;

superantem

ſuperantem qualitatem habent,hęc alimenta ſolum eſſe volunt,medicamenta nõ item. Prodeſt E
igitur interdum,in alimento vim medicamenti ineſſe, ut cum alimento remedium quoq; adhi-
beatur,ac fortaſſe etiam cum uoluptate quadã:interdum uero id prodeſt.Quo ſane tempore ali
mentum redditur malum ex medicamenti qualitate,licet qualitate alimenti eſſet oĩbus tempori
bus noſtro corpori idoneum.Non prodeſt,autẽ,cum corpus ſolam purgationem, & non item
alimentum poſtulat.Id quod neq; in oĩbus,neq; perpetuo verum eſt.Quocirca addit,malum, &
optimum ad aliquid referuntur:hoc eſt noxium,& utile.Alia.n.ratione dices,hoc alimentum eſ
ſe alio melius:alia uero aliud,non autem abſolute. Nã ſi medicamẽrum dandum ſit,aut purgan
da aluus,hoc ad agendum ſcãmoneam braſſicæ præſtare affirmabis: Si uero ſolũ ſubducenda al-
uus ſit,braſſicæ ius antepones.Sic de cæteris iudicandũ eſt:quia malũ,& non malum ad aliquid re
feruntur.Et quod vni optimũ eſt,alij erit malum,& contra:& quod abſolute malum eſt,alicui par
ticulatim vtile eſſe comperietur.Cęterum de uocabulo φαῦλον hoc ſciendum eſt,ueteres ferè om
nes ſolere hoc uſurpare,cum ſignificare uolunt ſimplex,aut quoduis,cui contrario nomine op-
ponitur exquiſitum.Nunc uero non ita accipiendum eſt,cum ei optimum opponatur.

VLCVS, cruſta,ſanguis,pus,ichor,lepra.furfur,ulcera capitis manantia,impetigo,vitiligo,ephe F
lis quandoque nocent,quandoque proſunt.Quandoque neque nocent,neque proſunt.

Vlcerum quædã ſua ſponte oriuntur,quædam è cauſa externa.Et quædam ſemper maiora,de
terioraq; fiunt,quędam contra:ſicut quædam in extremitate conſiſtunt,quędam caua ſunt.Quę
extremitatem,cutemq; occupant,herpetes uocant.quę ſubiectam carnem corrumpũt,phagedę
nas:ut etiam carbunculus uocatur ulcus cum cruſta ſimul cum multa circumiacentium corporũ
inflammatione.Si quis autẽ accuratius ſcire aueat proprias ulcerum differentias, is explicatas ha-
bebit in libris methodi medendi:ubi etiam diximus,alias eſſe ſimplicis,ſoliusq; ulceris,ſine alia af
fectione coniuncta,differentias:alias,ſiqua alia ſimul adſit affectio.

* *

Ipſe dixit,Eryſipelas aq externis ad interna uerti,non bonum eſt: ab interioribus ad
exteriora,bonũ.ut ſciamus qcquid ex imis partibus ad cutim uertitur,in bonis eſſe numerandũ.
Contra uero ſi ad profundas partes trãſmutetur,in malis eſſe habendũ.quocirca nõ eſt mirabile,ſi
ulcera interdũ boni conſulenda ſunt,licet,ut monui,oĩa propemodũ ſint mala.Eadem eſt cruſtę
ratio.Quare ſi ex ulcere ſanguis fluat,cohibendus prius ſanguis eſt,deinde ulcus curandum.Cru- G
ſtam autem ut ſepimentum ulcerum medici compererunt.Generatur.n.cruſtra ex ſubiectis, cir-
cũpoſitisq; corporibus ueluti ſemiuſtis.quare tm̃ carnis naturalis deperditur, quantũ ad cruſtam
faciendam aduſtum eſt.Multis autem,poſtquam cruſta decidit,profuſio ſanguinis, quę ęgræ ſiſti.
potuit,ſuperuenit,ut magnopere nocuerit, ac ſępe accident, ut animal hoc profluuio laborans
citius moriatur,quã effluere ſanguis ceſſet.quo ſane tempore neceſſitas nos cogit, ut oĩ remediorũ
genere utamur.debetq; medicus accurate,ac ſedulo animum aduertere.De ſanguine autẽ nemo
dubitat,quin interdum utiliter,interdũ ſecus,effluat,aut etiam excernatur.Etenim ſi ratione iudi-
cationis,morbo concocto,& critico die fiat ſanguinis profuſio,ſi modo morbum per ſanguinem
iudicari opus erat,oĩno ęgrotũ ſeruabit.Sin cõtra,aut mortẽ,aut certe maximũ periculũ afferet,
vt nos quotidie propemodũ intuemur.Puris duplex eſt genus,altero prodeſt,nocet altero.Pro-
deſt autẽ,cum fit ſuperante natura:nocet,cũ fit,illa ſuperata.Ac ſuperante qdẽ,ut in inflãmatio-
nibus,& tumoribus,phymatum naturã imitantibus:& in humoribus,qui in uenis,arterijsq; con
tinentur,id quod ſubſidet in vrnis.Alterũ genus gignitur cum facultas concoctrix uſq; adeo infir
ma facta eſt,vt nullã plane mutationem putreſcentis excrementi ad bonum efficiat.Qñq; etiam
facultas ad extremã imbecillitatẽ nõ peruenit,ſed humor eſt ſumme uitiatus.Ergo cũ natura in-
tegre ſuperat,pus optimũ efficitur.Eſt autem hoc ad aſpectum,albũ,craſſum,& oĩ ex parte ſibi ſi H
mile:tangenti aũt bene,ac minime fœtidum.Sæpe autẽ albũ quidẽ eſt,ſed quia fœtidum uidetur
eſſe,non eſt bonum:ſicut interdũ non albũ,ſed liuidum apparet.Propterea ipſe in Aphoriſmis ex
tulit hãc ſententiam,quicunq; ſuppurati uruntur,aut ſecantur,ſi pus purum,albũq; fluxerit, eua-
dunt:ſin ſubcruentum,fœculentum,ac fœtidum,moriuntur. & hanc,Quorũ iecur ſuppuratum
aduritur,ſi pus purum albũq; fluxerit,euadunt:& quæ ſequuntur.Eodem modo eſt de ichoribus
exiſtimandum,quod non parua ſymptomata ex ichoribus oriantur.Idẽ ferme cenſet Plato,cum
ait,Ichor,qui ſanguinis ſerum eſt, mitis eſt:qui uero atræ bilis,quę acida ſit,ferus. Perſpicuum.n.
eſt in omnibus & ſuccis,& humoribus humiditatẽ quandã ſeroſam,tenuemq; reperiri:differre ta
men pro natura eorum humorum,quorũ ſerũ ſunt.Erit autem infeſtiſſimum atrę bilis ſerum:mi-
nus infeſtum flauę:hocq; minus pituitę:omnium mitiſſimus ichor ſanguinis.In ulceribus autem
ichor tenue excrementum appellatur:ſordes ulceris id quod craſſum eſt:atq; ex tenui excremen
to ulcus humidũ redditur:ex craſſo ſordidũ.Hanc uero humorũ cõtẽplationem in qbus ichores
ſunt

sunt,non solum nouit Hippocrates,sed et Plato, & de morbis,qui ex singulis humoribus oriuntur,ita fere disserit,cum de morbis,q à bili progrediuntur,agere incipit.quæcunq; partes corporis pati inflammationem dicuntur:eæ omnes à bili incenduntur, & inflammantur. De pituita ad hunc modum,pituita acida,& salsa morborum omnium,qui destillatione fiunt,fons est. De atra uero bili dicit ea, quæ à nobis iam scripta sunt. Eadem consueuerunt Aristoteles, Theophrastus, & medici præstantissimi Diocles,Plistonicus,Philotinus,Herophilus,& alij plerique. Hippocrates non modo de his egit,sed etiã de ichoroide sanguine in libris de morbis vulgaribus loquutus est:quem sanguinem medici esse volunt cui venenosa quædã,malignaq; facultas sit adiuncta, ut est in secundo de morbis vulgaribus sententia,sub cute,inquit,ichores gignebantur: hiq; inclusi incalescebant,pruritumq; excitabantur:tum pustulæ,ut ambustis,exurgebant,ac sub cute exuri sibi videbantur. Præterea vero scito,quædam esse toto genere præter naturam, quorum omniũ est triplex differentia:quædã ex solidarum partium mutatione fiunt,ut myrmecia,uitiligo,leuce & alphos,elephas,scabies,& lepra. Quædam non omnino sunt præter naturam prius, sed postea fiunt,vt meliceris,atheromata,& steatomata.quare sẽper adhibenda mens accurate est ad omnia quæ prętер naturam sunt,vt cuius sint generis expendas:& utrum sponte sua,an ex aliqua causa orta sint pernoscas:& vtrum prosint,an noceant:vtrum deniq; neq; prosint,neq; noceant: ut ab ipso dictũ est. Quia vero etiam quædam furfurum similia a capite excidunt idcirco monet,spectã dum esse,vtrum hæc quoq; damnum,an vtilitatem afferant. Cæterum hoc symptoma gignitur ab ichoribus prauis pruritus concitantibus. In capitis etiam cute nascitur is, qui Achor nominatur. Estq; ex genere tumorũ,q præter naturam sunt. Hic enim tenuibus quibusdam foraminibus perforatur,quæ tenuem quendam vaporem humiditatis modicæ glutinosæ continent. Impetigo quoq; affectio cutis est:eius sunt duę species,altera cicur,& mitior:altera agrestis,& molestior: in his squamæ à cute abscedunt,& locus,qui sub squamis est,rubicundior videtur,& prope ad ulceratum accedit. Morbus autem ipse à salsa pituita,flauaq; bili exoritur. Alphos quoq; duplex est, albus & niger. Fit niger ab atra bili:albus à pituita,non salsa. In vultu autem est non solum Ephelis,cuius ipse mentionem fecit:sed & uari,& lentigines,& ossium fracturæ: quæ omnia spectanda sunt an ut crises,an ut abscessus,an alio modo quodam oxoriantur.

ALIMENTVM, non alimentum:si alere non potest,nomine alimentum,opere non item: opere alimentum,nomine vero non item.

Quod paulo ante dixit,recte dictum est,appositionem primum fieri,deinde agglutinationem tum assimilationem cum eo,quod nutriendum sit:& illud,proprie alimentum vocari,id, quod iã alit:quod vero velut alimentum est,needum aluit,quale est quod agglutinatur, aut quod apponitur,alimentum non proprie,sed homonyme nominari:quod autem venis continetur,& eo magis etiam quod in ventriculo est,vtpote quòd quandoq; nutriturum sit,si probe conficiatur, alimentum esse appellatum. Eodem modo,vt dictum est,singula edulia vocamus alimenta, non q iam alant animantes, neque quòd talia sint, quale est id, quod alit: sed quod possunt alere, nutrituraq; sint, si probe fuerint confecta. Est ergo alimentum,& non alimentum. Quod enim iam assimilatum est,alimentum vocat. Sic quod potest nutrire,nutriturumq; est,alimentũ nuncupamus. Quod vero nuuquam potest alere,nomine quidem potest alimentum appellari, re vero nõ potest. Pari modo quod re ipsa alimentum est,non est alimentum nomine, sed re & actione. De alimentis autem,in quibus medicamenti facultates sunt,ac de medicamentis. *

Sicut curatio, quæ fit ijs alimentis, in quibus medicamenti facultas inest, pręstantior
D censetur,quàm ea,quę medicamentis,facultates alimentorum in se habentibus,fiat. Proinde caue,ne purgationes ex puris rebus moliaris:siquidem aliquid admiscendum est. Si vero uti medicamento purgante contingat,ne finẽ non consequaris,nequid aliud adiungito, nisi quod idoneum sit, in aliquo alendi insit facultas. Huius autem generis sunt,quæcunque. *

ALIMENTVM in pilos,& in vngues,& in extimam superficiem ab interiore parte aduenit. Extrinsecus alimentum ab extima superficie ad intima aduenit. Confluxio una,conspiratio una.

In ijs,quę supra attulimus,ostensum unamquanq; particulam trahere alimentum sibi aptum: atq; alimenti distributionẽ opus esse naturale, vt ex ventriculo in iecur, ex iecore in totum corpus distribuatur.itemq; omnium naturalium actionum principem ac maxime necessariã propemodum esse nutritionem,quæ actionis alterantis quędã species est. Qm autem concoctio,quę in uentriculo fit, alteratio quędam est,itemq; ea, quę in uenis, quęq; in singulis fit partibus, ideo consequitur assimilatio,quę ut nomine non eadem sit, qđ nutritio, re certe diuersa non est. Sunt tñ,qui nullam inesse ulli particulę vim proprię qualitatis attrahendę,arbitrentur. Nobis autem

nihil

nihil difficile est ostendere, per eundem meatum effici attractionem, & excretionem, tempori- E
bus tamen diuersis, quando gula ventriculi non solum esculenta, & potulenta in se ipsum addu-
cit, sed etiam cum nausea tentatur, contrariam obire actionem euidenter conspicitur. Idem fa-
cit uesica, quæ sub iecore est, quæ eiusdem colli usu impletur, & uacuatur. Simili quoque mo-
do uteri collum intro est uia spiritus, foras uero fœtus. Ostensum enim est, per quas venas à uen-
tre in iecur facta est digestio, rursus ex iecore in ipsum trahi nutrimentum in longiore inedia pos-
se. Venarum, quæ medium spatium inter iecur, & partes circa ventrem occupant, eadem ra-
tio est. Cum enim in eis magna alimenti contineatur copia, per easdem uenas sursum fertur ad ie-
cur. Cum autem uacuæ sint, alimentiq; indigeant, per easdem rursus à iecore trahunt. Quæ cum
ita sint, omnis particula, quæ robustior sit, trahit: quæ imbecillior, euacuatur. Idq; uel absolute,
& natura, & communiter omnibus inest, vel proprie in aliqua efficitur. Et natura quidem gene-
ratimq; omnibus & animantibus, cor, quàm iecur: iecur, quàm intestina, & uenter: arteriæ, quam
uenæ sunt ad trahendum id, quod eis utile est: & ad id, quod tale non est, excernendum, ualen-
tiores. In singulis autem nobis proprie hoc tempore trahit uehementius iecur: in alio, uenter.
Hic enim facile attrahit ex iecore, cum uehementer alimentum appetit, plenumque iecur est.
Quomodo etiam iecur trahit, cum ipsum quoque indigens alimenti est. Et ut particulæ uicissim
ex sese alimentum trahunt, sic etiam quod superuacaneum est, in sese uicissim deponunt. Qua- F
re non est mirandum, si ab extima superficie, quæ ad cutim est, ut nunc ait Hippocrates, usque
ad intestina, & uentrem aliquid translatum perueniat: ac non spiritus modo, & excrementum,
sed etiam nutrimentum ipsum ab ultima superficie eò, unde primum ascendit, rursus deferatur:
siquidem exiguum momentum expultricem facultatem huc illuc impellit. Motus autem, qui
ab internis partibus irritant, ut in purgantibus medicamentis fit, & uehementiores sunt, & diu
turnioresq; durantq; dum affectio, quæ in ore uasorum est, quæ nimirum trahit, quod uicinum
est, permaneat. Hæc enim in particulam continentem euacuat. Illa in eam rursus, quæ sibi proxi
ma succedit: nec finis fit donec ad ultimam superficiem peruentum sit: ita ut particulis, quæ de-
inceps pósitę sunt, sibi semper altera alteri impartientibus, prima affectio celerrime usq; ad ex-
trema perueniat. Perspicuum igitur est, ex toto in totum aliquid ferri, mutuoq; recipi: & ut ipse
scribit, unam esse omnium conspirationem, & confluxionem. Id autem aperte cernitur in cor-
de, arterijsq; omnibus, itemq; thorace, & pulmone. Siquidem omni fere temporis momento si-
mul instrumentorum, simul materiarum contrarios motus fieri conspicies, & quemadmodum
alio tempore spiritum ducimus, & alio uicissim emittimus, sic alimentum alio tempore iecur
trahit ex uentriculo: alio uero uentriculus extrahit è iecore. Illud autem non est prætereundum,
duo esse genera tractionis, vnum fit successione ad id, quod uacuatur: alterum qualitatis conue-
nientia. Quod autem fit successione ad id, quod uacuatur, prius id trahit, quod leuius est. Quod G
uero fit qualitatis conuenientia, sæpe quod est grauius, modo id sit magis natura cognatũ. Quam
quam quod leuius est, videtur cor, & arterias prius petere. Quatenus vero etiam alimentum
exigunt, in ipsas tunicas quod accommodatum est, trahitur. Particulæ autem hoc potissimum
modo nutriuntur: corporis, quod sibi continuum est, summæ primum partes admoto sibi nutri-
mento fruuntur. Ab his rursum per continuum trahentes, sumunt eæ, quæ deinceps sunt. Dein-
de ab illis rursus aliæ. Atque id fit vsque dum alimenti qualitas in omnes sit partes distributa.
Nec tamen particulæ omnes eodem modo aluntur: sed aliæ sanguinem magis, aliæ minus alte-
ratum postulant. Quæ autem huiusmodi sint, alibi dictum est, neque opus nunc est orationem
producere longius.

CONSENTIENTIA omnia, in omnium membrorum compage, omnia: in parte uero partes in vnaquaque parte ad opus.

De ortu corporis animantium quatuor opiniones per diuisiones inueniuntur: prima quæ H
ex non sentientibus simul, & non patientibus: secunda, quæ ex sensibilibus quidem, sed impa-
tibilibus ipsum constituit. Quod fieri non potest: ideo ab utraque opinione discessimus. Reliquæ
sunt duæ, quarum altera ex sensibilibus, patientibusq; elementis corpus sentiens efficit: altera
non ex sensibilibus illa quidem, sed ex patientibus. Verum si mentem adhibeas, omnia corpora
animantiũ & sensibilia, & patibilia esse cõperies. Immo uero prima ipsa elementa uicissim agunt
& patiuntur multis modis. Ex elementis autem qualitates non transmutantibus aliquid diuersi
generis fieri non potest: ex transmutantibus, potest. Videmus enim interdum in multis mutatio-
nibus, quæ interiectis medijs fiũt, quod hactenus fuit nigrum, rursus fieri album: & quod hacte-
nus album fuit, vicissim nigrum: & quod nunc sensiblile est, mox effici non sensile. Quicunque igi
tur ex igne, aqua, aere, & terra alteratis aliquod ex compositis corporibus sensibile fieri censent,
ij uerum pronunciant. Quod uero quidam aiunt, corpora non esse sensibilia, quia actu non sen-
tiunt, fortuito loquuntur. Etenim nostrum corpus & si est perspicue sensibile, tamen non sentit
prius, quàm ab aliquo quidpiam patiatur. Quare siue ex sensibilibus, & patientibus primis ele-

A mentis,siue ex non sensibilibus,sed quæ mutari,alterariq; possint necessario constitutum est, quod sensum sit habiturum,uera est senis sententia,omnia esse consentientia. An de solis corporis nostri particulis nunc loquitur,significans omnes esse sibi mutuo consentientes:hoc est omnes in vnius operis ministerium conspirare.Perspicuum enim est,magnas omnis animalis partes,ut manus,vt pedes,ut oculos,vt linguam,omnium animalis actionum causa factas esse:omnesq; ad actiones obeundas consentire.Quinetiam minores ad totius instrumenti actiones ipsæ quoque referuntur,sicut in oculo,quod unum aspectus instrumentum,& ex multis cõstat particulis,omnes particulæ ad vnum opus,hoc est ad uiuendum consentiunt.Aliarum partium est eadem ratio.Sic ventriculus,sic os,sic pedes,sic manus faciunt. non omnes tamen id nosse uolunt, quamuis hoc sermone id exposuerit hic auctor.Multis tamen danda uenia est,propter dicendi obscuritatẽ non intelligentibus.Hanc.n.sententiam & prisco more,& succinctè extulit:& sursum , deorsum sine copulatione,vt dicta est maxima pars eorum,quæ hoc libro continentur,uel quod ipse primum ita scripserit,uel quod librarius,ut uerisimile est, errarit:aut ad extremũ quod multa sint immutata,& innouata à Capitone,à Dioscoride,& alijs Hippocratis scriptis contingit.Sed nunc non est nobis propositum aliorum errata arguere: sed Hippocratis explicare sententiam.Ait igitur,in toB tius corporis compage omnia consentiunt,& partis cuiusq; particulæ ad eius actionem cõspirãt. Quibus verbis nos docet,oẽs particulas,vt dixi,in unã actionem cõspirare,& vnãquãq; eodẽ modo:ut omnes ad uitam,& ad omnes corporis actiones consentiunt:sic singulæ ad singulas actiones conspirant:sicut manus apprehensionis causa factæ sunt:oculi,aspectus:pedes itionis,& cæteræ partes pari modo.Si igitur vt manuum,oculorũ,pedũq; actio omnibus manifesta est, ita etiã pectoris,pulmonis,cordis,& aliarũ omnium partium esset,non esset necesse de eis multa dicere. nunc uero actio plurimarum abdita est,nec solum vulgo,& cuiuis homini,sed etiam Medicis , ac Philosophis,proinde fit,ut neque actionem,neque usum partium singularum inueniamus.Cum interim euidens sit,quicunq; in actionibus instrumentorum falluntur,eos etiam particularũ usũ ignorare,hoc autem ignorato,nec quomodo omnia in totius corporis compage simul consentiant,neque quomodo id in singulis partibus fiat cognosci potest.Etenim hac neglecta contemplatione,quomodo particularum cerebri,aut cordis,aut aliorum ferè omnium uiscerum singulorum utilitatem sine mora inueniemus?His de rebus dissentiunt multi,clariq; Philosophi,& medici non vulgares.Alius.n.in corde,alius in membranis,alius in cerebro animi principium statuit. Proinde partium,quæ in illis sunt,alius aliam utilitatem esse vult.Ergo vt veritatẽ cognoscamus,
C paucis verbis docet Hippocrates eos,qui ab ipso possunt perdiscere. Sed ea inueniri non potest, nisi partiũ utilitas sit accurate considerata.Quod in eo positum est,ut quæ sit optima corporis cõstitutio,cognoscatur.Hæc autem in libris de usu partium sunt diligenter pertractata.

PRINCIPIVM magnum in vltimam partem peruenit: ex ultima parte ad principium magnum peruenit.Vna natura esse,& non esse.

Principium esse dicimus partem,quæ ijs,quæ à se exorta sunt, aut facultatem , aut materiam omnino præbet.Vt autem animal sit moderate calidum,quatenus ei conuenit,ut calidum fiat,ac mutare locum queat,duo principia nactum est,alterum est instrumentorum,quæ naturalem calorem conseruent,alterum eorum quæ omnibus cũ appetitu actionibus obtemperent. Vbi vero foetus sit repletus sanguine,tum tria sunt principia,cor,cerebrum,iecur.Hęc tamen principia indistincta adhuc sunt,& informia:sed quę coagulationem quandam,notabilemq; magnitudinem habeant.Progressu autem temporis licet hæc tria principia euidenter intueri,& quandam ẽt aliarum omnium partium descriptionem:denique & artus,& quæ in toto sunt corpore, distinguunD tur.Cum igitur tria sint,nosti,cerebrum esse voluntariarũ actionum principium:cor earum,quę uitales nominantur:iecur earum,quæ ad nutrimentum pertinent,quas etiam naturales uocant. Cumq. in corde sit uitę principium,ipsumq; est & origo,& fons innati caloris,sine quo nunquam uiuere animal potest,ideo ipsum cor magnum principium nuncupat.Siquidem ab ipso dimanãs natiuus calor in omnes animantis particulas,& proximas,& remotissimas,quas ipse ultimas uocat,oĩbus horis omniq; tempore peruenit,& rursus ad idem principium reuertitur:ut talis quędam fiat uicissitudo,quam persæpe esse ad uitam necessariam admonuimus: & qua priuatum animal non posse non solum nihil plane agere rerum omnium,sed ne omnino quidem uiuere. Ac fortasse hoc unam naturam nũcupat,ut cum hic calor adsit,homo sit:eum ille absit,homo esse desinat.

MORBORVM differentia in alimento, in spiritu,in calore,in sanguine,in pituita,in bili,in humoribus,in carne,in pinguedine,in uena,in arteria,in neruo, musculo,membrana,osse, cerebro,spinali medulla,ore,lingua,gula,uentriculo,intestinis,septo transuerso,peritonæo,iecore,liene,renibus, uesica, utero,cute:hæc omnia & sigillatim,& particulatim,magnitudo ipsorum magna,& non magna.

De numero morborum apud omnes ueteres medicos extitit quæstio. Quibus enim omnes morbos

morbos esse septem numero dixerunt:alij aut plures,aut pauciores. Alij,ut Cnidij,numerum partium corporis ad numerum morborum accommodarunt,ut bilis sint morbi septem, uesicę duodecim,renum quatuor,femoris duo,pedis quinque. Sicut etiam difficultatis urinæ quatuor,distẽtiones tres,morbi regij quatuor,tabis tres,anginæ multos:eodemq; modo intestinorum multas affectiones posuerunt:quod neque uerum est,neque necessarium. *

Verum si nunc de illorum dissensione dicere aggrediar,sermonem ad inutilia deflectam. Morborum enim duplex est genus,alterum in ijs corporibus,quæ constant è particulis inter se similibus:alterum in totis instrumentis. Sicut in illis sunt intemperies:in instrumentis uero unum in figura spectatur,alterum in numero particularum,tertium in cuiusq; quantitate, quartum in situ obseruatur. Est uero etiam solutio continuitatis,atq; ita sena sunt omnia genera morborum. Horum autem cuiusq; differentiæ ad vltimas vsq; species in libro de differentia morborũ expositæ sunt. Alias uero morborum differentias ipse nunc connumerat,quæ ab alimento,ab aere nos ambiente,& ab alijs multis rebus oriuntur. Etenim fieri morbos ex alimento in libro de natura hominis ipse attestatus est his uerbis,morbi autem,tum à victu,tum à spiritu quem trahentes viuimus,oriuntur. Tum utriusq; generis distinctionem adiunxit. Quia uero non solum ab ijs, quibus vescimur,quæq; bibimus,sed etiam à lauacris,exercitationibus,otio,uigilia,mœrore,ira, frigore,& æstu morbi gignuntur,merito addidit,in calore,& reliqua. Cum autem alimentum è ventriculo in uenas distributum,eandem habeat proportionem cum venis,& cum carnibus, id, quod è uenis in ipsas deducitur,quam habuerunt esculenta, & poculenta cum uentriculo: idcirco ex uitio humorum plurimi morbi oriri solent,vt erysipelata,cancer,gangrænæ,phagedęnę,carbunculi,herpetes,& cæteri generis eiusdem. Edulia autem interdum uitiosa sunt,aut natura, aut propter corruptelam quãdam. Natura,ut cæpa,allium,cardamum,porrũ:propter corruptelam, ut triticum,hordeum,& alia,quæ gustauimus. Huiusmodi autem edulijs vesci multi fame coacti,aut mortui sunt oppressi morbis,qui a corruptela,oriri solent,& quos pestis affert: aut pustulis sunt correpti,scabiem,lepramq; testeentibus. Id enim manifestum est,uitiosa edulia sanguinem vitiosum gignere:ac nutritionem à sanguine effici. Vnde multa genera morborum existũt. Itaq; hoc consilij do,abstinendum esse ab omnibus uitiosis,maliq; succi edulijs,etiam si sint ad concoquendum facilia. Humor enim uitiosus ex ipsis collectus diu in venis latet: qui progressu tẽporis malignas febres gignit. Eodemq; pacto censeo eduliorum uarietatem esse fugiendã: si quidem nihil est quod ciborum concoctioni magis aduersetur:præsertim vero cum ipsa edulia excõtrarijs sint conflata facultatibus. Quid dicam de alimenti indigentia? Ipsa enim multorum morborum causa est vsq; adeo,ut etiam mulieres uterum gerentes abortum faciant:in alijs bilis gignatur:in alijs refrigeratio,in alijs tremor:in alijs capilli defluant. Simili quoque modo si alimentum præter naturam plus ingestum sit,ut ipse ait,hoc morbum facit. Quocirca danda nobis opera est,ut quoniã euacuamur,alimentum ęquale sit copię eius substantię,q̃ defluit. Plurimum autẽ defluit a calidis, mollibusq; corporibus,& ijs,quæ aut assiduo , aut uehementi motu cientur:minimum aut à frigidis,duris,& quæ moderata actiones obeunt. * Et quod ad substantiam pertinet, q̃ durior,lapideaq; est,permanens est,& ęgre mouetur. Quę uero humida est,ac mollis * cito a resoluitur. Quocirca copia alimenti debet copiæ perspirationis proportione respondere. * Morborum differentię ex temperatura aeris nos ambientis fiunt ex natura cuiusq; victus ratione,qua bene ualens quis utatur. Si enim sola aeris nos ambientis temperatura esset causa morborum,omnes in singulis anni temporibus illis generibus morborũ affligeremur, qui morbi ad illa essent tempora accommodati. Sed & propter errata, quę in uictu committuntur,& propter multas alias causas morbi oriuntur: quemadmodum in libro de natura hominis scriptum est. Cęterum distinctionem ipse attulit. *

Solam autem caliditatem cõmemorat:quia ipsa est qualitatum efficacissima. Ad ipsã addidit frigiditatem,tum humiditatem,ac siccitatem,ac caliditas quidẽ,& frigiditas totam substãtiam,q̃ vicina sit,alterare possunt:humiditas vero,& siccitas temporis progressu mutant ipsę quoque res subiectas,sed tamen non tam celeriter sicut antedictę. Non est autem unus modus neq; incrementi caliditatis:sed hoc fit,aut propter putredinem,aut p̃p alterius caliditatis vicinitatem aut p̃p calidę effluxionis retentionẽ,aut calidę substantię admixtionẽ. Propter uicinitatẽ,ut facit Sol,aut ignis,aut si medicamẽtũ calefaciẽs extrisecus admotũ cõtigat,aut adhęreat. Propter motũ,ut cũ ira uehemẽter cõmouet facultatẽ irascẽdi,q̃ i corpore cordis collocata ẽ. Propter uero, *

Duplex enim est causa effluxionis,altera,cum ab alijs partibus excrementa ad imbecilliores mandantur:altera,quando eodem trahuntur,quod caliditas apta sit fluxiones ad se trahere,aut eadem recipere.

Si calor

A Si calor superet, necesse est, vt animal ægrotet eo morbi genere, qui morbus similis fit naturæ eius causæ, quæ superant. Quare inflāmationes, & erysipelata, & herpetes, & carbunculi & affectus cum ardore, & febri coniuncti, sunt huiusmodi: sicut etiam conuulsiones, distentiones palpitationes, stupores, neruorum resolutiones, morbi comitiales, & paraplegiæ frigoris superātis affectus sunt. Quo etiam modo ex atra bili exoriri solent cancer, elephas, scabies, pruritus cutis, quartana febris, & affectio, quæ melancholica dicitur, & lienis magnitudo, atque alia per multa. Etenim ex alijs humoribus alia, quæ non sunt hoc tempore enumeranda. Magnam autem utilitatem affert animantibus calor moderatus, præcipue autem animali spiritui, & instrumentis locum maxime principem obtinentibus: sed toti corpori, sicut alibi ostensum est. *

Quomodo enim frigidus sanguis in vapores solueretur? immodice vero calidus facile quidem in vapores soluitur, verum turbidos, & fumosos.

*

Ob hanc igitur causam sanguis melancholicus, & biliosus in vapores uitiosos soluuntur, & alter ad melancholiam, alter ad insaniam perducit. Interdum uero etiam in febribus ardentibus ad delirium. Cum autem propria cuiusq; particulæ substantia sit frigidi, calidi, humidi, & sicci quædam temperatura; sciendum est, nullam particulam statim immoderate siccam, aut humidam reddi: extreme uero frigidam, aut calidam euidentes effici. Itaque temperatura à nulla re tam celeriter corrumpitur, quàm ab immoderato calore: sicut non exigua utilitas est, cum naturalis calor est. Idq; non solum in prima formatione, in qua ossa citius concrescunt, nerui citius extenduntur, venæ, & arteriæ citius in fistulæ formam se induunt, ac cætera membra formātur omnia: sed etiam in uita vniuersa. Idem est pituita, de flaua bili, deq; atra iudicandum. Hæc enim, sicut etiam sanguis, cum

*

Neque enim uolunt insaniam ab atra bili exoriri, sicut neque cancrum, neq; elephantiasim, nec ferina deliria in phrenitide, neque varices, neque hæmorrhoides.

C

* * *

Sicut neque biliosum, serosumq; excrementum. & tamen omnes humores in corpore contineri perspiciuntur. Idq; Hippocrates demonstrauit eo, quòd omnes in bene ualentibus cum unusquisque à proprio medicamento trahitur, excernuntur.

*

Hæc uidentur. Itemque magnitudo, & mos cuiusque morbi ex ijs percipitur. Ac magnitudo quidem ex affectionis magnitudine, & symptomatis ipsam consequentibus. Mos vero tum ex differentia morbi, tum ex symptomatibus ipsum consequentibus cognoscitur. Cum.n. quisque morbus tribus modis magnus fiat, aut propter nobilitatem affectæ partis, aut propter affectionis magnitudinem, aut propter morum ipsius malitiam: exempla erunt hæc, vulnera capitis, & ventriculi præstantiam vulneratæ partis indicant. Maligna autem statim fiunt vulnera, quę in articulis sunt. Illic enim doloris, vigiliarum, conuulsionis, & delirij periculum instat: sic etiam

D magna, quæ ita magna sunt, vt uel futuram, vel deligaturam postulent. In humoribus hoc idem manifestum est: etenim melancholicus exuperans, perniciosissimus est, & quòd malignus est maxime, roditque maxime, & ægre concoquitur, ægreq; purgatur: & quod plurimum subesse caloris, à quo perassatus est, indicat. Sanguineus, quia dulcissimus est, & maxime aptus ad concoquendum, omnium est mitissimus. Alij duo humores sunt inter prædictos interiecti medij. Symptomatum autem

*

SIGNA, titillatio, dolor, ruptio, mens, sudor, ruptio, urinarum subsidentia, quies, iactatio, visa, phantasia, morbus arquatus, singultus, morbus comitialis, sanguis sincerus, somnus.

Neque facultatis voluntariæ, neque instrumentorum ad hāc pertinentium, est propria affectio, sicut tremor, & conuulsio: sed omnibus accidit corporibus, quæcunque dilatari possunt. Hæc suapte natura mollia sunt, ut & dilatari, & rursus sedere in se queant. Interdum hæc palpitatio ex acribus, mordacibusq; humoribus exoritur.

*

Est motus similis ei motui, qui vulgo dicitur titillatio: fitq; ex digitorum

Tremor talis quidam est motus. Partium uero concussio, quę in morboso rigore fit, sine uoluntate efficitur, & post longa interualla, cum motus contrarij sese excipiunt. E

*

Huic similis est alius morbus, qui musculos, & neruos occupat, qui conuulsio nominatur.

*

Satis enim iam à nobis est dictum

*

Qui autem eorum omnium, quorum facta mentio est, accurate tum cognitionẽ habere, tum originem perdiscere auent, poterit is nostrum librum perlegere, in quo de ijs omnibus plene differuimus. Nunc autem ad reliqua progrediendum est, ac primum de dolore dicendum tum deinceps de consequentibus.

* *

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE ALIMENTO F

COMMENTARIVS QVARTVS.

Ioanne Baptista Rasario Nouariensi interprete.

DVLCE, non dulce, dulce ad potentiam, vt aqua. Dulce ad gustum, ut mel. Signa utrorumq; ulcera oculi & gustus. et in his magis, et minus. Dulce ad aspectum, et in his coloribus, et alijs mixtionibus dulce magis, et minus.

* Ipsorum quædam humida, quędam sicca, quædam tenacia, quędam friabilia, & facile diuidua sunt. Quædam acrimoniam in se habent, quædam acorem, quædam amaritię, aut dulcedinem, aut salsuginem, aut austeritatem, aut acerbitatem, aut alias, pręter has qualitates. Cum autem scientia oriatur aut a sensu, aut ab euidenti notione, nos ad eorum, quæ modo proposita nobis sunt, inuentionem aut altero horum, aut vtroque vti necesse est. G

*

RARITAS corporis ad transpirationem, quibus plus fertur, salubrius. Quibus minus, morbosius. Densitas corporis ad transpirationem, quibus minus aufertur, morbosum.

Cum duplex sit noxa, qua corpora animantium afficiuntur, altera ab externis, altera ab internis causis profecta, quorum mollis raraq; cutis est, ea ab omnibus externis causis facile corripiũtur: quorum uero densa, duraq; est, ea facilius ab internis. Quocirca prodest, cutim ita præparare, vt utrunq; excessum caueamus, ut neve cutim ita densam tendamus, vt ne recte fiat transpiratio prohibeamus: neve ita laxemus, vt à quacunque causa foris in ipsam incidenti, facile lædatur. I Scimus enim rara corpora imbecilliora esse, & sana diutius permanere: & cum ægrotant, facilius sanescere. Densa vero, contra, quod siquis continenter ęgrotet, inspicienda causa erit. Siquidem duplex eius rei occasio est, aut plenitudo, aut uitiositas humorum. Cum igitur è corpore minus transpiratur, quam sint ea, quæ sumpta sunt, morbi ex plenitudine oriuntur. Proinde aptus modus eorum, quæ edimus, & bibimus, seruandus est, habita ratione eorum, quæ euacuantur, quantitate, aut de vtraque, atq; in ijs, qui celeriter copiam humorum colligunt, de vtraque. Qui non celeriter, aut non multum, satis erit alteram imminuere, quamcunque ægrotus optarit. Quantitatem minuere, facile est. Quod ad qualitatem pertinet, fit, ea edulia offerendo, quæ purum nutriunt. Qui vero copiam uitiosorum humorum congregant, non sunt eo modo tractandi, quo ij, qui plenitudinem aggregant: siquidem non est una solum intentio, cum ne una quidem sit malitiæ humorum forma. Est enim quædam frigidior, ac pituitosior: ut quædam calidior, & biliosior: sicut rursus quædam magis aquea, & quædam magis melancholica. In singulis autem cibi, potusque omittendi sunt, qui cito gignere possint humorem, qui in homine colligitur. Quod si contingat, verum inuenitur, quod ab Hippocrate dictum est, quibus plus ad cutim fertur, eos non assidue ægrotare, quia libera corporis transpiratio est. Qui contra modo se habent, contra. Atque id est, quod ipse addit, cum ait. H

A *QVI PROBE perspirant, imbecilliores, & saniores, & facile conualescunt. Qui male perspirāt prius quam agrotent, robustiores sunt. Cum vero in morbum inciderunt, difficilius sanescunt. Hæc autem, & toti, & parti.*

Cum uitium quoddam meatuū cutis est, quo per halitum dissipari excrementa prohibentur, ac nos male transpiramus, id obstructio, aut densatio, aut conniuentia meatuum, aut etiam angustatio nominatur. Obstructio tamen à densatione differt, quòd obstructio à tenacibus, crassisq; excrementis, confertim ad cutim ruentibus fit: densatio ab adstringentibus, & refrigerantibus oritur. Quidam autem, qui probe perspirant, hoc uitium effugiunt: qui licet sint imbecilliores, tamē magis sani uitam degunt: & cum in morbos incidunt, superstites euadunt. Quidam uero sic à principio sunt male constituti, ut semper ægrotent, neque possint ualere, etiam si eis ipsum Apollinem præficias. Hæcque non modo in toto corpore, sed etiam in singulis particulis uisuntur. In causa sunt excrementa, quæ per halitum non extruduntur. Necesse enim est, ut comedamus, bibamusque: propterea qđ semper aliquid defluit è corpore. Cū aūt edamus, ac bibamus, necesse etiam est ut prouideamus, quo excremēta euacuentur. Eorum autem multa sunt genera, ut quædam
B sint in uentriculo confecti cibi; quædam eius, qui in iecore, arterijs, & uenis, quędam eius, q in singulis particulis continetur; sane cuiusq; suam esse euacuationē oportet, quo neque in morbum animal cadat, neq; vllam plane molestiam sentiat. Id quod non fieri non potest: quando in animantibus multa in hūc usum instrumenta comperiuntur, tum quæ expurgent hęc ipsa excrementa, atque separent: tum quæ deducant: tum quæ in vnum conducant: tum quæ excernant: quæ omnia natura uidetur esse uel ab initio fabricata.

PVLMO contrarium corpori alimentum trahit: alia uero omnia idem.

Quicquid nutritur, ab adiacentibus sibi uasculis alimentum in se trahit. Ac consentaneum est, vt ab arterijs tenuius, à uenis crassius trahatur. Sanguis enim, qui arterijs continetur, tenuior est & vaporosior. Atque hoc ali carnē laxam, sicut crassiore densam præstat. Ideo pulmonis caro, q laxissima, leuissimaq, est; ac paulo minus alba, ut pote quæ ex spuma concreuit, nutritur sanguine exquisite puro, & flauo, tenui, & spirituoso. Sanguis enim, q à corde ad ipsum transmittitur, has omnes prerogatiuas habet. Iecur quoq; nutritur sanguine probo simul, & crasso, tū propter
C tenuitatem tunicæ venarum, quæ in ipso sunt: tum propter foraminum magnitudinem. Lien vero alitur humore melancholico, qui ab ipsomet uiscere fit elaboratus. Horum autem trium viscerum carnis species formæ humoris ipsas nutrientis respondent. Siquis uero summatim scire uelit quomodo hæc tria uiscera nutriantur: ita se res habet: iecur ex rubro crassoq; sangu[illegible]e : Lien ex tenui, sed nigro: pulmo ex accurate elaborato, flauo, tenui, spirituoso, puroq; alimentū sumit. Nunc autem: quemadmodum aliæ particulæ omnes sunt omnium participes, sic venæ, & arteriæ sunt: quarū hæ exigui, tenuis, & uaporosi sanguinis: venæ rursus paucissimi spiritus, sed caliginosi, & crassi. Si igitur corpus pulmonis alimentum postulat non limosum illud quidem & crassum, sicut corpus iecoris, sed, vt dictū est, tenue, leue, & vaporosum: profecto apparet, oīa in corpore animalis ab opifice rectè facta esse. Vnumquodq; enim alimento sibi simili nutritur. Leue autem, ac ratum est pulmonis corpus. Ergo uaporosum, tenuem, & purū sanguinem, non limosum, & crassum, sicut iecur, postulat. Ex quo factum est, ut uasa habeat contraria, præcipue ijs, quę in iecore sunt; deinde uero alijs aīalis particulis. In illis enim rara, tenuisq; est tunica vasis, sanguinem suppeditantis. Propterea fit, vt plurimū crassi sanguinis, ac celeriter partibus circumstantibus distribuat. At tunica in pulmone, crassa, densaq; est; proinde nihil, nisi qđ tenuissimum sit, elabi sinit. Iam uero in alijs particulis arterię crassæ, densæq; sunt. Qua sane ratione paucum om
D nino, ipsumq; uaporosum sanguinem proximis partibus trahere permittunt. Soli uero pulmoni plurimum huiusmodi impartiūtur: vtpote quæ propter raritatem, ac tenuitatem continere ipsum non possint. Ex quo efficitur, ut quod ad nutrimentum pertinet, in pulmone contrarium sit atq; in cæteris omnibus animalis partibus. Neq; hoc admirabile est: quando etiam ipsius corporis forma ita se habet: cum nihil in toto corpore neq; ita rarū, neq; ita leue, neq; ita spirituosum reperiatur. Sed scimus etiam tria adiumēta ad alimentum accommodatum ei necessario inesse, primū copiam domestici caloris: alterum, pulmonis dilatationem in inspirationibus: tertium, sanguinem a corde ad ipsum emissum, qui in corde fit accurate elaboratus, & attenuatus. Propterea vero maximę in ipso uenæ sunt, ut quantum propter tunicæ crassitudinem iusto alimento detrahitur, tantum magnitudine ipsarum expleatur. De arteriosa autem uena, & uenosa arteria nihil nunc attinet dicere: siquidem horum etiam uasorum natura in pulmone mutata est, propterea, quod in hoc solo uiscere densam uenam, ratamq; arteriam esse præstabat. Quod ignorant ii, qui non sunt in corporum dissectionibus exercitati. Quique naturalium facultatum causas non inuestigant.

PRINCIPIVM alimenti ſpiritus, nares, os, guttur, pulmo, & alia tranſpiratio. Principiū alimenti et humidi, et ſicci, os, gula, ventriculus. Antiquius autem alimentum, per abdomen, vmbilicus. E

Ego uero pluribus indicaſſem, quantum in omnibus alimenti inſtrumentis ſit naturæ artificium, ſi hoc eſſet huius ſcriptionis, & temporis. Tantum autem indicaſſe ſufficiat, quantum uſus orationis cœpit exponere. Etenim alimenti inſtrumenta in quocunq; uoles animante contemplari, ita eſſe conſtituta comperies, vt uenas omnes, quæ in inteſtinis, ventriculo, liene, omentoq́ue inſunt, ad iecoris portas porrigi conſpicias. Cumq; unus ſit cunctis animantibus communis uſus, cuius gratia indigent alimento, ſingulis ipſorum generibus triplicia eſſe inſtrumenta intuebere. quædam ad alimentum ſuſcipiendum, & conficiendum, atq; etiam in totum corpus cōportandum: alia, ut ſint receptacula excrementorum: tertias alias particulas, quæ excernendis excrementis ſubſeruiant. Ergo ventriculus alimentum excipit: in quo exiguam quandam, primamq́; mutationem quæ ingeſta ſunt, ſubeunt, ac iecori præparantur: quod iecur eius alimenti, quod in ipſum permeat, maximam alterationem molitur. Hinc venæ confectum alimentum in omne corpus diffundunt. Quod uero ſuperuacaneum, quodq́; tenue, & leue, itemq́; terreum, graue, aqueum, & ſeroſum eſt, natura aliorum inſtrumētorum uſu expurgat. Huiuſmodi ſunt meatus, qui bilis receptores nominantur, & veſica, quæ eſt his ſimilis, & lien, & ex uenis eæ, quæ ad imam inteſtini recti partem ſunt, & meatus urinarij, & renes, & veſica. Communia porro in oībus inſtrumenta ſunt inteſtina, ventriculus, venæ, & iecur: vt vero excrementa diſcernantur, atque expurgentur, uaſa, quæ bilem recipiunt, & ueſica iecori adiuncta: præterea uero lien, & renes. Muſculi uero acceſſerunt, qui reliquijs cibi depellendis ſubſeruiunt, ne quid ſine prouidentia relictum eſſe videatur. F

*

Quod cerebrum eo ſpiritu, qui influit à corde, non admodum indigeat. Reſtat igitur, ut in eo inſit aut abundans ex ſanguine exhalatio, aut inſpiratio per nares. Cæterum exhalatio, copioſa non fit. Quare neceſſe eſt, ut a naribus plurimum alimenti ſpiritu animali ſuppeditetur. Quam ob rem dixit Hippocrates, principium alimenti ſpiritus, eſſe os, nares, guttur, pulmonem, & aliam reſpirationem: ſiquidem his omnibus alitur. Addit autem humidi, ſicciq; alimenti principium eſſe os, gulam, & uentriculum. Etenim hoc primum principium. Secundū autem præſtant uenæ ex iecore in uentrem pertinentes: in quibus primis ſanguis gignitur. Tertium uero ipſum eſt iecur. Sicut quartum eſt uena caua, in qua prima ſanguis ab excrementis purus relinquitur. Quocirca alimenti principium eſt os, gula, uentriculus: ſpiritus uero, os nares, guttur, pulmo: ſicut umbilicus antiquioris alimenti principium eſt per abdomen. In eo.n. quatuor uaſa ſunt, duæ arteriæ, ac duæ uenæ, quæ in medio ſui habent urinaculum. In ſuperioribus partibus, ſunt uenæ, in inferioribus, arteriæ. Protinus igitur utrunque uaſorū par eſt idoneo in loco conſtitutum. Ac per ea uelut per truncos quoſdam, fœtus ab utero ſanguinem, & ſpiritum ducit: Id quod Hippocrates antiquius, & longe primum alimentum uocat, hoc eſt, antequam infans in lucem proferatur, per umbilicum, & quatuor uaſa antedicta ali ſolet. G

RADIX venarum iecur: radix arteriarum, cor. Ab his & ſanguis, et ſpiritus in omnia aberrat, calor per hæc permeat.

Quoniam iecur eſt radix uenarū, & cor arteriarum, ait, ſanguinem quoq; ex iecore, & ſpiritū, ex corde, in omnes corporis partes euagari, & ex utriſq; calorem promanare. Atque arterijs, q̄ in corde ſunt, proportione reſpondent uenæ, quę ſunt in iecore. Et quemadmodum arteria, quę ex ſiniſtro cordis ventriculo producitur, truncus eſt arteriarum, quę in toto ſunt animante. eodem modo uenę, quę in totum animantis corpus ſunt diffuſę, ueluti rami quidam a trunco, à uena caua ſunt exortę. Arterijs uero, quę à corde in pulmonem ſunt diuiſę, quę ſunt ueluti radices, proportione reſpondent eæ uenę, quę ad uentriculum, lienem, & meſenterion collocantur. Atque etiam ex uenę cauę partibus, quę deorſum fertur ad ſpinam, eam mihi intellige reſpondere parti magnę arterię maiori, quę deorſum fertur: eam uero, q̄ ſurſum fertur ad iugulum, minori. Eſt autem uas quoddam maximum, quod a ſiniſtro cordis uētriculo exoritur. Quod ſimul atque è corde emerſit, in duas partes diuiditur: quarum altera ad ſpinam deflectitur partibus omnibus inferioribus arterias immiſſura: altera ſurſum ad caput fertur, arterias omnibus partibus, quę ſupra cor ſunt, prębitura. Pars autem eius, quę fertur deorſum, quintam thoracis uertebram conſcendit: altera poſt primum exortum, partem ſui quandam ad ſiniſtram ſpatulam, & axillam ſurſum mittit. quę ad primam uſque coſtam ſurſum fertur indiuiſa. Illinc autem partem quandam ſui mittit ad prima ſpatia intercoſtalia, hypochondrium, atque alteram mammam, quę toti oſſi pectorali ſubiecta eſt. Penetrans autem per ſex uertebrarum foramina H

A etiam musculis propinquis obiter propagines immittit. Quod autem huius arteriæ reliquum est, in totam manum sinistram, & scapulam distribuitur. Maior autem totius arteriæ, quę sursum fertur, pars sursum ad iugulum fertur, & medio pectoris ossi coniungitur. Hæc autem aliarum arteriarum maxima inferiores thoracis partes pertransiens, propagines in utranq; partem mittit in ea loca, in quibus musculi intercostales positi sunt: & non exigua in thoracis musculos externos excidit: & uentri, ac lieni, & iecori arterias impertitur, cum primū ad loca, quæ sub phrenibus sunt, peruenerint. Vnde profecta, intestinis etiam distribuitur. Deinceps autem maximum par arteriarum in renes inseuit. Quæ uero in testiculos feruntur, sunt ex ijs, quæ in renes perrumpunt. Quæcunq; autem in alia corporis loca singillatim diffundantur, mihi nunc orationis prolixitatem uitanti non est propositum explicare: præsertim cum restet etiam de uenis sermo, qui longus est ille quidem, sed non admodum necessarius ijs, qui ea, quæ de ipsarum dissectione conscripsimus, & nostros de usu partium libros perlegerunt. In illis enim commentarijs & copiosius & quantum satis sit, de ijs à me dictum est. Nec tamen fuerit incommodum, ea nunc commemorare. Quoniam igitur alimento indigemus, quia euacuamur, ideo oportet alimentum æquale esse copiæ eius substantiæ, quæ defluit. Vena igitur omniū, quæ animali insunt, maxima, ex iecore in utranq; corporis nostri partem, superiorē inquam, & inferiorem enascitur. Prope ipsum autem uenę latæ, ac breues ad renes diuiduntur. Reliqua earum omnis distributio in tota spina, & cruribus eo modo se habet, quo in arterijs. Atq; etiam omnis uenarum in intestina distributio, quam à portis iecoris habent, simul cum arterijs est. itemq; ea, q̄ fit in omentum, uentriculum, & lienem: in quæ omnia vnica vena diuiditur: quæ à magna propagatur, ubi primum extra septū transuersum progressa est. Partibus autem superioribus natura uenas distribuit ad proportionem eorum, quæ euacuantur: atq; ossibus quidem paruas: pulmoni maximam, ei à corde insertam dedit. Cor autem propter magnam caloris copiam plus alimenti consumit. Cerebrum minus per halitum dissipatur. causa est caloris indigentia. Quoniam autem non propositum est agere de * * Venæ autem

POTENTIA una, & non una: qua hac omnia, & alia gubernat. Hac q̄, ad uitam totius, & par C *tis: hac uero sensum totius, & partis.*

Cum quatuor potentiæ sint, quarum omnis particula est particeps, quæ trahit, quod sibi aptū est, quæ continet, quę alterat, quæq; excernit quod superfluit: de alimento unam esse potentiā dixit, & non unam: ut vnam esse genere potentiam, sed multas habere species ostenderet. Atque id siue ad totius animantis, aut partium ipsius uitam, siue etiam ad sensum referatur. *

LAC alimentum est ijs, quibus lac secundum naturam alimentum est, alijs non item. Alij sunt, quibus vinum alimentum est. alij, quibus non est: & carnes, & alia multa species alimenti.

Lac generatur ex sanguine exacte concocto. Natura autem & sanguinem & spiritum ad mām mas non è propinquis uasculis, sed longissimo interiecto spatio adducit, quod est à nobis alibi demonstratum. Lac autem, quod est alimentum exacte confectum, ex ijs efficitur. Cum enim adhuc in utero sumus, sanguine alimur. Et ex sangui ne, qui perexiguam in mammis mutationem assumat, lac, ut dixi, conficitur.

D Lac matris, nisi ægrotet, est infantibus optimum. Cumq; culpa uacat, tunc eis naturale est, & infantes vsitatissimo, accōmodatissimoq; alimento fruuntur. Ac natura non modo hoc infantibus alimentum parat, sed potentias eis insitas ab ipso statim initio tribuit, quibus uti eo possint. Considerandum, explorandumq; accurate est lac gustu, uisu, & odoratu: Quod enim optimum est, gustantibus, odorantibusq; erit suaue: intuentibus uero candidum simul, & æquale, & medium quodammodo inter liquidum, & crassum. Quod aūt uitiosum est, aut crassum, aut liquidum, aut serosum, aut liuidum, & consistentia, coloreq; inæquale, Sed & gustantibus amarum, aut salsum, aut absurdæ cuiusdam qualitatis particeps uidebitur. Ait autem non solum alimentum esse lac, sed multas etiam esse aliorum alimentorum species, ut uinum, carnes, legumina, & alia permulta, quæ mulieres prius mandunt, & vsu edoctæ in ora infantium indere solent. An uero hoc ipse dixit de omni genere alimenti, quo mortales quotidie utuntur? Id enim ita præstat accipere, nam & unam potentiam genere, multasq; species dixerat.

ET PRO regione, et consuetudine.

Præsens anni tempus spectandum est, utrum uernum, an æstiuum, an autumnale, an hiber-

num fit. Regio quoque attendenda est, in qua homines degunt. Sed & ætatis habenda est ratio ut E fcias, an regio fit calida, an frigida: & utrum fint pueri, aut adolefcentes, aut fenes. Confuetudo quoque nota effe nobis debet, quando funt qui cibos, & potus, quibus uti folent, & difficiliores funt ad concoquendum, facilius concoquant, quam infolitos & ad concoquendum faciliores. Quare magnopere fpectanda eft confuetudo, & diffuetudo: nifi multum uelis in medicina claudicare. Sed de confuetudine dictum in alijs commentarijs eft. Propterea ad ea, quæ deinceps fequuntur, pertranfibo.

ALVNTVR quædam ad incrementum, et effentiam, quædam ad effentiam folum, ut fenes. Quædam præterea et ad robur.

Infantes, pueruli, & adolefcentuli alimentum trahunt, ut incrementum fumant, atque ut effentiam fuam tueantur. Senes non amplius augentur. Proinde licet alantur, tamen incrementum non fumunt: fed aluntur, vt folum fint. Poftremo autem qui ætatem confiftentem agunt, & ad effentiam, & ad robur aluntur, ficut nonnulli, ut hæc omnia confequantur.

F

ATHLETICA affectio non eft natura. Habitus falubris melior in omnibus.

Cur athletarum affectio non fit naturalis, alibi expofuimus. Hoc autem loco habitum corporum intelligere debes, non eorū, qui quouis modo exercentur, ut qui fodiunt, aut remigant, aut quid aliud agunt eorum, quæ homines naturaliter faciunt: fed eorum, quorum hoc ftudium eft proprium, vt fefe exercendo contra uim athleticam aduerfariorum fe muniant: quos athletas uocarunt: qui ætatem omnem in exercitationibus confumunt, ut alios deijciāt. Ad hæc autem pergendū, magnam molem corpori adijcere, & humorum copiam, unde totum corpus alitur, femper afferre ftudent. Hāc autem affectionem ipfe effe periculofam cenfuit. Quia ubi uafa impleta cibis, potibusq; fint, periclitantur, ne aut illa difrumpantur aut natiuus calor fuffocetur, aut extinguatur. Dictum autem perfpicue ab Hippocrate eft, hanc affectionem effe & fugiendam & pertimefcendam. Habitui autem naturali, cum falubris fit, & bonus habitus appellari abfolute poffit, oīmode ftudere conuenit. & ficut hunc oēs ornāt laudibus, fic athleticum omnes & medici & Philofophi uituperarunt, propterea quod, ut fcriptum reliquit Plato, & ad rem familiarem tuendam, & ad rem militarē, & advrbanos magiftratus gerendos incommoda eft: &, quod familiam ducit, omne difcendi ftudium, & omnem intelligendi, meditandiq; diligentiam impedit. G

MAGNA quantitas, bona coniectura ad potentiam accommodata.

In alimentis qualitas, & quantitas eft. Nec folum debemus coniectura confequi qualitatem, fed etiam quantitatem. Nos uero in alijs ad uires non parum conferre dicimus, fi quantitas facultatibus noftris accommodetur: ac tunc alimentum probe concoqui, ac diftribui, & excrementa excerni, & alias naturales actiones ordine procedere, cernimus: ficut fecus, fi qua in te pecces.

LAC, & fanguis, alimenti redundantia.

Lac eft utilis alimenti excrementū. Quocirca iure factum eft, ut in homine mammę fint in pectore collocatæ. Primū quia is locus eft eis aptiffimus, deinde quia uelut tegumentum quoddam cordi accedit: tertio, quia utilis excrementi plurimum in hominibus poteft eo in loco colligi. De fanguine autē, & quomodo gignatur, & ex quib. veluti materijs fiat, & per quæ inftrumenta, nemo ignorat, nifi idem omnium quæ in diffectionibus corporū, medicinaq; tractātur, fit ignarus. H

CIRCVITVS ad multa confoni, ad fœtum, & huius alimentum.

Fœtuū tempora funt quatuor, primum eft, in quo in abortu, vel in diffectionibus fuperat adhuc feminis forma. Secundum, in quo cor, cerebrum, & iecur, licet adhuc fint informia, quandam tamen concretionem, & magnitudinem habent. Tertium eft, cum tria principia euidenter licet intueri: & quædam aliarum partium defcriptio apparet. Quartum illud tempus eft cum nō folum tria principia, fed etiam partes ad uentrem, artusq; pertinentes omnes diftincta funt. Fœtibus enim non eft unus præfinitus terminus neq; perfpicuæ formationis, neque egreffionis in lucem: Quocirca ipfe dixit ad multa, hoc eft, plerunque, confonos effe circuitus & ad fœtum, & poftquam animales facultates nactus eft, ad fui ipfius alimentum.

Rurfus

A *RVRSVS autem sursum repit ad lac, ad alimentum, et ad infantem.*

Magnus est uteri, mammarumq; consensus. Hæcq; vtraque pars est ad vnius operis ministerium præparata. Natura autem eas venis arterijsq; coniūxit: quę uasa à partibus corporis superioribus ad inferiores, & ab inferioribus, ad superiores feruntur: vt quando in utero fœtus augeatur, ac conformetur, ei soli uenæ communes, ex vtrisq; alimentum affundant. Cum uero sit in lucem editus, mammis iterum totum affluat alimentum. Vt enim fœtus, dum adhuc in utero est, alimentum trahit è sanguine illuc confluente, cum interim menstruæ purgationes in vterum nō comportentur: ita puerulo iam partu edito illud excrementum, quod collectum natura singulis excernere mensibus solebat, in lac conuertitur, & sursum ad mammas fertur, vt eo puerulus nutriatur: Lac enim est menstruo germanum, ut proditum ab Hippocrate est. Quocirca sanguis menstruorum sursum repens, fit lac, & infantem alit, atque auget. Quamobrem in Aphorismis habetur, si mulieri uterum gerenti purgationes procedant, fœtus valere non potest. Et alio quodam in loco, si grauidæ lac copiose è mammis profluet, fœtum imbecillum reddit. Quippe cum quicquid superuacaneum est, sursum ad mammas ascendat, quod fœtus in uenis relinquit: nec ip-
B se quantum ad sui nutritionem satis est, queat attrahere.

FIVNT animalia quæ non sunt animalia. Fiunt, quæ sunt: fiunt etiam partes animalium.

Ex ijs quæ nulla sunt, fiunt ea, quæ sunt: & ex ijs quæ sunt, fiunt alia, & item ipsorum partes: fœtus enim primo, secundoq; tempore, cum descriptionem quandam, adumbrationemq; omnium particularum habet, nondum animal uocari debet: sed uelut planta omnem habet ortum. Vt. n. in plantis in parte inferiori, & sub terra est radix, sic in fœtu est exortus arteriarum, & uenarum chorij in uterum. Et sicut plantæ duplicem habent exortum è seminibus prodeuntem, per quem truncum, & ramos sursum emittunt, deorsum vero radices in multas partes diffundunt, sic in fœtibus multiplici sciffione dispertitę venæ, atque arteriæ in totum corpus, ut truncus: in uterum uero, vt radices terminantur. Quin etiam duplex in ipsis, & motionis, & formationis principium ab ipso statim initio reperitur. Ita quæ animalia non sunt, fiunt animalia. & quæ potestate animalia sunt, ea fiunt re ipsa animalia: & partes item ipsorum eodem modo.

C *NATVRAE omnium indocta.*

In sexto de morbis vulgaribus libro sic scriptum inuenitur, Cum uero natura indocta sit, nec didicerit, quæ oportet, efficit: ac diuinas sui potentias indicat. Nemo est enim, cum primum natus infans est, qui ipsum docet, quomodo aut linguam mouere, aut mammas accipere, aut maternū lac deglutire, aut omnes naturales actiones obire debeat: quo nihil inueniri potest admirabilius. Sed quoniam hæc, & omni tempore, & singulis horis, & ab omnibus geruntur, idcirco nemo ipsa, nisi idem amicitia iunctus sit ijs, qui clari, ac sapientes euaserunt, admiratur.

SANGVIS alienus vtilis. Sanguis proprius vtilis. Sanguis alienus, noxius: sanguis proprius, noxius. humores proprij, noxij: humores alieni, noxij. humores alieni conferentes, humores proprij conferentes. Consonum, dissonum. Dissonum, consonum. Lac alienum, bonum. Lac proprium, noxium. Lac alienum noxium. Lac proprium, utile.

Hæc pro uarietate attributorum accipienda sunt: uelut cum quidpiam corruptum sit, aut diminutum, aut redundans, aut viriatum, aut alio modo quodam immutatum. Sicut etiam lac ma-
D tris est filio aptum, quia ipsius substantia est substantia sanguinis, ex quo genitus est. Verum si lac maternum corruptum sit, tum aliud, quod infanti conferat, quærendum erit. Idem est de humoribus sentiendum. Rusci enim si quis folijs uescatur, aluus subducetur: si semen comedat, aluus cohibebitur. Simili quoque modo brassicæ succus, & gallorum ueterum ius, & marinarum cochlearum humor, & ipsarum carnes efficient.

CIBVS iunioribus parum maceratus. Senibus summe immutatus: florenti ætati, impermutatus.

*

Cuncta animalia, quibus ali senes, & quarum ætas inclinat, unum diem, & noctem mortua sinere. * alimenta rite concocta. *

Adolescentibus, & florenti ætati, & ijs qui in uehementibus operibus uersantur, tosta, aut elixa diligenter.

Qualitatem enim, aut quantitatem alimenti non indicat. * E
Hippocrates autem facit, vt vites sint, quas attendamus, in alimenti copia ęstimanda, cum ait, quę augentur, plurimum innati caloris habent: ergo plurimo egent alimento. Vires enim genus alimenti indicant. Atque id sine differentia: qualitatem uero, cum differentia. Nunc autem *
*

Ad formationem dies XXXV. ad motum LXX. ad perfectionem CCX. Alij uero, Ad formam, XLV. ad motum, LXXVI. ad exitum CCX. Aly, ad speciem L. ad primum saltum, C. ad perfectionem CCC, Aly Ad distinctionem XL. ad transitum LXXX. ad elapsum, CCXL.

Non est in fætibus definitum tempus neque manifestæ formationis, neq; motus, neq; exortus. Hippocrates primus de ipsorum formatione vere scripsit: sicut in libro de fœtuum formatione, itemque in libris de semine demonstratum est. Idem quoque in libro de natura pueruli, & accurate, & perspicue scriptum legimus. Quocirca non est magis producenda oratio. Omnino autem non est vnius terminus, sed formationis tempus est dierum XXXV. aut XL. aut XLV. tempus motionis duplum est eius, in quo formatur: quod ipse τύπωσιν nominat. F
Tempus denique egressus in lucem, est triplum eius, in quo mouetur. Quod ut plurimum, esse verum videtur.

NON EST, & est. Fiunt autem in his, & plura, & pauciora, & toto, & per partes. Dicimus etiam plura pluribus, & pauciora paucioribus.

Fœtus sunt, quoniam geniti iam sunt, & formationem quandam habent. Non sunt autē, quia nondum perfecti sunt. Rursus autē velut sumpto initio ait, in his diebus, quos antæ præscripsit, & plures, & pauciores infantes exoriri: quasi nos docet, non vnum esse eis definitum tempus, sed diuersum pro natura seminis, vteri, temporis anni, regionis, ac prætetea multarum aliarum rerum. Veteres autem interpretes hunc locum aliter intelligunt. Hoc enim de partu, qui octauo mense edatur, dictum arbitrantur. Etenim Glaucias sic legit, Non est, & est infans octauo mē se natus: & huc transfert ea omnia, quę in libro de octaui mensis partu scripta sunt, quo in libro habetur, neminem eo mense natum, esse superstitem. Sabinus autem ait, hos fętus post partum apparere quidem, & ita tanquam animalia, esse: at non esse, ut mox moritura: ita ut in lucem quidem edantur, non uiuant tamen. Alij uero * G

OSSIVM alimentum ex fractura. Naso bis quinque maxilla, clauicula, & costis duplicia. Cubito triplicia, tibia, & brachio quadruplicia. Femori quintuplicia, & si quid in his plus, aut minus pōt.

Nasi ossium fractutæ decem diebus conualescunt, & corroborantur: maxillæ, & clauiculæ, & frontis viginti. Humeri, triginta; tibiæ, brachijque quadraginta. Multæ tamen causæ sunt, quæ faciunt, vt hæc varientur. Nam & anni tempus, & regio, & natura, & ętas eius corporis, cui temedium adhibetur, & victus ratio, & deligandi modus sæpe faciunt, vt uel citius, uel serius fracturæ corroborentur, & callo obducantur. Materiæ quoque crassitudo est aptior, ad corroborandum, & callum inducendum; sicut humiditas inepta est. Iam uero ualidæ uires citius opus suum perficiunt, imbecillæ, tardius. De his autem omnibus in commentarijs ad libros de fracturis dictum est accuratius. H

SANGVIS humidus, & sanguis solidus: sanguis humidus, bonus: sanguis solidus, malus. Omnia autem mala, & bona ad aliquid referuntur.

Sanguis calidus, & humidus suapte natura est. Ideo cum naturę suę statum seruat, ipsum esse probum, & bonum censet. Cum uero solidus est, hoc est, extra suam naturam, esse malum ait, hoc est, non esse probum, sed noxium. Nā quod φαῦλον dixit, hoc loco uitiosum significat: quod bono opponitur, quę ad aliquid referri dicuntur.

VIA sursum, & deorsum, vna.

Vię, & ueluti canales quidam in corpore sunt, quę ab ipso uasa appellantur. Hęc superne deorsum, & inferne sursum progrediuntur, ac sola relatione differunt: sicut scalę, & ascensui, & descensui deseruiunt.

A *FACVLTAS alimenti melior, quam moles. Moles alimenti melior, quàm facultas. Et in humidis, & in siccis. Detrahit, & adiungit idem. Huic detrahit, huic uero adiungit idem.*

*

* Vires imbecillæ multum alimenti, licet probum sit, concoquere non possunt. Propterea cauendum est, ut modus alimenti, habita ratione uirium corporis, statuatur. *

HVMIDVM alimentum facilius transmutatur, quam siccum. Alimentum siccū facilius, quam humidum transmutatur. Quod difficulter alteratur, difficulter consumitur. Quod facile apponitur, facile consumitur.

Hoc ad aliam, aliamque naturam relatum, uerum uidetur esse. Quædam enim est corporis natura, in qua potius humidum, quàm siccum alimentum bene transmutatur. Est etiam quædam, in qua contrarium vsu uenit. Sic alimentum, quod difficulter alteratur, difficulter consumitur, & quod facile apponitur, facile alteratur. Primi generis est caro bubula, & cochleæ, & quæ carnem B duram habent omnia: & vinum crassum, ac fuluum, & quod simul album, et assumq; est. Secundo genere continentur uina albi coloris, & tenuis consistentiæ, quæ aquea uocamus. Ex alijs omnibus quatenus aliquid manifeste uentrem subit, eatenus ad proportionem temporis, quo alit, consumitur. Talis est ptisanæ succus: alica vero non item. Siquidem & multum alit, & multo spatio temporis id facit. Comparatio autem facienda est in ijs, quæ & in qualitate consistentiæ, & qualitate apparatus sunt similia: quod medici perspectum habent, ut assa magis corroborent corpora, quam elixa. *

Cætera omnia elixandi genera.
*

Et quicunque celeri appositione indigent, humidum medicamentum ad resumēdas uires optimum. Quicunque celerius, per olfactum. Quibuscunque vero tardiore appositione opus est, id solido alimento faciendum est.

C Sic etiam in Aphorismis scriptum est, facilius impleri corpora potu quam cibo. Quæ enim humida poculentaq; sunt, quæ nimirum ad alendum apta sunt, id celerius, quam solida corpora efficiunt. Quamuis enim solida magis nutriant, hæc tamen celeritate illis præstant. Proinde fit, ut quibus celeri appositione opus est, humida, poculentaq; conueniant. Quibus vero etiam celeriore, ijs per odoratum succuramus. Quibus tardiore, solida corpora præbeamus. Quanquam corpus, quod iam debile, aut longo morbo, aut euacuatione, aut à vitiato humore sit redditum, postulat alimentum non graue illud quidem, sed quod facile concoquatur, quodq; suauis sit odoris. Causa est, quia suauis odor nescio quid addit ad corpus, & eius temperaturam accommodat, & naturalem calorem corroborat: in quo calore nos esse uitam asserimus. *

FACVLTAS omnia auget, et alit, et propagat.

Dictum est, facultatem quandam esse, quæ sibi aptam qualitatem trahit: aliam esse, quæ retinet ea, quæ sumpta sunt: sicut rursus aliam, quę reijcit excrementa: aliam deniq; quæ alterandi munere fungitur: & has facultates in omnibus animantis inesse particulis. Particulæ enim alimentum D in totum corpus à venis à caua prognatis trahunt. Caua autem rursus trahit ab iis, quæ sunt in iecore: eæ deinde ab illis, quę sursum ad portas feruntur. Illę rursus ex uentriculo, & intestinis. Ipsū porro uentriculum extriusecus impleri necesse est. Hęc autem omnia facit facultas, ut augeat animal, nutriat, atque propaget. Idque potissimum moliri per uenas videtur: quas nos non modo alimentum è ventriculo deducere videmus, sed etiam attrahere, simul, & iecori pręparare simillimo modo, quo ipsum facit. Quomodo autem hęc gerantur omnia, quoniam *

HVMOR alimenti vehiculum.

Natura uesicam iecori adiunxit, qua leue, flauumque excrementum exciperetur: lienem uero sinistra in parte collocauit, qui crassum, limosumq; excrementum traheret. Cum igitur humor, qui in iecore paratur ad animalis alimentum, duo prędicta excrementa deposuit, & coctionem est adeptus, ruber, & purus sursum ad gibbas iecoris partes ascendit. Illic autem ipsum excipit uena maxima,

na maxima,& ad vtranq; animalis partem inferiorem, & superiorem comportat. In hac uena E sanguis est multa humiditate tenui;& aquea plenus. Siquidem humor ex cibis proueniens, neq; poterat ex ventriculo in venas commode transumi, neque facile uenas, quę in iecore sunt, pertrāsire, nisi quędam tenuior,& aquea humiditas esset admixta. Ex ea tamen nutriri nulla particula potest. Idcirco humiditatem esse alimenti uehiculum,& non alimentum, non solum Hippocrates, sed omnes fere optimi medici censuerunt. Hunc igitur ipsum pręstat ammantibus: neq; quod nutriturum est, à ventriculo potest distribui, nisi ab aliqua re ita liquida deducatur.

Finis non extat.

F

FRAGMENTVM GALENI

COMM. IN II. LIB. EPIDEM. HIPPOCRATIS.

Hieronymo Mercuriali interprete.

ERAT etiam cuidam infra os, quod appellatur dens.

Dentem appellant ueteres dentiformem secundę uertebrę processum cranio articulatum: factus autem a natura fuit, ut caput ante atque retro ageret, si quidem primę vertebrę ad cranium articulatio, caput dextrorsum, atque sinistrorsum circumducit. G

NEQVE Bubones vlli intumuerunt.

Bubones nunc uocat Hippocrates eas, quę in paristhmiis fiunt, inflammationes,& ipsas glandulas.

LINGVAM non facile uertebant, ipsisq́; & maior esse uidebatur, & prominentior.

Faucibus enim protrusis, protrudebatur continuitatis ratione & lingua, magnaq́; existens ore exibat, ea propter neq; facile ipsam uertebant propter succi crassitiem, quem manifestum facit, dicens quòd uenæ sub ipsa erant conspicuæ.

AT ad nares fugiebat, si ualde niterentur. H

In quibusdam exemplaribus scriptum inuenitur. Sed ad nares,& potus fugiebat, si ualde cogeretur.

SPIRITVS autem his non ualde elatus.

Elatus quidem erat spiritus ob loci angustiam, non multum autem, quòd proprius non esset membrorum spiritalium affectus.

PARVM autem quid, horum recrudescentibus.

Recrudescentes affectus uocat, qui nullam firmitatem habent, qui reuertuntur. In his igitur, inquit, breuissima horum erat capitis caliditas, nisi aliàs febricitarent.

MVLTI uero etiam ad ualde longum tempus habentes aliquam tumoris partem.

In quibus crudus, & frigidus succus tumorem efficiebat, ijs multo tempore durabat tumor.

Erant

A Erant autem signa horum, tum in deuorando angustia, tum commode loquendi impedimentum,& si alioqui egri nil mali se habere putarent.

COLVMELLAE corrupta.

Hæc pars vbi sese habet secundum naturam gurgulio nuncupatur, vbi vero male afficitur, si illius extremum inflammatum vuæ assimilatur, vua dicitur; sin totum, columella, sin autem extenuatum sit, Lorum vocatur. corrumpitur vero ab humoribus acribus, & ab ijs excrementis, quæ in ipsum feruntur.

PARALYSES autem per totum corpus non fiebant.

Semiparalyses inquit, per totum corpus non fiebant. quemadmodum ex alijs causis dimidiũ spinalis medullæ, veluti obstructione, aut incisione facta læderetur. SED VSQVE ad manum ab anginosa affectione, Scimus enim manum suscipere neruos ab extrema colli uertebra, atq; dorsi principio. HI AVTEM matura expuebant, quidem, eo quòd à tumore discutiebatur humor. Matura uero, i. tempore cocta. natura scilicet humores superante atque gubernante. PARVM autem & uix, Pro cum violentia, vel quòd adhuc angustia perseueraret, vel quod ipsa motrix facultas iam debilis euaserat.

B *ERANT autem hæc in facie maxime conspicua, & in ore.*

Hæc inquit manifesta erant, scilicet semiresolutio in palato, quod os uocauit & in gurgulione. Patiuntur autem hæc eo, quod tertiæ neruorum coniugationis in spinali medulla pars miscetur parti neruorum coniugationis à cerebro ad hæc delatorum, & distribuitur. Vnde necessario hæ partes afficiuntur.

QVIBVS autem in rectum.

Quibus autem, ait, æqualiter tendebat uertebræ luxatio, ij absque labore expuebant, nulla enim in ipsis resolutione facta, uirtutem minime habebant imbecillam. Hoc uero solum membrum medium interiectum est, si quidem alia ante, & post ipsum sunt.

QVIBVS autem & cum febre.

Febre scilicet humorẽ infixum fundente DIFFICVLTER spirantes, primum quidem propter febrem, deinde quòd urgente febre refrigerari postularent. LOQVENTES saliuam C fundebãt, cum autem humiditas confunderetur, atque circa os colligeretur, saliuam effundebãt. Etenim cum natura esset infirma, corporis ornatus, atque gubernatio negligebatur. ET VENAE his magis elatæ. Venæ autem elatæ erant, quod ob febrem multi in ijs producerentur uapores.

ET PEDES omnibus quidem frigidissimi erant.

Et pedes omnibus quidem frigidiores.) Omnibus quidem, quoniam ut experientia, atq; ratione didicimus, cum semperij, qui sunt imbecilles, frigidos habeant pedes: tum uero ij maxime: quibus à febre calor natiuus erat absumptus, & præ imbecillitate ad extrema peruenire nequibat. propter hoc etiam erecti stare, hoc est ambulare, & consuetas operationes obire non ualebant. Quoniam uero hi omnes perierunt, sed alij statim, alij posterius, dicit, quòd qui statim non interibant, ij neque erecti stare poterant, cumq; uertebræ luxatio, uel maior, uel minor fit, de minore sermonem faciens ait, quod habentes luxationem in rectum, i. anterius in neutram partem uergendo, ita ut neque dextrorsum, neque signistrorsum inclinaret, hi nullam sunt passi resolutionem, hoc enim significat uox {*Resoluti*} Cur? quia neruorum processus non D comprimebantur. non igitur facultatis influxus parcus erat, unde neque insensibilitas, neque immobilitas contingebant.

GALENI BREVIS DENOTATIO DOGMATVM HIPPOCRATIS EX SERMONE XCIX IOANNIS STOBAEI.

ARtis elementa ea sibi palam placere dicit, quæ manifesta sunt. a"Constat igitur tum homo, tum animalia cuncta, ex solidis, humidis, & spiritibus. Sed neque stirpium natura triplici horum genere caret. Sed & uiuũt, & augentur, & gignunt, & nascuntur per horum constitutionem. b"Ac solidorum F quidem essentiam ossibus, neruis, & cartilaginibus assignat: deinde membranis quoq; arterijs, & uenis, nam hæc in genere solidorum alicubi numerat. Horum uerò compactionis, & formationis probabiles sequutus rationes, caput originem putat. Disseruit autem de solidorũ natura in libris de fracturis & articulis, ac alijs similibus: de spiritu in commentario de flatibus peculiariter inscripto: de humidis in libro De humoribus, & altero quẽ de humana natura scripsit, & alibi sparsim. c"Sũt autem illi humores sanguis pituita, & utraq; bilis, scilicet flaua, & atra. Ex his sanguinem ait natura calidum, & humidum esse, colore rubrum, qualitate dulcem: Pituitam uerò frigidam, & humidam, & albam, magisq; salsam: At bilem flauam, calidam, & siccam, pallidam, & amaram: Denique alteram, frigidam, & siccam, nigram & flatuosam esse. d"Aetates etiam ei quadrifariam distinguere placet, annique partes similiter. e"Abundare autem unumquenque ex prædictis humoribus ætate, & anni parte sibi conueniente; Videlicet ætate puerili abundare sanguinem ac tempore ueris: Vigente autem, bilem flauam, & æstatis tempore: Postea declinante, nigram: itemque autumno: Demum in senectute pituitam, nec non hyeme: Naturas enim humorum, tẽporibus anni respondere. Itaqur uer calidum & humidum est ueluti sanguis, æstas calida, & sicca: autumnus frigidus, & siccus: postremo hyems frigida, & humida, simili ratione qua humores. Eodemq; modo diem quoq; numero naturaque partium diuidit, vt quæ supra dictis parua quadam proportione G consentiant. f"In uniuersum autem uiriles naturas à mulieribus differre auctor est: mares enim ad calidius, & siccius temperamentum inclinare: fœminas contra ad frigidius, ac humidius. g"Et rursus aliud, sed minus discrimen † in utroque sexu seorsim reperiri, penes situs regionum, & aeris proprietates, ac victus rationes. Ad hæc singulos humores in hominis corpore peculiarẽ vsum exhibere: Sanguinem alere, calfacere, *sanitatem, bonumq; colorem efficere: Bilem flauam continere corpus, non permittere latentes meatus dissolui, incitare & acuere sensum, concoctioni prodesse excrementorum ductus faciles & apertos efficere: Atram uero bilem sedem ac ueluti fundamentum esse reliquis humoribus: postremo pituitam neruis membranis, cartilaginibus, articulis, & linguæ, ad motus facilitatem prodesse. h"Item genitale semen, tum uiri, tum mulieris ex æquo ei cõferre uidetur ad zoogoniam, idest uitam fœtui præstandam, idque ab omnibus corporis partibus abire. i"Et mares in dextro uteri latere, fœminas in sinistro generari. Præpollere autem dextras partes læuis, & superiores inferioribus. k"Morborum autem causas censet alias ab ictibus uiolentis, alias ab aere ambiente nasci: plurimas verò à prædictis humoribus, cum aut abundant, aut deficiunt, aut qualitate mutantur, aut ex loco in locum transeunt. l"Præterea vsum remediorum huiusmodi, quæ causis contraria sint, approbat. m Morborum alios acutos facit, alios diuturnos, & H alios medios. n"Fieri autem ait acutos, ut plurimum à bile, & sanguine, ætate vigẽte, æstiuo & uerno tempore: diuturnos vero à phlegmate, & atra bile, & in senibus, & hyeme: medios autẽ causis mixtis prouenire. Item qui morbi salubres, qui contra lethales sint, prænosse docet. o"Asserit quoque prænotionem, & prædictionem necessario ad artem pertinere, ac inter se differre, aliquã do enim prænosse duntaxat oportere medicum, aliquando etiam prædicere, tutum esse. Prænotionem diuidit in symptomata præterita, & præsentia (quæ aliquid obscurum, aut incertum habẽt) & futura. p"Ad hæc decretorios dies cognosci iubet: Nam acutas ægritudines magna ex parte diebus imparibus, diuturnas contra paribus iudicari: & hos quidem, impares inquam dies æstate, in iuuenibus, partibus dextris, & superioribus, criticos esse: in contrarijs, uero pares. q"Quinetiam locos primario affectos inuestigare præcipit, istis enim cognitis non parum adiuuari medicum, & ad signa discernendum prædicendumque, & ad morbum curandum.

A de Carnib. à principio. De ijs quæ in medicat fiunt com. 1. tex. 1.
B 6. de Morb. vulg. sect. 8. ante mediũ.
C 1. de Morbis ad initiũ.
D 1. de Diæta. Et lib. de humorib. uersus finem.
E de Nat. hu. com. 1. tex. 32 33. 34. 35. f. 31. & h. & 32. a. b. c
F 1. de Diæta. uersus finem.
G lib de Aere, aquis, & locis.
† *Al. in singulis horum generib. inter se reperiri ut non tantum de sexu, sed de alijs omnibus supra positis intelligatur.*
* *ὑγιαίνειν. sed forte ὑγραίνειν .i. humectare. & uidetur magis ueritati consonum.*
H 4. de Morb. à principio.
I 5. Apho. 38. & 48.
K 1. de Morb. à principio. & 4. circa medium.
L 1. de Natu. hu. 20. & 21.
M 2. de Natu. hu. tex. 1.
N de Dieb. iudicatoriis. Et 1. de Diæta iuxta principium.
O 1. Epi. sect. 2. tex. 48. & 49 Et. 1. Prog. tex. 2.
P de Sep. par. Et. 2. Epi. sec. 6. circa med. Et. 2. aph. 24.
Q 1. Epid. cõ. 3. tex. 13. de Affectionibus circa med.

GALENI

A

GALENI FRAGMENTVM
EX QVATVOR COMMENTARIIS
QVOS IPSE INSCRIPSIT

B
DE IIS QVAE MEDICE DICTA SVNT
IN PLATONIS TIMAEO

Augustino Gadaldino Mutinensi interprete

Hoc fragmentum à nobis inuentum,& latinitate donatum,esse Galeni,stylus, & doctrina, & libri,quos ipse a se scriptos citat,indicãt.Quin & Galenus quoq; octauo de dogmatib. Hippocratis & Platonis libro,capite quinto & sexto:& libro de tremore,capite septimo:facturum se explanationes in ea,quę medicè scripta sunt in Platonis Timęo,pollicetur:ac in libro de proprijs libris commentarios de hac re quatuor se fecisse affirmat.

* * *

PLATO I.

Id vero quod in nerui,cutis,& ossis complicatione quæ circa digitos fit,ex tribus his est commixtum,iam exiccatum,vna communis omnium dura cutis extitit:causis quidem adiuuantibus(gręce ξυναίτιον id est concausis)his fabricatum:
C
causa uero maxime principali,intelligentia inquam, eorum quæ postea erunt, gratia effectum.Quòd enim aliquando ex viris mulieres, & aliæ feræ gignendæ erant,opifices illi nostri sciebant·Et sane etiam,quòd vnguium vsu multis pecudibus ad multa opus foret,cognoscebant.Quare in hominibus statim, dum eos gignerent,vnguium generationem subfigurarunt Hac sane ratione, hisque occasionibus cutim,pilos,ac vngues in extremis membris genuerunt.

GALENVS

* * *

D

propositis particulis:cutis vero ita eorum radices complectitur,ut gingiuæ dentes.& sanè ungues subiectis uenis apertis connascuntur.Quare non ex osse solo, neruoq; & cute,sed etiam ex carne,vena,membranis, & ligamentis, ungues conflatos fuisse quicunque vult,opinari potest.Sed de his,tum in alijs quibusdam,tum in tertio de dissectione Hippocratis libro,copiosius dictum est.

PLATO II.

Quoniam autem omnia mortalis animalis membra,& partes connata erant, ipsumque in igne,& spiritu vitam habere ex necessitate contingebat,atq; ob hęc ab ijs liquatum vacuatumq; deficeret,præsidium huic Dei machinantur.Quippe humanę naturæ naturam quandam cognatam alijs ideis,ac sensibus miscẽtes,

ita

ita vt aliud animal sit, plantant. Talia sanè nunc sunt domesticæ arbores, & stirpes, & semina: quę nunc ab agricolatione consita, mitia erga nos sese habent: quędam vero sola erãt agrestium genera, domesticis nimirum antiquiora. Quicquid igitur [illegible] id est viuendi est particeps, iure sanè ζῶον (quasi vitale dixeris) id est animal rectissime appellari potest. Id autem, quod nunc dicimus, tertię est particeps speciei animę, quam inter phrenas (idest mentes, seu septum transuersum) & vmbilicum locari sermo est: cui nulla prorsus, aut opinio, aut ratio aut mẽs inest, sed sensus suauis, & tristis cum cupiditatibus coniunctus. Omnia siquidem continue patitur. Quia verò ipsa in se ipsa circa se ipsam versa fuit, externumque repudiauit motum, proprio uero est vsa, idcirco eam huic naturam non tribuit generatio, vt perspiciendo suorum aliquid consideret. Quamobrem viuit quidem (græcè ζῇ) nec est ab animali (græcę ζῶον) diuersa; at stabilis radicataque defixa est, propterea, quòd motu extra seipsam facto priuata. E F

a

GALENVS

Partes. i. [illegible] omnia ea appellantur, quę totum complent, vel in quæ totum diuiditur: priuatim uero membra. i. [illegible], animalium partes uocantur. Cum igitur hoc in loco Plato membra partibus opposuerit, aliam nobis significari capiendi in utroque nomine suspicionem intulit: ita ut quæ propriam habent circunscriptionem, altero illorum nominum indicarit: quæ uero horum ipsorum sunt partes, altero: utro tamen alterutrum, haud dum firmiter asseuerare possumus: hęc ergo in nominibus & significatis quæstionem habet, nihil ad rerum scientiam conferens. Sed iam nos potius uideamus, quæ de rebus ipsis disputat Plato, vbi ait, uitam nostram in igne, & spiritu ex necessitate esse. Nam cum quatuor sint elementa, ex quibus singula, quæ generantur, ortum habent, ignis, terra, aqua, & aer: ex his materialiora quidem, terram, & aquam: efficaciora uero pręcipueque in animalibus, ignem & spiritum esse, ab omnibus ferè concessum est. Id autem, quod ab ijs gubernatur corpus, multas non solum uacuationes manifestas, sed & sensui gnotas perspirationes, & effluxiones habere est necesse. Ob hæc igitur nutrimento indiget, à quo id quod ex eius substantia digeritur, repleatur: atque huius nutrimenti causa Dei stirpes fabricarunt: quas & superius probabili ratione ab ipso animalia fuisse appellatas ostendimus. Cum enim prius supponatur, animam esse principium motus, stirpesq; principium motus in se ipsis habere concedatur, animatę illæ merito nominabuntur. Animatum uero corpus ab omnibus uocatur animal. Quòd si etiam Aristoteles uelit corpus ipsum, non ob id solum, quoniam animatum sit, merito appellari animal, sed sibi opus esse ut sensibile addatur: ne hoc certe etiam ipso stirpes destituuntur. Ostensum enim à nobis est in commentarijs de substantia facultatum naturalium, stirpes facultatem eam possidere, qua tum familiares substantias à quibus nutriuntur, tum alienas à quibus læduntur, agnoscunt: ideoque familiares quidem attrahere, alienas uero auertere, atque propulsare. Ob id ergo, & ipse Plato stirpes peculiaris generis sensus participes esse dixit, nam & familiare, & alienum agnoscunt. Hæc igitur in Platonis orationem satis abunde breuibus à me dicta sint. Superest autem, ut eorum mentionem faciamus, qui unam asserunt esse animæ nostrę substantiã, quæ tres facultates, rationalem, irascibilem, & concupiscibilem habeat: cum & ipse etiam Plato, tum sæpe alias (ut ostensum est) tum nihilo secius, in pręsenti quoque oratione speciem animę ipsam concupiscibilem esse dixerit: quæ haud aliam quidem in stirpibus, aliam uero in nobis, sed eãdem naturam habeat: atq; in iecore sedem obtinere, non in eodem profecto loco ubi irascibilis, & rationalis habitant: quod tamen rationi consentaneum erat, si unius substantiæ, tres illę essent facultates, quemadmodum illi asserunt, qui cor eiusmodi esse supponunt. Iure enim illi unam statuentes substantiã animę, tres ipsius esse maxime generales facultates dicunt. Plato uero non eandem esse rationalis partis animę substantiam, quę est ipsius irascibilis, & concupiscibilis, sed inter sese diuersas asserit: ac sæpius quidem rationalem cum irascibili pugnare: nonnunquam uero irascibilem rationali aduersus concupiscibilem in corpore habitantem opitulari. Ipse igitur totius nostrę animę similitudinem, atque imaginem ad fabulosa animalia reduxit: Qualem sanè esse Chymęrę, Scyllę, Cerberiq; imaginem poetę fingunt. Nullum enim aliud, ex ijs, quę in mundo nunc sunt, inuenit, cui magis proprie, magisque accommodate animam nostram assimilaret. Haud absimilis quoque, quę ad aurigam, equosque fit comparatio, est: ab ea tamen quam in nono de Republica libro tradit, superatur, in qua animam nostram compositis animalibus, qualis esse chymæra fabulatur, assimulari ait. Superius autem eius verba, vbi hęc ipsa G H

A narrat, appoſui. Maledicant igitur ut ſui moris eſt, ridentes ſimul, ac ſcurrantes, detrahentesque ſermoni noſtro, quaſi nos nugemur, ſi tres, quas demonſtrauimus, dicamus eſſe animas. Atque in cerebro quidem neruorum, uoluntariorumq; motuum, ac quinque præterea ſenſuum, principium eſſe: in iecore, ſanguinis & venarum, nutriendique corpus, ac familiarem ſibi ſubſtantiam agnoſcendi: in corde, arteriarum, & innatæ caliditatis, pulſuſque, ac iræ. Plato vero hæc ipſa principia, ſpecies animarum appellat, non vnius ſubſtantiæ facultates duntaxat. Itaq; cum diuerſæ ſint earum ſubſtantiæ, ac ſingularum in ſingulis prædictis uiſceribus ſit habitatio, ei qui facultates tres nos habere vult, principia non animas appellare liceat. Nequaquam enim medicinæ, uel philoſophiæ officiemus, ſi animal à tribus principijs gubernari dixerimus, quorum alterum in cerebro, in corde alterum, tertium in iecore, ſedem obtineat. Sed de his ſatis. Quod uero in huius orationis fine ſcripſit, conſideremus, quonam pacto de ſtirpibus, & de tertia animæ ſpecie dictum ſit. Quia uero ipſa in ſeipſa circa ſe ipſam uerſa fuit, externumque repudiauit, motum, proprio uero eſt uſa, idcirco eam huic naturam generatio non tribuit, ut perſpiciendo ſuorum aliquid conſideret. Videtur enim mox contraria huic dicere, ubi ait ſtabilem radicatamque defixam eſſe, propterea quòd motu extra ſe ipſam facto, priuata fuerit. Verum in priori oratione de proprio ipſius motu intelligendum eſt, quemadmodum etiam re uera eſt, in quo ex pauciſſimo ſemine incipiens, tum ſurſum in aerem eleuatur, tum deorſum radices protendit, atque ex terra nutrimentum trahit, ipſumq; ad extrema uſque germina aſportat, omniumque particularum incrementum longiſſime protrahit: ſed eo motu immobilem eſſe, qui ab aliquibus μεταβατικὸς, i. tranſgreſſorius appellatur: qui, dũ nos ſitum permutamus, & ex alio loco in alium cedimus, fit. Nam ſecundum hunc motum ipſam ſtabilem radicatamque eſſe dixit. Atque hanc ego certe explanationem feci, atticorum nimirum exemplarium editionem ſecutus. Nam cum in alijs codicibus ſcriptum comperiam, διὰ τὸ τῆς ἐξ αὐτοῦ κινήσεως, id eſt propterea quòd motu à ſe ipſa facto, deſſe elementum exiſtimaui: atque hoc modo Platonem ſcripſiſſe, διὰ τὸ τῆς ἔξω αὐτοῦ κινήσεως, id eſt propterea quòd motu extra ſe ipſam facto, ut tranſgreſſorium duntaxat motum ſtirpibus denegauerit.

B

PLATO III.

Cum hęc ſanè omnia genera ſuperiores illi nobis inferioribus ad nutrimentum plantauiſſent, corpus noſtrum canalibus diduxerunt, ſecantes ueluti in hortis riuos, ut tanquam ex fluento inuadente irrigaretur.

C

GALENVS

Stirpes ait à Deis factas fuiſſe nutriendi corporis noſtri cauſa, earum nimirum fructibus, ac particulis in noſtrum uentriculum deuoratis, ac deinde in minutas portiones confractis, ut poſtea per uenas ſimili diſtribueretur modo, quo per riuos hortorum fit: per ipſos etenim riuos aqua fertur, atque ad propinquas in hortis partes diſtribuitur, tantumque interuajli hortorum ex riuis irrigatum eſt, vt per omnes partes meare ualeat.

PLATO IIII.

Ac primùm quidem riuos occultos ſub conflatione cutis & carnis, duas venas dorſales diuiſerunt, ſicut geminum erat corpus, in dextris nimirum, & ſiniſtris.

D

GALENVS

Ab hortorum exemplo riuorum appellationem ad uenas tranſtulit. Maximarum autem uenarum meminit, à quibus omnes, quæ in toto exiſtunt corpore, oriuntur: atque ipſas dorſales appellauit, quòd per totum dorſum ab interius nimirum ipſius regionibus extendantur. Vera igitur loquitur, cum uaſa quę in dorſo ſunt uenas appellat, quando quidem ita etiam ab antiquis (ut ſuperius dictum eſt) arteriæ uocabantur: haud uera autem dicit, cum duas idcirco eſſe uenas ait, propterea quòd geminum ſit corpus. Neque enim eiuſdem ſpeciei ſunt dorſi uaſa, cum alterum tenuem ac pullu priuatam habeat tunicam: alteram pulſantem uenęque craſſitudine quincuplam uel ſexcuplam, quam peculiariter arteriam uocamus. Neque etiam ex iis, alterum in dextris, alterum in ſiniſtris eſt partibus, ſed ambo in media ſpina ſunt: ab utraque uero horum regione neruus unus, alter in dextris, alter in ſiniſtris eſt.

PLA-

E

P L A T O V.

Has autem ad ſpinam demiſerunt,genitalemque medullam mediam comprehenderunt,vt & hæc quàm maxime pullulet,& bene fluens hinc ad alia quaſi ad decliue effuſio facta,irrigationem æquabilem præbeat.

G A L E N V S

De geniturâ à longe à principio.

Genitalem medullam,dorſalem intelligit,cum & hæc uetus ſit opinio,ita ut Hippocrates quoque eiuſdem particeps fuiſſe uideatur:"cenſuiſſeq; à dorſali medulla ſemẽ ad maris pudendum deſcendere. Pullulare uero medullam dixit,ob ſanguineorum uaſorum communicationem, quòd ſcilicet ab ipſis nutriatur. Atq; ad alias corporis particulas hinc ait æquabilem fieri effuſionem,tã quam ſanè ex magnis riuis in exiguos diſtributio fiat. Illud autem,quaſi ad decliue, non admodũ recte dictum eſt:quippe ſublimiores partes quæ circa collum & caput ſunt, per uenas nutriuntur. F In ijs igitur ſpinæ partibus,quæ infra ſeptum tranſuerſum ſunt,tum uena caua,tum maxima arteria,ſuper uertebras incumbit,quouſq; ad eiuſdem ſpinæ finem in crura ſciſſio facta fuerit: in eis uero partibus,quæ ſupra ſeptum ſunt,arteria quidem lõgiſſime ſuper uertebras exporrigitur: ipſi uero vena parua adiacet,eas duntaxat infernas thoracis partes,quæ in octo notis coſtis habẽtur,nutriens. Reliqua autem tota ſpinæ pars ſuperior,in qua tum quatuor primæ thoracis uertebræ,tum ſupra has etiam ad caput uſq; uniuerſę colli vertebræ ſitæ ſunt,nec arteriam,nec uenam ſibi incumbentem habet. Sed nil(ut dixi)mirum eſt ea,quæ ex anatome conſpiciuntur,ignoraſſe Platonem,quemadmodum etiam Homerum,qui ita cecinit.

Totam uenam abſcidit enſe,
Perpetuo quæ ad ceruicem per dorſa recurrit.

P L A T O VI.

Poſt hæc partiendo circa caput venas,easq; mutuo contrarias implicãdo,has quidẽ à dextris ad ſiniſtra,illas uero à ſiniſtris ad dextra corporis,inclinãdo trãſmiſerunt,ut capiti ad reliquum corpus vna cum cute uinculum foret, quãdoquidem caput ſecundum uerticem â neruis in orbem non comprehendebatur:atq; G etiam ut ſenſuum affectio,ab utriſque partibus in totum corpus diſtribueretur.

G A L E N V S

*   * opinati ſunt nonnulli ne[u]as partim ex ſiniſtris ad dextra,partim ex dextris ad ſiniſtra,pertranſire. Qui vero diligentius,diſſecant,extrema ipſarum ſibi mutuo uniri aſſerunt:quod & ut alijs etiam corporis partibus fit. Vinculum aũt capitis,earum eſſe vnitionẽ exiſtimat,vera nimirum ipſius uincula ignorans,maxima quidẽm quæ in ſuturis ſunt:exigua uero,tum membranam pericranion,id eſt quæ circa caluariam eſt,tum ipſam cutim:quæ adeo omni alia corporis cute craſſior eſt,ut in interna ipſius parte quædam carni ſimilis ſubſtantia tenuis exporrigi,circaque caluariam conſtringi uideatur. Neruum uero in capite nullũ eſſe ait,cum quos nec voluntarios appellatos,nec copulatiuos, in capite eſſe ſciat:tum etiam quia uenarum cum neruis mutuam fieri complicationem ignoret. Cum uero dicit,ut ſenſuum affectio in totum corpus diſtribueretur:hoc etiam in loco haud intelligit ſenſus per neruos fieri:quod ſane etiam non H nulli(ut diximus)ex antiquis medicis ignorarunt.

P L A T O VII.

Hinc iam aquæductum eiuſmodi quodam modo præparauerunt:quod facilius perſpicimus,ſi hoc prius inter nos cõceſſum fuerit,omnia quę ex minutioribus conſtituta ſunt,continere maiora,quæ vero ex maioribus,minora non poſſe: Ignem autem præ omnibus generibus,minutiſſimis conſtare partibus: vnde per aquam,& terram,& aerem,& quæ ex eis conſtituuntur,permeat,pſq; à nullo contineri poteſt. Idem de noſtro ventriculo cogitãdum,qui eſculenta & pocu-

A lenta cum in ipsum ingesta fuerint, continet: spiritum uero, & ignem, qui longe tenuiorum sunt partium quàm sit eius constitutio, continere haud potest.

GALENVS

A quæductum sanguinis lationem per venas, nomine à prædicta similitudine ad riuum translato appellauit. Nunc vero aquæductum fieri ait, spiritu vnà cum caliditate per ventrem exeunte, ac deinde secum contractas nutrimenti particulas asportante. Caput porrò orationis breuiter simul, ac clare mihi dictum est. Quæ vero deinceps dicuntur intellectu dictuq; difficilia sunt. Ob idq; postquam eorum explanationem in singulis dictionibus fecero, in vnum deinde compendium omnia colligam.

PLATO VII.

His igitur Deus ad irrigationem à ventre ad venas traducendam abusus fuit.

B

GALENVS

His inquit præmemoratis spiritu, & igne. Ignem enim nominat caliditatem quæ est in corpore, appellationem ab elemento ipsum generante transferens: omne enim calidum per ignis exuperantiam tale euadit.

PLATO IX.

Qui rete ex aere & igne, cuiusmodi nassæ sunt, contexuit.

GALENVS

Piscatorum nassas intelligit, quas nisi quis prius conspexerit, ea, quæ dicentur, mente consequi non poterit, explicatu difficilia cum sint, ita vt ab ijs etiam qui nassas inspexere, vix intelligi possint. Siquis igitur maritimum domicilium habet, inspicere prius conetur piscatorum nassas:
C Si uero in locis solitarijs montuosisque habitet, at saltem calathos omnino vidit. Vbi igitur hos in basi quidem haud esse perforatos, supernum vero osculum reseratum habere excogitarit, animum sic deinde dicendis adhibeat.

PLATO X.

Quę duplices ad introitum nassulas habeant.

GALENVS

Excogitata abs te piscatorum nassa, quod certe est rete simplex, in ipsa quoque alteram nassam excogitato, magnæ quidem adsimilem, paruam tamen contineri: quod porrò est rete ex fu-
D nibus confectum (quemadmodum etiam totum rete fit) a basi magnæ nassæ exporrectum, cuius sanè retis basis quidem illi communis existat, osculum vero non ad æqualem cum continenti nassa altitudinem ascendat, sed multo desinat inferius. Profecto si simplicem nassulam animo excogitaris, iam facilius duplicem contemplari poteris: qualis enim est ea quam explicui, tale, & aliam in magna nassa contentam supponas. Cumque hanc mente conceperis, excogitato deinde ab vtraque nassula plexum quendam oblongum, ad osculum usque magnæ nassæ extendi: ità ut piscibus in magnam nassam introitus bipartito sit scissus, cum hi per unum, alij per alterum ingrediantur. Ita enim eueniet, ut quamuis à se ipsis mutuo disgregati sint pisces, in vna tamen magna nassa contineri dicantur: quemadmodum sanè, & alio modo, non in vna, quòd paruæ sint nassæ, quas ἰγκυρτια, idest nassulas, appellauit.

PLATO

Quartum alterum rursus bicornum pertexuit.

GALENVS E

Quarum inquit nassularum alteram bicornem pertexuit. Communi autem usu à Græcis lignum bicorne, idest δίκρουν nominatur, quod duo habeat cornua: Plato vero nunc appellationem ad alterius nassulæ osculum transtulit, ut & secundum hoc ipsum eã duplicem animo contemplemur. Obscuritatem vero attulit, cum hoc haud necessario, in hac sermonis parte interposuerit: clarior enim foret interpretatio, si nos diceremus, quemadmodum duas nassulas oratione descripsit, ita & osculum in superiorem extremitatem magnæ nassæ terminari. Vult enim ut nos excogitemus cutim, quæ extrinsecus vniuerso corpori circumiecta est, externæ circunscriptioni magnæ nassæ comparari: quæ uero ueluti nassulæ uacuæ in ipsa continẽtur, eis quæ intra cutim habentur regionibus, ei inquam quę secundum ventrem, & ei quæ secundum thoracem est, assimilari. Duæ enim ex ijs veluti tibiæ, ad oris capacitatem ascendunt. Mihi uero in pręsenti, clarioris sermonis caussa, excogitato nequaquam in corpore linguam contineri. Ita enim, quę in internam oris capacitatem ascendunt tibię, erunt tum stomachus seu gula ex ventre: tũ aspera vocata arteria perueniens ad pulmonem, in ea locatum cauitate, quæ alteri nassulæ similitudine respondet. Per hoc igitur osculum respiratio fit ingrediente, & egrediente spiritu: per alterum uero comesta, & bibita in ventriculum feruntur. Plurima igitur utrarumque materiarũ portio hoc pacto per os in corpus intrat. Paucam uero portionem per utrumque osculum, tum spiritus nimirum in ventrem, tum potionis in asperam arteriam, pulmonemque simul ingredi vult. F Cum ipse ergo (vt diximus) interposuerit alteram nassularum bicornem esse, obscurum sermonem, cuique etiam simul contradici possit, efficit. Respirationem enim asperæ arterię bicornem esse dixit. Hoc autem dixit, propterea, quòd respiratio nobis per nares, & os fit, manducatio vero, & potio, per os solum. Quo in loco accusandi cupidos contradicturos dico. Neque enim alterius duntaxat nassulę esse dicent duo illa extrema, tum quod per nares, tum quod per os peruenit: quandoquidem os, alterius etiam nassulę, quę ad ventrem est, communis est terminus. Postquam ergo iam mente conceptum est, quę nam in nostro corpore magnę nassę, & quę nassulis assimilari uelit, ad alia deinceps eius verba accedendum est.

PLATO XII.

Et sanè à nassulis ueluti funes circulo per totum corpus ad retis extrema extendit.

GALENVS G

Non amplius in piscatorum nassis reperitur quod huic proportione respondeat: neq; enim in nassulis ad continentis circuli rete funis ullus peruenit, cum tota illa intercapedo vacua sit: in nobis autem ex uentre, & ex pulmone in totum corpus ad extremos vsque fines foras pertingunt uenę, & arterię, quas funibus, qui à nassulis ad nassam extenduntur, assimilat.

PLTAO XIII.

Interiora igitur ipsius tricæ omnia ex igne, nassulas autem, & receptaculum aeri similia constituit.

GALENVS

Tricam, idest πλόκανον hoc loco intelligit totum id, quod nassę adsimile est, quandoquidem, H & intra ipsam etiam nassulę sunt. Vult autem regionem ab his contentam aeri magis, quam igni similem esse: atque ideo sermoni de tota trica habito adiecit, nassulas, & receptaculum aeri similia esse. Nassulę igitur tales manifesto sunt: uacua enim regio solum aerem continens, in thorace apparet. Receptaculum uero cur aeri simile dictum fuerit, non item manifestum est. Videtur enim receptaculum, idest κύτος tanquam * unum corpus, de quo sermo habeatur, significare: hoc autem cum superioribus pugnare videtur. Siquidem totum nassę receptaculum, tum à nassulis repletur, tum ab eo etiam uniuerso, quodcunque ab his in externam nassę circunscriptionem peruenit: quò * quosdam ueluti funes extensos à nobis excogitandos esse inquirat, quos arterias uenasque esse diximus. Relinquitur ergo sanè, ut prędictum nassę receptaculum, extrinsecum ipsius rete esse excogitemus: hoc enim est, quod totam nassę substantiam constituit. Quemadmodum igitur, quod inter nassam, & nassulas erat, ab igne exuperari mente concipiebamus: ita etiam excogitari est necesse extrinsecum ipsius finem ab aere exuperari, quod sanè est tricæ receptaculum: hoc autem in nobis utique sit cutis:

A tis,frigida existens,ut ea,quæ continentur * huic ambienti aeri continua. Ac mihi sanè uidetur uelle Plato circunstantem aerem, qui tricæ contiguus est, potionem quandam nassæ esse:in hocque præcipue eius sermo obscuritatem habuisse uidetur. Si enim hoc supponatur,omnia sibi mutuo in sequenti consentient oratione,ad quam accedere iam tempus est.

PLATO XIIII.

Cumque hæc assumpsisset,animali formato,hunc in modum circumposuit.

GALENVS

Prædicta ab ipso trica re vera quidem ac per se ipsam non est: eius autem intelligentia per se ipsam sumpta,ita postea animali accommodata est.

PLATO XV.

Alteram quidem nassularum in os traiecit:sed cum & hæc ipsa duplex sit, hãc per arterias in pulmonem,illam apud arterias in vẽtrem dimisit:Alterã vero partitus,vtranque ipsius partem per narium canales communẽ emisit:vt quãdo non per os iret altera,†ex hac omnia etiam illius,fluxu replerentur.Reliquum vero receptaculum nassę circa corpus,quodcunq; concauum in nob is est,circũplãtauit.

†Sic habẽt antiqui co. ex impressis ãt ita verti potest. Ex hac oia ẽt illius fluenta replerentur.

GALENVS

Non hoc dicit,quòd alteram nassularum in os demisit:nam deinceps utique dixisset, alteram uero in hãc corporis partem demisit:sed ad tricam referens dixit:ut tota eius oratio talis, ut dixi, sit. Tres cum sint tricæ, una quidem quæ magna nassa est:duę vero reliquæ,quæ veluti nassulæ sunt:nassularum quidem tricam in os traiecit:sed,cùm & hæc duplex sit,per arterias quidem alteram *ipsarum in pulmonem,apud arterias uero alteram in uentrem demisit. Cum vero hæ ipsæ nassulæ duæ(vt dictum est)sint,alteram, quam sanè etiam prius bicornem esse dixit, partitus, utranq; ipsius partem bipartito per canales narium communem emisit. Cur igitur communem
C ipsam dixerit,ipse mox declarat inquiens:ut quandò non per os eat altera,ex hac omnia etiam illius,fluxu repleantur.Nam respirationis nassula bicornis facta,duas spiritus vias habuit, unam per os,alteram per nares,quæ sanè,cum fluxionis introitus,qui per os fit,aliquo modo quieuerit, illius vicem suppleat:Hæc cum de nassulis dixisset Plato,mox dicenda subiungit. Vocat autem ipsas radios,idest ἀκτῖνας,ab exuperante substantia ignis.

PLATO XVI.

Et sanè uniuersum istud,aliàs in nassulas confluere molliter, nempe cum aer sit,fecit;alias verò à nassulis quidem sursum fluere,per rete vero ipsum, tanquam rarum sit corpus,tum intro mergi,tũ rursus extra emergere: internos vero ignis radios extẽtos subsequi in vtranque partem migrante aere:Hocque,donec mortale consistit animal,fieri nunquam cessat.Huic sanè generi ἀναπνοὴν. ἐκπνοὴν. i respirationem,& expirationem,nomen ab eo,qui cognomina posuit, fuisse posi-
E tum dicimus. Omne autem hoc opus, omnisq; nostra hæc affectio, corpori, quod irrigatur,& refrigeratur,nutrimẽtum, & vita existit.Quando enim intro forasq; respiratione eunte internus ignis connexus sequitur,assidue vero *diuisus ventrem ingressus,esculenta poculentaq; sumpsit,ea certe liquefacit;ac in minutas particulas diuidens,per exitus,per quos ipse proficiscitur,trducens veluti ex fonte in riuos,idest venas,ipsa hauriens,fluere per corpus tanquam per canalem venarum fluenta facit.

*διαιρούμενος est in antiqs impressi.cod. habent διαιωρούμενος.i. ad sublimia penetrans.

GALENVS

Cum in memoriam nobis suggessisset totam quidem istius corporis nassam ad ipsam cutim, quæ extrinseco aeri continua est terminari, vult; vt nos excogitemus ipsam in se ipsam ueluti nassulas duas aeris regiones,alteram in ventriculo,alteram in thorace habere: totum uero id,quod inter has medium est,quod sanè est corpus,extensos ignis radios obtinere: quos, rationi consentaneum est,ut nos excogitemus per arterias,& venas extendi: & has ipsas esse uias

lationis ad utraq; tum ab interiori ad exterius, tum rursus ab exteriori ad interius. Duas enim esse motiones sibi mutuo contrarias toti ipsi triex ait, aliquando quidē à nassulis ad ambientem usque aerem, aliquando uero ab ipso aere ad nassulas latione facta. Quo nam uero pacto motiones istæ fiant, & quid causæ sit, cur nunquam quamdiu corpus uiuit, cessent, in sequentibus dicet. Verum in præsentia totum propositum sermonem in summam redigens, motionem, quę ad utraque fit, duplicem tum respirationem, tum distriburionem nutrimenti, facere ait. Ego sanè totum id quod ex inspiratione, & expiratione componitur, ἀναπνοὴν.i. respirationem, antiquos ferè omnes medicos secutus, appellaui. Nam cùm tres sint res, una quidem ipsa, quæ introrsum fit, latio, secunda quæ extrorsum, & tertia, quę ex ambabus composita est, eam quidem spiritus lationem, quę introrsum fit, εἰσπνοὴν, i. inspirationem, nominant: quæ vero extrorsum, ἐκπνοὴν, i. expirationem, quod autem ex ambobus componitur, ἀναπνοὴν, i. respirationem, appellant. Plato vero inspirationem ipsam respirationē nuncupauit: quam in arteriam, asperam scilicet, & uētrem fieri ait. Sed cum illa, quæ extrorsum fit spiritus latio, eam, quę introrsum, in ea regione, quæ media inter nassulas, & magnam nassam sita est, suscipiat, secāri quidem asserit cibos & potus secundum eam, quæ introrsum fit motionem lationemque totius triex, simul uero in corpus asportari calidirate, & spiritu confractos. Hoc sanè est, quæ à medicis διάδοσις, i. distriburio, appellatur, nutrimento per uenas, & per arterias in omnes corporis particulas migrante. Quid autem causa sit, ut spiritus, & caliditas ultro citroque ferantur, post hæc ipse declarat. E F

P L A T O XVII.

Sed rursus insp ciamus, quibus causis respirationis affectio in hūc modū, qualis nunc est, facta fuerit, hoc sane pacto. Cum vacuum nullum sit, id quod quippiam ex ijs, quæ feruntur, possit ingredi, spiritus autem è nobis extra feratur, omnibus iam posthac perspicuum est, eum non in vacuum ferri, sed proximum sibi è sua sede pellere, idque quod pellitur, proximum etiam sibi extrudere: Atque secūdū hanc necessitatem quicquid in eam sedem, vnde spiritus exijt, circumtruditur illuc ingrediens ipsamque replens, spiritum comitari; totumq; hoc instar rotæ, quę circumagatur, fieri, propterea, quòd vacuum nullū est. Quare cum pectus pulmoq; extra spiritum emiserint, rursus replentur ab aere corpus ambiēte, qui intro per raras carnes mergitur, & circūtruditur, rursus vero aer reuertēs, ac per corpus foras exiens, intro respirationem per oris ac nariū transitum circūpellit. G

G A L E N V S

Nec in hac oratione Plato primam respirationis causam attulit: quandoquidem, postquam hāc absoluit, aliam deinceps subsequentem inchoat, in hunc sanè modum. Causa vero principij horum hæc statuenda est. &c. Quid igitur est id, quod in pręsenti oratione dixit? Ipsum profecto dogma circumpulsionis, quę græce περίωσις nominatur, per quam vult respitationem perspirationemque fieri. Ita autem nos appellamus, respirationem quidem, i. ἀναπνοὴν, vt diximus, quod ex inspiratione, & expitatione componitur, quando per os ambo fiunt: perspirationem uero, i. διαπνοὴν, quando per totum corpus. Hæc autem vtraque per circumpulsionem vult fieri, hoc pacto. Cum per os expiramus, accidere ait, vt qui ex nassulis extra fertur aer, externum aerem per cutim solam circumpellat: hic autem ad corporis profundum feratur, locum aeris extra per expirationem migrantis replens. Cùm vero rursus aer in externam lationem, quæ per cutim fit, impetum facit, tunc accidere ait, ut à calore, & spiritu circumpulsus rursus externus aer, per os intra corpus feratur. Quę sanè res (vt diximus) inspiratio magis proprie, quam respiratio, à medicis appellatur. Hanc autē circūpulsionē fieri ait Plato ob uacui necessitatē, i. ne ullus locus uacuus euadat: ob idque, cum aliquid uacuatur, quod continnum est, sequitur, illius locum replēs: quod Erasistratus τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν, i. consecutionem ad id, quod uacuatur, nominare solet. H

P L A T O XVIII.

Causa vero principij horū hæc statuenda est. Omne animal omnino in sui ipsius sanguine venisque caliditatem, veluti in se ipso fontem quendā ignis existētem, habet: quod sane reti nassæ assimilatum, per medium extensum, totum ex

A igne contextum est: reliqua verò, quæcunque extrinsecus sunt, ex aere. Calidum sane secundum naturam in suam regionem foras ad id, quod sibi cognatum est migrare est fatendum. Cum vero duo sint exitus, alter per corpus extra, alter per os ac nares, quando in alteram partem impetum fecerit, id, quod in altera parte est, circumpellit: quod vero circumpulsum est, in ignem incidens calefit: quod exit, refrigeratur. Cum vero mutatur calor, & quæ ad alterum exitum sunt calidiora fiunt, rursus quod illuc uergit, calidius multo redditum, ad suam ipsius naturam migrans, id, quod in altera parte est, circumpellit: id autem eadem patiens eademque retribuens semper, circulo ita huc illucque fluctuans, ab utrisque elaboratum, respirationis & expirationis generationem præbet.

GALENVS

B Aperte nunc indicauit regionem, quæ in profundo est: in qua ait esse veluti nassam, quam fontem quendam ignis nominauit. Hanc igitur caliditatem sursum ad id, quod sibi cognatum est, recurrere vult. Si igitur per oris exitum *caloris impetus migrare præuenit, calidum tunc internis cauitatibus aeri similibus incidens, simul quidem secare ac frangere ea, quæ in ipsis cauitatibus sunt, simul uero extrinsecum quoque aerem secum trahere ait: sicque usu venire, ut id, quod circumpullum est, in calidum, quem sanè ignem appellauit, incidēs, calefiat, quod uero exit, refrigeretur: tuncque rursus sequi, ut, quod calefactum est, ad sibi cognatum per externam superficiem recurrat: hocque rursus consequatur is, qui in internis cauitatibus est aer, quem mox sequatur is qui usque ad os est, quem rursus externus cōsequatur ab excunte circumpulsus, propterea, quòd nulla sit uacua regio, quæ id, quod à corpore extra fertur, suscipiat: & in hunc modum rursus pulsus propinquus aer, ipse quoque rursus continuum pellat, ac ille itidem eum, qui post ipsum est, quousque tandem in hac circumpulsione rursus in id, quod ex corpore uacuatur, aer ipsum replens aduenerit. Eiusmodi igitur motio non exquisitus fit circulus, qui ad eadem omnino circumfertur, sed, ut ipse dixit, ἔνθα καὶ ἔνθα, idest huc, & illuc. In hocque Platonis opinio ab Academicorum opinione, non quemadmodum Erasistratus dicebat, differt. Volunt enim Academici, ut per C exquisitum circulum perpetuo aer ad eadem ac simili modo circumferatur: Plato uero non per circulum vult, sed per duos, vt quispiā dicat, semicirculos, qui contrario inter se motu moueātur.

PLATO XIX.

Quin etiam causæ affectionum, quæ ob cucurbitulas medicas fiunt, atque etiam potiones, & eorum insuper, quæ iaciuntur, siue emittantur sublimia, siue deferantur humi, hoc utique modo tractandæ sunt: soni præterea, quicunque veloces, & tardi, acuti & graues videntur, aliàs dissoni propter motionis, quæ in nobis ab ipsis fit, dissimilitudinem, aliàs consoni propter similitudinem. Priorum enim velociorumque motiones cessantes, iamque ad simile progressas, tardiores ipsi soni illis deinceps sese offerentes, illasque mouentes, comprehendunt: D comprehendentes vero, non aliam quidem motionem iniiciendo perturbant, sed lationis initium secundum principium velocioris inducunt. Dum uero desinentis motionis similitudinem accommodant, vnam ex acuta, & graui affectionem contemperant. Vnde insipientibus voluptatem, sapientibus gaudium, propter diuinæ harmoniæ imitationem in mortalibus lationibus factam tribuunt. Eadem ratio est de omnibus aquarum fluentis, de fulminum casu, de admirabili illo electri attractu, herculeorumque lapidum. Horum.n. omnium nulli sane attractio vnquam est. Sed, cum vacuum nullum sit, & hæc sese mutuo circūpellant, concretaque & discreta in suam sedem singula transeuntia migrent, diligenti harum rerum inuestigatori ex mutuis affectionibus complicatis omnia admirabiliter fabricata esse videbuntur.

Haud scio, quid Platoni uisum fuerit, vt circumpulsionis opinionem potius, quam attractionis, eligerer, in hoc solo ferè ab Hippocrate discrepans. Nam; quòd respiratio, siue ea opus, siue affectio appellanda sit, non per circumpulsionem fiat, Erasistratus Hestiæi opinionem redarguēs ostendit. Quod uero attractio inter naturales facultates maxime pręcipua sit, tum in tractatione de facultatibus naturalibus in primo statim libro ostensum est, tum etiam aperte ante, quam lōgioribus verbis demonstretur apparet. Siquis enim tibiam vel arundinem utrinque perforatam in aquam demittens, ore aerē attraxerit, aqua succedet, nulla alia causa actionem quæ per attractionem fit, pręcedente. Nostrum igitur est, quotiescunq; voluerimus, labris arundini circumiectis, quod in ea continetur, ad nos met ipsos trahere. Quod si hoc nostrum opus nō est, haudquaquam principium motionis ex nobis habebit. Sed & ipsum etiam cor, quamuis ex animali extractum fuerit, motionem diutius tum in contractione, tum in dilatatione seruare conspicitur. Quemadmodum igitur in contractione cor id, quod in se ipso continetur, aperte exprimit, ita quoque in dilatatione, quod repleturum est id quod ex eo vacuatum fuit, attrahit. *

*

F

GALENI DE MOTV THORACIS ET PVLMONIS FRAGMENTVM

ARGVMENTVM LIBRI G

Pulmonem vacui consequentia à thorace moueri. Fragmentum fortasse eorum trium librorum, quorum meminit octauo de Anat. administr. capite secundo.

QVòd quidem thorax moueatur, manifestum nobis fit & tangentibus manibus, & oculis videntibus. Quæritur autem, an utique motus aliquis sit pulmonis, vel non. Demonstratum igitur est, nullum innatum habere motum sed semper indigere thorace ad motum. Si enim nullam est inuenire dispositionem, in qua thorace immobili manēte moueatur pulmo, sed etiam in aliquibus thoracis motibus pereuntibus, simul pereat pulmonis motus, non tamen in illis, qui pulmonis, iste, qui thoracis, non vtique incōuenienter æstimabit quis indigere pulmonem thorace, ipsumque esse principem motus. Ex eo uerò, quòd neque ligationem aliquam, neque aliam infallacem apprehensionem habet thorax, qua vtens trahat pulmonem, quando dilatatur, sed absoluti sunt vndecunque inuicem (pendet enim pulmo apud inferiora thoracis, sicut vas in tecto idonee continente ipsum,) H difficilis & difficile excogitabilis fit causa motus eius. Quare igitur nos, inquantum possumus, eius causas dicamus. Dilatato quidem thorace condilatatur omnino pulmo, à consequentia, quę ad id, quod euacuatur, attractus, sicut in fistulis, quæ in aquam mittuntur, est uidere: si.n. mulieris ore aerem, attrahes aquam, per longam valde multoties viam pręter naturam sursum allatam: tantam enim habet vim consequentia, quę ad id, quod euacuatur. Et super quid aliud est idonea ad replendum, id, quod est in medio organorum: &, si immobilis manseat pulmo, quod in magnis vulnerationibus accidit, apparet tamen euidenter ab extra aer ad vacua thoracis attrahi propter leuitatem potens: quare eo anticipante comprehēdere regionem dilatationis, rationabiliter pulmo quiescit. Qualiter autem moueretur, causa mouente ipsum pereunte? erat autem ipsa in non perueniendo in medio aliquid: sic enim est thorax pulmoni princeps motus.

GALENI VOCALIVM
INSTRVMENTORVM
B
DISSECTIO

Augustino Gadaldino Mutinensi interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Fragmentum hoc, cuius etiam alibi Galenus meminit, causam, materiam, instrumenta, locum, & modum uocis declarat.

Qua cognouisse debet is qui ratione curare debet. CAP. 1.

QVicunque ratione curaturus est, causas is tum actionum nostrarum secundum naturam, tum affectionum prçter naturam, ut illas seruare, has
C è corpore eijcere possit, cognouisse debet, modos item, secundum quos actio fit: & locos, in quibus; & instrumenta, per quæ. Actionis enim mōdus cognitus prōptiores ad opitulandum nos reddit, nimirum qui naturæ opera imitemur. Locus localiter opitulari nos docet: ne illæsis particulis, tanquam affectis frustra molestiam inferamus, affectisque tanquam sanis non opitulemur: Instrumenta denique propriam ac suam cuiusque ostendunt curationem: alio enim modo neruus affectus, alio cartilago: & alio carnosum genus curatur.

Ad uocem generandam, qua artificis, qua materia, qua instrumenti, & qua loci rationem obtineant. CAP. 2.

QVoniam igitur necessarium esse uidetur, actiones ac earum causas, instrumenta præterea locos, ac modos cognouisse oportet etiam cognoscere, à quibus vox, quç nostri corporis est opus, fiat: ut ipsam, dum adest, seruemus, roboremusque. Cum autem omnia in hac ui
D ta à tribus his fiant, artificibus, instrumentis, & materia: ut exempli causa faber ærarius, ipse quidem artifex: instrumenta, malleus & incus: materia, ipsum æs: effectus seu apotelesma, est lebes uerbi gratia vel concha: eandem proportionem in operibus, quæ in nobis fiunt, esse necessarium est. Ac rationem quidem causæ & artificis obtinent ipsæ, quæ in nobis sunt, facultates: quarum aliæ naturales, aliæ animales existunt: naturales citra nostram electionem uniuersæ agunt: ex animalibus verò actionibus plurimæ secundum nostram uoluntatem perficiuntur; ita ut si qd opus est animale, id non omnino secundum nostram uoluntatem fit. si uero aliquid secundum nostram voluntatem fiat, id omnino sanè facultatis animalis fuerit. Quoniam igitur omnis voluntaria actio ab animali facultate prouenit, arbitratu uero nostro uocem tum edimus, tum sistimus: fuerit sanè, quæ in nobis vocem artificiose fabricat, ipsa animalis facultas. Cum uero voluntariæ actiones per musculos ac neruos perficiantur, uoluntarium uero opus sit ipsa uox: patet instrumenta, per quæ vox fit, inuenta esse. Materiam autem ipsa quoque communis uocis
A.l.3.f.10 t.2.c.1.fo. 263.h definitio nos docet, quæ ait. Vox est aer percussus. Manifestum igitur est, aerem, qui in nobis genitus, spiritus vocatur, à facultate animali per neruos, & musculos percussum, uocem fieri, materięq; rationem obtenturum. Quis nam uerò sit locus, in quo actio fieri creditur, deinceps

considerandum est. Ac Homerus quidem caput locum esse vocis pronunciauit, sic inquiens. Clamorem emisit, quantum caput huic capiebat. * * *

tres enim nouit musculos, qui phātasiam, opinionemq; nobis afferunt ipsam vocem in thorace fieri. Ac nos quidem, an ex prædictis locis quispiam, an etiam præter hos alius sit vocis officina, ab ijs, quæ apparent, auspicati, consideremus, prædictam constitutionem præ oculis habētes. Cum igitur spiritus sit, q in vocis generatione percutitur, quemadmodum sanè tum ratio ostendit, tum id, quod apparet, comprobat: (neq; enim profecto multum aerem attraheremus, vbi magnam vocem edere vellemus) inuestigare conuenit, quodnam ex spiritualibus instrumentis percutere, comprimereque spiritum possit. * * * *

bronchus, nares, os: ille quidem ut causa, hoc vt receptaculum, hę ut meatus. Ac thorax quidem & pulmo uocem non faciunt: eorum enim motiones diastole & systole, id est dilatatio & cōstrictio, solæ sunt: quas motiones hæc ipsa duo membra, dum inter respirandum mouentur, non vocem, efficiunt. Relinquitur ergo adhuc, vt quæ tanquam spiritus meatus sunt uocem faciant. Ex his nares quidem ac maxima bronchi portio, cum musculis careant, uocem, quæ voluntarium opus est, perficere haud possunt. Superest ergo ipsum os, & superior bronchi terminus: F quem & bronchi caput appellant, nonnulli uero larynga idest guttur nominant: hæc enim musculos ac neruos habent: ac præsertim ipsa lingua, quæ ita à natura constituta est, vt aerem possit percutere. Quamobrem fama est Tereum, cum Philomelæ uocem adimere vellet, vocis instrumentum, linguam inquam, abscidisse. Sed quoniam, qui ea affectione, quæ aphonia, idest uocis amissio, dicitur, linguam, ac respirationem sanas habent: patet non linguam, sed bronchi caput vocis esse instrumentum: magnam quippe ex constructione comprobationem assumes: nam, tum ex neruis, qui mouent: tum ex musculis, qui uoluntati obediunt: tum denique ex cartilaginibus, quæ percutere spiritum, simulque resonare possunt, constitutum est.

Quæ primaria attrahendi spiritus in pulmonem, & quæ secundaria sit ratio. CAP. 3.

ERgo per thoracis dilatationem spiritus in pulmonem attrahitur, primaria quidem ratione ob caloris circa cor existentis refrigerationem, ac præterea ob corporis respirationē, & ipsius animalis spiritus nutritionem: secundaria uero, ob uocem. Nam illius spiritus, qui in pulmone cōlectus est, pars tenuior sincetiorq; à corde attracta, primas illas utilitates præbet: superflua G uero ac recrementitia, recurrendo excernitur. Neque enim quo pacto nutrimenti, eo quoq; sane ipsius etiam spiritus superfluitates eijciuntur. Nam quæ male olent, deformesq; sunt natura procul à sensibus retroque ablegauit: quæ autem in confectione nullam acquirunt iniucunditatem, eas per eandem uiam recurrere coegit. Ac fortassis etiam proprijs suisque materiarum propensionibus simul est usa: ponderoso quidem deorsumque uergenti alimento, excretionem illic parans: leui vero spiritui, sursum ferri permittens. Hocque naturæ consilium mediocriter sanè est laudandum. At, quòd superfluum spiritum haud inutiliter ociosèq; è corpore expellat, sed ad uocis quoque generationem eo, dum transit, sit usa: nihil profecto, quo prouidentiæ laude superari posset, ab ipsa relictum est.

Cartilaginum laryngis dissectio. CAP. 4.

POstquam igitur facultatem, instrumenta, materiam, & locum inuenimus: modus duntaxat nobis inuestigandus relinquitur. Sanè cum ipse citra apparentium inspectionem cognosci non possit: necessarium iccirco nobis est, ut dum ad eorum ostensionem accedimus, mo- H dum actionis consideremus: qua cum una quoque particularum usus innotescet. Vt autem, quæ ostenduntur, facilius memoriæ mandari possint: eorum naturam oratione prius dilucidemus. Igitur [a] larynx ex cartilaginibus, musculis, neruis, & ea membrana, quæ intus ipsum sublinit, constituitur. Cum autem cartilagines ueluti fundamenta reliquorum sint corporum: de ipsis prius (clarior siquidem, quæ de reliquis postea habebitur, oratio euadet) dicamus, hinc sumpto doctrinæ initio. Prima sane ac maxima inter laryngis cartilagines ex internis partibus collocatur: cuius quidem conuexa pars, extrorsum uersa est, concaua introrsum: atque hæc ipsa cartilago dimidium totius capacitatis laryngis comprehendit. Hanc ipsam cuidam armorum protegentium generi † non conuexo, sed concauo, quod θυρεὸς, id est scutum appellatur, assimilare posses: a quo sane anatomici θυρεοειδῆ, idest scutiformem, ipsam appellarunt. Alia autem basim κρικοειδῆ, idest anuli figuram imitantem, efficiens, postremæ ipsius asperæ arteriæ cartilagini σ literam imitanti incumbit: scutiformi uero in priori sui ipsius parte subiacet: hinc introrsum, stomachum uersus secedens, in sublime attollitur, ac excauatur ita, ut quicquid laryngis cartilago scutiformis sine tegumento reliquerat, id proposita nunc in sermone

[a] A.l.1.f.1. d.4.su.2.c. 11.f.17. g

† Vide lib. 7. de usu partium c. 11. ubi diuersum dicere videtur el. 1. pa. 860.

A ne cartilago in sublime euecta repleat. Sed quoniam haud facile alicui eorum, quæ in hoc mundo nomen sortita sunt, hæc cartilago assimilari potuit, atque ita denominari: nominis defectu uocata est. Reliqua ab his cartilago, quæ tum positione, tum magnitudine tertia est, in suprema innominatę cartilaginis parte est sita, gutturnijs, infundibulisve, quas, & arytænas appellant, haud absimilis: unde hanc quoque cartilaginem arytænoidem nominant.

* * * innominatę: propria basi prope eos, qui ueluti humeri sunt. Hæ quidem sunt propriæ laryngis cartilagines. Nam quæ à radice linguæ exoritur, quam etiam epiglottida, quasi supetligulam dixeris, appellāt ipsius bronchi non est propria. {Est uero aliquid linguæ subiectum, quod & facile flecti potest: idque etiam sanè ostendemus.}

Musculorum laryngis dissectio. CAP. 3.

EX laryngis uero musculis, quidam sibi ipsi sunt proprij, quidam alijs quoq; particulis cōmunes existunt. De communibus igitur prius dicamus: quandoquidem prius, quam alij, sub aspectum cadunt. Duo quidem ab humilibus costis illius ossis, quòd similitudine Y literę hyoides B appellatur, incipientes per totam scutiformis cartilaginis longitudinem extenduntur: eiusdemq; extremitatibus in priori parte inseritur. Alij item duo ab eiusdem scutiformis locis incipientes, ac per totam asperæ arteriæ longitudinem deorsum exporrecti, in pectoralis ossis principium inseruntur. Duo item à lateribus scutiformis incipientes stomacho gulæ ve circumnascuntur, in extremitate sibi mutuo coeuntes. Ex ijs uero, qui proprij laryngis sunt, quatuor ab infernis scutiformis regionibus initium sumentes, bini à dextris, & bini à sinistris, magnitudine prorsus inter se æquales, exterior ab exterioribus, interior ab interioribus regionibus enati, alteri cartilagine in priori parte inseruntur. Alij autem ab innominata cartilagine exorientes, sursum medij extenduntur, ac tertię adnascuntur. Alij vero ab eadem cartilagine incipientes, alter à dextris, à sinistris alter, sursum ad eos, qui veluti humeri sunt, exporrecti, propter ipsas dearticulationes arytęnoidi adnascuntur. Reliqua propriorum laryngis musculorum coniugatio ab extremis quidem, tum infernis, tum internis, ipsius scutiformis partibus exoritur: ac per laryngis capacitatem oblique sursum progressa, tertię cartilagini inseritur. Tot sunt numero laryngis musculi. Duo uero alij in arytenoide cōperiuntur, haud tamē in omnibus animalibus, prẹcipueque in partia uocepręditis, inter quę etiam simia numeratur. Porrò, cum musculi quoq; iam sint ostensi, de cartilaginibus prius dicamus: quandoquidem hoc etiam pacto ostensionem fecimus.
C

Cur larynx ex cartilaginibus & ijsdem tribus constitutus sit: & modus, quo uox fit, docetur. CAP. 6.

SAnè, quò satius fuerit ex tot ac talibus cartilaginibus caput bronchi constitui, patet. Nam, si per hypothesin ipsas auferres, ac reliqua relinqueres, meatus certe concideret, ac transitus spiritus clauderetur: vt non solum uoce, sed & respiratione quoque priuatum, idest mortuum, redderetur corpus. Musculi enim propria priuarentur actione: quippe qui nihil solidi, idest laryngis corpora, trahere contrahereq; suis ipsorum ansis possent. Si autem laryngis corpus ex ossibus factū fuisset, primum quidem sua duritie ac scuitia gulam sibi proximam compressisset, ac deglutitioni impedimento fuisset: deinde pondere suo linguā, ac pharyngethron, idest os hyoides, detraxisset, eorumq; actiones oblęsisset: maioribus prætereà musculis, vtpote grauius corpus moturis, in
D diguisset: ob idque multa angustia ac turpitudo in hac parte contigisset. Si vero ex ossibus tenuibus fuisset constructum, facile ea fuissent confracta: qppe q̄ fragilia, rebusq; omnibus extrinsecus exposita fuissent. Alioqui et neq; vocis instrumentum fieri oportebat durum sęuumq; in aera pcussionem faciens. Neq;.n. quod adeo molle est corpus, vt cedat ac consentiat, uocem unquam fecisset: neq; rursus, quod durum est, quodq; prompte aerem secat, vel euertit: verū, quod moderate cedit, blandeq; spiritū pulsat, id certe uocis causa efficitur. Hoc porro corpus, veluti tibia quędam fit, lingua, lingulave, personans, dumq; aer à cartilaginibus percutitur, mediocriter id cedēs (mediæ siquidem inter carnem & os naturę est: quippe caro à spiritu euerti potest: os, sęuā percussionem facere ex sua natura solet) sonū edit, uocisq; causa fit. Merito igitur, ut uocis instrumentum, ex cartilaginibus factus est bronchus: merito et talem, quo difficulter pateretur, fortitus est constitutionem. Quin potius sanè omnium ceruicis corporum propugnaculum existit. Nā cartilaginum natura difficilius, quàm reliqua corpora, patitur: neque enim frangitur, sicut os, quippe

quę

E

PLATO V.

Has autem ad ſpinam demiſerunt,genitalemque medullam mediam compre henderunt,vt & hæc quàm maxime pullulet,& bene fluens hinc ad alia quaſi ad decliue effuſio facta,irrigationem æquabilem præbeat.

GALENVS

De genitura non longe à principio.

Genitalem medullam,dorſalem intelligit,cum & hæc uetus ſit opinio,ita ut Hippocrates quoque eiuſdem particeps fuiſſe uideatur: cenſuitq; à dorſali medulla ſemẽ ad maris pudendum deſcendere. Pullulare uero medullam dixit,ob ſanguineorum uaſorum communicationem, quòd ſcilicet ab ipſis nutriatur. Atq; ad alias corporis particulas hinc ait æquabilem fieri effuſionem,tã quam ſanè ex magnis riuis in exiguos diſtributio fiat. Illud autem,quaſi ad decliue, non admodũ recte dictum eſt:quippe ſublimiores partes quæ circa collum & caput ſunt, per uenas nutriuntur. F In ijs igitur ſpinæ partibus,quæ infra ſeptum tranſuerſum ſunt,tum uena caua,tum maxima arteria,ſuper uetebras incumbit,quouſq; ad eiuſdem ſpinæ finem in crura ſciſſio facta fuerit: in eis uero partibus,quæ ſupra ſeptum ſunt,arteria quidem lõgiſſime ſuper uertebras exporrigitur: ipſi uero vena parua adiacet,eas duntaxat infernas thoracis partes,quæ in octo notis coſtis habẽtur,nutriens. Reliqua autem tota ſpinæ pars ſuperior,in qua tum quatuor primæ thoracis uertebræ,tum ſupra has etiam ad caput uſq; uniuerſę colli vertebræ ſitæ ſunt,nec arteriam,nec uenam ſibi incumbentem habet. Sed nil(ut dixi)mirum eſt ea,quæ ex anatome conſpiciuntur, ignoraſſe Platonem,quemadmodum etiam Homerum,qui ita cecinit.

Totam uenam abſcidit enſe,
Perpetuo quæ ad ceruicem per dorſa recurrit.

PLATO VI.

Poſt hæc partiendo circa caput venas,eaſq; mutuo contrarias implicãdo,has quidẽ à dextris ad ſiniſtra,illas uero à ſiniſtris ad dextra corporis,inclinãdo tráſmiſerunt,ut capiti ad reliquum corpus vna cum cute uinculum foret,quãdoquidem caput ſecundũ uerticem à neruis in orbem non comprehendebatur:atq; G etiam ut ſenſuum affectio,ab utriſque partibus in totum corpus diſtribueretur.

GALENVS

* * opinati ſunt nonnulli ue[n]as partim ex ſiniſtris ad dextra,partim ex dextris ad ſiniſtra,pertranſire. Qui vero diligentius,diſſecant,extrema ipſarum ſibi mutuo uniri aſſerunt:quod & in alijs etiam corporis partibus fit. Vinculum aũt capitis,earum eſſe vnitionẽ exiſtimat,vera nimirum ipſius uincula ignorans,maxima quidem quæ in ſuturis ſunt:exigua uero,tum membranam pericranion,id eſt quæ circa caluariam eſt,tum ipſam cutim:quæ adeo omni alia corporis cute craſſior eſt,ut in interna ipſius parte quædam carni ſimilis ſubſtantia tenuis exporrigi,circaque caluariam conſtringi uideatur. Neruum uero in capite nullũ eſſe ait, tum q[uia] nec voluntarios appellatos,nec copulatiuos, in capite eſſe ſciat: tum etiam quia uenarum cum neruis mutuam fieri complicationem ignoret. Cum uero dicit,ut ſenſuum affectio in totum corpus diſtribueretur:hoc etiam in loco haud intelligit ſenſus per neruos fieri:quod ſane etiam non H nulli(ut diximus)ex antiquis medicis ignorarunt.

PLATO VII.

Hinc iam aquæductum eiuſmodi quodam modo præparauerunt:quod facilius perſpiciemus,ſi hoc prius inter nos cõceſſum fuerit,omnia quę ex minutioribus conſtituta ſunt,continere maiora,quæ vero ex maioribus,minora non poſſe:Ignem autem præ omnibus generibus,minutiſſimis conſtare partibus: vnde per aquam,& terram,& aerem,& quæ ex eis conſtituuntur,permeat,ſicq; à nullo contineri poteſt. Idem de noſtro ventriculo cogitãdum,qui eſculenta & pocu-

A lenta cum in ipsum ingesta fuerint, continet: spiritum uero, & ignem, qui longe tenuiorum sunt partium quàm sit eius constitutio, continere haud potest.

GALENVS

Aquæ ductum sanguinis lationem per venas, nomine à prædicta similitudine ad riuum translato appellauit. Nunc vero aquæ ductum fieri ait, spiritu vnà cum caliditate per ventrem exeunte, ac deinde secum contractas nutrimenti particulas asportante. Caput porrò orationis breuiter simul, ac clare mihi dictum est. Quæ vero deinceps dicuntur intellectu dictuq; difficilia sunt. Ob idq; postquam eorum explanationem in singulis dictionibus fecero, in vnum deinde compendium omnia colligam.

PLATO VII.

B His igitur Deus ad irrigationem à ventre ad venas traducendam abusus fuit.

GALENVS

His inquit præmemoratis spiritu, & igne. Ignem enim nominat caliditatem quæ est in corpore, appellationem ab elemento ipsum generante transferens: omne enim calidum per ignis exuperantiam tale euadit.

PLATO IX.

Qui rete ex aere & igne, cuiusmodi nassæ sunt, contexuit.

GALENVS

Piscatorum nassas intelligit, quas nisi quis prius conspexerit, ea, quæ dicentur, mente consequi non poterit, explicatu difficilia cum sint, ita vt ab ijs etiam qui nassas inspexere, vix intelligi possint. Siquis igitur maritimum domicilium habet, inspicere prius conetur piscatorum nassas: C Si uero in locis solitarijs montuosisque habitet, at saltem calathos omnino vidit. Vbi igitur hos in basi quidem haud esse perforatos, supernum vero osculum reseratum habere excogitarit, animum sic deinde dicendis adhibeat.

PLATO X.

Quę duplices ad introitum nassulas habeant.

GALENVS

Excogitata abs te piscatorum nassa, quod certe est rete simplex, in ipsa quoque alteram nassam excogitato, magnæ quidem adsimilem, paruam tamen contineri: quod porrò est rete ex fu- D nibus confectum (quemadmodum etiam totum rete fit) a basi magnæ nassæ exporrectum, cuius sanè retis basis quidem illi communis existat, osculum vero non ad æqualem cum continenti nassa altitudinem ascendat, sed multo desinat inferius. Profectò si simplicem nassulam animo excogitaris, iam facilius duplicem contemplari poteris: qualis enim est ea quam explicui, tale, & aliam in magna nassa contentam supponas. Cumque hanc mente conceperis, excogitato deinde ab vtraque nassula plexum quendam oblongum, ad osculum usque magnæ nassæ extendi: ita ut piscibus in magnam nassam introitus bipartito sit scissus, cum hi per unum, alij per alterum ingrediantur. Ita enim eueniet, ut quamuis à se ipsis mutuo disgregati sint pisces, in vna tamen magna nassa contineri dicantur: quemadmodum sanè, & alio modo, non in vna, quòd paruæ sint nassæ, quas ἐγκύρτια, idest nassulas, appellauit.

PLATO

Quartum alterum rursus bicornum pertexuit.

GALENVS

Quarum inquit nassularum alteram bicornem pertexuit. Communi autem usu à Græcis lignum bicorne, idest δίκρουν nominatur, quod duo habeat cornua: Plato vero nunc appellationem ad alterius nassulæ osculum transtulit, ut & secundum hoc ipsum eã duplicem animo contemplemur. Obscuritatem vero attulit, cum hoc haud necessario, in hac sermonis parte interposuerit: clarior enim foret interpretatio, si nos diceremus, quemadmodum duas nassulas oratione descripsit, ita & osculum in superiorem extremitatem magnæ nassæ terminari. Vult enim ut nos excogitemus cutim, quæ extrinsecus vniuerso corpori circumiecta est, externæ circunscriptioni magnæ nassæ comparari; quæ uero veluti nassulæ uacuæ in ipsa continẽtur, eis quæ intra cutim habentur regionibus, ei inquam quę secundum ventrem, & ei quæ secundum thoracem est, assimilari. Duæ enim ex ijs veluti tibiæ, ad oris capacitatem ascendunt. Mihi uero in pręsenti, clarioris sermonis caussa, excogitato nequaquam in corpore linguam contineri. Ita enim, quę in internam oris capacitatem ascendunt tibię, erunt tum stomachus seu gula ex ventre: tũ aspera vocata arteria perueniens ad pulmonem, in ea locatum cauitate, quæ alteri nassulæ similitudine respondet. Per hoc igitur osculum respiratio fit ingrediente, & egrediente spiritu: per alterum uero comesta, & bibita in ventriculum feruntur. Plurima igitur utrarumque materiarũ portio hoc pacto per os in corpus intrat. Paucam uero portionem per utrumque osculum, tum spiritus nimirum in ventrem, tum potionis in asperam arteriam, pulmonemque simul ingredi vult. Cum ipse ergo (vt diximus) interposuerit alteram nassularum bicornem esse, obscurum sermonem, cuique etiam simul contradici possit, efficit. Respirationem enim asperæ arterię bicornem esse dixit. Hoc autem dixit, propterea, quòd respiratio nobis per nares, & os fit, manducatio vero, & potio, per os solum. Quo in loco accusandi cupidos contradicturos dico. Neque enim alterius duntaxat nassulę esse dicent duo illa extrema, tum quod per nares, tum quod per os peruenit: quandoquidem os, alterius etiam nassulę, quę ad ventrem est, communis est terminus. Postqnam ergo iam mente conceptum est, quę nam in nostro corpore magnę nassę, & quę nassulis assimilari uelit, ad alia deinceps eius verba accedendum est.

E

F

PLATO XII.

Et sanè à nassulis ueluti funes circulo per totum corpus ad retis extrema extendit.

GALENVS G

Non amplius in piscatorum nassis reperitur quod huic proportione respondeat; neq; enim in nassulis ad continentis circuli rete funis ullus peruenit, cum tota illa intercapedo vacua sit: in nobis autem ex uentre, & ex pulmone in totum corpus ad extremos vsque fines foras pertingunt uenę, & arterię, quas funibus, qui à nassulis ad nassam extenduntur, assimilat.

PLTAO XIII.

Interiora igitur ipsius tricæ omnia ex igne, nassulas autem, & receptaculum aeri similia constituit.

GALENVS

Tricam, idest πλέγμα hoc loco intelligit totum id, quod nassę adsimile est, quandoquidem, & intra ipsam etiam nassulę sunt. Vult autem regionem ab his contentam aeri magis, quam igni similem esse: atque ideo sermoni de tota trica habito adiecit, nassulas, & receptaculum aeri similia esse. Nassulę igitur tales manifesto sunt: uacua enim regio solum aerem continens, in thorace apparet. Receptaculum uero cur aeri simile dictum fuerit, non item manifestum est. Videtur enim receptaculum, idest κύτος tanquam " unum corpus, de quo sermo habeatur, significare: hoc autem cum superioribus pugnare videtur. Siquidem totum nassę receptaculum, tum à nassulis repletur, tum ab eo etiam uniuers[illegible], quodcunque ab his in externam nassę circunscriptionem peruenit: quò " quosdam ueluti funes extensos à nobis excogitandos esse inquirat, quos arterias uenasque esse diximus. Relinquitur ergo sanè, ut prędictum nassę receptaculum, extrinsecum ipsius rete esse excogitemus: hoc enim est, quod totam nassę substantiam constituit. Quemadmodum igitur, quod inter nassam, & nassulas erat, ab igne exuperari mente concipiebamus: ita etiam excogitari est necesse extrinsecum ipsius finem ab aere exuperari, quod sanè est tricæ receptaculum: hoc autem in nobis utique sit cu- H

tis:

A tis, frigida existens, ut ea, quæ continentur * huic ambienti aeri continua. Ac mihi sanè uidetur uelle Plato circunstantem aerem, qui tricæ contiguus est, potionem quandam nassæ esse: io hocque præcipue eius sermo obscuritatem habuisse videtur. Si enim hoc supponatur, omnia sibi mutuo in sequenti consentient oratione, ad quam accedere iam tempus est.

PLATO XIIII.

Cumque hæc assumpsisset, animali formato, hunc in modum circumposuit.

GALENVS

Prædicta ab ipso trica re vera quidem ac per se ipsam non est: eius autem intelligentia per se ipsam sumpta, ita postea animali accommodata est.

PLATO XV.

Alteram quidem nassularum in os traiecit: sed cum & hæc ipsa duplex sit, hāc per arterias in pulmonem, illam apud arterias in vētrem dimisit: Alterá vero partitus, vtranque ipsius partem per narium canales communē emisit: vt quādo non per os iret altera, †ex hac omnia etiam illius, fluxu replerentur. Reliquum vero receptaculum nassę circa corpus, quodcunq; concauum in nob is est, circūplātauit.

†Sic habēt antiqui co. ex impressis āt ita verti potest. Ex hac oia ēt illius fluenta replerentur.

GALENVS

Non hoc dicit, quòd alteram nassularum in os demisit: nam deinceps utique dixisset, alteram uero in hāc corporis partem demisit: sed ad tricam referens dixit: ut tota eius oratio talis, ut dixi, sit. Tres cum sint tricæ, una quidem quæ magna nassa est: duę vero reliquæ, quæ veluti nassulæ sunt: nassularum quidem tricam in os traiecit: sed, cùm & hæc duplex sit, per arterias quidem alteram ipsarum in pulmonem, apud arterias uero alteram in uentrem demisit. Cum vero hæ ipsæ nassulæ duæ (vt dictum est) sint, alteram, quam sanè etiam prius bicornem esse dixit, partitus, utranq; ipsius partem bipartito per canales narium communem emisit. Cur igitur communem C ipsam dixerit, ipse mox declarat inquiens: ut quandò non per os eat altera, ex hac omnia etiam illius, fluxu repleantur. Nam respirationis nassula bicornis facta, duas spiritus vias habuit, unam per os, alteram per nares, quæ sanè, cum fluxionis introitus, qui per os fit, aliquo modo quieuerit, illius vicem suppleat: Hæc cum de nassulis dixisset Plato, mox dicenda subiungit. Vocat autem ipsas radios, idest ἀκτῖνας, ab exuperante substantia ignis.

PLATO XVI.

Et sanè uniuersum istud, altàs in nassulas confluere molliter, nempe cum aer sit, fecit; alias verò à nassulis quidem sursum fluere, per rete vero ipsum, tanquam rarum sit corpus, tum intro mergi, tū rursus extra emergere: internos vero ignis radios extētos subsequi in vtranque partem migrante aere: Hocque, donec mortale consistit animal, fieri nunquam cessat. Huic sanè generi ἀναπνοὴν. ἐκπνοὴν. i. respirationem, & expirationem, nomen ab eo, qui cognomina posuit, fuisse posi- D tum dicimus. Omne autem hoc opus, omnisq; nostra hæc affectio, corpori, quod irrigatur, & refrigeratur, nutrimētum, & vita existit. Quando enim intro forasq; respiratione eunte internus ignis connexus sequitur, assidue vero *diuisus ventrem ingressus, esculenta poculentaq; sumpsit, ea certe liquefacit; ac in minutas particulas diuidens, per exitus, per quos ipse proficiscitur, traducens veluti ex fonte in riuos, idest venas, ipsa hauriens, fluere per corpus tanquam per canalem venarum fluenta facit.

*διαιρούμενος est in antiqs impressi. cod. habent διαιρόμενος. i. ad sublimia penetrans.

GALENVS

Cum in memoriam nobis suggessisset totam quidem istius corporis nassam ad ipsam cutim, quæ extrinseco aeri continua est terminari, vult; ut nos excogitemus ipsam in se ipsam veluti nassulas duas aeris regiones, alteram in ventriculo, alteram in thorace habere; totum uero id, quod inter hás medium est, quod sanè est corpus, extensos ignis radios obtinere: quos, rationi consentaneum est, ut nos excogitemus per arterias, & venas extendi: & has ipsas esse uias

lationis ad utraq; tum ab interiori ad exterius, tum rursus ab exteriori ad interius. Duas enim esse motiones sibi mutuo contrarias toti ipsi tricæ ait, aliquando quidē à nassulis ad ambientem usque aerem, aliquando uero ab ipso aere ad nassulas latione facta. Quo nam uero pacto motiones istæ fiant, & quid causæ sit, cur nunquam quamdiu corpus uiuit, cessent, in sequentibus docet. Verum in præsentia totum propositum sermonem in summam redigens, motionem, quę ad utraque fit, duplicem tum respirationem, tum distributionem nutrimenti, facere ait. Ego sanè totum id quod ex inspiratione, & expiratione componitur, ἀναπνοὴν. i. respirationem, antiquos ferè omnes medicos secutus, appellaui. Nam cùm tres sint res, una quidem ipsa, quæ introrsum fit, latio, secunda quæ extrorsum, & tertia, quę ex ambabus composita est, eam quidem spiritus lationem, quę introrsum fit, εἰσπνοὴν, i. inspirationem, nominant: quæ vero extrorsum, ἐκπνοὴν, i. expirationem, quod autem ex ambobus componitur, ἀναπνοὴν, i. respirationem, appellant. Plato vero inspirationem ipsam respirationē nuncupauit: quam in arteriam, asperam scilicet, & uētrem fieri ait. Sed cum illa, quæ extrorsum fit spiritus latio, eam, quę introrsum, in ea regione, quæ media inter nassulas, & magnam nassam sita est, suscipiat, secari quidem asserit cibos & potus secundum eam, quæ introrsum fit motionem lationemque totius tricæ, simul uero in corpus asportari caliditate, & spiritu confractos. Hoc sanè est, quæ à medicis διάδοσις, i. distributio, appellatur, nutrimento per uenas, & per arterias in omnes corporis particulas migrante. Quid autem causa sit, ut spiritus, & caliditas ultro citroque ferantur, post hæc ipse declarat. E F

PLATO XVII.

Sed rursus inspiciamus, quibus causis respirationis affectio in hūc modū, qualis nunc est, facta fuerit, hoc sane pacto. Cum vacuum nullum sit, id quod quippiam ex ijs, quæ feruntur, possit ingredi, spiritus autem è nobis extra feratur, omnibus iam posthac perspicuum est, eum non in vacuum ferri, sed proximum sibi è sua sede pellere, idque quod pellitur, proximum etiam sibi extrudere: Atque secūdū hanc necessitatem quicquid in eam sedem, vnde spiritus exijt, circumtruditur illuc ingrediens ipsamque replens, spiritum comitari; totumq; hoc instar rotæ, quę circumagatur, fieri, propterea, quòd vacuum nullū est. Quare cum pectus pulmoq; extra spiritum emiserint, rursus replentur ab aere corpus ambiēte, qui intro per raras carnes mergitur, & circūtruditur, rursus vero aer reuertēs, ac per corpus foras exiens, intro respirationem per oris ac nariū transitum circūpellit. G

GALENVS

Nec in hac oratione Plato primam respirationis causam attulit: quandoquidem, postquam hāc absoluit, aliam deinceps subsequentem inchoat, in hunc sanè modum. Causa vero principij horum hæc statuenda est. &c. Quid igitur est id, quod in pręsenti oratione dixit? Ipsum profecto dogma circumpulsionis, quę græce περίωσις nominatur, per quam vult respirationem perspirationemque fieri. Ita autem nos appellamus, respirationem quidem, i. ἀναπνοὴν, vt diximus, quod ex inspiratione, & expiratione componitur, quando per os ambo fiunt: perspirationem uero, i. διαπνοὴν, quando per totum corpus. Hæc autem vtraque per circumpulsionem vult fieri, hoc pacto. Cum per os expiramus, accidere ait, vt qui ex nassulis extra fertur aer, externum aerem per cutim solam circumpellat: hic autem ad corporis profundum feratur, locum aeris extra per expirationem migrantis replens. Cùm vero rursus aer in externam lationem, quæ per cutim fit, impetum facit, tunc accidere ait, ut à calore, & spiritu circumpulsus rursus externus aer, per os intra corpus feratur. Quę sanè res (vt diximus) inspiratio magis proprie, quam respiratio, à medicis appellatur. Hanc autē circūpulsionē fieri ait Plato ob uacui necessitatē, i. ne ullus locus uacuus euadat: ob idque, cum aliquid uacuatur, quod continnum est, sequitur, illius locum replēs: quod Erasistratus τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν, i. consecutionem ad id, quod uacuatur, nominare solet. H

PLATO XVIII.

Causa vero principij horū hæc statuenda est. Omne animal omnino in sui ipsius sanguine venisque caliditatem, veluti in se ipso fontem quendā ignis existētem, habet; quod sane reti nassæ assimilatum, per medium extensum, totum ex

A igne contextum est: reliqua verò, quæcunque extrinsecus sunt, ex aere. Calidum sane secundum naturam in suam regionem foras ad id, quod sibi cognatum est migrare est fatendum. Cum vero duo sint exitus, alter per corpus extra, alter per os ac nares, quando in alteram partem impetum fecerit, id, quod in altera parte est, circumpellit: quod vero circumpulsum est, in ignem incidens calefit: quod exit, refrigeratur. Cum vero mutatur calor, & quæ ad alterum exitum sunt calidiora fiunt, rursus quod illuc uergit, calidius multo redditum, ad suam ipsius naturam migrans, id, quod in altera parte est, circumpellit: id autem eadem patiens eademque retribuens semper, circulo ita huc illucque fluctuans, ab utrisq; elaboratum, respirationis & expirationis generationem præbet.

GALENVS.

B Aperte nunc indicauit regionem, quę in profundo est: in qua ait esse veluti nassam, quam fontem quendam ignis nominauit. Hanc igitur caliditatem sursum ad id, quod sibi cognatum est, recurrere vult. Si igitur per oris exitum caloris impetus migrare præuertit, calidum tunc internis cauitatibus aeri similibus incidens, simul quidem secare ac frangere ea, quæ in ipsis cauitatibus sunt, simul uero extrinsecum quoque aerem secum trahere ait: sicque vsu venire, ut id, quod circumpulsum est, in calidum, quem sanè ignem appellauit, incidēs, calefiat, quod uero exit, refrigeretur: tuncque rursus sequi, ut, quod calefactum est, ad sibi cognatum per externam superficiem recurrat: hocque rursus consequatur is, qui in internis cauitatibus est aer, quem mox sequatur is qui vsque ad os est, quem rursus externus cōsequatur ab exeunte circumpulsus, propterea, quòd nulla sit uacua regio, quæ id, quod à corpore extra fertur, suscipiat: & in hunc modum rursus pulsus propinquus aer, ipse quoque rursus continuum pellat, ac ille itidem eum, qui post ipsum est, quousque tandem in hac circumpulsione rursus in id, quod ex corpore uacuatur, aer ipsum replens aduenerit. Eiusmodi igitur motio non exquisitus fit circulus, qui ad eadem omnino circum fertur, sed, ut ipse dixit, ἔνθα καὶ ἔνθα, idest huc, & illuc. In hocque Platonis opinio ab Academicorum opinione, non quemadmodum Erasistratus dicebat, differt. Volunt enim Academici, ut per C exquisitum circulum perpetuo aer ad eadem ac simili modo circum feratur: Plato uero non per circulum vult, sed per duos, vt quispiā dicat, semicirculos, qui contrario inter se motu moueātur.

PLATO XIX.

Quin etiam causæ affectionum, quę ob cucurbitulas medicas fiunt, atque etiam potiones, & eorum insuper, quæ iaciuntur, siue emittantur sublimia, siue deferantur humi, hoc utique modo tractandæ sunt: soni præterea, quicunque veloces, & tardi, acuti & graues videntur, aliàs dissoni propter motionis, quæ in nobis ab ipsis fit, dissimilitudinem, aliàs consoni propter similitudinem. Priorum enim velociorumque motiones cessantes, iamq; ad simile progressas, tardiores ipsi sonis illis deinceps sese offerentes, illasque mouentes, comprehendunt: D comprehendentes vero, non aliam quidem motionem inijciendo perturbant, sed lationis initium secundum principium velocioris inducunt. Dum uero desinentis motionis similitudinem accommodant, vnam ex acuta, & graui affectionem contemperant. Vnde insipientibus voluptatem, sapientibus gaudium, propter diuinæ harmoniæ imitationem in mortalibus lationibus factam tribuunt. Eadem ratio est de omnibus aquarum fluentis, de fulminum casu, de admirabili illo electri attractu, herculeorumq; lapidum. Horum.n. omnium nulli sane attractio vnquam est. Sed, cum vacuum nullum sit, & hæc sese mutuo circūpellant, concretaque & discreta in suam sedem singula transeuntia migrent, diligenti harum rerum inuestigatori ex mutuis affectionibus complicatis omnia admirabiliter fabricata esse videbuntur.

Haud ſcio, quid Platoni uiſum fuerit, vt circumpulſionis opinionem potius, quam attractionis, eligeret, in hoc ſolo ferè ab Hippocrate diſcrepans. Nam, quòd reſpiratio, ſiue ea opus, ſiue affectio appellanda ſit, non per circumpulſionem fiat, Eraſiſtratus Heſtiæi opinionem redarguēs oſtendit. Quod uero attractio inter naturales facultates maxime præcipua ſit, tum in tractatione de facultatibus naturalibus in primo ſtatim libro oſtenſum eſt, tum etiam aperte ante, quam lōgioribus verbis demonſtretur apparet. Siquis enim tibiam vel arundinem utrinque perforatam in aquam demittens, ore aerē attraxerit, aqua ſuccedet, nulla alia cauſa actionem quæ per attractionem fit, præcedente. Noſtrum igitur eſt, quotieſcunq; voluerimus, labris arundini circumiectis, quod in ea continetur, ad nos met ipſos trahere. Quod ſi hoc noſtrum opus nō eſt, haudquaquam principium motionis ex nobis habebit. Sed & ipſum etiam cor, quamuis ex animali extractum fuerit, motionem diutius tum in contractione, tum in dilatatione ſeruare conſpicitur. Quemadmodum igitur in contractione cor id, quod in ſe ipſo continetur, aperte exprimit, ita quoque in dilatatione, quod repleturum eſt id quod ex eo vacuatum fuit, attrahit. *

*

F

GALENI DE MOTV THORACIS ET PVLMONIS FRAGMENTVM

ARGVMENTVM LIBRI G

Pulmonem vacui conſequentia à thorace moueri. Fragmentum fortaſſe eorum trium librorum, quorum meminit octauo de Anat. adminiſtr. capite ſecundo.

QVòd quidem thorax moueatur, manifeſtum nobis fit & tangentibus manibus, & oculis videntibus. Quæritur autem, an utique motus aliquis ſit pulmonis, vel non. Demonſtratum igitur eſt, nullum innatum habere motum, ſed ſemper indigere thorace ad motum. Si enim nullam eſt inuenire diſpoſitionem, in qua thorace immobili manēte moueatur pulmo, ſed etiam in aliquibus thoracis motibus pereuntibus, ſimul pereat pulmonis motus, non tamen in illis, qui pulmonis, iſte, qui thoracis, non vtique inconueniēter æſtimabit quis indigere pulmonem thorace, ipſumque eſſe principem motus. Ex eo uerò, quòd neque ligationem aliquam, neque aliam infallacem apprehenſionem habet thorax, qua vtens trahat pulmonem, quando dilatatur, ſed abſoluti ſunt vndecunque inui- H
cem (pendet enim pulmo apud inferiora thoracis, ſicut vas in tecto idonee continente ipſum,) difficilis & difficile excogitabilis fit cauſa motus eius. Quare igitur nos, inquantum poſſumus, eius cauſas dicamus. Dilatato quidem thorace condilatatur omnino pulmo, à conſequentia, quę ad id, quod euacuatur, attractus, ſicut in fiſtulis, quæ in aquam mittuntur, eſt uidere: ſi. n. mulieris ore aerem, attrahes aquam, per longam valde multoties viam pręter naturam ſurſum allatam: tantam enim habet vim conſequentia, quę ad id, quod euacuatur. Et ſuper quid aliud eſt idonea ad replendum, id, quod eſt in medio organorum: &, ſi immobilis maneat pulmo, quod in magnis vulnerationibus accidit, apparet tamen euidenter ab extra aer ad vacua thoracis attrahi propter leuitatem potens: quare eo anticipante comprehēdere regionem dilatationis, rationabiliter pulmo quieſcit. Qualiter autem moueretur, cauſa mouente ipſum pereunte? erat autem ipſa in non perueniendo in medio aliquid: ſic enim eſt thorax pulmoni princeps motus.

GALENI VOCALIVM
INSTRVMENTORVM
B
DISSECTIO

Augustino Gadaldino Mutinensi interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Fragmentum hoc, cuius etiam alibi Galenus meminit, causam, materiam, instrumenta, locum, & modum uocis declarat.

Quæ cognouisse debet is qui ratione curare debet. CAP. 1.

C QVicunque ratione curaturus est, causas is tum actionum nostrarum secundum naturam, tum affectionum præter naturam, ut illas seruare, has è corpore eijcere possit, cognouisse debet, modos item, secundum quos actio fit: & locos, in quibus; & instrumenta, per quæ. Actionis enim modus cognitus prōptiores ad opitulandum nos reddit, nimirum qui naturæ opera imitemur. Locus localiter opitulari nos docet: ne illæsis particulis, tanquam affectis frustra molestiam inferamus, affectisque tanquam sanis non opitulemur: Instrumenta denique propriam ac suam cuiusque ostendunt curationem: alio enim modo neruus affectus, alio cartilago: & alio carnosum genus curatur.

Ad uocem generandam, quæ artificis, quæ materiæ, quæ instrumenti, & quæ loci rationem obtineant. CAP. 2.

QVoniam igitur necessarium esse uidetur, actiones ac earum causas, instrumenta præterea locos, ac modos cognouisse oportet etiam cognoscere, à quibus vox, quę nostri corporis est opus, fiat: ut ipsam, dum adest, seruemus, roboremusque. Cum autem omnia in hac uita à tribus his fiant, artificibus, instrumentis, & materia: ut exempli causa faber ærarius, ipse quidem artifex: instrumenta, malleus & incus: materia, ipsum æs: effectus seu apotelesma, est lebes uerbi gratia vel concha: eandem proportionem in operibus, quæ in nobis fiunt, esse necessarium est. Ac rationem quidem causæ & artificis obtinent ipsæ, quæ in nobis sunt, facultates: quarum aliæ naturales, aliæ animales existunt: naturales citra nostram electionem uniuersæ agunt: ex animalibus verò actionibus plurimæ secundum nostram uoluntatem perficiuntur; ita ut si quod opus est animale, id non omnino secundum nostram uoluntatem fit. si uero aliquid secundum nostram voluntatem fiat, id omnino sanè facultatis animalis fuerit. Quoniam igitur omnis voluntaria actio ab animali facultate prouenit, arbitratu uero nostro uocem tum edimus, tum sistimus: fuerit sanè, quæ in nobis vocem artificiose fabricat, ipsa animalis facultas. Cum uero voluntariæ actiones per musculos ac neruos perficiantur, uoluntarium uero opus sit ipsa uox: patet instrumenta, per quæ vox fit, inuenta esse. Materiam autem ipsa quoque communis uocis
A.l.3.f.10 t.2.c.1.fo. 263.h definitio nos docet, quæ ait. Vox est aer percussus. Manifestum igitur est, aerem, qui in nobis genitus, spiritus vocatur, à facultate animali per neruos, & musculos percussum, uocem fieri, materięq; rationem obtenturum. Quis nam uerò sit locus, in quo actio fieri creditur, deinceps

considerandum est. Ac Homerus quidem caput locum esse vocis pronunciauit, sic inquiens. Clamorem emisit, quantum caput huic capiebat. * * *

tres enim nouit musculos, qui phātasiam, opinionemq; nobis afferunt ipsam vocem in thorace fieri. Ac nos quidem, an ex prædictis locis quispiam, an etiam præter hos alius sit vocis officina, ab ijs, quæ apparent, auspicati, consideremus, prædictam constitutionem præ oculis habētes. Cum igitur spiritus sit, q. in vocis generatione percutitur, quemadmodum sanè tum ratio ostendit, tum id, quod apparet, comprobat:(neq; enim profectò multum aerem attraheremus, vbi magnam vocem edere vellemus) inuestigare conuenit, quodnam ex spiritualibus instrumentis percutere, comprimereque spiritum possit. * * * *

bronchus, nares, os: ille quidem ut causa, hoc vt receptaculum, hę ut meatus. Ac thorax quidem & pulmo uocem non faciunt: eorum enim motiones diastole & systole, id est dilatatio & côstrictio, solæ sunt: quas motiones hæc ipsa duo membra, dum inter respirandum mouentur, non vocem, efficiunt. Relinquitur ergo adhuc, vt quæ tanquam spiritus meatus sunt uocem faciant. Ex his nares quidem ac maxima bronchi portio, cum musculis careant, uocem, quæ voluntarium opus est, perficere haud possunt. Superest ergo ipsum os, & superior bronchi terminus: quem & bronchi caput appellant, nonnulli uero larynga idest guttur nominant: hæc enim musculos ac neruos habent: ac præsertim ipsa lingua, quæ ita à natura constituta est, vt aerem possit percutere. Quamobrem fama est Tereum, cum Philomelæ uocem adimere vellet, vocis instrumentum, linguam inquam, abscidisse. Sed quoniam, qui ea affectione, quæ aphonia, idest uocis amissio, dicitur, linguam, ac respirationem sanas habent: patet non linguam, sed bronchi caput vocis esse instrumentum: magnam quippe ex constructione comprobationem assumes: nam, tum ex neruis, qui mouent: tum ex musculis, qui uoluntati obediunt: tum denique ex cartilaginibus, quæ percutere spiritum, simulque resonare possunt, constitutum est. F

Quæ primaria attrahendi spiritus in pulmonem, & quæ secundaria sit ratio. CAP. 3.

ERgo per thoracis dilatationem spiritus in pulmonem attrahitur, primaria quidem ratione ob caloris circa cor existentis refrigerationem, ac præterea ob corporis respirationē, & ipsius animalis spiritus nutritionem: secundaria uero, ob uocem. Nam illius spiritus, qui in pulmone côlectus est, pars tenuior sincerorq; à corde attracta, primas illas utilitates præbet: superflua uero ac recrementitia, recurrendo excernitur. Neque enim quo pacto nutrimenti, eo quoq; sane ipsius etiam spiritus superfluitates eijciuntur. Nam quæ male olent, deformesq; sunt natura procul à sensibus retroque ablegauit: quæ autem in confectione nullam acquirunt iniucunditatem, eas per eandem uiam recurrere coegit. Ac fortassis etiam proprijs suisque materiarum propensionibus simul est usa: ponderoso quidem deorsumque uergenti alimento, excretionem illic parans: leui vero spiritui, sursum ferri permittens. Hocque naturæ consilium mediocriter sanè est laudandum. At, quòd superfluum spiritum haud inutiliter ociosèq; è corpore expellat, sed ad uocis quoque generationem eo, dum transit, sit usa: nihil profectò, quo prouidentiæ laude superari posset, ab ipsa relictum est. G

Cartilaginum laryngis dissectio. CAP. 4.

POstquam igitur facultatem, instrumenta, materiam, & locum inuenimus: modus duntaxat nobis inuestigandus relinquitur. Sanè cum ipse citra apparentium inspectionem cognosci non possit: necessarium iccirco nobis est, ut dum ad eorum ostensionem accedimus, modum actionis consideremus: qua cum una quoque particularum usus innotescet. Vt autem, quæ ostenduntur, facilius memoriæ mandari possint: eorum naturam oratione prius dilucidemus. Igitur * larynx ex cartilaginibus, musculis, neruis, & ea membrana, quæ intus ipsum sublinit, constituitur. Cum autem cartilagines ueluti fundamenta reliquorum sint corporum: de ipsis prius (clarior siquidem, quæ de reliquis postea habebitur, oratio euadet) dicamus, hinc sumpto doctrinæ initio. Prima sane ac maxima inter laryngis cartilagines ex internis partibus collocatur: cuius quidem conuexa pars, extrorsum uersa est, concaua introrsum: atque hæc ipsa cartilago dimidium totius capacitatis laryngis comprehendit. Hanc ipsam cuidam armorum protegentium generi † non conuexo, sed concauo, quod θυρεὸς, id est scutum appellatur, assimilare posses: a quo sane anatomici θυρεοειδῆ, idest scutiformem, ipsam appellarunt. Alia autem basim κρικοειδῆ, idest anuli figuram imitantem, efficiens, postremæ ipsius asperæ arteriæ cartilagini σ literam imitanti incumbit: scutiformi uero in priori sui ipsius parte subiacet: hinc introrsum, stomachum uersus secedens, in sublime attollitur, ac excauatur ita, ut quicquid laryngis cartilago scutiformis sine tegumento reliquerat, id proposita nunc in sermone H

A.l.1. f. 1. d. r.fu. 3. c. 11. f. 17. E

† Vide lib. 7. de usu partium c. 11. ubi diuersum dicere videtur cl. 1. pa. 160.

A ne cartilago in sublime euecta repleat. Sed quoniam haud facile alicui eorum, quæ in hoc mundo nomen sortita sunt, hæc cartilago assimilari potuit, atque ita denominati: nominis defectu uocata est. Reliqua ab his cartilago, quæ tum positione, tum magnitudine tertia est, in suprema innominatę cartilaginis parte est sita, gutturnijs, infundibulisve, quas, & arytænas appellant, haud absimilis: unde hanc quoque cartilaginem arytænoudem nominant.

* * * innominatę: propria basi prope eos, qui ueluti humeri sunt. Hæ quidem sunt propriæ laryngis cartilagines. Nam quæ à radice linguæ exoritur, quam etiam epiglottida, quasi superligulam dixeris, appellãt ipsius bronchi non est propria. {Est uero aliquid linguæ subiectum, quod & facile flecti potest:: idque etiam sanè ostendemus.}

Musculorum laryngis dissectio. CAP. 5.

Ex laryngis uero musculis, quidam sibi ipsi sunt proprij, quidam alijs quoq; particulis cõmunes existunt. De communibus igitur prius dicamus: quandoquidem prius, quam alij, sub as-
B pectum cadunt. Duo quidem ab humilibus costis illius ossis, quòd similitudine Y literę hyoudes appellatur, incipientes per totam scutiformis cartilaginis longitudinem extenduntur: eiusdemq; extremitatibus in priori parte inseritur. Alij item duo ab eiusdem scutiformis locis incipientes, ac per totam asperæ arteriæ longitudinem deorsum exporrecti, in pectoralis ossis principium inseruntur. Duo item à lateribus scutiformis incipientes stomacho gulæ ve circumnascuntur, in extremitate sibi mutuo coeuntes. Ex ijs uero, qui proprij laryngis sunt, quatuor ab infernis scutiformis regionibus initium sumentes, bini à dextris, & bini a sinistris, magnitudine prorsus inter se æquales, exterior ab exterioribus, interior ab interioribus regionibus enati, alteri cartilaginę in priori parte inseruntur. Alij autem ab innominata cartilagine exorientes, sursum medij extenduntur, ac tertię adnascuntur. Alij vero ab eadem cartilagine incipientes, alter à dextris, à sinistris alter, sursum ad eos, qui veluti humeri sunt, exporrecti, propter ipsas dearticulationes arytęnoudi adnascuntur. Reliqua propriorum laryngis musculorum coniugatio ab extremis quidem, tum infernis, tum internis, ipsius scutiformis partibus exoritur: ac per laryngis capacitatem oblique sursum progressa, tertię cartilagini inseritur. Tot sunt numero laryngis musculi. Duo uero alij in arytenoude cõperiuntur, haud tamẽ in omnibus animalibus, pręcipueque in parua uoce pręditis, inter quę etiam simia numeratur. Porro, cum musculi quoq; iam sint ostensi, de carti-
C lagimbus prius dicamus: quandoquidem hoc etiam pacto ostensionem fecimus.

Cur larynx ex cartilaginibus & eisdem tribus constitutus sit: & modus, quo uox fit, docetur. CAP. 6.

Sanè, quò satius fuerit ex tot ac talibus cartilaginibus caput bronchi constitui, patet. Nam, si per hypothesin ipsas auferres, ac reliqua relinqueres, meatus certe concideret, ac transitus spiritus clauderetur: vt non solum uoce, sed & respiratione quoque priuatum, idest mortuum, redderetur corpus. Musculi enim propria priuarentur actione: quippe qui nihil solidi, idest laryngis corpora, trahere contrahereq; suis ipsorum ansis possent. Si autem laryngis corpus ex ossibus factũ fuisset, primum quidem sua duritie ac sęuitia gulam sibi proximam compressisset, ac deglutitioni impedimento fuisset: deinde pondere suo linguã, ac pharyngethron, idest os hyoudes, detraxisset, eorumq; actiones oblęsisset: maioribus preterea musculis, vtpote grauius corpus moturis, in
D diguisset: ob idque multa angustia ac turpitudo in hac parte contigisset. Si vero ex ossibus tenuibus fuisset constructum, facile ea fuissent confracta: q̃ppe q̃ fragilia, rebusq; omnibus extrinsecus exposita fuissent. Alioqui ẽt neq; vocis instrumentum fieri oportebat duram sęuamq; in aera pcussionem faciens. Neq;.n. quod adeo molle est corpus, vt cedat ac consentiat, uocem unquam fecisset: neq; rursus, quod durum est, quodq; prompte aerem secat, vel euertit: verũ, quod moderate cedit, blandeq; spiritũ pulsat, id certe uocis causa efficitur. Hoc porro corpus, veluti tibia quędam fit, lingua, lingulave, personans. dũmq; aer à cartilaginibus percutitur, mediocriter id cedẽs (mediæ siquidem inter carnem & os naturę est: quippe caro à spiritu euerti potest: os, sęuã percussionem facere ex sua natura solet) sonũ edit, uocisq; causa fit. Merito igitur, ut uocis instrumẽtum, ex cartilaginibus factus est bronchus: merito ẽt talem, quo difficulter pateretur, fortitus est constitutionem. Quin potius sanè omnium ceruicis corporum propugnaculum existit: Nã cartilaginum natura difficilius, quàm reliqua corpora, patitur: neque enim frangitur, sicut os, quippe

quę

quæ flectatur, accedat: nec diuiditur, sicut caro: sed amborum profecto difficultatem patiendi, E
imitatur: ossis, quà ipsum haud facile diuidi: carnis, qua ipsa haud frangi soleat. Ideoq; natura ubi
que cartilaginea protendit corpora: eiusmodi sunt aures, palpebræ: quin & vngues talis naturæ
sunt. Quæ certe corpora ne minimum quidem perdurarent, nisi præter duritiem perseuerantiã
quoque nacta fuissent. Recte ergo bronchus, ut uocis instrumentum, ex cartilaginibus, quo re-
sonaret, constitutus est: recte etiam, quòd ob spiritum non concidat: recte, quòd gibba ipsius pars
difficulter patiatur. Ex una autem cartilagine non est conflatus, sicut auris, sed ex tribus sanè co
euntibus. Nam cum hæc pars utilis esse debuerat tum ad uocem, tum ad spiritus cohibitionem
tum denique ad efflationem.

* quæ sanè satius fuerat nostræ obtemperantia uo
luntati moueri, necesse est, quæ ita mouentur, ex pluribus ossibus uel cartilaginibus componi.
Iure igitur merito etiam bronchus ex pluribus conflatus est cartilaginibus: quo, non ut meatus
solum, sed vt instrumentum etiam voluntarium inseruiat. Et tribus autem & non pluribus car-
tilaginibus factus fuit, ob eiusmodi causam. Cum rnim duplices genere sint laryngis motiones,
quibus tum dilatatur ac constringitur, tum clauditur ac aperitur, duabus iccirco dearticulationi- F
bus sibi opus fuit, quarum singulæ singulis motibus inseruiunt. Duas uerò dearticulationes à
tribus (quod minimum est) cartilaginibus coeuntibus fieri necessarium fuit: Ita ut dilatatio &
constrictio ab ea dearticulatione, quæ est primæ cartilaginis ad secundam: clausio & apertio ab
ea, quæ est secundæ ad tertiam, perficiatur. Multa sanè etiam de magnitudine quoque & figura
& compositionis modo dicenda forent: quæ tamen, ne longius sermonem protrahamus, præter
mittemus: cum nos ex prædictorum consecutione, de illis quoque excogitare ualeamus.

Musculorum laryngis actio inuestigatur. CAP. 7.

MVsculorum porrò actio communis atque una omnium existit. Omnes enim per suas ipso-
rum fibras a longitudine in crassitiem contracti partem, in quam inserti sunt, trahunt.
Nam extensio, non actio, sed affectus, ipsis est, oppositis nimirum musculis ipsos in contrarium
trahentibus. Tale igitur quippiam cum in bronchi capite usuueniat, musculorum exortibus
inspectis, eorum actionem consideremus. Quando ergo musculi illi, qui ab osse hyoide ex-
orti, in extremasque scutiformis partes extensi, inseruntur, agunt, in priora sursumque hanc C
primam cartilaginem attrahunt, ipsamque à secunda reposcunt. Quando uero illi, qui à pe-
ctorali osse exoriuntur, agunt, ad infernas ipsam partes trahunt: interim uero superiores laryn
gis partes dilatantur. Hi ergo etiam arteriæ asperæ longitudinem erigunt ita, ut non curuetur,
plicetturue, præsertim in animalibus longum collum habentibus. Adstringunt autem in supe-
rioribus regionibus scutiformem cartilaginem musculi illi, qui in supremis ipsius partibus enati,
gulæ in orbem adnascuntur: ijdem præterea deglutitioni conducunt. Inferiores autem eiusdem
cartilaginis partes à quatuor adstringuntur musculis, qui laryngis proprij sunt; qui inquã ab ex-
tremis primæ cartilaginis partibus exorientes, in secundam inseruntur. Hi ergo omnes musculi
dilatationem constrictionemq; laryngis efficiunt: reliqui uero ipsum claudunt & aperiunt. Ac
claudunt quidem, qui in capitis bronchi capacitate sunt collocati: qui sanè ab extremis internisq;
primæ cartilaginis partibus exoriuntur, atque in tertiam inseruntur. His porrò ipsis conducunt
musculi illi parui, qui in arytænoide sunt, non in omnibus profecto animantibus inuenti, ary-
tænoidem crumentis contractis, dum ipsam contrahunt, similem reddentes. Contrario uerò
motu tertiam cartilaginem illi musculi mouent, qui à spina innominatæ cartilaginis enati, sursũ
in eam ipsius partem, quæ maxime media est, porriguntur. Hi ergo in posteriora arytænoidem
cartilaginem reflectunt: aperiunt autem, qui ab eiusdem cartilaginis humeris enascuntur. Qui H
vero intra laryngem collocantur, qui sanè obliqui sunt, ualidam actionem sunt adepti: sicut in I
spiritus cohibitionibus manifestum nobis fit. Intenti enim hi musculi, laryngis capacitatẽ clau-
dunt, nec spiritum exire foras permittunt, omnibus thoracis musculis resistentes. Vt autem cla-
rior nobis fiat oratio, altius repetentes, pauca de respiratione dicamus.

Quo modo fiat inspiratio & expiratio. CAP. 8.

REspiratio fit, dum thoracis musculi intenduntur, & costas in sublime attollunt, ac to-
tam internam capacitatem latiorem maioremque reddunt. Interim autem accidit,
ut pulmo dilatatus thoracem dilatatum insequatur. Cum autem ea, quæ in pulmone est, ca-
pacitas maior reddita sit, ambiens aer per asperam arteriam, & os, & nares ad ipsam ab attra-
ctione

A ctione vacuum consequente, quemadmodum in fabrorũ folles, attrahitur. Hoc ergo modo inspiratio fit, plurimis thoracis musculis intentis. Spiritus uerò latio, quæ extrorsum fit, quam expirationẽ vocãt, hoc pacto fit. Musculi, qui contrario motu thoracem mouere creduntur, costas unà cum septo transuerso, qui & ipse latus musculus est, trahunt, thoracemq; coarctant: qui compressus pulmonem constringit: atque in se ille compressus recurrentem spiritum per bronchum & os foras extrudit. * * *

Quot modis spiritus cohibitio fiat. CAP. 9.

Spiritus igitur cohibitio tribus temporibus fiet, vel quando, dum spiramus, in agendo adhuc persistunt musculi thoracem dilatantes: uel quando rursus, dum expiramus, in agendo persistunt musculi thoracem cõstringentes, ita, ut alia pars spiritus reflecti, alia adhuc manere uideatur. Fieri etiã põt in expirationis & inspirationis cõfinio κατ' ἐπιγέμωσιν id est, per repletionẽ uocatam, quando musculi, qui inspirationem faciunt, cessant: incipiunt autem, qui expirationem præbent, Omnibus his temporibus modisq; spiritus cohitio fit in quibus prædicti musculi laryngis intrinseci quietem agunt. Alius autem modus cohibendi spiritus hoc pacto fit. Musculis thoracem dilatantibus quamplurimum agimus, multoque spiritu pulmonẽ replemus: deinde internos laryngis musculos intendimus, spiritusque transitum claudimus: tuncque ad inspirationis successionem, actionem ducimus, thoracemque enixe constringimus, ac pulmonem haud inualide comprimimus. Interim tamen musculi thoracem constringentes ab illis duobus, qui spiritus transitui resistunt, vincuntur. Hanc spiritus cohibitionem, qui versus ilia fit ἐς λαγόνας gymnastici appellant. Priores igitur spiritus cohibitione fiunt musculis thoracis propriã sui ipsorum actionem sine pugna ac contentione perficientibus. Quæ uero nuper memorata est, mutua inter musculos thoracem constringentes, & eos, qui laryngis capacitatem claudunt, concertatio est: dum illi extrudere spiritum, hi vero intus ipsum retinere uolunt. Iam ergo manifestum nobis factum est id, quod a principio diximus, quod scilicet validissimam musculi hi actionem uti sint: quippe qui omnibus thoracem constringentibus musculis resistant. Sane musculi hi illis, qui ad vrinarum deiectionumq; exitus collocati sunt, proportione respõdent. Sicuti enim illi, dum agunt, nutrimenti excrementa, ita hi spiritũ recludunt. Quando igitur respirantes quam C plurimum tum hos laryngis musculos, tum eos, qui thoracem constringunt intendimus, tensio illa, quæ ἐς λαγόνας, idest uersus ilia, fit, efficitur. Quando vero respirantes maxime obnixe, laryngis musculos relinquimus, vehementius autem musculis thoracem constringentibus agimus. * * * *

GALENI DE SVBSTANTIA
FACVLTATVM NATVRALIVM
FRAGMENTVM

D Bartholomæo Syluanio Salonensi interprete.

ARGVMENTVM LIBRI

Satis esse ad probabilitatem vsque prouehi in problematis, quæ neq; ad sanitatem, neque ad morales virtutes necessariam cognitionem habent.

AC quisquam fortasse eorum haud leuem dissensionem putabit, qui animalia calida plantas frigidas esse affirmant: minus sanè intelligens, vbi subtilius edisserat quis, eum vniuersum id, quod quæsito consequens est, ad scientiam vsque extremam {decernere:} vbi autem in re quapiam alia intendens, obiter de his pronunciet, contentum esse, siquod obuio sensu percipitur, calidum, vel frigidum dicat. Plato igitur ipse animalia semper animata appellat: lapides vero, & herbas, & ligna, atque (vt in vniuersum loquar) stirpes omnes de inanimatorum corporum numero esse ait. At, cum in Timæo naturalẽ contemplationem paucissimis {aperiens} auditoribus, qui scientiarios sermones percipere, intellectuq; assequi ualent, posthabita vulgi sententia, in mundum totum extentam ipsius asserit animam, sibi ipsi virum non constare, ac pugnantia dicere nequaquam putandũ est: uti neq; Aristotelem, aut Theophrastum, qui multitudini alia, familiaribus vero ac sodalibus auscultationes

In antiquo codice inuenitur hic liber ita inscriptus περὶ τῶν ἑαυτῷ δοκούντων.

auscultationes conscripsere. Nam, ubi quodpiam sensum omnem refugiens dogma, ac uerborũ E
copiam in demonstrationem exigens intempestiue recitatur, audientes offendit. Non prius igi-
tur de eiusmodi rebus pronunciare conuenit, quam paulatim per longam demonstrationem ad
rationis totius conclusionem fuerit peruentum: neq; mundi animam per lapides, & testas, & are-
nam, & fragrantia, putrescentiaq; animalium permeare cadauera. Nam, si simpliciter adeo, vt vul
gus patenter capit, quodquam id genus Plato dixisset, vtique omnes eum patrocinantes condem-
narent. Ego igitur, quibus ille adductus in hanc opinionem deuenerit, alijs commentarijs aperui
nihil sanè ipsi consentiens, aut repugnans. Neque enim ille ipse ita pronunciat, quæ ad naturalẽ,
pertinent meditationem, sed usq; ad probabile ac uerisimile eam progredi inquit. Sanè plantas
principium in se motus habere & proprium sensum, atque alienorum, uerum esse arbitror. cæte-
rum importune de rebus eiusmodi uerba facere magis illo ipso caueo. Verũ, si me quis roget, qd
superius animalia stirpibus habeant, respondeo, & sensum, & appetitionis motum, & uires modo
expositas, nempe attractricem, & expultricem, & detentricem, & alteratricem: quas non anima-
rias, sed naturales uoco: nimirum, cum ex hoc neque medicæ arti, neque morali philosophiæ qd
quam accedere incommodi uideam. At, ubi de naturali moralis philosophiæ parte, qualem ducit F
Plato, dicere mihi fuerit necesse, nonnulla quidem planè approbo, ac uiro suffragor: in quibusdã
uero ad probabile usque accedo: quemadmodum in aliquibus prorsus addubito, cum in dissonan
In antiquo codice hic incipit caput περὶ οὐσίας δυνάμεων φυσικῶν.
tibus ad alterum eorum, ut quod probabilius sit, nequaquam inclinet animus. Quemadmodum
nos animæ compotes esse omnes homines norunt, quippe qui tum ea palam uident, quæ per cor
pus geruntur, cum ambulamus, currimus, luctamur, ac varijs modis sentimus: tum uero ex quo-
dam nobis omnibus natura probato axiomate, quo nihil sine causa fieri æstimamus, causam ho-
rum subesse aliquam operum concipiunt animo. sed, cum, quæ nam ea sit haud intelligatur, im-
posito inde nomine, quòd facere ea possit, quæ facit, potestatem esse rerum, quæ fiunt, singularũ
effectricem. Sic igitur omnes & scammoniam alui purgandæ, ut mespilum supprimendæ facul-
tatem obtinere aiunt. At, qui naturalem (vt uocant) contemplationem elaborauere, cum alijs sibi
aliter ipsi persuaserint, partim incorporeas quasdam habitare in sensilibus substantijs facultates di
xerunt, partim substantias ipsas pro sua quamque natura agere: siue ex quatuor elementorum
constet temperatura, siue ex certa primorum corporum compositione, quæ aliqui atoma, hoc est
indiuidua, alij autem anarma, idest incompactilia, nõnulli impertia, quidam similaria inquiunt es-
se. Etenim nostram quoque ipsam animam, sunt, qui incorpoream quandam substantiam, sunt,
qui spiritum, sunt alij, qui ne subsistentiam quidem eius peculiarem vllam esse arbitrentur, sed cor
poris substantiæ proprietatem dici eorum, quæ facere nata est, facultates habere: cum non illarũ G
sint ullæ propria natura præditæ, sed substantia per se agens, opera sua, & à se facultates ad ea, quę
fiunt, dicatur eorum, quæ natura efficere apta est, obtinere. Itaq; ego medio quodam inter hos or
dine meipsum statui. Nam, cum de cæteris dogmatis absolute pronunciem, partim quòd veritatẽ
in ipsis norim, partim quòd eius nihil nouerim, in ijs, quæ modo recensui, vsq; ad probabilitatem
prouehor, satius quidem esse existimãs de ijs perinde atque in alijs, vti sentiam, profari: haud qua
quam uero mihi ipse, id quod alij faciunt, persuadens ea certa notitia tenere, quorum certam de-
mõstrationem minime sum consecutus. Libet igitur & de id genus uniuersis disserere, quæ cogni-
tionem quidem ad corporis sanitatem, aut morales animi virtutes necessariam non habent: cæte
rum duces afferrent, si ita certo cognita forent, quam ea, quæ nacta sunt absolutionem in medici
na ac morali philosophia: quam ego sanè vtilem esse affirmo, & omnibus operam nauare volen-
tibus comparabilem. Ac scripti mihi de hoc sunt duo libri. Nunc, quod sum pollicitus, præstabo,
vtique hinc initio desumpto. Corpora quidem, quæ apud nos sunt, ex quatuor elementorum tẽ-
peratura conflari vniuersa certo me scire aio: quæ præterea & per se contemperentur tota, non,
vt putabat Empedocles, exiguis comminuta partibus misceantur. Num autem se totas penetrãden
tibus corporeis inuicem substantijs, an solis qualitatibus, neque cognitu necessarium arbitror, ne- H
que pronuncio. Cæterum qualitatibus, fieri temperaturas probabilius censeo. Animam vero, an
immortalis corporeis mista substantijs animalia regat, quemadmodum, an vlla quoq; per se ani-
mæ essentia sit, constanter nosse haudquaquam profiteor. Illud tamen mihi liquido constat, licet
in corpora deforis immigret, ancillari tamen eorum naturis, quæ ex certa, vt dixi, elementorum
temperatione proueniunt. Atq; hac in re nihil sanè medicam artem inde offensum iri puto, quòd
in animæ immigratione, & demigratione exploranda (Græci ἐμψύχωσιν & μετεμψύχωσιν vo-
cant) hallucinemur. Nanq; & animam recepturum corpus idoneum esse oportet: & eo in tempe
ratura admodum alterato animam protinus digredi, tum vehementer algescente in euacuationi
bus sanguinis, ac refrigerantium medicaminum potionibus, cumq; ambiens aer frigidus impen-
dio fuerit: tum immodice quoq; per febres calescente, & flammę inspiratus attractusq; aut super
calefacientium medicaminum haustus. Non ita uero solum alterata corporis temperatura uide-
mus separari ab ipso animam, sed vbi etiam priuatum prorsus respiratione fuerit: nimirum cum
quædam tunc quoq; alteratio fiat in corpore. Itaq; si naturalis in corpore æquabilitas sequetur

temperamenti, seiungi ab eo impossibile animam esse mihi intelligere uideor. Proinde eius essentiam scire, quæ nam sit neq; ad morborum curationes, neq; ad sanitatis tutelam necesse est, uti neque ad moralem philosophiam, actiuamq; ac ciuilem: eam enim quiuis, vt lubet, à contemplatrice distinguens nominet. Sed latius mihi de his in alijs commẽtarijs scriptum est. Cum vero, quot quales ve naturales facultates sint ostenderimus, quæstio quædam per consequentiam oboritur, quo modo propriũ eas attrahere dicamus, alienum autem secernere. Siquidẽ possibile nõ esse uidetur, vt antequam noscant, quale proprium ac familiare sit, quale externum, aut attractionem faciant germanorum, aut alienorum secretionẽ: at agnoscere sensoriæ facultatis muuus esse cõstat. Ob id igitur quędã in hoc sermone obauditio est: tametsi Plato aperte dixerit, genus sensionis in plantis diuersum est: nimirum cum audientes, quandam eis agnoscendorum propriorum atque alienorum vim inesse existiment: horum enim tantum ipsis dignotio est, quę tum per voluntatẽ, tum per molestiam, aut aliquos similes his, proportione ve conuenientes affectus progignitur, cum sensilium nequaquam discretionum aliarũ particeps sit vegetalis anima. Neque enim visibilium, neq; audibilium, neq; olfactilium, neq; gustabilium, neq; tractilium qualitatum dignoscen-

B darum iudicium obtinet, sed eorum tantum, quæ alere, vel non alere possunt. Nam, quæ alendo sunt, ad se ipsa trahit, detinet, concoquit, ad nutriendæ substantiæ geniale ac commodum transfert: quę inepta alimonię sunt, nequaquam admittit. Itaq; rectè dicere mihi Plato uidetur stirpes sensu esse prędistas, cognatorum uidelicet, atq; alienorum: eatenusq; animalia dici non incõgrue potuisse, cum id quoque accedat, vt nec interno priuatę sint motu. Sed, cum nec eiusmodi cognitio ad medicinalem philosophiam necessaria sit, contentus sum solius gratia sequelæ ad verisimile usq; progrediens Platonem commendare, & plantas animalium vocabulo nuncupantem, & vnius participes domesticorum atq; alienorum discretiui sensus asserentem: qui (si exactè consideres) iucundorum, & non iucundorum generis esse videbitur. Non enim alia vlla de causa germanum eas attrahere, vel sibi ipsis assimilare, quàm ob fruitionem, & ingenitam eis voluptatem, dicere possumus. Verum scire hoc duntaxat, vt dixi, ad medicinam satis est, nempe attrahere proprium, quo etiam aluntur, alienum autem excernere.

C Cæterum magis adhuc ad moralem philosophiam inutilis eiusmodi rerum exquisita cognitio est. Quapropter neq; eius meminit Plato.

FRAGMEN-

 E

FRAGMENTVM QVODDAM
EXIGVVM AC MENDOSVM

GALENO ASCRIPTVM GRAECE ADHVC NON F
impressum, ex eis fortasse libris superstans, quos ipse ad Empiricos
spectantes conscripserat: cuius titulus est.

SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS

Augustino Gadaldino Mutinensi Medico interprete.

septimum adhuc inspicere desideras & octauum; nec omnino quamplura deinceps. Quid igitur
adhuc calumniaberis, & inconsistentem esse experientiam affirmabis, & id, quod sæpissime fit, in-
terminatum ac suspectum pronunciabis? Quibus insilies dicens. Haud inuenire potes, ut nos ma
gis, quam teipsum adijcias: quin mihi uideris, ut teipsum magis. Nam, cum duo sint, alter, qui per
solam obseruationem aliquid inueniri dicat, quod & ego sane uolo, ac nos, inuiti licet, confitemi
ni tamen: alter, qui quomodo, quod equidem nec possibile nec utile esse assero, tuum profecto re
liquum esset munus, id inuenire. Et, quia dubiū esse id affirmas, sophismate te ipsum deijcies: nos G
vero nequaquam iniuria afficies. Non enim, quomodo unumquodq; artificiosum fiat, certamen
nobis est, sed, quòd fiat solummodo: quod sane euidenter concessum habemus. Tu uero, qui cau-
sas curiose inquiris, debes, & illud, quomodo, docere. Sed contra, quam decet, procedere uideris,
nec secus facere, ac illi, qui, qm̃, quõ uideant, ignorant nequaquã uidere fatentur: & , quia etiam,
quo nam pacto generentur, quæ generantur, & corrumpantur, quæ corrumpuntur, & moueantur, quæ mouētur, ignorãt, iccirco nec generationem, nec corruptionem, nec motum relinquunt.
At, quòd maxima uniuersæ rationis uituperatio sit, aduersus euidentia pugnare, quis est, qui ne-
sciat? Nam, qui incipere non potest sine euidentia, quo modo is fidelis sit cum aduersus id, à quo
principia sumpsit, sit audax? Hoc etiam cum uidisset Democritus, quando apparentia uitupera-
bat, ubi dixisset, Lege color, lege dulce, lege amarum: uera autem (hoc est ἐτεῇ) atomus & vacuū:
finxit sensus aduersus cogitationem in hunc modum loqui, Misera mens, quæ cum à nobis fidem
assumpseris, nos deijcis. At, cum nos deijcis, tu ipsa cadis. Cum igitur deceret rationem infidelita
te condemnare, nimirum, quæ adeo praua sit, ut etiam, quæ inter ipsas est probabilissima, cũm ap
parentibus, à quibus incepit, pugnet, uos contrarium agitis: quippe ea damnatis, quæ rationem q
dem habent, ut fiant, sed ut ratio vult, non fiunt. Mihi uero hoc ipsum maxima rationis redargu- H
tio esse uidetur. Quis enim sanæ mentis de rebus obscuris illi credat, quæ adeo praua est, ut euidē
tibus contraria statuat? Multis certe adhuc indigent empirici, ut id, quod uolunt, assequantur, etiã
si hoc ipsis concesserimus. Nisi enim, quæ adhuc supersunt absurda, memoratis paria ostendero,
nullum etiam profecto istorum mihi commodum vtilitatemve esse volo. Tu igitur, certo scio, de
miratus es non mehercle nostram, sed empiricorum fatuitatem, si, cum in tot rebus tot concessa
assumpserint, nihil tamen plus habent: sed alter error haud minor prioribus ipsos excipit, exquisi
ta nimirum ignorantia, ac excellens quędam impudentia, ac stupiditas, ipsam ferè pecudum stoli
ditatem superans. Qui, cum neq; à quo incipiant, habeant, nec, si hoc ipsis detur, sæpissime simili
modo aliquid uidere possint, nec tot etiam myriadas, ipsas nimirum ægrotantium diuersitates ui
dere, vel recordari, uel scribere possint, (Nam, quæ bibliotheca tãtam historiam caperet? quæ ani
ma tot rerum memoriam exciperet?) ipsi tamen nec ita sentiunt, quod se ipsos deludendo hæc cõ
cedunt, sed tanquam hæc firma ac certa essent, adhuc de sequentibus contendunt. Ego igitur nõ
ob illos, quippe superuacaneum est cum lapidib. disserere, sed ut sermonem finiam, euidenter mõ
strabo, quòd quamuis etiam sæpissime simili modo aliquid conspici concedatur, nullum tamen

ex hoc

A ex hoc theorema artificiosum constituent. Et certe nequaquam opineris me Platonis ratione uti, quod siquod studium (idest ἐπιτήδευσις) naturam materiæ, circa quam uersatur, cognoscit, id sanè ars est: si non cognoscit τριβὴ, id est exercitatio quædam est, & experientia: ars autem nequaquam. Ego .n. (inquit ipse) artem haud uoco, rem, quæ sine ratione est. Hac nanque Platonis ratione non utor, non quia uera non sit, insanirem enim si hæc dicerem, sed quia empiricorum inuerecundia etiam hoc admittit: nec sibi ipsis curæ dicunt, si huius rei gratia suum ipsorum studiũ, non artem, sed aliud quid appellem. Quæ nam igitur erunt meę rationes? Primum ergo ab illis ipsis quoq; sumptiones sunt concessæ. Si enim obseruatio eorum, quæ sæpissime simili modo uisa fuere, ab ipsis, arbitror, empirica, hoc est experientia, appellatur, componitur autem ex multis singularibus, ipsum autem singulare inartificiosum esse dicunt, fuerit sane, quod sæpissime fit, ex multis inartificiosis compositum. Et ita oratio interrogabitur. Si singulare est inartificiosum, id uero, quod sæpissime fit, ex multis singularibus est compositum, igitur id, quod sępissime fit, est inartificiosum, atqui singulare est inartificiosum: ergo & id, quod sæpissime fit. At forte, nec quod dicimus, se scite dicent: quippe se tum alias disciplinas, tum dialecticen fugere concedunt. Si pla-
B cet, hanc à nobis ipsis dictam rationem omittamus: aliam uero quampiam eiuscemodi eos interrogemus. Nunquid ò Empirici id, quod sæpissime fit, quoties nam sit, nobis dicere potestis? uolumus enim & nos per obseruationem, sicuti & uos ipsi, scire. Vt igitur ne aberremus, mensura eius, quod deest, non seruata, putantes uel ante sufficientem ipsius inspectionem ad finem uenire, uel ultra, quàm conueniat, extendi, ob mensuræ ignorationem uobis egemus, nobis mensuram ostẽdite, ut & ipsi aliquid ex obseruatione discamus. O stulte, inquit ridens, non est in ipsis una omniũ mensura, sed in unoquoque alia. Tu vero non secus interrogasti, ac siquis uellet, ut sutor, quodnam illud sit calapodium, quo omnes calceat, doceret. Neque enim pedum una est mensura: inęquales nanque sunt. Nec hic etiam sanè una rerum est mensura: differentes enim sunt. Ego porrò responsionem lubens accipio, atque approbo, multoque magis ei acquiesco, quàm si unam esse omnium mensuram promisisset dicere: tunc enim quoque suspicarer, si, cum res multum inter se differant, unam ipsis mensuram inducere pollicitaretur. Nunc autem, si in unaquaque re proprium quid, ac peculiare ostenderit, eum ueritatem ualde assecuturum sperauerim. Quo circa a simplicioribus incipiens interrogabo. Si uideo aliquem cui cerebri inuòlucrum sit vulneratũm quoties nam exquisite scire potero, utrum ipse semper, aut plerunque, aut raro, aut ambigue moriturus sit? At nullus ipsorum, nec ore respondens nobis, nec scriptis mandans, mensuram docuit. Num ergo non habent aliquid in unoquoque terminatum. Quod igitur iam eorum res
C pessum eunt, omnibus est compertum. Sed consequens deinceps fuerit, quemadmodum a principio cum ipsis disputauimus, æquoque animo congressi fuimus, adhuc etiam nunc singularim nos considerare, utrum ab illis ignoretur mensura eius, quod sæpissime fit, ipsa uero in rerum natura sit: an nequaquam constitui possit, ut aliqua sit mensura in eo, quod sæpissime fit: an ipsa factura sit id nunc artificiosum esse, cum prius minime esset artificiosum. Ego igitur sæpe hoc consideraui, nec certe ex tempore.

LECTORIBVS

TYPOGRAPHVS

VT vos, qui hæc ex Arabum ſcriptis collecta Galeni librorum non extantium fragmenta lecturi eſtis, æquo animo, & optima ſpe id agatis, duo præcipue docēdi eſtis; vnum eſt, eadem linguæ latinæ, qua ſcripta in libris proprijs inueniuntur, impuritate hic a nobis poſita eſſe, ne fides ex ſermonis mutatione vſpiā minuatur: etenim Galeni ſermo purus quidem eſt, nec elegantiæ inops, at qui ad Arabas delatus, ab his deinceps in Latinam linguam iamdudum translatus habetur, quadam, ut erat præteritorum ſeculorum infelicitas, barbarie totus infectus conſpicitur. Alterum eſt librorum titulos qui in hiſce fragmentis leguntur, notos partim, partim ignotos & fortan falſos eſſe Notum eſt, expoſitiones Epid· ciborum, ventorum, aquarū, humorum, Timæi ſæpenumero in hiſce citatas, nil aliud ſignificare quam commentaria a Galeno conſcripta in lib. ij. Epidem. Hippocratis, in lib. de aere aquis & locis, in lib. de alimento, de humoribus, in Timæum Platonis, quę aut non habentur, aut, ſi quæ habentur, incertum eſt, an Galeni germana ſint. Ignotum autem eſt, quis ſit in his citatus liber conſiliorum, ſimiliter decimus aphoriſmorum & ſeptimus Timæi, cum conſtet in aphoriſmos ſolummodo ſeptem, in Timæum quatuor tantum commentariorum libros Galenum ſcripſiſſe. haud aliter quoque ignoratur liber antidotarij tertius, de adiuto creatoris, de ſomno & vigilia de ſignis mortis, & eiuſmodi complures alij, quorum ſimiles etſi non conſtet a Galeno eſſe editos, veruntamen haudquaque vero diſſimile eſt, vel eſſe aliquorum librorum Galeni partium titulos, qualis tractatus de clyſteribus, de colica, de medici examine, vel potius permutatam eo pacto fuiſſe multorum inſcriptionem, quo videmus in ijs, qui extāt, libris ſępe ab interpretibus antiquis mutatum fuiſſe, vel in ipſis codicibus numerum, & verba aliqua deprauata legi quorum nihil vos ab horum lectione deflectere debet, cum ſententiæ alioquin & vtiles, & Galeno dignę cenſeantur.

A

FRAGMENTA GALENI

EX APHORISMIS RABY MOYSIS COLLECTA.

B

Ex particula sexta de adiutorio Creatoris.

Membra aliqua creduntur in corpore vnũ esse, quæ in ueritate sunt duo, sicut cerebrum, lingua, maxilla, pulmo, pectus, & matrix, & alia his similia, quando in latere dextro cuiuslibet illorum numerus partium æqualis est numero earum, quæ sunt in latere sinistro, quæ partes sunt æquales in quã titate, grossitudine, subtilitate, & colore, & tota natura earum nunquã permutatur, sicut generis venarum pulsatilium, & non pulsatilium, & nerui quicquid ex eis coniungitur vni lateri est simile ei, quod coniungitur lateri reliquo.

Ex expositione secundi Epid.

Quæcunq; ex animantibus & plantis crescunt velociter, ita velociter finiunt uitam suam.

Ex expositione in secundum Epid.

C Sapor sudorum sanorum est salsus, & similiter est in ægris, sed tamen parum permutatur eis salsugo, & declinat in saporem humoris dominantis, qui ægritudinem generauit.

Ex expositione in secundum Epid.

Imprime manum tuam super hypochondria tua in principio ægritudinum suarum, & cognosces per illud, si in eis est apostema calidũ, apostema durum, inflatio, sanies, aut multum stercus, & ægritudine ipsa cognita incipe dissoluere ipsam.

Ex epositione in secundum Epid.

Tussis diuturna cessat aliquando per apostema, quod generatur in testiculis colligantia, quæ est inter instrumenta pectoris, & instrumenta generationis.

Ex expositione in secundum Epid.

Qui habet hepar debile, color eius est albus, candidus ex pauco sanguine, quem generat: & qui splenem habet debilem, color eius est lentiginosus ex humore melancholico, qui sanguini est commistus.

D *Ex prima expositione in secundum Epid.*

Species verminum ventris sunt tres similes uermibus, acuti generantur circa anum, & similes seminibus cucurbitæ in intestinis grossis, & similes serpentibus in intestinis subtilibus, & cum ipsi eleuantur ad stomachum, generant dolorem in eo, & generantur in uentre uermes ex humore malo, & morditiuo.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Ex materia humoris ascendentis ad partem superiorem corporis in capite vlcera generantur & tunc oportet te purgare ex loco proximo cum uomitu, & non cum phlebotomia.

Ex secunda Epid. Expositione. E

In squinantia,& omni ægritudine,quæ generatur infantibus,sentit patiens coarctationem cũ vult aliquid deglutire,ex quibus perniciosior est,in qua nõ apparet in fauce apostema,nec aliqua rubedo, & hoc apostema est in meri gutture,aut ipsorum lacertis tantum,& ex humoribus frigidis,visco sis,& crudis accidit squinantia.

Ex secunda Epid. expositione.

Cum apostema squinantilum magnum est,non sit homo contentus tantum medicinis, quæ interius fiunt,sed fiant,etiam emplastra externus,effusiones aquæ calidæ,& balnea. Et hæc non operanda sunt nisi in declinatione morbi,& cibi dominorum huius ægritudinis sint farinæ medicinales,vt cum transeunt per loca dolentia sint eis loco emplastri.

Ex secunda Epid. expositione. F

Oportet in ægritudinibus stomachi specialiter,quòd quantitas ciborum sit temperata quantitate determinata,vt non grauet eum,& oportet in ægritudinibus hepatis fieri,illud idem.

Ex secunda Epid. expositione.

Angustiæ,quæ generantur ex humoris,qui sunt minoris malitiæ,quàm qui generant syncopim,& oscitationi,quæ generatur ex lentitudine lacerti maxillam mouentis ad resolutionem fumositatum confert vinum cum aqua temperatum,quia adaptat humores malos,calefacit stomachum,adiuuat digestionem,& resoluit frigiditas fumositates,& potus vini confert horripilationi prouenienti ex humiditatibus pungitiuis,& non ei,quæ ex febre,vel apostemate calido generatur.

Ex secunda expositione in secundum Epid.

Ex humore acuto & adurenti,qui febrem generat,impossibile est apostema in auribus generari,& ex humore ipso valdè frigido grosso,apostemata in inferioribus corporis generantur, & G ex humore ipso inter statum vtrumque medio sub auribus apostemata generantur.

Ex secunda expositione in secundum Epid.

In hora difficilis partus ex sanguine retento,& ex multo,& forti conamine mulieris parturiẽtis membra partus mulieris ipsius multotiens apostemantur.

Ex expositione in secundum Epid.

Coadunatio sanguinis in mamillis significat maniam futuram.

Ex expositione in secundum Epid.

Sanguis ærugineus est sanguis subtilis aquosus,cuius uirtus est venenosa,mala, acuta, & sanguis aqueus est sanguis calidus,stabilis,& quietus.

Ex tertia expositione in secundum Epid. H

Vrina pinguis cum colore inæquali de genere choleræ significat calorem febrilem liquefacere pinguedinem. Et vrina pinguis cum colore,& substantia similis colori olei significat calorem febrilem liquefacere carnem,et hæc significat destructionem,quia caliditas liquefaciens carnem fortior est caliditate,quæ pinguedinem liquefacit.

Ex expositione tertia in secundum Epid.

Aegrotans cum desideat attractionem aeris frigidi propter accensionem fortem, quam sentit in interioribus membris,et requirit multa operimenta propter frigus, quod in exterioribus sentit,significat hoc ægritudinem esse mortalem, maximè cum in principio accessionum non accidit illud.

Ex tertia expositione in secundum Epid.

Melancholia cùm in corpore dominatur, eius purgatio melius est continuis vicibus, & continuis diebus per inferius tempore infirmitatis.

Ex particula sexta quartæ expositionis in secundum Epid.

Sanguis est quędam massa humorum omnium per dispositionem naturalem in hepate gene-

A generatam,& denominatur a sanguine propter suam abundantiam sanguinis,& eius dominium super alios humores; & est id, quod euacuatur per phlebotomiam,& scarificationem. Et cum dicimus q in corpore sunt humores quatuor,scilicet sanguis,phlegma,cholera citrina, & cholera nigra, non intelligimus tunc per sanguinem ipsum massam humorum quatuor, sed intelligimus illum,qui comprehenditur per imaginationem,& humoribus alijs non est permistus.

Ex quarta expositione in secundum Epid.

Phlebotomia, & si non conferat quandoque domino tremoris, domino hydropisis, & his similibus,& conferat eis quandoque,utilis tamen est illi,cui specialiter incipit ægritudo ex conclusione sanguinis menstrui aliqua ratione,ob cuius multitudinem dubitatur, ne calor naturalis extinguatur.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Dies critici per quaternarium numerum computantur usque ad vigesimum, & sunt quartus, B septimus, undecimus,decimus quartus,decimus septimus, & uigesimus,& post vigesimum per septenarium vsque ad 40. & post 40. computantur per vigenarium vsque ad centum uiginti, & post centum viginti computantur bis per circuitus mensium,secundum, quòd computauisti per circuitus dierum,& post menses per circuitus annorum.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Totum sanguinem malum,qui coadunatus est in diebus conceptionis in muliere,purgare partus tempore te oportet, & potior curatio eius est purgatio sanguinis eiusdem per administrationem cibi lenis, ut sanguis cito prouocetur, & illud in quo coadunatur cibatio, & lenitas est sarhordei, in quo etiam est incisio, & subtilitas modica, & ista adiuuant ad prouocationem sanguinis grossi.

Ex sexta expositione in secundum Epid.

A concipiente cum lac exit, fœtus est debilis,& propter sui debilitatem non potest trahere ad se sanguinem,qui ascendens ad mammillas fit ex eo lac,& cum mammillis est superfluitas abscōsa fœtus est fortis.

C

Ex sexta expositione in secundum Epid.

Lac cibat defectorum corpora,& subleuat ea etiam, corrigit humores malos,& adaptat ipsos humores,lenit uentrem,& caseus residet in meatibus hepatis,& oppilat illos, & ob hanc causam domino hydropisis ualde nocet.

Ex expositione in sextum Epid.

Non oportet cito perforari uentrem hydropicum,sed hoc debet fieri cum est augmentata humiditas in tantum,quòd uirtutem aggrauat,& defectat:& oportet cito cauterizari pectus patiēs vlcus pulmonis, antequam ulcus putrefiat.

Ex sexto Epid.in octaua expositione.

Causæ ægræ primitiuæ cum reperiunt corpora à superfluitatibus munda, quod corporibus accidit ex ipsarum malitia est modicum, & eius discessus à corpore est uelox, & cum reperiunt corpus habere multos uel malos humores, earum actio est in eos sicut actio flammæ ignis in ligna pinorum pinguium,uel sicut actio licinij accensi in sulphur.

Ex primo expositionis libri ciborum.

D

In stomacho fortassis colligitur chymus phlegmaticus,uel cholericus, & phlegma est modis pluribus, est enim aliud acidum, aliud salsum, aliud dulce, & aliud insipidum, & est etiam aliud molle subtile,& aliud grossum uiscosum,& aliud aptum ad dissolutionem,& diuisionem. Et eodem modo est de cholera rubea,& citrina, quæ crescit & decrescit in rubedine, & citrinitate, & similiter est de speciebus choleræ, quæ in corporibus ægrotantium generantur.

Ex primo expositionis ciborum.

Chymus humor grossus quemadmodum est ille, qui apparet in urina febricitantis ex multa indigestione, & qui descendit in urina alicuius sani nimis laborantis, & comedentis cibaria dura difficilis digestionis, assimilatur saniei, & inter eos differentia, quia ille humor grossus,

non fœtet, nec viscosus, sed ei est in substantia, & colore similis. E

Ex prima ciborum expositione.

Cuiuslibet fortis membri uirtus transmittitur ad membrum sibi proximum de membris debilibus, & sic fit in membro debili uirtus quædam composita ex propria sua uirtute, & uirtute transmissa.

Ex expositione in cibis.

Lac matris conuenit filio, quia substantia eius est substantia sanguinis, ex quo creatus est, cum corruptum est lac matris, eligatur lac aliud quod conueniat sibi.

Ex expositione in secundo ciborum.

Curatio cum cibis, quibus insunt uirtutes medicinales, est melior curatione cum medicinis, quibus insunt uirtutes cibales, & euita medicinas facere puras. Si verò aliquibus ex causis te contingat facere illam, noli commiscere sibi ad eius adaptationem nisi, quod ei conueniat, in quo sit uirtus cibalis. F

Ex tertia expositione ciborum.

Aegritudines accidentes ex melancholia, sunt cancer, elephãtia, scabies, excoriatio cutis, febris quartana, melancholia, & grossities splenis.

Ex expositione tertia ciborum.

Corpora rara sunt debiliora, & magis durantia sana, & cum ægrotantur facile conualescunt, corpora uerò densa contrarium.

Ex tertia expositione ciborum.

Saltus accidit ex humoribus acutis morditiuis mordicantibus membra, & est motus similis motui qui accidit ex motu digitorum in subassellis, & similibus sibi.

Ex quarta expositione in cibis.

Separatio ossis nasi sanatur, & consolidatur diebus decem, maxillæ, furculæ pectoris, & ossis frontis diebus viginti, & humeri diebus triginta, pedis verò, & brachij diebus quadraginta, coxæ verò diebus quinquaginta. G

Ex quarto ciborum.

Tempus formationis fœtus est dierum 35. 40. vel 45. & motionis eius tempus est duplum temporis formationis, & tempus exitus est triplum temporis motionis.

Ex quarta expositione ciborum

Assum corroborat corpora magis, illo, quod est coquinatum, & post illum elixatum, & elixatum corroborat magis, quàm aliæ species omnes coquinationis.

Ex expositione prima ventorum.

Superfluitates corporis in hyeme sunt paucæ, quia frigus congelat eas, & in æstate multæ quia calor liquefacit eas, & pauci inueniuntur comedentes, non plurimum, & plurimum non bibentes. H

Ex primo ventorum.

Signum geminorum cum ascendit inchoat æstas, & cum descendit inchoat hyems, signum verò piscis cum ascendit, inchoat ver, & cum descendit, inchoat autumnus.

Ex expositione in primo ventorum, & aquarum.

Aegritudines dictæ ciuiles sunt, quæ habitatoribus alicuius terræ multotiens accidunt aliquo tempore, vel instanti ex terra, aere, aqua, vel cibis, quibus habitatores ipsi utuntur.

Ex eadem particula.

Aegritudines pestilentiales sunt, quæ generaliter accidunt annorum aliquo hominibus alicuius terræ ex mutatione aeris ipsius, aquarum, vel ciborum, aut ex mutatione omnium horum trium.

Ex

A

Ex expositione eius in secundo ventorum.

Ex solo phlegmate inter alios humores non generatur cholera nigra, etiam si sibi caloris fortis, & adveniens dominium misceatur.

Ex secundo de ventis.

Euacuationis corporis cum grossitie splenis causę sunt duæ, prima est hepar, quod non complet digestionem cibi necessarij ad cibandum membra, in quo est cum membris simul modicum & secunda, splen, quæ maiorem partem turbulenti sanguinis ad cibandum membra necessarij ad se trahit, & corpus attenuatur necessariò, cum membra ipsius prohibita sunt à cibo.

Ex expositione secunda aquarum.

Omnibus aquis peior est, quę est ex niue uel glacie resoluta, quia subtile in aqua pluuiæ est resolutum, & coagulatum est grossum malum eius, & ad bonitatem aquæ pluuiæ nunquam redit.

B

Ex expositione in secunda ventorum.

Omnis aqua spissa, & grossa est valde frigida, & ipsius digestio, & descensus rari sunt, & tardi, & omnis aqua turbida fortificat appetitum cibi, & est causa corruptionis humorum, & puncturæ stomachi, in ęstate, & in hyeme est nociua humoribus sui frigiditate, & os stomachi pungit.

Ex secunda ventorum.

Terræ orientales sunt quæ sunt petitæ in summitatibus montium, supra quos sol lucet die, itē ciuitates orientales sunt quas perflat ventus orientalis, & ipsarum pars occidentalis est cooperta, & orientalis discooperta, & terræ occidentales sunt contrariæ istis.

Ex expositione secunda uentorum, & aquarum.

Non oportet te apponere ignem alicui membrorum corporis nisi manib. pedibus, & lumbis.

C

Ex tertia expositione ventorum.

Spermatis, & sanguinis complexio quia in æstate, & hyeme non est una sed diuersa. fœtus in his temporibus diuersantur, caliditas enim æstatis sperma calefacit, & desiccat, & frigiditas hyemis ipsum infrigidat, & humectat.

Ex expositione de doloribus mulierum.

Phlegmatis generatio est calore corporis, quia cum stomachus propter fortitudinem caloris non potest digerere cibos, quos continet, phlegma in stomacho augmentatur.

Ex expositione in doloribus mulierum.

Qui est ex uomentibus facile, ad mundificationem corporis sui à superfluitatibus cibi, exerceat vomitum ante cibum, & qui est ex vomentibus difficulter, ad mundificationem corporis sui à phlegmate, post cibum debet vomitum exercere.

D

Ex expositione in doloribus mulierum.

Malitia quę est à constrictione sanguinis non manifestatur in primo mense, sed in secundo manifestatur manifestatione abscondita, & in tertio mense postea crescit pestis, quia sanguinem qui primo mense descendit, capit matrix, & cum illo repletur, quod descendit, nec est sibi locus, ubi possit morari, ascendit sursum, & illud causa est pestis magnę.

Ex expositione in doloribus mulierum.

Sanguis retinetur debilitate virtutis trahentis venarum matricis oppilatione, vel constrictione.

Ex expositione in doloribus mulierum.

Superfluitates coadunatas in corporibus mulierum ex otio, & uacuatione exercitij, quibus sunt, natura expellit ad venas cum matrice coniunctas, ibique aggregantur, & matrix uirtute sua etiam attrahit eas.

E x doloribus mulierum. E

Quæcunque mulier habet menstrua, sed rara & debile exercitium operatur, non appetit coitum, quia mundificatur à superfluitatibus corpus eius, & superfluitates sunt, quæ matricem mouent, & eam fluctuant ad coitum appetendum.

Ex doloribus mulierum.

Lacerto & ossibus spinæ dolores accedunt, cum ex fluxu sanguinis multo desiccantur, & tenguntur, & matrici spasmus accidit cum ex multo exitu sanguinis desiccatur, & suffocatio matricis accidit cum sursum ascendit & tenditur, & ad tensionẽ ipsius tenduntur diaphragma & uẽter.

Ex doloribus mulierum.

Suffocatio matricis accidit cum matrix, & venæ quæ sunt erga ipsam ex sanguine retento replentur, & ligamina matricis tenduntur ex illo, & matrix salit sursum, & impellit diaphragma adeo, quòd constringitur spiritus, & impedit etiam stomachum, & fortiter lædit ipsum, causa huius ægritudinis est retentio spermatis fœminini, & corruptio eius ibi, & in demõstratione ipsius se multum dilatauit.

Ex doloribus mulierum. F

Per incremẽtum uelox corporum mulierum significatur qui in eorum corporibus est calor dominans cum humiditate iunctus, & istud cognoscitur per exeuntia à corporibus earum mense quolibet ex sanguine, quoniam sanguinis multitudinem sequitur calor multus.

Ex doloribus mulierum.

Nutricis lac cum retinetur uel est modicum, significat ægritudinem, & cum lac est multum significat quòd mamillarum natura est temperata, & fortis in operationibus suis.

Ex prima expositione humorum.

Inclinatur aliquis medicorum, & putat sanguinem superabundare in corpore, & non superabundat, & hoc accidit ex caliditate aeris, aut ita, aut febre, quemadmodum accidit in mari dilatato, & ipsum putat esse diminutum, & non diminutus est, & hoc accidit ex frigiditate ipsum ad interiora corporis impellente, sicut mari accidit fluctuanti.

Ex expositione humorum. G

Color albus, viridis, significat hepar apostematum esse, & color viridis niger significat splenem apostematum esse, & color albus phisticus significat apostematum pulmonem, & colores hi sunt cum ipsa apostemata minime sunt accensa.

Ex primo humorum.

Humorum crudorum modi duo sunt, vnus subtilis, & aquosus, & alius grossus, & uiscosus in membris collocatus: subtilem autem & aquosum oportet te euacuare citò antequàm calefiat à calore febris, & pungens reddatur, & rosiuum, & grossum, & uiscosum antequàm fluat, digerere te oportet.

Ex primo humorum.

Humores ad interius cum declinant, oportet te attrahere ad exterius, & è conuerso cum declinant ad posterius, oportet te attrahere interius, & è conuerso cum declinant ad unum laterũ, ad aliud attrahere te oportet. H

Ex primo humorum.

Cum ægritudo declinat ad pectus & stomachum, constrictio manuum, & pedum humorem nociuum attrahit ad diuersum. Et similiter superfluitas cum declinat ad caput vel uentrem, ad diuersum attrahunt medicinæ morditiuæ manibus, & pedibus applicatæ.

Ex primo humorum.

Somnus est res nociua ei, qui habet humores frigidos multos, & ideo nocet in principio accessionis febris & ventri apostemato, quia calor interiora corporis subintrat, & subintrat cum eo sanguis, & ei cuius humores sint crudi paulum cum uirtute debili, somnus confert.

Ex

A *Ex prima humorum.*

Ira & tristitia sunt ægritudines animæ, sed in ira calor naturalis intenditur & dilatatur, & cholera generatur, & in tristitia constringitur calor naturalis, & humores frigidi, & phlegmatici generantur, quare indigeo ad humores frigidos, & phlegmaticos calorem naturalem pusillum non solum motibus corporis, sed motu animæ excitare, adijciendo motibus corporis, iram, ut calor naturalis dilatetur, & humores ad exterius currant.

Ex prima humorum.

Materiam fluentem ad oris summitatem, ad palatum, vel ad vtranque vuluam, ad nares attrahere procura per medicinas morditiuas appositas naribus, & similiter procura attrahere ad os materiam fluentem ad oculos per gargarismum cum medicinis morditiuis.

Ex primo humorum.

Mucilaginem narium aquosam, & indigestam prohibemus cum rebus, quæ odoratu trahuntur, & cum rebus quæ distillantur in aures.

Ex primo humorum.

Corizæ dominis omnibus in sui principio sternutatio nocet, quia tunc humores sunt crudi, & indigesti, & similiter coitus, ex forti namq; motu augmentatur repletio capitis, & tunc membra capitis, & pectoris indigent quiete & ocio, & caliditate temperata, ad digestiui motum augmentatur repletio capitis, & tunc membra capitis & pectoris indigent arte & ocio, & caliditate temperata ad digestionem humorum crudorum, & cum sistit fluxus, resoluuntur per sternutationem ipsi humores iam digesti, & euacuantur.

Ex prima humorum.

C Coruscationes, quas uidit aliquis oculis, sunt ex humoribus, quorum substantia, & color sunt contraria humiditati albugineæ intra christallinum & corneam collectis.

Ex primo humorum.

Dolores capitis alleuiantur per strictionem capitis, cum humores qui faciunt dolores, indigent caliditate temperata.

Ex primo humorum.

Sternutationes sunt utiles humoribus aquosis, & inutiles humoribus cholericis mouentes & augentes eos.

Ex prima humorum.

Verbum est specialis motus instrumentorum spiritus, & ideo non oportet illum, à cuius meri sanguinis exitus fit, vel pulmone, vel pectore, vel canna pulmonis clamare, inspirare, vel expirare fortiter: motus uero manuum non est inutilis, vtilior est tamen ei motus pedum motu temperato vt per motum ipsum spiritus constrictio nullatenus adducatur.

D *Ex prima humorum expositione.*

Hydropisis carnosa cũ adhęret, oportet te primo adhibere, quę expellunt phlegma per secessum, & postea quæ expellunt illud per uomitum, deinde per gargarismum, qui gargarismus purgat caput à phlegmate, & cum phlegma est diffusum per totum corpus purgamus ipsum vniuersali purgatione, & dantur in huiusmodi ægritudine medicinę incisiuæ, & calefactiuę ad purgationem corporis per resolutiones cum vrinæ emissione.

Ex prima humorum expositione.

Oportet nos purgare corpora patientium ictericiam omni modo, quo possumus, adeoq; purgamus ea per superius & inferius, & per palatum, urinam & nares.

Ex primo humorum.

Apponatur sicya in occipitio, ut attrahatur materia existens ad partem posteriorem, quæ ad oculos descendit, & phlebotometur uena frontis, vt attrahatur materia existens in posteriore parte cerebri ad partem anteriorem.

Ex primo humorum.

Facimus clystere cum aqua salsa ei, in cuius intestinis sunt vulnera putrefacta, ut abluat

quicquid est putrefactum,& extrahit cortices non paucos,& cum mundificatus est locus clysterizamus cum medicinis adaptantibus purgationem. E

Ex prima humorum.

Chymus est humiditas,quæ reperitur in corpore animalis,& chylus est humiditas quæ reperitur in fructibus cum comeduntur vel constringuntur.

Ex expositione humorum.

Differentia inter sudorem,& odorem est hæc,quia sudor est humiditas subtilis ex humoribus generata,& odor est fumositas ab humoris substantia resoluta.

Ex prima humorum.

Pruritus,tussis,singultus,sternutario,& similia cessant cum homo ea tolerat, & abstinet se ab his,& maximè si parua & debilia sunt illa.

F

Ex prima humorum.

Non oportet illum à cuius meri sanguis exit,vel pulmone, vel pectore, vel canna pulmonis clamare,uel inspirare,& expirat fortiter.

Ex secunda expositione humorum.

Cholera nigra est valde mortifera cum apparet aut in sputo,uomitu,egestione,aut vrina, & post eam cholera citrina cum apparet pura,& cæteri humores sunt minoris nocumenti cum apparent in aliquo istorum.

Ex secunda humorum.

Oportere euacuare humores temporibus accessionum per superius fluxu sanguinis narium, uel vomitu,vel similibus:temporibus verò quietis per inferius urina, vel assellatione uel similibus illis.

G

Ex secunda humorum.

Cogitare alacria, & ea inspicere dilatat animam,& iucundat & dilatat naturalem calorem. Et similiter cogitare tristia & ea inspicere,animam & colorem naturalem coarctat.

Ex secunda humorum.

Prima pars diei similis est ueri,proxima æstati,tempus uespertinum autumno,& vltima hyemi,& ideo ægritudines autumnales acutæ & mortales,& hora vespertina fortificantur magis,& exacuuntur accessionibus suis.

Ex secunda expositione humorum.

Adiuuatur ictericus coloribus citrinis,quia citrinitatem dissoluunt,& is qui sanguinis sputum screat,non adiuuatur demonstratione colorum rubeorum,quia sanguinem mittunt, & omnis humor purgatur demonstratione colorum similium colori ipsius,& ad interiora corporis impellitur demonstratione contrariorum colori eius. H

Ex secundo humorum.

Prohibe minutionem cum apostema est ex humore cholerico,melancholico, uel phlegmatico,etiam aliter prohibe illam cum apostema lateris est ex sanguine,& est tempus nimis calidum & humor in corpore dominās est cholera, quia humor sanguineus in choleram mutatur, quod comprehenditur,quando patiens post sputum sanguinis,choleticum sputum spuit.

Ex secundo humorum.

Oportet te timere cum proposueris dare medicinam solubilem fortitudinem temporum accessus,aut dierum crisium,quia uirtus medicinæ corrumpitur cum humores tendunt ad superiora corporis,& ad contrariam partem eius,per quam debet euacuare.

Ex tertia particula libri de humoribus.

Generatur in corpore paulatim humor malus similis ueneno morsus, vel mortis, cuius modica est actio in corporis membra, & cum peruenit ad perfectionem malitiæ, apparet subita actio

A actio eius,& citò interficit.& quia actio in causis mortiferis est,earum qualitas non quantitas cõprehendimus fore simile in ægritudinibus furentibus citò interficientibus petere inferiora si suppressisset lethale paulum,vel à uipera morsus esset.

Ex tertia expositione humorum

Humores generant qualitates, & qualitates generant humores, nam in quocunque dominatur cholera, iracundia generatur, & in quocunque iracundia dominans est, humores cholerici generantur.

Ex tertia humorum.

Melior uentus est,qui defertur ex mari magno, & huic in bonitate proximus est qui ex montibus defertur, & peior qui ex latrinis, paludibus, vel locis madidis est delatus, & medius inter hos est,qui ab alijs locis defertur.

B

Ex tertia humorum.

In cura vigiliarum stringe manus, & pedes ægri tempore quo dormire conuenit, & eum stimula,& fatiga,vt non dormiat,nec oculos claudat,sed eos semper apertos teneat, & demum ligatura strictionis soluta lucerna ablata, omni motu, loquutione, & strepitu prohibitis dimitte ægrum dormiturum somno profundo.

Ex secunda ventorum.

Terræ orientales sunt quæ sunt positæ in summitatibus montium,supra quos sol lucet die, itẽ ciuitates orientales sunt,quas perflat ventus orientalis, & ipsarum pars occidentalis est cooperta,& orientalis discooperta,& terræ occidentales sunt contrariæ istis.

Ex expositione in tertio de humoribus.

Corrodens dicitur vlcus,quod corrodit interius,& mesera dicitur vlcus, quod corrodit exte-

C rius,& mesera dicitur etiam lana humida,& non lana lutosa.

Ex expositione supra Timaeum.

Dixit Galenus, quòd membrorum nostri corporis quodlibet cibatur sanguine,quem cibum conuertit in similitudinem corporis sui,etiam si nullo tempore inueniatur in eo sanguis, ut est os,cartilago,neruus,ligamentum,chorda,& pellicula,& membra ipsa conuertant sanguinem in sui naturam qualiter potest esse,vt corpus nerui,quod est album,& ex speciebus pelliculæ generet sanguinem,& non cibetur donec cibum in naturam suam mutat.

Ex expositione secunda in Timaeum.

Humiditatis arborum duę sunt species, una quę est per constrictionem, & alia est per fluxum fluentem. Prima est duobus modis,aut sicut accidit de uuis,granatis, citonijs, & his similibus cũ causa stringuntur,aut sicut accidit ex frondibus cum feruntur,& comprimuntur, & has humiditatis species antiqui nominant chylos. & secunda est tribus modis,aut est subtilis sicut substantia aquę,& dicitur lachryma,aut substantia lachrymę sicut illa,quę fluit à ramis ficus, cum fun-

D duntur,& nominatur lac,aut est grossior lacte,& nominatur gummi.

Ex secundo supra Timaeum.

Antiqui nominant mutationem substantię materiam, speciem non sibi similem corruptionem,sicut est mutatio uini,quod mutatur,& redit acetum, & sicut est corruptio quę accidit pluribus trabibus cum corrumpuntur,& redeunt sicut puluis,& cinis,& medici,& maior pars uulgi dicunt corruptionem rem permutatam,& corruptam in sui substantia cum fœtore, & non accidit nisi substantijs,quę inclinatę sunt potius ad irrorandum,& humectandum.

Ex quarta expositione in librum Timaei.

Aliqui antiquorum inspicientes apoplexiam esse ęgritudinem diram, dęmonium nominauerunt,& aliqui eam lunam,lunam autem dixerunt, quia in circulatione lunę accidere consueuit, & Plato imposuit sibi morbo nomen dęmonij, quia capiti accidit, & manifestè nocet loco Dei, scilicet cerebro.

Ex

Ex quarta supra Timaeum. E

Vidi plures homines,corpus quorum forte erat naturaliter,& anima debilis modici motus,& perditi,quibus ægritudines de genere stuporis accidere,Apoplexia,paralysis,& epilepsia.Et mulieribus illis similibus accidit matricis suffocatio,& postmodum accidit eis paralysis citò. Et habētium animam fortem,& corpus debile naturaliter paucos vidi,è quibus Aristones sunt de genere musiæ in eloquentia bonus,corpus cuius eliquatum est totum pro eloquentijs,in quibus sæpe fuit.

Ex septima expositione in Timaeum.

Inuenio in arte medicinæ quædam accidentia,quæ cum apparent in sanis significant ægritudines,& cum apparent in ægrotantibus,significant sanitatem,& sunt somnus nimius,& profundus plus solito,qui cum accidit in sanis significat ęgritudinem,& cum accidit in ægrotantibus, sanitatem,&nimius appetitus cibi cum accidit sanis,est locus dubitationis,quia significat ægritudinem, ægrotis vero est signum laudabile,& similiter sternutatio multa cum accidit ei, de cuius sanitate F non dubitatur,significat quòd capiti pestis aliqua est futura,& cum accidit ei qui est in malo statu ægritudinis,significat quòd status eius immutetur in melius.inuenio etiam in arte medicinæ multa habentia huiusmodi natura.

Ex particula sexta de somno,& vigilia.

Fortassis corpori existenti in quiete,& ocio accidit febris ex hoc,& fortè ipsi corpori accidit similiter desiccatio ex debilitate membrorum non nutrientium se bono nutrimento,& cum membra non nutriuntur,desiccatur corpus.

Ex sexta particula de somno,& vigilia.

In exaltatione uocis necesse esse aperiri os nimis,vt ingrediatur multus aer, & aperiri guttur, vt exeat vox sonora,& ideo hi qui habent parua guttura, habent paruas uoces, & debiles, quæ cum non habeant protensionem,citò defic unt.qui uero habent guttura longa habent uoces ma C gnas & fortes,sed pueri,mulieres,& eunuchi habent uoces debiles,& subtiles propter sui gutturis strictionem.

Ex particula sexta de somno, & uigilia.

Somnus quia semper humectat,vtilis est ægritudini,inclinationibus suis manifestè,& vtilis siccitati ventris:receptus enim aer per attractionem sui caliditate uentrem siccat,& somnus humectat eum.

Ex particula sexta de somno,& vigilia.

Vox fortis facit dolorem meatus,& consumit humiditatem generatam in stomacho, & in ore, incitat rascationē,& extrahit phlegma malum,& uiscosum, & calefacit corpus.Qui uero indiget calefactione corporis,nullam aliam habent medicinam,neque cibum meliorem,quam exercitationem vocis,quare calefacit eorum corpora,incitat calorem naturalem,& calefacit corpora frigida,& desiccat eorum membra humida,sed habentia corpora sicca,& gracilia non oportet excitare vocem,& similiter illos,qui habent in stomacho humiditatem malam,uel fastidium,oportet cauere à forti voce, quare facit decurrere malum humorem existentem in stomacho in totum corpus. H

Ex particula sexta de somno,& uigilia.

Non oportet te abstinere à motu corporis sicut abstinent aliqui sapientum,qui sunt semper inclinati supra lectiones die noctuque,sed oportet te mouere corpus,& membra omnia motu æquali,ut actionem suam membrum quodlibet operetur, quia membris omnibus intrinsecis, & extrinsecis istud confert.

Ex particula de somno,& vigilia.

Exercitia fortia desiccant,& indurant corpora,& retardant illa ad sensum, & ad intellectum, ideo Athletæ,& onera portantes,& lapides eleuantes sunt aliquantulum mente capti.

Ex

A *Ex particula sexta de signis mortis.*

Vetustarum infirmitatum,quemadmodum sunt asthma,calculus,hæmorrhoides, narium mala vlcera,& similia,accidentium pueris,& infantibus multotiens aliquæ sanantur in quadraginta diebus,vel in septem mensibus,vel in septem annis, & aliquæ sanantur pueris in productione pilorum in genitalibus,& puellis in tempore eruptionis menstruorum.

Ex particula sexta de signis mortis.

Pustulæ cum apparent in lingua similes granis pentadactyli nigri, significant ægrum non uiuere die secundo,& cum apparet in digitis manuum in qu acunque febre apostema nigrum simile grano orobi cum nimio dolore,significat ægrum mori in quarto die.

Ex sexta particula de signis mortis.

B Singultus significat malum in eo qui habet hepatis apostemata,& spasmus in patiente uigilias similiter,& tussis in hydropico superueniens significat mortem,& sternutatio forte superueniens sponte ei,qui singultum patitur,significat dissolutionem singultus.

Ex particula sexta de signis mortis.

Spasmus accidens ex percussione,vel ex medicinæ solubilis potione significat malum,& risus accidens tetanum patienti mortem significat ipsa hora.

Ex eodem loco.

Si quis patitur ulcus intestinorum,& accidit ei sitis fortis, & apparent post aures eius pustulæ nigræ similes granis orobi,moritur,& crura ad quæ chymus defluit,difficile curantur.

Ex particula sexta de clysteribus.

C Cum repletur intestinum,quod dicitur colon,accidunt inde accidentia,mala stomacho, scilicet dolor,& punctio,quare hoc intestinum cum repletur,extendit,& accidit tunc dolor siphac, quod circundat stomachum,& intestinum, & stomachus, infrigidatur, & similiter extenditur lacertus,qui extensus est supra stomachum,& intestinum ad extensionem intestini,& patitur stomachus ex hoc.

Ex particula sexta de clysteribus.

Constrictio egestionis egestionem adiuuat,quia auget,& fortificat ipsam contra naturam, & forte huiusmodi est causa destructionis:generent enim febres secundum speciem sui diuersas, & apostemata manifesta, & non manifesta secundum sui diuersas species, & facit furere dolorem quemlibet ex grossis humoribus ortum,& debilitat virtutes naturales, & corrumpit operationes animales inducendo grauem somnum,& mentis permixtionem.

Ex particula sexta de clysteribus.

D Græci cum in cura ægritudinis sunt stupefacti permittunt naturam cum ægritudine præliari, dicentes quod natura docta à se nouit complexiones mẽbrorum, & unicuiq; membro ministrat, quod sibi simile est ex cibo,& cibus est cura quæ sufficit tempore sanitatis,& ægritudinis.

Ex particula sexta de clysteribus.

Emplastra,& cataplasmata,quæ antiqui inuenerunt ad curationem colicæ factæ ex phlegmate uitreo ab intestino colon contento, oportet te in patiente frequentare, quia cum frequenter operaris,ipsam curas ęgritudinẽ,& à malis accidentibus liberas patientem,& cum ea semel, uel bis tantummodo operaris,noces patiẽti nocumẽto magno,quia per illud sui tensio augmẽtatur.

Ex particula sexta de clysteribus.

Nos clysterizamus cum oleo,& aqua tantum in febribus adurentibus accensis, ut disrumpamus sui calorem adurentem,& accensum.

Ex particula de clysteribus. E

Cibi mali sunt sicut caules,& similes eis ex frigidis herbis,& sicels.

Ex particula quinta de motibus ineuitabilibus.

Fortasse alicui,qui iacet more supino tota nocte,accidit ex superfluitatibus apoplexia.

Ex particula sexta de motibus ineuitabilibus.

Risus fit ad tactum partium,quę sunt in subassellis,& quæ sunt in volis manuum,& pedum,& similiter fit ad visus rerum derisoriarum, & earum auditum, & ei non est aliquacunque causa nota.

Ex particula sexta de motibus ineuitabilibus. F

In stupore accipio instrumentum oris stomachi,quod nominatur buchale,& pono in eo aliquos cibos molles,& liquidos,& posito ore ipsius summitati linguę patientis ad inferiora depressæ effundo in meri cibos,quos dictum continet instrumentum.

Ex particula sexta de motibus ineuitabilibus.

Oculi eius qui nullo tempore vidit ophthalmiam,cum primo inspicit eam,humiditate replētur,& cum prolungatur in inspectione ipsius,accidit eis ophthalmia.& similiter qui uidit aliquē mingere,egerere,os aperire,uel alas eleuare,& huiusmodi res,prouocat ipsum simile operari.

Ex particula sexta de examinatione medici.

Multos ęgrotantium uirtutis,& corporum fortium notorum modorum curaui longa prohibitione ciborum,& exhibitione medicinę simul ab huiusmodi accidente, & aliquos modorum G notorum uirtutis debilis quibus syncopis accidit,curaui prohibitione ciborum,& fricatione multa manuum,& pedum,& fricatione etiam iuncturarum omniū spinæ,& restituta est uirtus ægrotantium,& perfectè sunt liberati.& aliquibus ipsorum feci contrarium uetans eis ciborum abstinentiam,& porrigens eis cibos.

Ex particula sexta examinationis medici.

Non te faciat timere operationem cirurgi ægritudo magna,quia non debes putare magnam ęgritudinem fortem,neque paruam debilem,sed debes attendere, & uidere dubietatem ipsius fortitudinem,sed & debilitatem suam,quia scissura,in quam descendit siphac, quæ est iuxta stomachum,est ægritudo fortis,& non manifestatur sensui magna,& scissura ad quam descendunt intestina,ægritudo est debilis,& sensui manifestatur magna, & de alijs ęgritudinibus intelliges idem.

Ex particula sexta examinationis medici.

Quidam medici famosi,quos noui,cum dederunt medicinas solubiles, & medicinæ ipsæ earū uirtute non soluebant,stupefacti sunt,& nesciebant quid facere deberent,& cū uocatus fui,aliquem illorum qui medicinas sumpserant mandaui balneare se intra balneum,aliquem phlebotomaui,alicui uomitum prouocaui,& alicui medicinas stipticas dedi, & cum hoc feci, quòd uentres ipsorum statim soluti sunt. H

Ex particula sexta de examinatione medici boni.

Non possum numerare quot ictericos liberaui per fluxum uentris tantum, & similiter quot leprosos,& patientes longas,& antiquas ęgritudines liberaui tantummodo fluxu ipso.

Ex particula sexta de examinatione medici.

Galenus inquisiuit ægrum,cui crisis non accidit,quam ei promit,& inueniens domum ęgroti frigidam,& calefaciens ipsius aerem igne,crisis patienti accidit per sudorem.

Ex particula sexta de examinatione medici.

A muliere quadam habente in utero aliquam quantitatem menstrui primo exijt sanguis, dein-

A deinde sanies subtilis,& putrida,& cum processit in tempore conceptus passa est aborsum, & postea die quolibet exibat ab ea aliquid secundanæ,quæ erat intus putrefacta,& in fine cum exijt, quod remanserat ex secundina,crediderunt obstetrices,& omnes qui aderant ibi ex medicis,præter me,quòd mulier mundificata esset mundificatione completa,cuius exquisiui pulsum, & inspexi per pulsum ipsum in matrice aliquid remansisse,cuius exitus necessarius erat ad mundificationem corporis mulieris, quod manifestaui mulieri prædictæ, & merito suo,& cum ipsa ad diem decimumsextum à die aborsus peruenit,passa est aborsum fœtus alterius putrefacti.

Ex particula sexta de attenuatione Corporum pinguium.

Multitudo carnis, & pinguedinis est valdè nociua,facit corpus turpe,impedit operationes, & retardat motus,& ideo oportet multitudinem carnis,& pinguedinis habentes ire frequenter permare,& ambulare sub sole,& specialiter esse sub sole in mari,quia aer marinus dissoluit humiditates,& oportet ipsos cibari cibis modici nutrimenti,sicut herbis habentibus excedentem caliditatem,vt sunt cæpe,allia,pisces saliti,& cibari cibis confortantibus,& non humectantibus,quemadmodum sunt carnes macilentæ,ac oportet ipsos à balneatione aquæ calidæ, excepta balneatione aquæ in balneo,præcaueri,& oportet ipsos sitim sufferre aliquantulū,& omni modo quo possint debent sua corpora indurare.

Ex particula sexta de colica.

Quidam antiquorum præceperūt,ut si quis pateretur colicam,acciperet lapillum salis, & eum supponeret sibi,quia sal eto extrahit egestionem,illud idem nitrum,cum supponitur,operatur.

Ex sexta particula de colica.

Clystere factum ex duabus partibus picis liquidæ,& ex tribus partibus olei confert mirabiliter colicæ passioni,stomacho existēte forti, cauendum est tamen ab huiusmodi clysteri,& ab omni clysteri in quo medicamina fortia ponuntur,stomacho debili existente:habentem uerò stomachum debilem clysteriza cum medicinis lenitiuis: ipsæ.n.cum non adunent stomacho debilitatem aliquam,nec mutant de ægritudine in ægritudinem patientem, & cum fit clystere ex fortibus medicinis magnitudine sui fortè peruenit ad stomachum,& ascendit in linguam.

C

Ex particula sexta de odoratu.

Quibusdam sternutatio sic indicatur,impera vt æger os suum aqua impleat,& caput ad posterius,quantum potest,inclinet,& de medicina cuius est descriptio talis suscipiat,sume nigellam,& tere ipsam ad modum farinæ,& cum oleo veteri misce,& ea simul percute, & in nasum instilla modicum ipsius,& ut aliquid medicinæ ipsius ad interiora attrahatur,præcipue ut aerem attrahat quantum potest.

Ex primo Antidotarij.

Aqua postquàm descendit in pupillam oculi,oportet ipsam retineri tempore longo cum instrumento ferreo actui simili in loco,in quo morari debet,ut collocetur cum ipso.

D

Ex tertio Antidotarij.

Cum placet incidere,& æger est timidus,fingas te velle tangere,aut fricare loca uicina ægritudinis,& tunc incide locum ægroto existente† conscio huius rei. † Inscio uidetur legēdum.

Ex tertio Antidotarij.

Cùm uis solidare manum,aut pedem,fac instrumentum simile illi membro,intra quod membrum ipsum permaneat,& sit instrumentum prædictum prout sanitatis tēpore persona incedere consueuit,quia ex hominibus aliqui forma lata se quotidie calceant,& aliqui forma stricta.

Ex tertio Antidotarij.

In ruptura,& plaga oportet ægrum ligaturam sentire in loco ægritudinis magis, & in extremitatibus suis minus,sed ligatura,per quam uolumus membrum tenue impinguari, debet esse supra membrum tenue molle,& suprà membra sana dura,ut sanguis possit ad membrum tenue penetrare.

Ex tertio Antidotarij. E

Fractura pedis indiget forma tali,ut ex motu ipsius membrum non allidatur,& oportet te attendere,quæ ex forma accidunt,& si nocumenta plura sunt iuuamentis,non operari eam.

Ex tertio Antidotarij.

Oportet nos in principio infasciare sub forma & incipere à loco ægritudinis inferius,& tendere superius,quia per hæc retinemus cursum humorum in membrum præparatum ad apostema, & postea facimus formam,& ligamus suprà eam ad hoc,vt non moueatur,incipientes à superiori loco ęgritudinis,& protēdentes inferius,vt sanguis putridus à membro exeat ægroto,& perueniat ad extremitatem sui,& post istam ligaturam secundam apponimus medicinas stringentes, ad sustinendum,quæ sunt retrò post eas,& regendum.& regentia, & retinentia membrum sunt quatuor fascias ligans membrum,forma,ligamina,& medicamina stringentia.

Ex tertio antidotarij.

Fac formam in loco membri subtilis,adeò ut adæquetur membro grosso,& liga ipsam formā ligaminibus retinentibus ipsam æqualem,& erectam,vt non permutetur,nec redeat ipsa ligatio mollis.& pecia cum qua membrum inuoluis,sit lata trium,uel quatuor digitorum. F

G

FRAGMENTA GALENI
EX RASIS LIB. CONTIN.
COLLECTA.

In Capitulo commenti secundæ particulæ Epidemiarum.

Multa vini potio nocet neruis,& cerebro,& coitus similiter nocet vtrisque forti nocumento.

Ex primo cap. libri Epid. H

Hydropicis requirendus est color,ut significationem habeas super radicem passionis an de hepate fuerit, an de splene: sed si fuerit de hepate, color erit citrinus,& albus,si de splene,color erit citrinus,& niger.

Ex commentario secundi Epidem.

Quando conualescenti accidit subitò leuitas corporis,& febris cessatio sine euacuatione tempore morbi absq; aliqua corporis dissolutione,scias quod morbus redibit. Vidi quosdam homines,qui credebant esse liberati ex morbis vsi balneis,& alijs eorum exercitijs, quos cognoui per mala alia signa,quæ patiebantur ex hac ægritudine,morituros,& parum steterūt quò recidiuauerunt,& mortui sunt.& illi,in quibus morbi eorum non apparent signa mortalia,recidiuabunt solum,& non morientur.

A *Ex secundo cap. secundi libri Epid.*

Conuenerunt medici quasi faciendo constitutionem indisso lubilem, quod non minuatur febricitans post diem quartum, tu fac minutionem, licet dies sit decimus imminente virtute patientis robusta, ac opportunitate eius vrgente, tamen si sit ante quartum diem, erit vtilior.

Ex primo secundi. Epid.

Rigor fortis vehementer accidit à phlegmate vehementer forti in frigiditate, quod vocatur vitreum, & ab humore melancholico, in rigore accidente à phlegmate vitreo est difficilis calefactio corporis. interpellatio febris accidens à phlegmate erit quolibet die.

Ex tractatu quarto secundi libri Epid.

Plures conquesti sunt pati defectum appetitus: quibus præcepi, vt spatio longo se abstinerent à cibarijs, qui per ipsam abstinentiam ciborum reuersi sunt ad appetitum.

B *Ex sexto cap. libri secundi Epid.*

Cæpe & allia sumpta in cibo tempore congruo, aliquando multum cōferunt hydropicis, sed caseus magnum nocumentum infert eis, cum magis perfectè inferat oppilationes, quam aliud, sed oppilationes hepatis curantur per res aperientes eas. quando mors sequitur hydropicū, venter eius magnificatur ac cutis mirach eius valde extenditur, & non minus os desiccatur, & in superficie cutis egrediuntur vlcera ex malitia humiditatum, quæ fiunt in uentre eius. Euitandum est balneum in hydropisi propriè in carnosa cum aqua dulci factum, sed stude ad fricādum ipsum cum rebus siccis, valet cum totalibus, & similibus faciendo ipsum ambulare in terra mobili.

Ex expositioni libri quarti Epid. in primo Cap.

Coitus dissoluit phlegmaticam materiam, & repletionem, & deponit eam, tamen lædit virtutem C stomachi, & abstinentia coitus est melior res in conseruatione virtutis stomachi.

Manifestum est ex Hippocrate similiter quod ipse uidebat, quòd augmentum medullæ in corpore auget in spermate.

Ex primo cap. libri septimi Epid.

In febre quotidiana de conditione rigoris, id quod diximus in capitulo suo, iuxta quod debuit: rigor frigidus, & vehementis frigoris fit in quartana, & quotidiana: tamen rigor tertianæ mordens est absque frigore, & non strident dentes, vt in quartana: sed in phlegmatica quotiens videris rigorem esse vehementem, & laboriosum, & inflammatur post eum febris uehementis caliditatis, & rigor fuerit prolixioris spatij, & tardæ ascensionis, febris erit: quartana: & si rigor fuerit in ipsa dispositione: tamen cum ascensione valdè remota, & quando ascendit non ualdè calefiet corpus: non excitabitur sitis, neque interiectio lamentabilis, neque caliditas vehemēs, febris erit quotidiana: quędam etiam febres mordent semper corpus: quędam non mordent in primo, deinde mordent, deinde deficit morsus: in quibusdam etiam febribus est bonus tactus semper, in quibus D dam est caliditas sicca: in quibusdam est caliditas bona, & vaporosa: in quibusdam sentientur res similes ampullis ventosis, & cessabunt quandoque, & quandoque non: febres in quibus condominabitur corpori viriditas, significāt super diminutionem sanguinis & caliditatis innatæ, ideo sunt mortales.

De libro nutrimenti.

Vidi quandam mulierem paralyticam, cuius uenter constipatus erat per mensem unum, & paralysis erat in parte media, cum venter sanorum non constipatur vltra quinq; dies, sed emittitur de eis substantia sicca, & impossibile est, quòd uenter constipetur per spatium longum, quod nōn inflectur, & magnificetur.

Ex libro de aere, & regionibus.

Quartana quando prolongatur, ducit ad hydropisim, erit autem hoc cum quartana accidit propter magnitudinē splenis, aut ipsa magnificabit splenem, & cum hoc prolongata est, uerum febris quartana secundum se est salubrior ex febribus, & leuior corpori: dat enim quietem maiorem, & aliquando quidem per eam accidit liberatio ab epilepsia, mala cogitatione, & similibus,

Ex secundo Timæi. E

Virtus furfuris est similis mundificationi farinæ fabarum,& farinæ oroborum,tamen farina oroborum est fortior farina fabarum,& farina hordei.

Ex libro de uenenis.

Qui biberit de sanguine tauri,accidit strictura anhelitus, & squinantia ,& tumor linguæ , cura comedere ficus madefactas in aceto,aqua & nitro,aut comedat radices assæ madefactas in aceto aut de semine eanapis,& pipere ana,& informentur cum melle,aut,de succo frondium rubi cum aceto:quia hoc laxat uentrem,& ponatur emplastrum supra pectus,stomachum,& gulam, & emplastrum ex farina hordei similiter.

Ex libro de uenenis.

Siquis comedat ranas,& busos,siue boetos,corpus eius tumescit,& accidit ei color terreus, & inuoluntaria emissio spermatis,& fœtoris. Cura eius est prouocare uomitum frequenter cum aqua calida,& oleo,& multiplica in ipso ambulationem,& sudorem,& balneum. F

Ex aliquibus librorum suorum.

Debet semper medicus inquirere de mutatione aeris,& motu uentorum.

Ex medicamentis laxatiuis.

Dixit Galenus quòd sanauerat cancrum,& ulcera mala per laxationem solam.

De clysteribus.

Pars auium clysterizaut se cum aqua maris,vnde laxatur eis uenter:quod si uolueris educere superfluitatem grossam de corpore,noli facere clysteria lenia simplicia facta de aqua,& oleo,melle,& nitro,cum non condensentur eis,& dant nocumenta cum quantitate ipsorum. G

De passione prægnantis.

Aestimarunt quidam quòd obstetrices inspiciant mulierem.Quia si viderint caput mammillæ eius esse extensum,& mutatum,ex eo,quo fuerat,prægnans erit:& si uenter mulieris fuerit rotūdus grossus,repletus,& durus,& mulier fuerit sinceri coloris,erit masculus.etiam si mulier erecta, & defessa eleuauerit pedem suum dextrum ad præcedendum cum eo in eundo , prægnatio erit cum masculo:& è conuerso.Expertus sum pluries hoc,& firmum inueni experimentum.& non credo quòd fuerit accidentaliter.

Ex tractatu primo libri de cathatireon.

Medicus pluries cogitur ad incidendum aliquem testiculum , quando putrefit, ad eijciendum eum.

De curandis morbis attributus Galeno.

Dandum est laboranti yleos de decoctione anethi facta cum oleo,& aqua donec liquefiat anethum bene colata,etiam ponendum est de pane in aqua calida ebullita,& dandum est de eo in cibo cum ualde conferat,& sumendus est ipse panis dum fuerit calidus. H

De constitutione physica per experimentum.

Febris acuta cum malo anhelitu,tussi & sputo colorato cōmunis est peripneumoniæ,& pleurisi,sed si fuerit cum ea dolor pungens in latere,& pulsus spissus,& durus,pleuresis erit, sed si dolor erit cum ponderositate solummodo,& pulsus non fuerit durus,sed sensus fuerit quasi strangulatus,erit peripneumonia solummodo.

De expositione Aristotelis.

Patiens sputum sanguinis,si purgetur purgatione uehementi,morietur.

Ex libro de probatione medicorum.

Neminem inueni magistrorum meorum curantem dolorem oculorum cum vino puro multum potato,sicut ego.

A *Ex libro vltimo oculorum & in maiori Antidot.*

Quando accidit oculis mollis inflatio,facias calefieri eos sæpius cum spongia madefacta in aceto,& aqua calida,deinde,cum aqua calida sola,si dolet,& liga desuper pannum subtilem.

Ex decimo aphorismorum.

Extensio est cum membrum stat erectum,& non declinat ad aliquam partem.

Ex libro de opinionibus.

Cum membrum corporis est calidius alijs,illud facilius recipit sensum & motum,& illud quod est frigidius tardius recipit.

Ex libro decimo consil.

B Omnes Medici eum curant spasmum amborum laterum,uel tremorem totius corporis,aut iactitationem,aut laxidinem totius corporis à facie infra: ponunt eorum intentionem & curam circa posteriorem partem capitis.

C

TYPOGRAPHVS LECTORI

QVę ex Athenaeo,& alijs fragmenta colligi curauimus,tametsi ipsa Galeni verba ex libris capta non sint,attamen quia eius sententias,atque dogmata scitu digna continent, alijs quoque si iungerentur,rem omnibus,gratam atq; vtilem nos esse facturos putauimus.

EX ATHENAEO

PRIMO DIPNOSOPH.

DE vinis Italicis apud hunc sophistam ita loquitur Galenus. Vinum Falernum ab anno decimo, & decimoquinto usq; ad uigesimum potui aptũ est, quod uero huiuscemodi tempus transierit, capiti laborem facit, ac neruos tentat. Sunt ipsius duo genera,alterum austerum,alterum dulce:
D hoc autem tale euadit,quando uindemiæ tempore austri perflant, sicuti si notis non spirantibus uindemia fiat, & austerum, & colore fuluum redditur. Albani quoq; uini duo habentur genera,unum dulce, alterum acerbum,utraq; post decimum quintum annum uigent. Surrentinum post uiginti annos potui aptum esse incipit,cum enim pingue sit atque debile,uix coquitur,inueteratumq; fere solum pro quotidiano usu accõmodatum est. Rheginum vero Surrentino pinguius cũ sit,post decimũ quintũ annũ in usu haberi potest. Sicut & Priuernate tenuius Rhegino,minimeq; caput tentans. Huic Phormianũ simile est,at uelocius ipso uiget, necnõ pinguius est. Tripholinũ tardius ad uigorẽ ꝑtingit,atq; Surrẽtino crassius est. Cęterũ Setinũ cũ primis similitudinẽ hẽt,utpote Falerno leuius,nec mordax. Tyburtinũ tenue est,facilè euaporat,atq; à decimo anno ad uigorẽ ꝑuenit,at inueteratũ melius euadit. Labicanũ suaue est,gustu

pingue, medio quodam pacto inter Albanum & Falernum: potatur post decimum annum Gauranum paucum, idque optimum, nec non ualidum & crassum, atque Prænestino, & Tiburtino maiorem pinguedinem habet. Marsicum austerum ualde, stomachoque accõmodatum est. Nascitur autem & circa Cymam campaniæ uocatum Vlbanum leue, & quinto anno potui aptum. Asconitanum leue nec malum. Picentinum quod ad acerbitatem Albano simile est, at potens, & stomacho utile. Veterum potui iucundum, & stomacho accommodatum est, habet vero hanc propriam conditionem, vt non videatur purum. Etenim alterius quodammodo mixtionem refert. Calenum leue est, atque Falerno magis stomachum iuuat. Cæcubum generosum, mordax, ualidum, inueterascit post annos multos. Fundanum ualidum, multi nutrimenti, caput & stomachum tentat, vnde in conuiuijs non multum de eo bibitur. Omnibus hisce leuius est Sabinum à septimo vsque ad decimum quintum annum potui aptum. Signinum uero vsque ad sex annos bonum, sed multo melius inueteratum. Numentanum cito in vigore consistit, & à quinto anno potatur, neque autem suaue admodum, neque tenue est. Spoletinum, & potui gratum, colore aureo est. Capuanum in multis cum Surrentino similitudinem gerit. Barbinum ualde austerum, semperque se ipso melius euadit. Caucinum quoque generosum, & Falerno simile est. Venefranum leue, & stomacho confert. Quod autem Trebellicum Neapuli oritur viribus F temperatum, stomacho utile, atque ori gratum est. Erbulum à principio nigrum cum sit, haud multos post annos colorem album acquirit, at ualde leue, atque delectabile est. Masiliense bonũ, ac paucum, crassum, corpulentum. Tarentinum, & quæcunque sub huiusmodi climate fiunt, omnia tenera, suauia, stomacho grata, non mordentia, neque ualida. Mamertinum extra Italiam quidem nascitur, sed cum in Sicilia gignatur, inter Italica nominatur, suaue existit, leue atque ualidum.

EX LIBRO III.

GAlenus, cum iam panes manibus capturi essemus, Minime, ait, cænabimus priusquam ex nobis audiueritis, quæ Asclepiadis successores de panibus bellarijs & farinis perhibuerint. Diphilus Siphnius in libro de ijs quæ ægrotantibus, & sanis exhibentur, panes, inquit, frumentacei multo magis quàm hordeacei nutriunt, melius digeruntur, ac ex toto meliores sunt, tum qui ex similagine, post quos aleuritæ idest ex farina triticea facti sequuntur, deinde qui ex farina G non secreta à surfuribus *συγκομιστοί* uocati fiunt. Hi enim plus nutrimenti præstare uidentur. Phylistion uerò Locrus panes ex similagine confectos ijs qui ex chondro fiunt ad robus magis conferre tradit, post quos ex chondro confectos statuit, tertium locum ex triticea farina confectis tribuit. Cęterum panes, qui ex polline fiunt, peiorem succum, atque minus nutrimenti habent, sapore iucundiore sunt, ac flatum gignunt, & facile distribuuntur, atque si refrigerentur, saturitatẽ citò pariunt, & difficile digeruntur. Qui exacte inueterauerunt, & refrigerati sunt, minus nutriũt, aluum sistunt, ac prauum succum gignunt. Panis subcinericius grauis est, & ob cocturæ inæqualitatem difficulter digeritur. Furno autem & camino coctus panis non facile distribuitur. Qui uero per asicula, aut in sartagine coquitur propter olei mistionem facilius excernitur, sed propter nidorem stomacho aduersatur. Clibanitis facultatibus alios excellit, etenim boni succi est, stomacho confert, facile coquitur, promptissimeque distribuitur. neque enim aluum sistit, neque intendit. Andreas medicus quosdam ait in Syria panes ex moris fieri, quos qui edunt capillorum defluuio tentautur. Mnasitheus ait, panem maza facilius coqui, & factos ex tipha magis nutrire, nempe qui sine multo labore coquantur. Panem ex Zea, si copiose edatur, grauem, coctuque difficilem esse, propterea quod eo pane uescentes minime sanos degere dicunt. Oportet autem nos H scire, omnes cibos, qui igne non bene cocti, contritique fuerint, flatus, grauitates, tormina, atque capitis dolorem inducere.

A

EX LIBRO NEMESII

DE ANIMA CAP. II.

B

GAlenus vero nihil quidem pronunciat,ſed teſtatur in libro de demonſtratio
ne,ſe nihil de anima affirmaſſe,attamen quæ dicit,declarant,cũ magis pro
bare animam eſſe temperamentum , utpote cum motum differentia tem-
peramentum ſequatur. Quod ex Hippocratis dictis confirmare nititur. Ve
rum ſi ita eſt,certè etiam mortalem eam opinatur,non tamen omnem,ſed
eam tantum,quæ rationis eſt expers.nam de rationis participe addubitat
his quidem uerbis * vetum corporis temperamentum nõ
poſſe eſſe animam,hinc patet,omne corpus & animatum & inanimum ex
quatuor elementis temperatum eſt.horũ enim temperatio corpora efficit.Si igitur corporis tem
peramentum eſt anima,nihil erit inanimum,& concluditur ratio ſic.Si temperamentum corpo
ris anima eſt,omne porrò corpus temperamentum habet,omne corpus animam habet. Si om-
ne corpus animum habet,nullum eſt corpus inanimum,neq; lapis igitur,neque lignum , neque
ferrum,neque aliud quippiam inanimum eſt.Si uero non uniuersè omnem temperationem cor
poris dixerit eſſe animam,ſed certam quandam,quærendum,qualis temperatio ſit , quæ animal
efficiat,& in animæ loco numeretur.Qualecunque enim temperatum dixerit,tale & in inanimis
reperiemus.Cum enim nouem temperamenta ſint, ut ipſe in libris de temperamentis oſtendit,
C octo quidem incommoda,vnum commodum,eo,quod commodum eſt dicit hominem eſſe tẽ-
peratum,non omnem tamen,ſed eum qui medio temperamento eſt.Reliquis in commodis tem
peramentis cætera animalia pro cuiuſque ſpecie alia magis,alia minus eſſe concreta. Inueniun-
tur,autem,ẽt in inanimis nouem hęc temperamenta,vt ipſe rurſus in ſimplicibus oſtendit. Præ
terea ſi anima temperamentum eſt,temperamenta autem ætatibus,temporibus,uictuque mu-
tantur,efficitur mutari animam.Si mutatur anima , non eandem habemus animam, ſed pro tẽ-
peramento aliquando leonis,aliquando ouis,aliquando alterius cuiuſdam animalis, quod abſur
dum eſt.Deinde temperatio non aduerſatur cupiditatibus corporis, ſed adiuuat eas,ipſa enim eſt
quæ mouet,& incitat,anima autem aduerſatur,non eſt ergo anima temperatio.Præterea,ſi ani-
ma temperamẽtum eſt,temperamẽtũ autem qualitas,qualitas rurſus & aduenit & recedit, ſic ut
ſubiectum nihilo magis intereat:item anima quoq; ſeparabitur , ſic ut ſubiectum non intereat.
Hoc autem verum non eſt.Non ergo temperamentum,aut qualitas anima.Non enim ſane alte
rum contrariorum naturaliter adeſſe animali dicent,vt calorem igni. Hic enim mutari non po-
teſt,at tẽperatio mutatur,immo hi ipſi ſunt,qui medendi ſciẽtia temperationes mutant.Omnes
inſuper corpori qualitates ſenſu percipiuntur,anima uero non ſub ſenſum,ſed ſub intelligẽtiam
cadit,non ergo corporis qualitas anima eſt.Præterea ſanguinis & ſpiritus , adiuncta carne , ner-
uis,cæteris,bona tẽperatio,robur eſt,caloris,frigoris, ſiccitatis,& humoris ſanitas: membrorum
autem apta compoſitio,cum caloris ſuauitate,corporis pulchritudinem gignit. Quare ſi harmo-
D nia ſuauitatis & roboris,& pulchritudinis anima eſt,neceſſe eſt hominem , quoad viuit , neque
ęgrotum eſſe,neque infirmum,neque deformem:contingit autem ſępe non unam tantum, ſed
omnes pariter has tres bonas temperationes perire,& hominem tamen uiuere. Accidit enim, ut
idem ſimul & turpis ſit,& infirmus,& ægrotus:non ergo corporis bona temperatio anima eſt.
Sed,inquies,quomodo ergo naturales uirtutes, vitiaque naturalia hominem inſequuntur?Id ve
ro ex corporis temperamento fit. Vt enim naturaliter ex temperamento ſalubri ſunt, & inſalu-

bri corpore, ita alij naturaliter amara bile abundantes, ad iracundiam, alij ad timorem, alij ad venerem propensi sunt. Verum aliqui coercent, & superant. Dubium autem non est quin temperamentum coerceant: atq; aliud est quod coercet, aliud q͛d coercetur, aliud ergo temperamentum, aliud anima. Cum enim corpus animę sit instrumentum, si idoneè effectum fuerit, adiuuat animã ipsumq, se commode habet: sin non idoneè, impedit animam, ac tum satis negotij habet anima, dum cum ineptia sui instrumenti luctatur: ac nisi admodum sit sobria, etiam cum eo peruertitur: quomodo musicum lyræ peruersio in errorem inducit, nisi eam primum recte cõposuerit. Quãmobrem animę adhibenda cura est, ut corpus accommodatum sibi instrumentum reddat, quod per rationem & mores assequetur, ut in harmonia, ita hic alia laxans, alia intendens, quo ipsum sibi aptum efficiat, eoque ut commodo instrumento vtatur, nisi & ipsa cum eo peruersa fuerit, quando etiam hoc aliquando vsu venit. E

EX CAPITE XX. F

HOc enim est quod in ęgritudine morsum sentit, vt Galenus in tertio de demõstrat. ait ad hunc fere modum. His, qui in ægritudine aliqua uersantur, multum flauæ bilis defluit in ventrem quod morsum ipsis præbet, neque prius ægri esse, aut morderi desinunt, quam bilem euomuerint. Nã morsus ijs accidit, infra cartilaginem quæ est in medio pectore, quod quia speciem ensis præbet, ξιφοειδὴς nominatur. Cor autem multo superius locatum est. Nam septo transuerso venter inferior est; cor superius. Veteres tamen etiam os ventris, cor usurpant, vt Hippocrates, & Thucidides, ubi pestilentiam quæ Athenis erat, describit, sic dicens. Et cum in corde dolor firmaretur, inuertebat ipsum, & purgationes bilis quotquot à medicis nominatæ sunt inuadebant. Nam quod inuertitur, os uentris est, dum uomere cogitur, non ea pars uiscerum, quæ cor est. G

EX THEMISTIO

IN PARAPHRASI QVARTI DE NATVRALI AVSCVLT.

Chart. 43. in Aldino H

QVòd igitur tempus sine motu non sit, perspicuum est. Sine motu autem non eo modo accipiendum est, quo Galenus censet, quòd motu agitari tempus intelligimus, sic enim putat Aristolem dicere. Sed quòd motus intellectioni, temporis intelligentia consequitur. quid ergo frustra certat studens con dicere? Nam & quæ immobilia sunt, inquit, moti intelligimus vt mũdi polos, & terræ centrum, & tamẽ hæc sine motu sunt. atqui & Aristotelem per spicue dicẽtem audire opus erat. Nam una cum motu & tempus sentimus. Plurimum autẽ interest, aut ideo motus aliquid tempus existimare, quod ad motus intelligentiam consequatur, aut ideo quod nos moti illud intelligimus. Verum hic in pluribus huiusmodi est.

A

Ex eodem in eadem Paraphraſi. Chart. 46 in Aldino.

GAleno autem aſſentiendum non eſt, qui tempus per ſe ipſum putat determinari. Cum enim plures prioris, ac poſterioris ſignificationes enumerauerit: cæteras negat definitioni accommodari, pręter illam ſolum, qua tempus ſignificatur, vt tempus ſit motionis numerus ſecundum tempus.

Ex interprete Græco in libro de Inſomnijs. 144.

CAuſa autem propter quam hæc accidunt, hoc eſt, quod appareant, & non decipiamur, aut quod & appareant, & decipiamur. In utriſque enim ſermo conuenit, quòd non ab eadẽ facultate, & mens, & phantaſia iudicat. Sed quando aſpectus quidem, aut phantaſia mouetur, & languet, mens autem ſana eſt, & ſanè de his multa, atque ea pulchra à Galeno dicta ſunt. in his. n. Ariſtotelem ſequitur.

EX SIMPLICIO
IN QVARTVM DE NATVRALI AVSCVLT. ARISTOTELIS. *Comm. 14.*

SEd ſtatuamus inquit Galenus, Nullum aliud confluere corpus, quando ex vaſe educta ſit aqua. Manet igitur, quod interpoſitum eſt ſuperficiei vaſis ſeparatum interuallum. atqui abſurda hæc poſitio eſt, quod enim in cõtrouerſia eſt, illud ſtatuit. Cum enim illud inquiramus, an poſſit ſeiunctum aliquod eſſe interuallum, ille cum non oſtendat eſſe, ſed ſibi ipſi confingat, ac comminiſcatur, ſtatuit ſeiunctum eſſe interuallum.

Ex eodem in quartum eiuſdem operis. Comm. 103.

D EX his, quæ hoc loco dicta ſunt, vir admirabilis Galenus in octauo ſuorum librorum de demonſtratione exiſtimat, Ariſtotelem dicere, idcirco tempus ſine motu non eſſe, quod nos illum motu agitati intelligimus. atque infert rationi abſurdum, quòd alioquin & quę omni motione carent cum motu eſſe neceſſe ſit, quando & ea nõ ſine motu noſtro ipſorum intelligimus. Non enim nos immobili intelligentia apprehendere. Sic autem diceret aliquis, quod & quæ omni ſpatio, atque dimenſione carent, ſpacium & dimenſionem habent, quando cum dimenſione & nos intelligimus.

Ex eodem in eundem librum comm.

ET quoniam contra aliqua eorum, quæ hoc in loco dicta ſunt, inſtituit Galenus uir multæ eruditionis, dicens tempus per ſe ipſum patefieri, age, & hanc eius afferamus obiectionẽ. Cum enim multas prioris, ac poſterioris ſignificationes enumerarit, cæteras definitioni negat accommodari, præter illam, qua ſecundum tempus ſignificatur: ut tempus ſit motionis numerus ſecundum tempus.

E

EX AVERROE

LIBRO PRIORVM

ARISTOTELIS PRIMO. CAP. 8.

ET ex hoc planum quòd figura quarta, de qua meminit Galenus non est syllogismus super quem cadat naturaliter cogitatio, & hoc, quoniã si quæremus an C, sit in A, & dicamus C. est in A, quoniam B. est in A, & C. in B. sumus inter duo, aut ut admittamus quod sequitur ex ista compositione, & reijciamus, hoc quæsitum penitus, quod est C. esse in A, sed hoc est diuersum ab eo quod quærebamus, aut ut simul cum eo quod ex hac compositione deducitur remaneat etiam quæsitum secundum cogitationem nostram, quemadmodum de eo quæstionem feceramus, idest ut subiectum in eo sit subiectum; & prædicatum, prædicatum, & hoc quoniam in omni subiecto uno subiectum est subiectum secuudum naturam, prædicatum, prædicatum secundum naturam, & eum remanet apud nos subiectum, quæsiti subiectum, & prædicatum prædicatum, & hoc est secundum cogitationem nostram in hac dispositione qua semper quæsitum maneat quæsitum, adducitur deinceps terminus medius qui prædicetur de prædicato quæsiti, & subijciatur subiecto quęsiti secũdum quod existimauit Gal. hanc figuram quartam esse secundum quod refertur ad quęsitum, sic vero non erit hic figura quarta, sed potius prima figura, uel de quæsito, uel de cõuersis ipsius. Verum ponamus, ut hic sit figura quarta nimirum formabitur in hunc modum, idest in relatione ad quæsitum determinatum, ut subiectum in eo subiectum sit secundum naturam, & prædicatum prædicatum secundum naturam, quoniam non formabitur figura quarta nisi secundum modos istos, si igitur queramus inuentionem alicuius in aliquo, & accipiamus terminum medium, prædicemusq; eum semel de prędicaro quæsiti, & semel de ipso prædicemus subiectum quęsiti, sequitur ex hoc ut aliquid unum per se sit tanquam de seipso prædicatum, quoniam ex parte quam prædicat de prædicato quæsiti, & subijcitur subiecto eiusdem, prædicatur quodammodu de ipso, quod est absurdissimum, & ista est causa ob quam non componit ipsum cogitatio secundum naturam super quæsito determinato, ita ut sit hic syllogismus concludens quęsitum determinatum per duas conuersiones, secundum quod existimauit Galenus de figura quarta.

(Margin letters beside this paragraph: F at its first line; G at "Ve-/rum ponamus".)

Ex eodem Auerroe libro Priorum Aristot. 1. Cap. 23.

QVòd si exponatur secundum participationem, concludet aliud a quęsito, puta conuersum suum, & hoc secundum modum qui numeratur complicatio figurę quartę quam posuit Galenus. H

Ex eodem, libro Physicorum Arist. 4. Comment. 97.

NOn sicut existimauit Gal. Galenus enim credidit quod Aristoteles intendebat, quod nos non comprehendimus tempus nisi cum mouemur, idest quando per imaginationẽ comprehendimus motum, & quod hoc est signum quod tempus non est extra motum, & cum Galenus existimauerit hoc, contradixit Aristot. & dixit quod multoties comprehendimus res quiescentes & mouentur, cum omnis imaginatio sit motus, ut quando cõprehendimus polos mundi & centrum.

Ex eodem, lib. Physicorum Aristot. 7. Text. 1.

ET quidam dicunt, quod ista demonstratio, quam induxit in hoc tractatu non est uera, adeò quòd Galenus fecit in hoc tractatum, in quo nititur declarare corruptionẽ istius demonstrationis.

Ex eodem lib. Physicorum Aristot. 7. Tex. 4.

ET quia Galenus opinatus est, quod in talibus, motoribus sequitur, ut quiescant insimul

& cor-